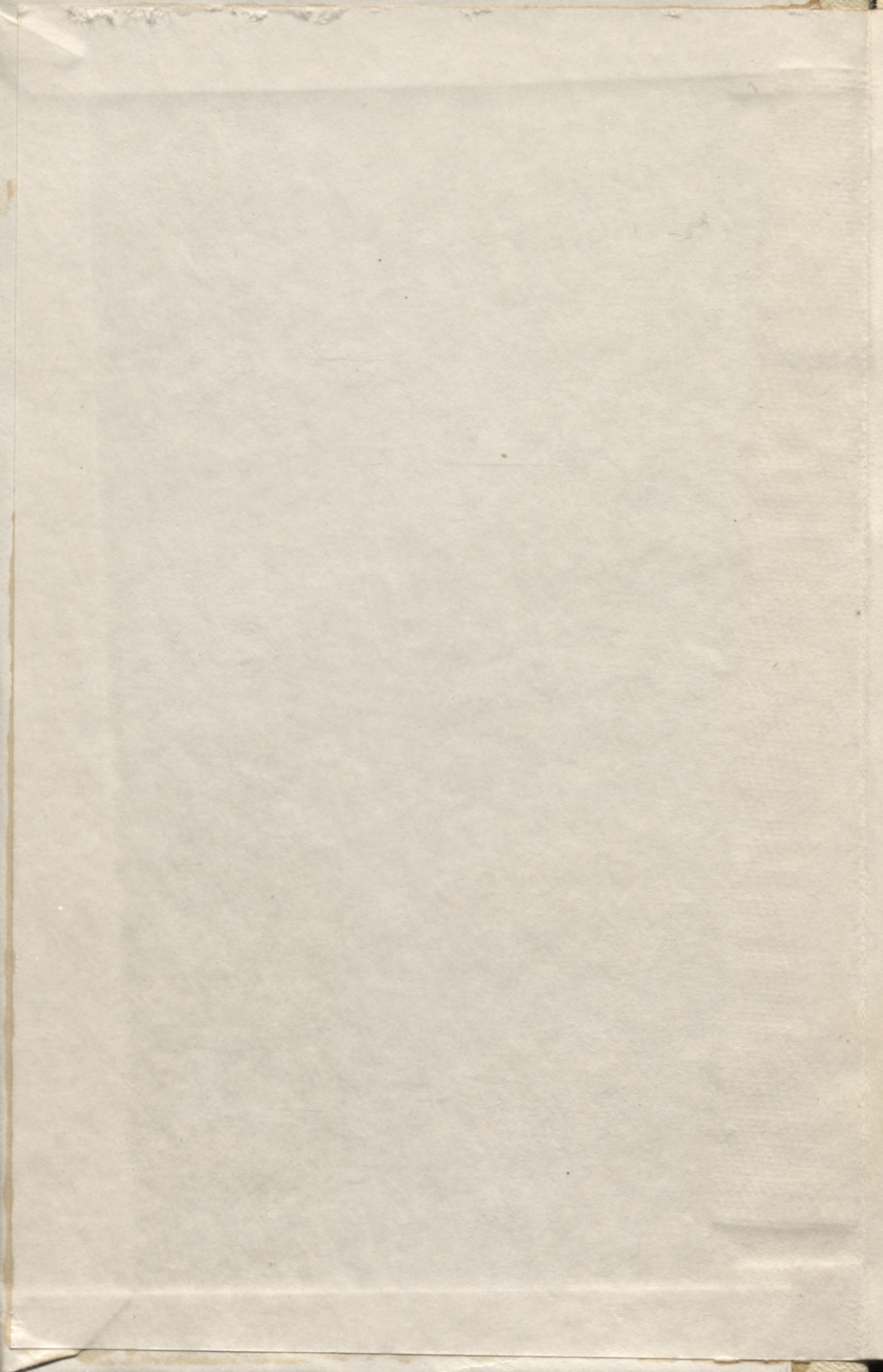
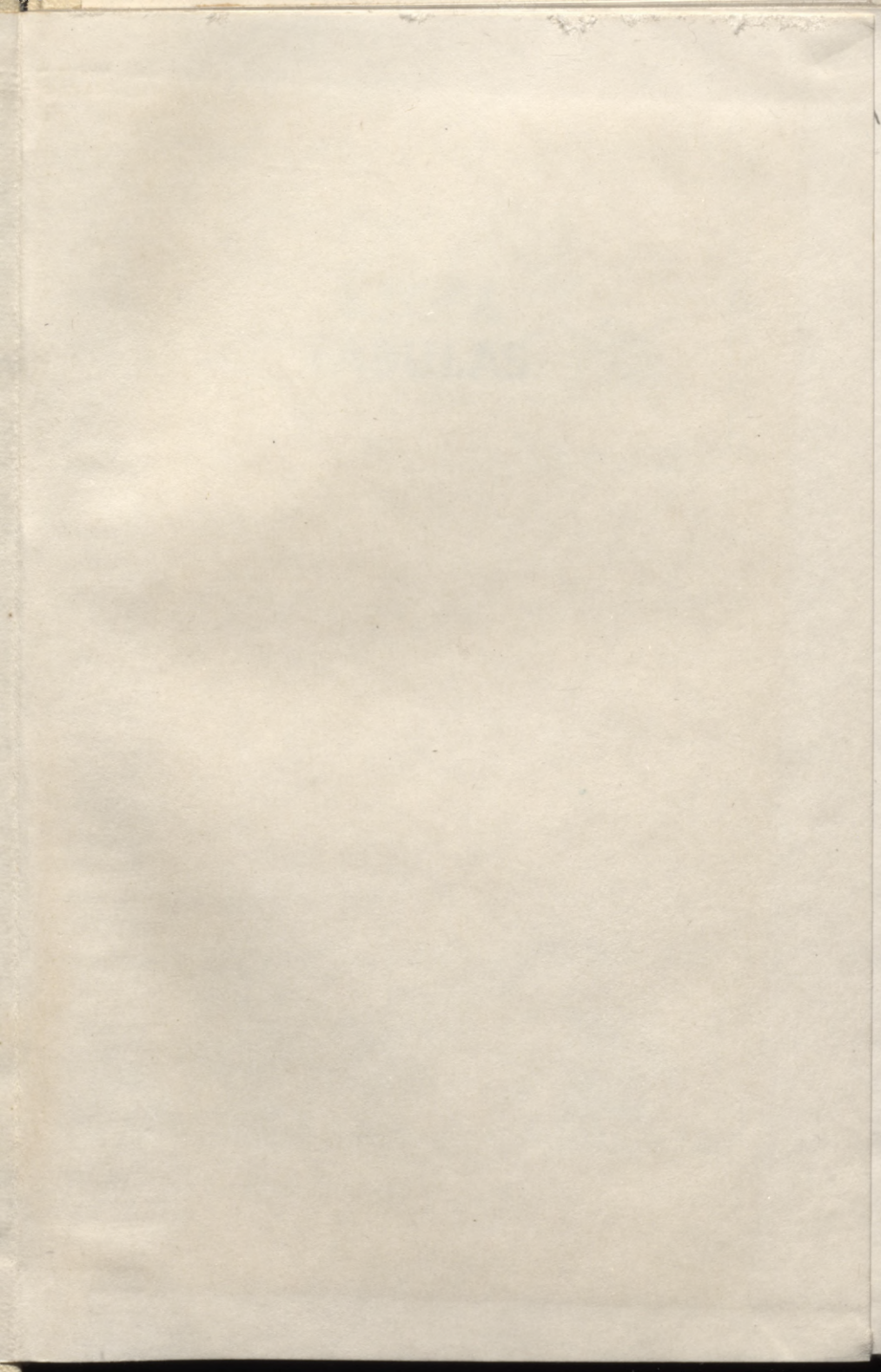

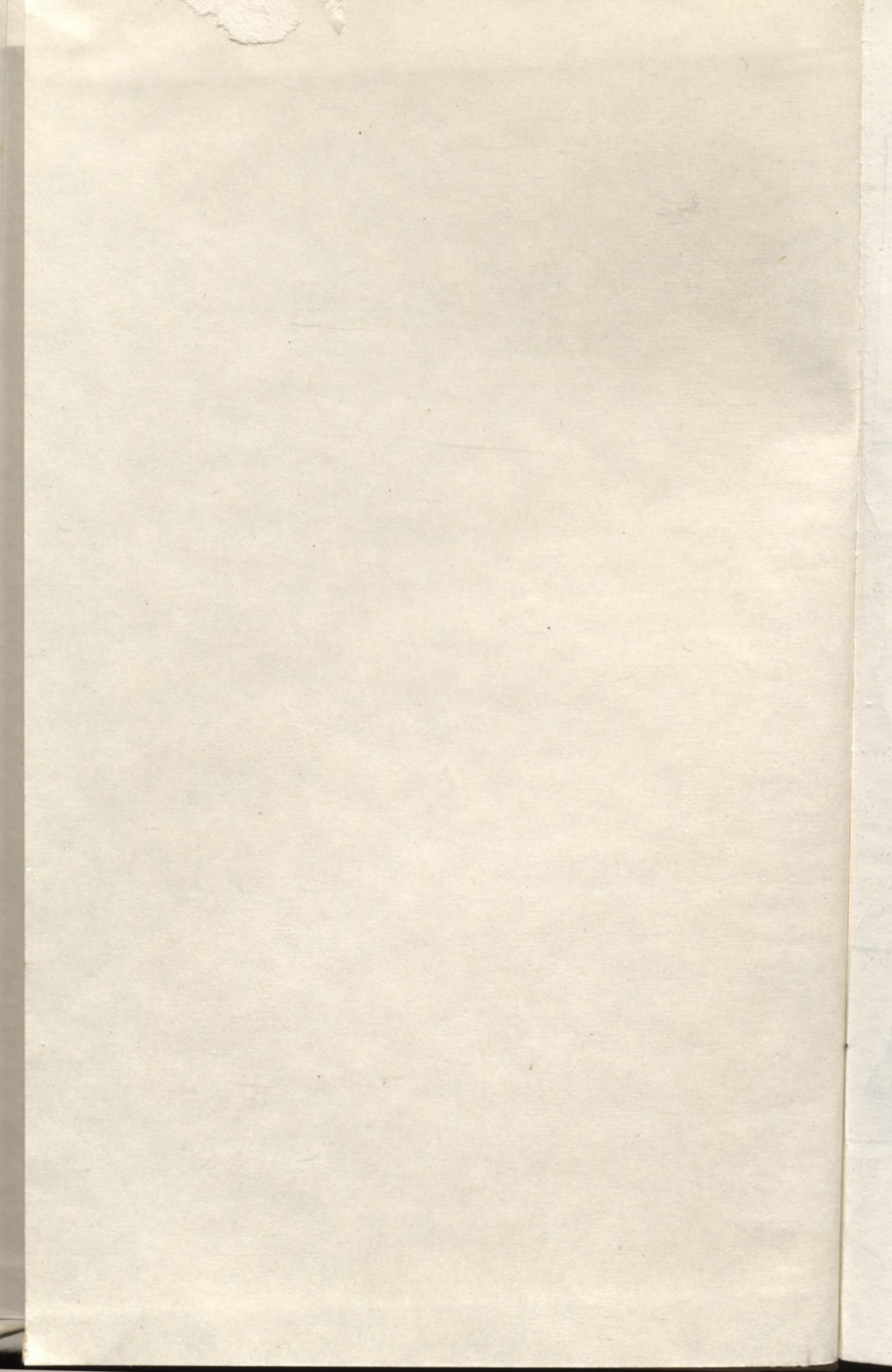
78-3
L 265

**ĒZOPA
FABULAS**

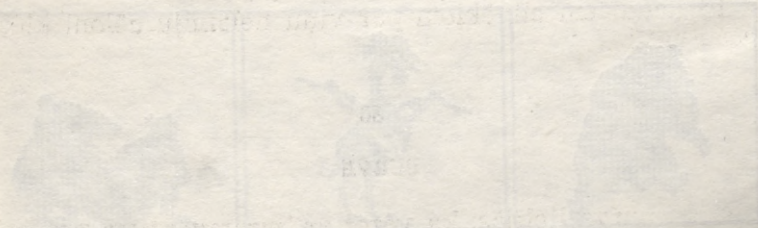

ĒZOPA FABULAS

IZDARĪTĀS 1957. G. APRĪLĀ

ΜΥΘΟΙ ΑΙΣΩΠΕΙΟΙ

78-3
265

Latvian National Library
BIBLIOTĒKA

L
8An

ĒZOPA FABULAS

RĪGA
"ZINĀTNE"
1978

0308117388

LATVIJAS NACIONĀLĀ
BIBLIOTĒKA

An
Ez 600

~~78-40.204~~

Ēz 600 Ēzopa fabulas. — R.: Zinātne, 1978. —
320 lpp., il.

Par pirmo fabulu meistarū grieķi uzskatīja lēgndāro Ezopu, kas, pēc
nostāstiem, dzīvojis 6. gs. p. m. ē. Fabulu žanrs uz visiem laikiem cieši
saišķts ar Ezopa vārdu: savas fabulas grieķi un romieši parasti sauca
par Ezopa fabulām.

Ap 400 šādu fabulu kopā ar «Ezopa dzīves aprakstu» iekļautas šajā
krājumā.

70700—115
F M811(11)—78 135—78

An

No sengrieķu valodas tulkojis *Ābrams Feldhūns*

Paskaidrojumu un pēcvārda autors *Mihails Gasparovs*

Māksliniece *Maija Purmale*

Izdots saskaņā ar Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas
Redakciju un izdevumu padomes lēmumu

© Priekšvārds. Tulkojums latviešu valodā
Izdevniecība «Zinātne», 1978

S A T U R S

Tulkotāja priekšvārds	7
Fabulas	8
Ēzopa fabulu pamatkrājums	9
Fabulas no pamatkrājuma atkārtota izdevuma	107
Fabulas no Ēzopa krājuma atsevišķiem rokrakstiem	113
Fabulas no vecākās redakcijas rokrakstiem	113
Fabulas no vidējās redakcijas rokrakstiem	120
Fabulas no jaunākās redakcijas rokrakstiem	125
No Babrija fabulu pārstāstījumiem	130
Fabulas no skolu krājumiem	155
Fabulas no Pseudodositeja krājuma	155
Fabulas no Aftonija krājuma	156
Fabulas no dažādu sengrieķu autoru darbiem	162
Bizantiešu fabulas	172
Fabulas no Sintipas krājuma	172
Fabulas noveles no Florences un Atēnu rokraksta	175
Ēzopa dzīve. Grāmata par filozofu Ksantu un viņa vergu	178
Ēzopu jeb Ēzopa piedzīvojumi	178
Ēzopa fabulas M. Gasparovs	245
Paskaidrojumi	279
Rādītājs	315

TULKOTĀJA PRIEKŠVĀRDS

Sajā izdevumā tetilpst ap 400 fabulu, t. i., Helum Heiā daļa mūsdienās zināmo sengrieķu prozas fabulu. Izdevuma fabulu klāsts aptver plašu seno redakcionālo variantu rašanās laika diapazonu — no m. ē. 1. gs. līdz (pamatojoties uz B. E. Perrija pieņēmumu par fabulu «jaunākās redakcijas» datējumu) 14. gs. Patī sengrieķu fabula, protams, ir daudz vecāka: literārās liecības par to atrodamas dzejnieku (Hēsioda, Arhiloha) sacerējumos jau 8. un 7. gadsimtā p. m. ē.

Fabulām seko anonīma autora «Ēzopa dzīve», ar sengrieķu tabulas leģendāro pamatlicēju Ēzopu saistīts nostāstu un anekdošu virknējums, kas kopumā ir savdabīgs sengrieķu «tautas grāmatas» paraugs, viens no nedaudzajiem šāda žanra darbiem, kas sasnieguši mūsdienas.

Fabulu tulkojuma pamatā lielākoties ir E. A. Hausrāta izdevuma teksts,¹ pārējās fabulas pārtulkotas pēc B. E. Perrija² vai K. Halma³ izdevuma. «Ēzopa dzīve» tulkota no B. E. Perrija publicētā teksta.

Zināmas grūtības lasītājam, jādāmā, sagādās fabulu morāle, ko tas dažkārt izjutis kā svešķermeni. Ne reizi vien lasītājam no tabulas gribēties izlobīt citu morāli un fabulā dotā viņā izraisīs izbrīnu un pat neizpratni (sk., piemēram, mūsu izdevuma 41., 94., 167., 215. fabulu). Šādos gadījumos lai atceramies šo morāļu rašanās vēsturi: ap vienojumā ar noteiktu fabulu tās nereti dzimušas dažāda tipa skolās un ir retorisku vingrinājumu produkts, retorikas skolotāju vai pat skolnieku darinājums. Lai tur, kur morāle lasītāju traucēs, viņš no tās abstrahējas, atceroties, ka «Ēzopa fabulas», grieķu tautas mūžsenais īpašums, un to morāles ne visos gadījumos veido organisku vienību.

¹ Corpus fabularum Aesopicarum, vol. 1, fasc. 1—2. Ed. Aug. Hausrath. Lipsiae, Teubner, 1956—1957.

² Aesopica, vol. 1. Ed. by B. E. Perry. Urbana (Ill.), 1952.

³ Fabulae Aesopicae collectae ex recognitione C. Halmii. Lipsiae, 1852.

FABULAS

ĒZOPA FABULU PAMATKRĀJUMS

I

ERGLIS UN LAPSA

Ērglis un lapsa norunājuši dzīvot draudzīgi un nolēmuši apmesties līdzās, lai, tiem atrodoties kaimiņos, draudzība būtu jo stiprāka. Ērglis savu ligzdu novijis augstā kokā, bet lapsa apmetusies krūmājā zem tā un tur dzemdējusi mazuļus. Kad tā reiz devusies pēc barības, ērglis, kuram nebijis ko ēst, nolaidies krūmājā un, nolaupījis lapsas mazuļus, kopā ar ērgļēniem tos aprijis.

Kad pārnākusi lapsa un sapratusi, kas noticis, viņa mazāk sāpinājusi bērnu nāve nekā nespēja atriebties, jo, dzīvodama uz zemes, putnu noķert nevarējusi. Un tā viņa savu ienaidnieku pa gabalu apkrāvusi lāstiem, jo kas gan cits atliek tādām, kas ir nevarīgs un vājš? Taču jau drīz vien ērglis par pievilto draudzību saņēmis atmaksu. Gadījies, ka daži ļaudis uz lauka upurējuši kazu, un ērglis no ziedokļa pakampis degošās iekšas. Kad viņš tās aiznesis uz ligzdu, sacēlies stiprs vējš un sīkie, sausie zari aizdegušies gaišām liesmām. Apsvilušie ērgļēni, vēl neprazdami lidot, nogāzušies zemē. Pieskrējusi lapsa un ērgļa acu priekšā visus aprijusi.

Fabula rāda, ka cilvēki, kas pieviļ draudzību, gan var izvairīties no cietušo atriebes, ja tie ir bezspēcīgi, bet nekādi nespēj izbēgt no dievu soda.

2

ERGLIS, KOVĀRNIS UN GANS

Ērglis, laizdamies lejup no augstas klints, nolaupījis jēru. To redzējis kovārnis un, apskauzdamš ērgli, gribējis darīt tāpat. Pilnā balsī kliegdams, viņš meties virsū

aunam, bet sapinies ar nagiem vilnā un, nevarēdams vairs pacelties gaisā, tik sitis spārnus. Pamanījis notikušo, atskrējis gans un putnu saķēris. Viņš kovārnim apgriezis spārnus un vakarā to aiznesis saviem bērniem. Kad šie vaicājuši, kas tas par putnu, viņš atbildējis:

— Es skaidri zinu, ka tas ir kovārnis, bet viņš pats iedomājas, ka ir ērglis.

Sacenšoties ar spēkā pārāku, neko nevar iegūt, bet neveiksminieks citiem tikai kļūst par apsmieklu.

3

ĒRGLIS UN MĒSLU VABOLE

Ērglis reiz dzinies pakaļ zaķim. Sis, redzēdams, ka glābiņš ne no kurienes nav gaidāms, griezies pēc palīdzības pie vienīgā radījuma, kas tam pagādījis ceļā, — pie mēslu vaboles. Tā zaķi iedrošinājusi un, ieraudzīdama tuvojamies ērgli, lūgusi neaizraut prom tās aizbilstamo. Bet ērglis tik necīgai būtnei nepievērsis ne mazāko uzmanību un vaboles acu priekšā zaķi aprijis.

Vabole šo pārestību neaizmirsusi un pastāvīgi vērojusi ērgļa ligzdu. Ikreiz, kad šim bijušas izdētas olas, viņa pacēlusies gaisā, izvēlusi olas no ligzdas laukā un tās sadauzijusi. Beidzot ērglis, nekur nevarēdams rast mieru, patvēries pie paša Zeva un lūdzis tam piešķirt drošu vietu perēšanai. Zevs nu viņam atļāvis perēt savā klēpī. Kad vabole to redzējusi, tā saviļājusī no mēsliem lodīti, aizlaidusies pie Zeva un iesviedusi to viņam klēpī. Zevs, gribēdams netīrumus no drēbēm nokratīt, piecēlies un netišām nometis zemē ērgļa olas. Kopš šā brīža ērgli vairs neperējot tanī gadalaikā, kad parādās vaboles.

Fabula māca, ka nedrīkst nevienu noniecināt, jo nav tāda, kas būtu tik bezspēcīgs, ka nevarētu atriekt aizvairojumu.

4

LAKSTĪGALA UN VANAGS

Augstā ozolā sēdējusi lakstīgala un, kā parasti, dziedājusi. To ieraudzījis vanags un, tā kā viņam nebijis ko ēst, meties tai virsū un sagrābis. Lakstīgala, saprazdama,

ka pēdējā stundiņa klāt, vanagu nu lūgšus lūgusi viņu atlaist, jo piepildīt tam vēderu tik un tā nevarot; ja šim neesot ko ēst, lai sameklējot kādu lielāku putnu. Bet vanags iebildis:

— Es gan nebūtu savā prātā, ja palaistu medijumu, kas man jau rokās, un dzītos pakaļ citam, kas vēl nemaz nav redzams.

Fabula māca, ka jo nesaprātīgi ir tādi cilvēki, kas, cerējami uz lielāku guvumu, pamet to, kas viņiem jau rokās.

5

PARĀDNIEKŠ

Kad Atēnās reiz kādam cilvēkam atprasīja parādu, viņš vispirms lūdza aizdevēju pagarināt termiņu, jo esot spaidīgos apstākļos. Tā kā šis nebija pierunājams, parādnieks uz tirgu aizveda savu vienīgo cūku un centās to aizdevēja klātbūtnē pārdot. Pienāca pircējs un jautāja, vai cūka vaislīga. Tā esot pat neredzēti vaislīga, parādnieks atbildēja: uz Mistērijām tai dzimstot cūciņas, uz Panatēnājiem — kuilēni. Kad pircējs, to dzirdot, ieplēta acis, aizdevējs piebilda:

— Kas tur ko brīnīties! Ši tev uz Dionīsijiem vēl kazlēnus atnesīs.

Fabula rāda, ka daudzi cilvēki ne mirkli nevilcinās apzvērēt jebkuras blēņas, ja viņiem no tā kāds labums gaidāms.

6

MEŽAKAZAS UN GANS

Gans reiz izdzinis kazas ganībās. Pamanījis, ka tās šē turas kopā ar mežakazām, viņš vakarā visas aizveda uz savu alu. Otrā dienā uznāca spēcīgs negaiss, un, nevarēdams tāpēc lopus kā parasti dzīt ganībās, viņš kazas aprūpēja turpat alā. Taču savām kazām viņš pameta tikai kādu mazumiņu barības, tik vien, lai šīs neciestu badu, svešajām turpretim, lai tās pieradinātu, iedeva krietni vairāk.

Kad negaiss aprima un gans visu baru kopā atkal dzina ganībās, mežakazas tūdaļ metās uz kalnu pusi un aizmuka. Gans nu tās ņemās strostēt par nepateicību: tās viņu pametot, kaut gan viņš par tām īpaši rūpējies. Taču kazas atskatīdamās sacīja:

— Tieši tāpēc esam jo piesardzīgākas. Ja jau tu par mums, kas atnākušas tikai vakar, rūpējies vairāk nekā par tām, kas tev jau ir sen, tad skaidrs, ka, tiklīdz parādīsies vēl kādas, par tām gādāsi labāk nekā par mums.

Fabula rāda, ka nevajag draudzēties ar tādiem, kas mūsu, jauno draugu, dēļ aizmirst vecos, jo tad, kad mēs jau būsim vecie draugi, tie sev sameklēs citus un pametīs novārtā mūs.

7

KAĶIS UN VISTAS

Kaķis, uzzinājis, ka vistas kādā kūti saslīmušas, pārģērbies par ārstu un, paķēris līdzī dziednieka amata rīkus, devies uz turieni. Nostājies pie kūts, viņš vaicājis, kā vistas jūtoties.

— Lieliski! — tās atbildējušas, — kad tevis šeit nav.

Tā arī prātīgi cilvēki pazīst neliešus, lai cik krietni tie izliktos.

8

ĒZOPS KUĢU BŪVĒTAVĀ

Fabulnieks Ēzops kādudien vaļas brīdī aizgāja uz kuģu būvētavu. Tur amatnieki ņemās viņu visādi ķircināt un uz zoba vilkt. Tad Ēzops, viņiem atbildēdams, stāstīja, ka iesākumā bijis tikai haoss un ūdens. Taču Zevs gribējis, lai būtu arī vēl cits elements — zeme, un tai licis trijos malkos izdzert jūru. Zeme sākusi dzert. Pēc pirmā malka parādījušies kalni, un pēc otrā jau bijuši redzami līdzenumi.

— Bet, kad tā gribēs izdzert trešo malku, — Ēzops turpināja, — jūsu amats kļūs lieks.

Fabula rāda, ka tie, kas ņirgājas par krietnākiem cilvēkiem, no viņiem piedzīvo tikai jo lielākas nepatīšanas.

LAPSA UN ĀZIS

Lapsa reiz iekrita akā un tur tupēja, nezinādama, kā tikt laukā. Kāds āzis, ko mocīja slāpes, pienāca pie akas un, ieraudzīdams lapsu, tai uzprasīja, vai ūdens labs. Šī, priecīga par laimīgo sagadīšanos, nēmas cildināt ūdeni. Tas esot lielisks, viņa sacīja, lai tik kāpjot lejā. Slāpju mudināts un ne par ko citu nedomādams, āzis ielēca akā un padzērās, bet tad kopā ar lapsu sāka gudrot, kā tikt laukā.

Lapsa sacīja, tai esot laba ideja, kā abiem izglābties:

— Atspiedies ar priekšējām kājām pret sienu un noliec ragus! Tad pa tavu muguru uzskriešu augšā un tevi izvilkšu laukā.

Arī šoreiz āzis bez ierunām paklausīja. Lapsa tam uzlēca mugurā, atbalstījās uz ragiem un, sasniegusi akas malu, devās prom. Āzis nu lapsu sunīja, ka šī pārkāpusi norunu, bet tā atskatīdamās sacīja:

— Ak, tu! Būtu tev tik daudz saprašanas, cik bārdā matu, tu pirms nokāpšanas akā padomātu, kā laukā tikt.

Tā arī prātīgam cilvēkam, pirms viņš pie kaut kā ķeras, jāpadomā, ar ko tas beigsies.

LAPSA UN LAUVA

Lapsa, kas savu mūžu nebija redzējusi lauvu, to kādu dien nejauši sastapa. Redzēdama to pirmo reizi, lapsa aiz izbīļa vai galu dabūja. Arī otro reizi viņa, satīkdama lauvu, nobijās, taču vairs ne tik stipri kā iepriekš. Ieraudzīdama to trešo reizi, viņa jau bija tik drosmīga, ka piegāja klāt un uzsāka sarunu.

Fabula rāda, ka arī briesmīgais vairs nav tik briesmīgs, ja pie tā pierod.

ZVEJNIEKS STABULĒTĀJS

Kāds zvejnieks, prasmīgs stabulētājs, reiz, paņēmis stabuli un zvejas rīkus, devās uz jūru. Nostājies uz klintsraga, viņš vispirms sāka pūst stabuli, cerēdams, ka zivis,

izdzirdot liegās skaņas, atpeldēs pašas. Taču, lai kā zvejnieks centās, panākumu nebija. Tad viņš stabuli nolika nost un ķērās pie tīkla. Viņš iemeta to jūrā un izvilka bagātu lomu. Izbēris zivis no tīkla krastmalā, zvejnieks vēroja, kā tās sitas, un teica:

— Nelietīgie radījumi! Kad jums uzspēlēju, dejojot negribējāt, bet tagad, kad vairs stabuli nepūšu, dancojat. Fabula attiecas uz tiem, kas kaut ko dara nelaikā.

12

LAPSA UN LEOPARDS

Lapsa strīdējusies ar leopardu — kurš skaistāks. Leopards visvisādi lielījies ar savu raibo, smalko ādu, bet lapsa uz to atbildējusi:

— Es esmu daudz skaistāka par tevi, jo man nevis āda smalka, bet dvēsele.

Fabula māca, ka gudra galva labāka par daiļu miesu.

13

ZVEJNIEKI

Zvejnieki vilkuši vadu. Tas bijis smags, un viņi, iedomādamies bagāto lomu, aiz prieka vai dejojuši. Bet, kad tīkls bijis izvilktis krastā, viņi tajā atraduši pavisam maz zivju, toties daudz akmeņu un smilšu. Par to zvejas vīri bijuši pārlietu satriekti, gan mazāk skumdami par neveiksmi nekā par pieviltajām cerībām. Tad kāds no viņiem, vecs vīrs, sacījis:

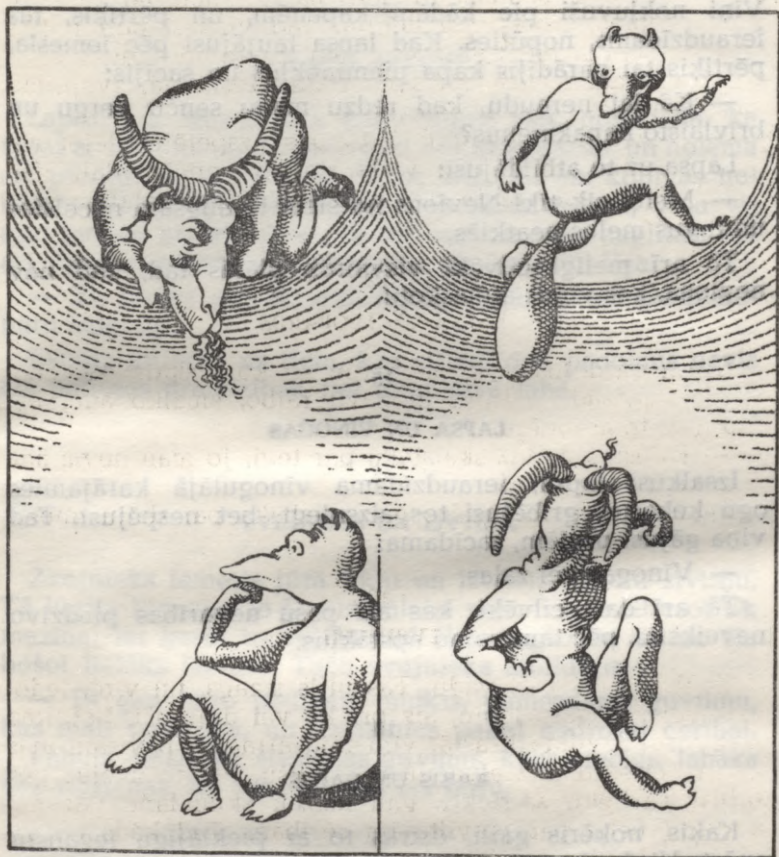
— Rimsimies nu, draugi! Bēda, man šķiet, ir liksmes māsa, un tāpēc mums, kas pirmīt priecājāmies, tagad pienākas tādā pašā mērā skumt.

Arī mums tāpat jāvērtē pārmaiņas dzīvē, jo nekas nav dots uz mūžu. Arī pēc visrāmākā laika nāk negaiss.

14

LAPSA UN PĒRTIĶIS

Lapsa un pērtiķis, kopā iedami pa ceļu, strīdējušies, kurš dižciltīgāks, un abi par sevi daudz ko sastāstījuši.

Viņi nokļuvuši pie kādām kapenēm, un pērtiķis, tās ieraudzīdams, nopūties. Kad lapsa taujājusi pēc iemesla, pērtiķis tai parādījis kapa pieminekļus un sacījis:

— Kā lai neraudu, kad redzu manu senču vergu un brīvlaisto kapakmeņus?

Lapsa uz to atbildējusi:

— Melo, cik tik! Neviena no šiem te augšām necelsies un tavus melus neatklās.

Tā arī melīgi cilvēki visvairāk plātās tad, kad nav neviena, kas viņus atmaskotu.

15

LAPSA UN VINOĢAS

Izsalkusi lapsa, ieraudzīdama vīnogulājā karājamies ogu ķekarus, gribējusi tos aizsniegt, bet nespējusi. Tad viņa gājusi projām, sacīdama:

— Vīnogas vēl zaļas.

Tā arī daži cilvēki, kas aiz pašu nevarības piedzīvo neveiksmi, pēc tam vaino apstākļus.

16

KAĶIS UN GAILIS

Kaķis, noķēris gaili, dzīrās to ar pieklājīgu iegānstu apēst. Viņš pārmeta gailim, ka šis traucējot cilvēkus, jo, naktīs dziedādams, neļaujot tiem gulēt. Gailis taisnojās, ka to darot cilvēku labā, jo modinot viņus ierastajiem dienas darbiem. Tad kaķis cēla apsūdzību, ka gailis esot nešķīstenis: pārkāpdams dabas likumu, viņš minot gan māti, gan māsas. Gailis atbildēja, ka arī to darot saimnieku labā — lai viņiem būtu vairāk olu. Bet kaķis sacīja:

— Lai arī cik tev būtu cēlu aizbildinājumu, tomēr nedis nepalikšu, — un gaili notiesāja.

Fabula māca, ka jaunas dabas cilvēks, kas dzīras paštrādāt nelietību, to arī izdarīs — ja nebūs pieklājīga iegānsta, tad pavisam atklāti.

LAPSA BEZASTE

Lapsa, kas slazdā bija pazaudējusi asti, nosprieda, ka viņai ar tādu kauna traipu vairs nav dzīvošanas, un nolēma arī pārējās lapsas novest tikpat tālu, lai aiz kopīgas nelaimes slēptu savu kroplumu. Sasaukusi lapsas, viņa visām ieteica nocirst astes, jo tās esot ne vien neglītas, bet arī lieks smagums. Bet kāda no viņām atbildēja:

— Tu mums gan to neieteiktu, mīlā, ja tas pašai nebūtu izdevīgi.

Fabula attiecas uz tiem, kas citiem dod padomus nevis aiz patiesas draudzības, bet tikai savā labā.

ZVEJNIEKS UN ZIVTIŅA

Zvejnieks iemetis jūrā tīklu un izvilcis nelielu zivtiņu. Tā lūgtin lūgusies to šoreiz palaist vaļā. Viņa vēl esot tik maziņa; lai ķerot to vēlāk, kad šī paaugšoties un no tās būšot lielāks labums. Taču zvejnieks atbildējis:

— Es gan būtu pēdīgais muļķis, pamezdams guvumu, kas man jau rokā, un dzīdamies pakal nedrošai cerībai.

Fabula māca, ka šīsdienu guvums, kaut niecīgs, labāks par rītdienas, lai arī cik liels tas būtu.

LAPSA UN ERKŠĶU KRŪMS

Lapsa, rāpdamās pār žogu, pieķērusies, lai nenoveltos, pie ērkšķu krūma. Ērkšķi tai sadurstījuši kājas, un lapsa, juzdama svelošas sāpes, nēmusies krūmu bārt: viņa griezusies pie tā pēc palīdzības, bet nu šai esot vēl ļaunāk. Tad ērkšķu krūms atbildējis:

— Tu, mīlā, kļūdījies, pieķerdamās pie manis, jo es pats esmu radis pie visa kā pieķerties.

Arī cilvēku vidū ir vientieši, kas meklē palīdzību pie tādiem, kuru dabā ir darīt ļaunu.

LAPSA UN KROKODILS

Lapsa un krokodils strīdējušies, kurš dižciltīgāks. Krokodils daudz stāstījis par saviem slavenajiem senčiem un beigās sacījis, ka viņa ciltstēvi bijuši gimnasiarhi. Uz to lapsa atbildējusi:

— Jel būtu klusējis! Pēc tavas ādas redzams, ka tu jau gadiem vingrinies gimnasijā.

Tā īstenība atmasko meļus.

ZVEJNIEKI

Zvejnieki reiz devās jūrā, taču, kaut gan ilgi nopulējās, neko neizvilka un saiguši jau posās mājup. Bet pēkšņi, milzīgas zivs vajāts, laivā ielēca tuncis. Zvejnieki to sakāra un priecīgi atgriezās krastā.

Fabula rāda, ka laime nereti mums dāvā to, ko nespējam gūt ar prasmi.

LAPSA UN MEŽA CIRTĒJS

Lapsa, reiz bēgdama no medniekiem, ieraudzīja meža cirtēju un tam lūdza viņu paslēpt. Cirtējs ļāva tai ienākt savā būdā un tur paglābties. Pēc brīža ieradās arī mednieki un vaicāja, vai cirtējs neesot redzējis lapsu garām skrienam. Šis skaļi atbildēja, ka neesot vis manijis, bet vienlaikus ar roku parādīja lapsas slēptuvi. Taču mednieki šo mājienu neievēroja, bet noticeja vārdiem.

Lapsa, redzēdama, ka mednieki jau prom, atstāja cirtēja būdu un, nebilzdama ne vārda, devās ceļā. Meža cirtējs nu nēmās šo rāt: viņš to esot izglābis, bet tā viņam pat neesot pateikusies. Uz to lapsa atbildēja:

— Es tencinātu, ja tavu roku darbi atbilstu vārdiem.

Šo fabulu var attiecināt uz cilvēkiem, kas skaisti runā, bet neglīti rikojas.

GAIĻI UN IRBE

Kāds vīrs, kas audzēja gaiļus, reiz ieraudzīja tirgū pārdodam pieradinātu irbi. Viņš to nopirka un aiznesa mājās, lai turētu kopā ar saviem gaiļiem. Bet šie irbei sāka knābt un dzina to prom. Viņa gaužām noskuma, domādama, ka gaiļi viņu neieredz tāpēc, ka šī ir citas sugas, taču drīz vien irbe ievēroja, ka tie arī savā starpā plūcas līdz asinīm un nemet mieru, kamēr pretinieks nav pieveikts. Tad irbe nosprieda:

— Vairs nebēdāšos, ka šie man knābj, jo redzu, ka viņi arī sevi nesaudzē.

Fabula rāda, ka prātīgs cilvēks vieglāk pacieš pāresību, redzēdams, ka pāridarītājs pat savus tuviniekus netaupa.

LAPSA AR LIELO VĒDERU

Izsalkusi lapsa kāda koka dobumā ieraudzījusi ganu atstātu maizi un gaļu. Viņa ielīdusi dobumā un visu notiesājusi. Bet nu šai vēders kļuvis tik liels, ka tā vairs nevarējusi tikt laukā un tik nēmusies kunkstēt un vaidēt. Kāda cita lapsa, garām iedama, izdzirdusi viņas vaidus, piegājusi tuvāk un apvaicājusies, kas šai vainas. Uzzinājusi, kas noticis, viņa teikusi:

— Būs tev vien jāpaliek še, kamēr atkal kļūsi tāda, kāda biji ienākdama. Tad bez pūlēm tiksi laukā.

Fabula māca, ka laika ritumā grūti apstākļi kļūst vieglāki paši no sevis.

ZIVJU DZENIS

Zivju dzenis ir putns, kas mīl vientulību un allaž dzīvo pie jūras. Vairīdamies no putnu ķērājiem, tas savu ligzdu vijot piekrastes klintīs.

Kad pienāca dējamais laiks, zivju dzenis reiz aizlaidās uz kādu zemesragu, izraudzījās klinti pie pašas jūras un tur novija savu ligzdu.

Kādudien, tam dodoties pēc barības, spēcīgā vējā sacēlās lieli viļņi un applūdināja līgzdu, un visi mazuļi noslika. Kad putns atgriezās un ieraudzīja, kas noticis, tas iesaucās:

— Ak vai, kāds posts! Bēgdams no briesmām sauszemē, patvēros pie jūras, bet tai, redzams, varēju jo mazāk uzticēties.

Tāpat arī daži cilvēki, sargādamies no ienaidniekiem, negaidot piedzīvo vēl vairāk ļauna no saviem draugiem.

26

ZVEJNIEKS

Kāds zvejnieks upē ķēra zivis. Viņš šķērsām straumei izvilka savu tīklu no viena krasta līdz otram, piesēja pie virves akmeni un ņemās ar to sist pa ūdeni, lai zivis, bēgdamas, bet nejauzdamas patiesās briesmas, iepeldētu tīklā. Kad apkārtējie ļaudis to redzēja, viņi sāka zvejnieku rāt, ka šis duļķojot upi un viņiem vairs netiekot tīrs ūdens dzeršanai, bet zvejnieks atbildēja:

— Ja es neduļķotu upi, man būtu jāmirst badā.

Arī demagogiem veicas vislabāk tad, kad viņi dzimtenē rada nemierus un jukas.

27

LAPSA UN MASKA

Lapsa reiz iemaldījās veidotāja darbnīcā. Aplūkodama visu, kas tajā atradās, viņa ieraudzīja traģisku masku un, to paceldama, sacīja:

— Kāda galva, bet smadzeņu tajā nav!

Fabula attiecas uz cilvēku, kam āriene stalta, bet saprāta nav.

28

KRĀPNIEKS

Kāds trūcīgs vīrs reiz saslima un, juzdamies pavisam nelāgi, apsolīja dieviem hekatombu, ja viņi to izglābsot. Dievi, vēlēdamies šo vīru pārbaudīt, tūdaļ gādāja, lai

slimniekam kļūtu labāk. Viņš uzcēlās un, tā kā viņam neviena īsta vērsa nebija, izveidoja simt vērsu no kviešu mīklas un tos sadedzināja uz ziedokļa, sacīdams:

— Pieņemiet, dievi, ko es jums solīju!

Dievi, gribēdami viltu atmaksāt ar viltu, sūtīja vīram sapni, kurā šo aicināja doties uz jūras krastu — tur viņš atradīšot tūkstoš drahmu. Vīrs nu priecīgs skriešus aizskrēja uz jūru, bet tur viņš krita laupītāju rokās. Tie viņu aizveda prom un pārdeva. Un te nu viņš dabūja redzēt tūkstoš drahmu.

Fabula attiecas uz melīgu cilvēku.

29

OGLINIEKS UN VADMALAS VĒLĒJS

Kādās mājās reiz strādājis oglinieks. Viņam pienācis klāt vadmalas vēlējs, un oglinieks to aicinājis kopā dzīvot. Viņi sadraudzēšoties un dzīve zem viena jumta būšot lētāka. Bet vadmalas vēlējs iebildis:

— Man tavš priekšlikums nepavisam nav pieņemams, jo to, ko es izbalināšu, tu novārtīsi ar sodrējiem.

Fabula māca, ka sader tikai līdzīgs ar līdzīgu.

30

SLICEJS

Kāds turīgs atēnietis brauca kopā ar citiem pa jūru. Sacēlās liela vētra, un kuģis apgāzās. Visi metās peldus, tikai atēnietis vienā laidā piesauca Atēnu, tai solidams neskaitāmus upurus, ja viņš izglābšoties. Tad kāds no cietušajiem, viņam garām peldēdams, sacīja:

— Lai Atēna palīdz, bet rokas kustini pats!

Tāpat arī mums ne tikai jālūdz dievi, bet arī pašiem par sevi jā rūpējas.

31

VĪRIETIS AR IESIRMIEM MATIEM UN VIŅA MIĻĀKĀS

Kādam vīrietim ar iesirmiemiem matiem bija divas draugaļas — jauna un veca. Vecajai bija neērti būt par jaunāka vīrieša mīļāko, un tāpēc viņa ikreiz, kad šis ieradās, tam

izrāva melnos matus. Jaunā turpretim, gribēdama slēpt, ka viņas mīlākais jau vecs, tam izplūkāja sirmos matus. Tā notika, ka viņš, abu sieviešu plūkāts, beigu beigās palika bez matiem.

Nevienlīdzība it visur kaitīga.

32

SLEPKAVA

Kāds vīrs nogalinājis cilvēku, un tā tuvinieki sākuši slepkavu vajāt. Tas bēgdams nokļuvis pie Nīlas, bet tur sastapis vilku. Aiz bailēm viņš upmalā uzrāpies kokā un gribējis tajā paslēpties, bet te ieraudzījis lielu čūsku un ielēcis upē. Šeit viņu sagaidījis krokodils un aprijis.

Fabula rāda, ka cilvēks, kas izdarījis noziegumu, nevar justies drošs ne uz zemes, ne gaisā, nedz ūdenī.

33

LIELIGAIS PIECCIŅNIEKS

Kādam piecciņniekam ļaudis ik uz soļa pārmetuši glēvumu. Reiz šis aizbraucis projām un pēc atgriešanās dižojies, ka viņš arī citās pilsētās guvis daudz izcilu panākumu, bet Rodā viņam izdevies tāds lēciens, kāds neesot bijis pa spēkam nevienam olimpisko spēļu uzvarētājam. To apstiprināšot aculiecinieki, ja vien tie kādreiz atbraukšot. Uz to viņam kāds no klātesošajiem atbildējis:

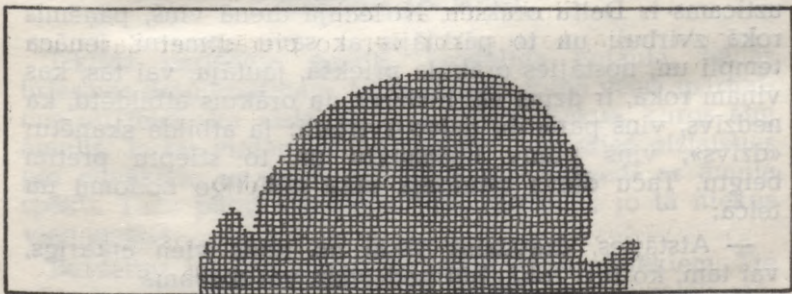
— Ja tā ir taisnība, draugs, tad nevajag nekādus lieciniekus. Šeit tev Roda, šeit arī lecl!

Fabula māca, ka tur, kur var ko pierādīt ar darbiem, vārdi lieki.

34

CILVĒKS, KAS SOLA NEIESPEJAMO

Kāds trūcīgs vīrs reiz saslima un jutās pavisam vārgs. Kad ārsti vairs nedeва nekādas cerības, viņš vērsās pie dieviem un apsolīja tiem gan hekatombu, gan citas dāvanas, ja izveseļošoties. Tad sieva viņam vaicāja:

— Ār ko tu to visu samaksāsi?

Uz to viņš atbildēja:

— Vai tu tiešām domā, ka taisos izveseļoties, lai dievi varētu no manis pieprasīt solīto?

Fabula rāda, ka ļaudis viegli apsola to, ko nemaz nedomā darīt.

35

CILVĒKS UN SATIRS

Reiz cilvēks un satirs esot vienojušies dzīvot draudzīgi. Kad iestājusies ziema un uznācis sals, cilvēks pielicis rokas pie mutes un uzpūtis tām dvašu. Satirs vaicājis, kālab viņš tā darot, un cilvēks atbildējis, ka aukstuma dēļ sildot rokas. Tad viņiem pasniegtas pusdienas, un, tā kā ēdiens bijis ļoti karsts, cilvēks to ņēmis pa mazam kumosam, tuvinājis lūpām un tam uzpūtis. Satirs atkal jautājis, kāpēc viņš tā darot. Cilvēks nu paskaidrojis, ka dzesinot ēdienu, jo tas esot pārāk karsts. Uz to satirs sacījis:

— Es, brāli, ar tevi draudzēties nevaru, jo no tavas mutes nāk gan karsts, gan auksts.

Arī mums jāvairās no draudzības ar cilvēkiem, kuriem ir divkosīga daba.

36

NEKRIETNELIS

Kāds nekrietns cilvēks saderēja, ka pierādīšot, cik neuzticams ir Delfu orākuls. Noliktajā dienā viņš, paņēmis rokā zvirbuli un to pārklājis ar savu apmetni, ienāca templī un, nostājies orākula priekšā, jautāja, vai tas, kas viņam rokā, ir dzīvs vai nedzīvs. Ja orākuls atbildētu, ka nedzīvs, viņš parādītu dzīvo zvirbuli; ja atbilde skanētu: «dzīvs», viņš putnu nožņaugtu un to stieptu pretim beigtu. Taču dievs uzminēja viņa nelietīgo nodomu un teica:

— Atstājies, draudziņ! Tikai no tevis vien atkarīgs, vai tam, ko turi rokā, būt nedzīvam vai dzīvam.

Fabula rāda, ka dievība ir nemaldīga.

NEREDZĪGAIS

Kāds neredzīgs vīrs pēc taustes prata pareizi noteikt jebkuru dzīvnieku, ko tam ielika rokās. Kādreiz tam iedeva vilcēnu. Viņš to aptaustīja un šaubīdamies sacīja:

— Es nezinu, vai tas ir vilcēns, lapsēns vai līdzīga dzīvnieka mazulis. Taču vienu zinu droši: šo dzīvnieku pie avīm laist nedrīkst.

Tā bieži vien nekrietnu cilvēku daba samanāma jau viņu ārienē.

ARĀJS UN VILKS

Kāds arājs, izjūdzis vēršus, tos aizveda padzirdīt. Izsalcis vilks, meklēdams barību, atrada arklu un vispirms ņē-mās laizīt vēršu jūgu, bet tad, pats to nemanīdams, tajā pamazām iebāza galvu. Nevarēdams vairs to dabūt laukā, šis nu sāka arklu vilkt pa tīrumu. Atgriezās arājs un, ieraudzījis vilku, sacīja:

— Kaut tu, nekrietneli, atmestu savus laupītāja stiķus un nelietības un pa īstam pievērstos zemkopībail

Tāpat neviens neuzticas nelietīgiem cilvēkiem, kaut arī tie solās būt krietni.

BEZDELĪGA UN PUTNI

Tiklīdz uzziedēja āmulis, bezdelīga nojauta, kādas briesmas draud putniem. Viņa sasauca kopā visus spārnaiņus un teica, ka vislabāk būtu izcirst kokus, kuros aug āmulis. Ja tas viņiem nav iespējams, tad vajag aizlaisties pie cilvēkiem un lūgt, lai tie putnus nemedī ar āmuļa spēku. Taču putni bezdelīgu tikai apsmēja, jo tā niekus vien melšot.

Bezdelīga nu pati devās kā lūdzēja pie cilvēkiem. Tie viņu laipni uzņēma atjautas dēļ un ļāva dzīvot savās mā-

jās. Tā notika, ka pārējos putnus cilvēki medī un ēd un vienīgi bezdelīga, kas tiem lūdza patvērumu, var to mājās droši savu ligzdu vīt.

Fabula rāda: tas, kas prot ielūkoties nākotnē, viegli izvairās no briesmām.

40

ZVAIGŽŅU TULKS

Kāds zvaigžņu tulks bija radis ik vakaru iziet no mājām, lai vērotu zvaigznes. Reiz, staigādams pa pilsētas nomali un domās pilnīgi pievērsies debesīm, viņš iekrita akā un nu sāka kliegt un palīgā saukt. Kāds garāmgājējs, izdzirdis viņa vaimanas, pienāca klāt un, saprazdams, kas atgadājies, sacīja:

— Re nu, draudziņ! Tu vēlies izdibināt, kas ir debesīs, bet neredzi, kas ir uz zemes!

Šo fabulu var attiecināt uz cilvēkiem, kas dižojas ar visādiem brīnumdarbiem, bet nespēj pat to, kas ir pa spēkam ikvienam.

41

LAPSA UN SUNS

Lapsa, ielavijusies aitu ganāmpulkā, pakērusi kādu jēriņu un izlikusies to apmīļojam. Kad suns tai vaicājis «Ko tu te dari?», lapsa atbildējusi:

— Auklēju šo un rotaļājos.

— Ja tā, — suns uz to teicis, — tad tūdaļ atlaid jērul! Citādi es tevi paauklēšu pa suņu vīzei.

Fabula attiecināma uz vieglprātīgu un muļķīgu zagli.

42

ZEMNIEKS UN VIŅA BĒRNI

Kādam zemniekam bija pienākusi pēdējā stundiņa. Gribēdams, lai bērni būtu prasmīgi zemkopji, viņš tos atsauc un sacīja:

— Miļie bērni! Zem viena no maniem vīnkokiem aprakta manta.

Tikko tēvs bija miris, bērni paķēra lāpstas un uzraka visu zemes gabalu. Mantu viņi gan neatrada, bet viņa dārzs tiem nu deva daudz bagātāku ražu.

Fabula māca, ka darbs ir cilvēka bagātība.

43

VARDES

Divas vardes, kad izžuva viņu purvs, devās meklēt vietu, kur apmesties. Viņas nokļuva pie akas, un viena, ne mirkli nedomājot, ierosināja tanī lēkt iekšā. Taču otra sacīja:

— Bet, ja nu ūdens arī šeit izžūs, kā tad varēsim izkļūt laukā?

Fabula mūs māca neķerties pie darba bez apdoma.

44

VARDES PIEPRASA VALDNIĒKU

Vardes bēdājušās, ka tām nav stingras valdīšanas. Viņas sūtījušas pie Zeva vēstnešus, lūgdamas, lai piešķir valdnieku. Redzēdams, cik vardes vientiesīgas, Zevs purvā iesviedis sprunguli. Pirmajā mirklī vardes no trokšņa nobijušās un ienirušas pašā purva dibenā. Taču vēlāk, kad sprungulis nekustējies, viņas atkal uzpeldējušas un, nejudamas vairs ne mazāko bijību, uzrāpušas uz tā un apsēdušās.

Uzskatīdamas tādu valdnieku par sevi necienīgu, vardes pie Zeva nākušas otrreiz un prasījušas, lai dodot citu, jo šis te esot pārāk kūtrs. Tad Zevs sadusmojies un vardēm uzsūtījis ūdenscūsku, kas tās ķērusi pa vienai rokā un rijusi nost.

Fabula rāda, ka slinki valdnieki labāki nekā pārāk nemierīgi.

VĒRŠI UN RATU ASS

Vērši vilkuši ratus. To ass čīkstējusi, un vērši atskatīdamies sacījuši:

— Ko tu tā? Mēs velkam visu smagumu, bet tu vaidi.

Tādi nereti ir arī cilvēki. Vieni pūlas vaiga sviedros, bet citi izliekas piekusuši.

ZIEMELIS UN SAULE

Ziemelis un Saule reiz strīdējās, kurš stiprāks. Viņi nosprīda, ka uzvarētājs būs tas, kurš ceļniekam liks izģērbties.

Vispirms sparīgi uzpūta Ziemelis. Cilvēks ietinās savās drēbēs, un Ziemelis pūta vēl spēcīgāk. Tad ceļnieks saldams ciešāk ievīstījās drēbēs, kamēr Ziemelis apgura un ceļavīru nodeva Saules rīcībā.

Tā sākumā sildīja tikai mazlietiņ, bet, cilvēkam metot nost liekās drēbes, cepināja aizvien stiprāk. Beidzot ceļavīrs, nevarēdams vairs karstumu izturēt, izģērbās un aizskrēja nopeldēties tuvējā upē.

Fabula māca, ka bieži vien pārliecināšana ir iedarbīgāka par spēku.

ZĒNS, KAS VEMA VISAS IEKŠAS ĀRĀ

Reiz ļaudis uz lauka dieviem ziedojuši vērši un saaicinājuši kaimiņus. Viņiem līdzī ieradusies arī nabadzīga sieva un kopā ar to viņas dēls. Mielasts ieildzis, un pēc kāda laiciņa puisēns, saēdies līdz kaklam vērša iekšu un sadzēries vīna, vēdergraižu mocīts, saucis:

— Ak, māmiņ, es vemju visas iekšas ārā!

Uz to māte atbildējusi:

— Dēliņ, šīs jau nav tavējās, bet tās, ko tu apēdi.

Fabula attiecināma uz parādniekiem, kas ar vieglu roku aizņemas svešu mantu, bet, kad viņiem to atprasa, bēdājas, it kā būtu jāatdod savējā.

ĶIVULIS

Reiz ķivulis naktī dziedājis pie loga pakarinātajā būrītī. Izdzirdis tā balsi, pienācis sikspārnis un taujājis, kālab tas dienā klusējot, bet naktī dziedot. Ķivulis atbildējis, ka to darot ar gudru ziņu: viņš senāk dziedājis dienā un ticis noķerts, bet nu esot kļuvis prātīgāks. Uz to sikspārnis atbildējis:

— Ne jau tagad tev jāšargās, kad no tā vairs nav nekāda labuma. To vajadzēja darīt tad, kad nebiji vēl sagūstīts.

Fabula rāda: kad nelaime jau notikusi, nožēla vairs nelīdz.

GANS

Kādam vīram, ganot vēršus, pazudis teļš. Viņš visur to izmeklējies, bet veltīgi. Tad viņš Zevam solījies ziedot kazlēnu, ja atradīšot zagli.

Gans aizgājis uz ozolbirzi un tur ieraudzījis lauvu plosām viņa teļu. Viņš šausmās pacēlis rokas pret debesīm un iesaucies:

— Dižais Zev! Pirmīt tev apsolīju kazlēnu, ja atradīšu zagli. Tagad tev solu vērsi, ja pats izglābšos no viņa.

Šī fabula attiecināma uz neveiksminiekiem, kas vēlas atrast, kā viņiem trūkst, bet, to atraduši, atkal cenšas no tā atbrīvoties.

ZEBIEKSTE UN AFRODĪTE

Zebiekste iemīlējusies skaistā jauneklī un lūgusi, lai Afrodīte to pārvērs par sievieti. Dieve iežēlojusies par zebiekstes ciešanām un pārvērtusi to daiļā meitenē. Jauneklis tajā iemīlējies no pirmā acu uzmetiena un atvedis savās mājās.

Kad abi kavējušies guļamkambarī, Afrodīte vēlējusies uzzināt, vai zebiekste līdz ar ārieni ir mainījusi arī

tikumu, un pašā istabas vidū palaidusi peli. Zebiekste, aizmirsusi, kur atrodas, pietrūkusies no gultas un, kārodama peli, metusies tai virsū. Dieve sadusmojusies un zebiekstei atkal piešķīrusi iepriekšējo izskatu.

Tā arī cilvēki, kas no dabas ir nekrietni, var gan mainīt savu ārieni, taču tikums paliek vecais.

51

ZEMNIEKS UN ČŪSKA

Čūska pielīdusi pie zemnieka dēla un viņu nogalinājusi. Zemnieks, aiz bēdām vai prātu zaudējis, ar cirvi rokā devies uz midzeni un tur gaidījis, lai čūsku nosistu, līdzko tā parādīsies. Tikko čūska izbāzusi galvu, zemnieks tai cirtis, taču kļūdījies un vienīgi pāršķēlis kādu akmeni. Tad viņš nobijies un aicinājis čūsku izlīgt. Bet tā atbildējusi:

— Ne es tev varu labu vēlēt, redzējama pārcirsto akmeni, nedz tu man, skatīdams dēla kapu.

Fabula māca, ka pēc liela naida nav viegli izlīgt.

52

SAIMNIEKS UN SUŅI

Kādu vīru ziema pārsteigusi viņa lauku mājās. Vispirms viņš apēda savas aitas, tad kazas, bet, ziemai ieilgstot, nokāva un apēda arī darba vēršus. To redzēdami, suņi teica cits citam:

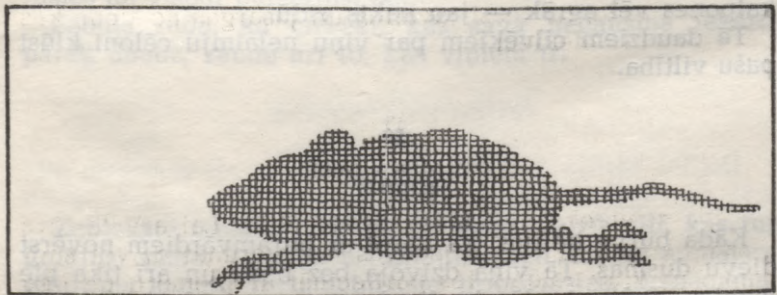
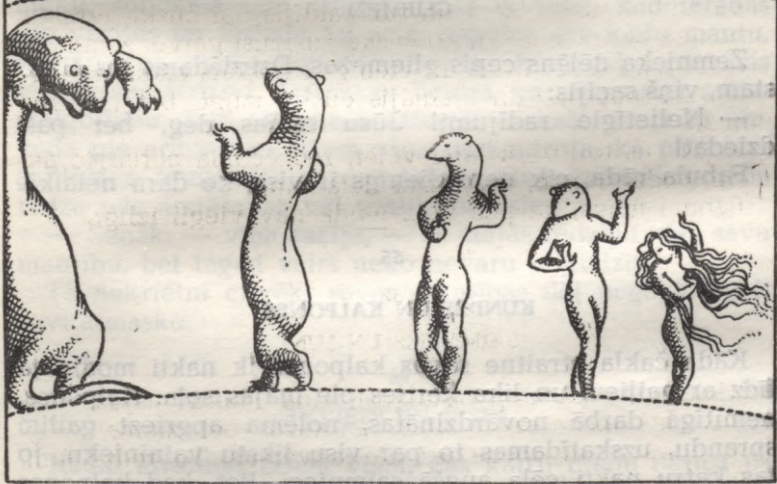
— Lasisimies no šejienes prom! Ja jau saimnieks nepasaudzēja darba vēršus, kālab gan lai viņš žēlotu mūs?

Fabula rāda, ka īpaši jāvairās un jāsargās no tiem, kas dara pāri tuviniekiem.

53

ZEMNIEKA DĒLI

Kāda zemnieka dēli mūždien strīdējās. Lai arī kā tēvs centās, viņam nekādi neizdevās tos pierunāt dzīvot satīcīgi. Tad viņš nolēma tos pārliecināt ar piemēru un lika

tiem atnest rīkšu saišķi. Dēli izdarīja, kā vēlēts. Tēvs viņiem sākumā iedeva visas rīkstes kopā un mudināja tās salauzt. Kaut gan dēli visādi pūlējās, tas viņiem nebija pa spēkam. Tad tēvs, atraisījis saišķi, deva rīkstes pa vienai. Nu dēli tās viegli salauza, un tēvs sacīja:

— Ja būsit vienprātīgi, bērni, neviens ienaidnieks jūs nespēs pieveikt; ja satības trūks, jūs bez grūtībām pievārēs.

Fabula māca: vienībā ir spēks, nesaticībā — sakāve.

54

GLIEMEŽI

Zemnieka dēlēns cepis gliemežus. Dzirdēdams tos čurk-stam, viņš sacījis:

— Nelietīgie radījumi! Jūsu mājas deg, bet paši dziedat!

Fabula rāda, cik nepiedienīgs ir viss, ko dara nelaikā.

55

KUNDZE UN KALPONES

Kāda čakla atraitne savas kalpones ik nakti modināja līdz ar gaiļiem un lika ķerties pie mājas soļa. Kalpones, nemitīgā darbā novārdzinātas, nolēma apgriezt gailim sprandu, uzskatīdamas to par visu likstu vaininieku, jo tas katru nakti cēla augšā saimnieci. Bet, kad kalpones to bija izdarījušas, viņām dzīve kļuva vēl jo grūtāka. Saimniece, vairs pēc gaiļiem nezinādama laiku, nu cēla kalpones vēl agrāk — jau nakts vidū.

Tā daudziem cilvēkiem par viņu nelaimju cēloni kļūst pašu viltība.

56

BURVE

Kāda burve lielījās, ka varot ar buramvārdiem novērst dievu dusmas. Tā viņa dzīvoja bez bēdu un arī tika pie mantas. Taču atradās ļaudis, kas viņu apsūdzēja necieņā

pret dieviem. Burvi tiesāja, un viņai piesprieda nāves sodu. Kāds cilvēks, redzēdams, kā šo ved laukā no tiesas nama, sacīja:

— Kā tad tu, kas solījies novērst dievu dusmas, pat nespēji pārliecināt cilvēkus?

Fabula rāda, ka daudzi cilvēki, kas sasola nezin ko, netiek pat ar sikumiem galā.

57

SIRMGALVE UN DZIEDNIEKS

Kāda sirmgalve, kurai bija slimas acis, ataicināja dziednieku, solīdama tam atlīdzību. Šis ik reizi, kad ieradās pie vecītes un iezieda tai acis, paņēma sev kādu mantu, kamēr viņa sēdēja aizvērtām acīm. Dziednieks, pievācis visu viņas iedzīvi, ārstēšanu beidza un pieprasīja solito atalgojumu. Kad slimniece atteicās maksāt, ārsts to aizveda pie arhontiem. Tiem viņa paskaidroja, ka patiešām solījusies samaksāt, ja dziednieks viņu izārstēsot, taču redze pēc ārstēšanas vēl pasliktinājusies.

— Senāk, — viņa sacīja, — es mājās redzēju visu savu mantību, bet tagad vairs neko nevaru ieraudzīt.

Tā nekrietni cilvēki savas alkatības dēļ negaidot paši sevi atmasko.

58

SIEVIETE UN VISTA

Kādai atraitnei bijusi vista, kas katru dienu dējusi pa olai. Sieviete iedomājusies, ka vista dēšot divreiz dienā, ja to labāk baros. Tā viņa arī darījusi, bet vista aptaukojusies un vispār pārstājusi dēt.

Fabula rāda, ka cilvēki, kas savā negausībā iekāro pārāk daudz, zaudē arī to, kas viņiem ir.

59

ZEBIEKSTE

Zebiekste ienākusi smēdē un sākusī laizīt vīli, kas tur gulējusi zemē. Tā viņa ievainojusi mēli, un nu aumaļām plūdušas asinis. Taču zebiekste priedājusies, domādama,

ka pati kaut ko izsūc no dzelzs, kamēr beidzot palikusi pavisam bez mēles.

Fabula attiecas uz cilvēkiem, kas savā stūrgalvībā paši sev kaitē.

60

SIRMGALVIS UN NĀVE

Kāds sirmgalvis reiz sacirtis malku un, to nesdams uz muguras, nogājis lielu gabalu. No garā ceļa briesmīgi piekusis, viņš nastu nolīcis zemē un saucis Nāvi. Bet, kad tā ieradusies un vaicājusi, kālab viņš to saucot, vecais atbildējis:

— Lai tu man nesamo uzceltu mugurā.

Fabula rāda, ka ikviens cilvēks mīl dzīvi, lai cik nelaimīgs tas arī būtu.

61

ZEMNIEKS UN LIKTEŅDIEVS

Zemnieks, uzrakdams dārzu, atradis zeltu. Nu viņš Zemei, uzskatīdams to par savu labdari, ik dienas dāvājis pa vainagam. Tad pie viņa ieradusies Likteņdievs un sacījis:

— Draugs, kādēļ tu manu dāvanu piedēvē Zemei? Es taču tev to sūtīju, gribēdama, lai tu kļūtu bagāts. Ja apstākļi iegrozīsies citādi un tu no jauna nonāksi trūkumā, tad atkal nopelsi Likteņdievi.

Fabula rāda, ka jāzina, kas ir tavs labdaris, un tam jāizrāda pateicība.

62

DELFINI UN GRUNDULIS

Delfini karoja ar haizivīm, un viņu naids kļuva jo dienas jo lielāks. Tad pie viņiem atpeldēja grundulis un gribēja tos samierināt. Bet kāds delfīns tam atbildēja:

— Mēs labāk, savā starpā karojot, iesim bojā, nekā pīsimies ar tādu samierinātāju, kāds esi tu.

Tāpat arī daži cilvēki, kas nav nenieka vērti, juku laikos iedomājas, ka viņi ir diezin kas.

63

ORATORS DĒMADS

Orators Dēmads Atēnās reiz runāja tautas sapulcē, bet klausītāji bija neuzmanīgi. Tad Dēmads izlūdzās atļauju tiem pastāstīt kādu Ēzopa fabulu. Atļauju saņēmis, viņš iesāka:

— Dēmetra, bezdelīga un zutis kopā gāja pa ceļu. Viņi nonāca pie kādas upes, un šeit bezdelīga pacēlās gaisā, bet zutis ienira ūdenī.

Te Dēmads aplkusa, un klausītāji vaicāja:

— Un Dēmetra?

— Viņa dusmojas uz jums, — Dēmads atbildēja, — ka, aizmirdami valsts intereses, klausāties Ēzopa fabulas.

Nav uzskatāmi par saprātīgiem tādi cilvēki, kam nerūp nepieciešamais, bet tikai tas, kas viņiem sagādā baudu.

64

CILVĒKS, KURU SAKODIS SUNS

Vīrs, ko bija sakodis suns, meklēja palīdzību. Kāds cilvēks viņam ieteica asinis noslaucīt ar maizi un to pasviest sunim kodējam.

— Ja es tā darīšu, — cietušais atbildēja, — mani mētīsies kost visi suņi, cik vien pilsētā ir.

Tā arī izdabāšana cilvēku nelietībai viņus tikai mudinā uz jaunām nekrietnībām.

65

CEĻNIEKI UN LĀCIS

Divi draugi reiz gājuši pa ceļu. Pēkšņi parādījies lācis. Viens no ceļiniekiem paspējis uzkāpt kokā un tur paslēpties, bet otrs, vairs nespēdams aizbēgt, nometies zemē un izlicies beigts. Kad lācis pienācis klāt un vīru apostī-

jis, tas aizturējis elpu. Pastāv uzskats, ka šis dzīvnieks mirušos neaiztiekot.

Tikko lācis bijis prom, otrs nokāpis no koka un vaicājis, ko lācis tam čukstējis ausī. Draugs atbildējis:

— Tas čukstēja: «Turpmāk vairs nedodies ceļā ar tādiem draugiem, kas tevi pamet nelaimē!»

Fabula māca, ka īstus draugus iepazīst nelaimē,

66

JAUNIEŠI UN MIESNIEKS

Divi jaunieši veikalā reiz pirka gaļu. Miesnieks bija ar kaut ko aizņemts, un tikmēr viens no viņiem paķēra gaļas gabalu un to noslēpa otra azotē. Kad miesnieks atskatījās un pamanīja, ka viņam kas pazudis, viņš ņēmās jaunos cilvēkus strostēt. Nu jauneklis, kas gaļu nozaga, apzvērēja, ka viņam nekā nav, bet tas, pie kura tā bija, dievojās, ka neko neesot zādzis. Tad miesnieks, saprazdams viņu nekrietno viltību, sacīja:

— Ar saviem melu zvērestiem varat pievilt mani, bet dievus nepievilsit.

Fabula rāda, ka viltus zvērests, lai cik veikli izdomāts, ir un paliek bezdievīgs noziegums.

67

CEĻINIEKI

Divi cilvēki gāja pa ceļu. Viens no viņiem atrada cirvi, un otrs sacīja:

— Lūk, ko atradām!

Atradējs viņam aizrādīja, lai nesakot «Lūk, ko atradām», bet gan «Lūk, ko atradi».

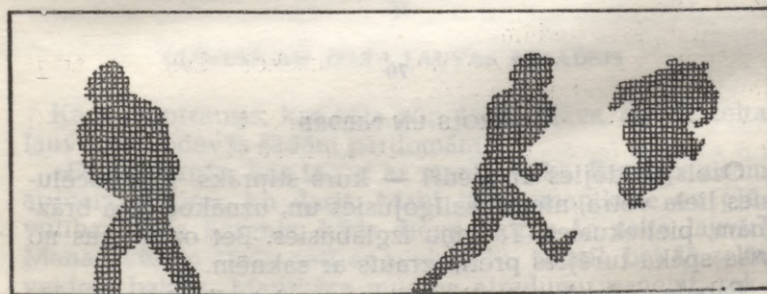
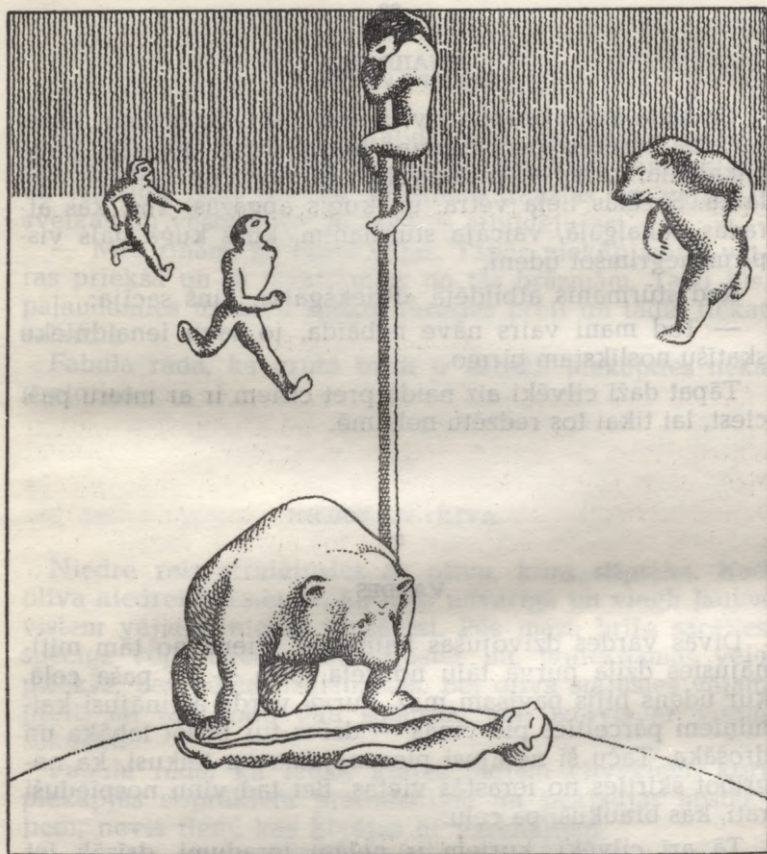
Pēc brīža abi sastapa ļaudis, kas cirvi bija pazaudējuši. Vīrs, pie kura tas bija, ceļabiedram teica:

— Nu esam pagalam!

Bet šis atbildēja:

— Nē, tev jāsaka «Nu esmu pagalam», jo, atradis cirvi, tu tak ar mani dalīties negribēji.

Fabula rāda: kas nedalās ar draugiem labos laikos, tas arī pats grūtā brīdī nevarēs uz viņiem paļauties,

IENAIJNIKI

Uz kāda kuģa brauca divi ienaidnieki. Gribēdami viens no otra turēties pēc iespējas tālāk, viens apmetās kuģa pakaļgalā, otrs — priekšgalā, un tur viņi palika visu laiku. Sacēlās liela vētra, un kuģis apgāzās. Tas, kas atradās pakaļgalā, vaicāja stūrmanim, kurš kuģa gals vispirms iegrimšot ūdenī.

Kad stūrmanis atbildēja «Priekšgals», viņš sacīja:

— Tad mani vairs nāve nebaida, jo savu ienaidnieku skatišu noslikstam pirmo.

Tāpat daži cilvēki aiz naida pret citiem ir ar mieru paši ciest, lai tikai tos redzētu nelaimē.

VARDES

Divas vardes dzīvojušas kaimiņos. Viena no tām mītņājusies dziļā purvā tālu no ceļa, otra — uz paša ceļa, kur ūdens bijis pavisam maz. Purva varde aicinājusi kaimiņieni pārcelties pie viņas — dzīve tur būšot labāka un drošāka. Taču šī nebijusi pierunājama un teikusi, ka ne-gribot šķirties no ierastās vietas. Bet tad viņu nospieduši rati, kas braukuši pa ceļu.

Tā arī cilvēki, kuriem ir nelāgi ieradumi, drīzāk iet bojā nekā apgūst labākus.

OZOLS UN NIEDRE

Ozols strīdējies ar niedri — kurš stiprāks. Kad sacēlusies liela vētra, niedre salīgojusies un, uznākot vēja brāzmām, pieliekusies. Tā viņa izglābusies. Bet ozols, kas no visa spēka turējies pretī, izrauts ar saknēm.

Fabula rāda, ka ar stiprākiem nav ko cīkstēties.

KOKI UN NIEDRES

Vētras nolauzti koki, ieraudzīdami, ka niedres palikušas neskartas, tām vaicājuši, kādēļ paši, kaut gan ir stipri un izturīgi, lūst, bet šīs, būdamas trauslas un vājas, ir sveikas un veselas. Uz to niedres atbildējušas:

— Mēs zinām, ka esam vājas. Tāpēc piekāpjamiem vētras priekšā un tā izvairāmiem no tās brāzmām. Taču jūs, paļaudamiem uz savu spēku, turaties pretī un tādēļ tiek atsalauzti.

Fabula rāda, ka grūtā brīdī ir drošāk piekāpties nekā pretoties.

NIEDRE UN OLIVA

Niedre reiz strīdējusies ar olīvu, kura stiprāka. Kad olīva niedrei pārmetusi, ka tā ir nevarīga un viegli ļaujas visiem vējiem, niedre klusējusi. Pēc maza brīža sacēlies spēcīgs vējš. Niedre ietrīsējusies un, noliekdamās vēja priekšā, bez pūlēm izglābusies. Bet olīva stājusies vējam pretī, un tas koku gan salauzis, gan izrāvis ar visām saknēm.

Fabula rāda, ka labāk klājas tādiem cilvēkiem, kuri piekāpjas stiprākiem pretiniekiem un pakļaujas apstākļiem, nevis tiem, kas ķīvējas ar varenajiem.

GLĒVULIGAIS ZELTA LAUVAS ATRADEJS

Kāds mantrausis, kas bija pēc dabas glēvs, atrada zelta lauvu un nodevās šādām pārdomām:

«Es nesaprotu, kas tagad ar mani notiks. Esmu pavisam apjucis, nezinu, ko darīt. Mani plosa mantkāre un glēvulība. Kāds liktenis, kāds dievs radījis šo zelta lauvu? Mana dvēsele cīnās pati ar sevi. Zeltu tā mīl, bet šā zelta veidola baidās. Mantkāre mudina atradumu paņemt, raksturs pavēl tam neskarties klāt. Ai, liktenis, kas gan dod,

bet aiztikt neļauj! Ai, bagātība, kas nesniedz baudu! Ai, dievu žēlastība, kas vērtusies nežēlastībā! Ko nu? Kā rīkoties? Kādu viltību likt lietā? Iešu un atsauksū vergus. Lai visi reizē ķeras klāt, bet es skatišos pa gabalu.»

Fabula attiecas uz bagātnieku, kas neuzdrošinās savu bagātību aiztikt un no tās baudu gūt.

72

DRAVNIEKS

Dravnieka prombūtnē bišu dārzā kāds ienācis un aiznesis projām medu un kāres. Pārnācis dravnieks un, redzēdams, ka stropi tukši, apstājies, lai tos aplūkotu. Bites, atgriezdamās no lauka, viņu ieraudzījušas un briesmīgi sadzēlušas. Tad dravnieks tām sacījis:

— Nekrietnie radījumi! To, kas jums nozaga kāres, jūs palaidāt nesodītu, bet mani, kas jūs aprūpē, dzeļat.

Tā arī daži cilvēki aiz neziņas no ienaidniekiem nesargās, bet atstumj draugus, tos uzskatot par ļaundariem.

73

DELFINŠ UN PĒRTIĶIS

Ceļotājiem ir ieradums izklaidēšanās pēc ņemt uz kuģa līdzī Maltas sunišus un pērtiķus. Tā reiz kāds cilvēks, dodoties ceļā, paņēma līdzī pērtiķi. Kuģim peldot gar Sūniju (tas ir zemesrags netālu no Atēnām), sacēlās liela vētra un kuģis apgāzās. Visi metās peldus, arī pērtiķis. Šo ieraudzīja delfīns. Domādams, ka tas ir cilvēks, viņš piepeldēja tūdaļ klāt un uz savas muguras pērtiķi nesa uz krastu.

Netālu no Pīrejas, Atēnu ostas, delfīns jautāja pērtiķim, vai šis esot atēnietis. Pērtiķis atbildēja, ka patiešām esot no Atēnām un viņam tur dzīvojot augstas kārtas radi. Tad delfīns vaicāja, vai viņš pazīstot Pīreju. Pērtiķis domāja, ka tā ir kāda sieviete, un sacīja, ka šī viņam esot tuva paziņa. Delfīns par šiem meliem sadusmojās, iegremdēja pērtiķi ūdenī un noslicināja.

Fabula vērsas pret meliem,

BRIEDIS UN LAUVA

Briedis, slāpju mocīts, pienāca pie avota. Dzerdams tas ūdenī ieraudzīja savu attēlu, un to pārņēma lepnums par lielajiem un krāšņajiem ragiem. Ar savām tievajām kājām turpretim briedis bija gaužām neapmierināts. Kamēr viņš to visu savā nodabā pārdomāja, parādījās lauva un viņam uzbruka. Briedis metās bēgt un lauvu atstāja tālu aiz sevis.

Kamēr briedis skrēja pa klaju līdzenumu, viņš bija sveiks un vesels, bet, nokļuvis mežainā apvidū, ar ragiem aizķērās aiz koka zariem un vairs netika tālāk. Tā lauva viņu notvēra. Sapraddams, ka nu gals klāt, briedis sacīja:

— Kā man gan neveicas! Kam neuzticējos, tas mani glāba, bet pazudina tas, uz ko tik ļoti paļāvos.

Tā briesmās mūs nereti glābj draugi, kuriem neuzticamies, bet nodod tie, uz kuriem visvairāk ceram.

BRIEDIS

Briedis, kas ar vienu aci bijis akls, atnācis jūras krastā un tur ganījies. Ar veselo aci viņš vērojis sauszemi, lai viņu nepārsteigtu mednieki, bet neredzīgā bijusi vērsta uz jūru, no kurienes briedis nekādas briesmas negaidījis. Taču laivā garām braukuši cilvēki, kas briedi ieraudzījuši un sašāvuši. Mirstot tas sacījis:

— Ak vai! Es sargājos no zemes, domādams, ka tā man ienaidniece, kaut gan daudz ļaunāka pret mani bijusi jūra, pie kuras meklēju patvērumu.

Tā bieži vien necerēti izrādās tas, kas šķita bīstams, bet tas, no kā gaidījām glābiņu, mūs pazudina.

BRIEDIS UN LAUVA

Briedis, bēgdams no medniekiem, nonācis pie alas, kur mitis lauva, un iemucis tajā, lai paslēptos. Tur lauva to sagrābis, un briedis mirstot iesaucies:

— Vai man! No cilvēkiem bēgdams, ieskrēju zvēra nagosl

Tā arī daži cilvēki aiz bailēm no mazām briesmām ieskrien lielā nelaimē.

77

BRIEDIS UN VĪNOGAS

Mednieku vajāts, briedis paslēpās kādā vīna dārzā. Mednieki jau bija paskrējuši garām, un briedis, juzdamies drošībā, ņemās graužt vīnogulāju lapas. Te kāds no medniekiem atskatīdamies ieraudzīja to un ar metamo šķēpu ievainoja. Briedis ievaidējās un, juzdams nāves tuvumu, sacīja:

— Tā man vajag, jo darīju pāri vīnogulājam, kas mani izglāba!

Fabula attiecināma uz cilvēkiem, kas noziedzas pret saviem labdariem un par to saņem dieva sodu.

78

JŪRAS BRAUCĒJI

Daži cilvēki kāpa kuģī un devās ceļā. Kad viņi jau bija atklātā jūrā, sacēlās briesmīga vētra un kuģis gandrīz nogrima. Kāds no ceļotājiem, raudādams un vaimanādams, ņemās plēst drēbes un piesauca dzimtenes dievus, tiem apsolīdams pateicības upurus, ja izglābsoties.

Kad vētra aprima un jūra atkal nomierinājās, braucēji, necerot palikuši dzīvi, sāka dzīrot, dejojot un lēkāt. Tad bargais stūrmanis viņiem sacīja:

— Draugi, liksmosimies, bet neaizmirsīsim, ka atkal var uznākt vētra!

Fabula māca pārlietu nepriecāties par veiksmi un atcerēties, cik liktenis nepastāvīgs.

79

KAĶIS UN PELES

Kādā mājā bija daudz peļu. Kaķis, to uzzinājis, devās uz turieni, ķēra peles citu pēc citas un ēda nost. Peles, kurām nu draudēja iznīcība, paslēpās savās alās, un ka-

ķis, tām vairs klāt netikdams, nolēma tās izvilināt laukā ar viltu: viņš uzrāpās uz kādas naglas un, no tās lejup nokarādami, izlikās beigts. Kāda pele, pabāzusi galvu no alas, to ieraudzīja un sacīja:

— Nē, mīļais! Pārvērties kaut vai par maisu, tomēr tev klāt neiešu!

Fabula rāda, ka prātīgi ļaudis, reiz iepazīnuši cilvēku nelietību, vairs nav piemānāmi.

80

MUŠAS

Reiz pieliekamajā izlija medus. Atlaidās mušas un, to nobaudījušas, vairs neatstājās — tik salds tas bija. Taču mušām tajā iestīga kājas, un, nevarēdamas vairs pacelties gaisā, tās slikdamas sacīja:

— Cik mēs gan nožēlojamas, ka jāiet bojā tik īsa baudas mirkļa dēļ!

Tā ne vienam vien baudkāre kļūst par cēloni daudzām likstām.

81

LAPSA UN PĒRTIĶIS

Dzīvnieku sapulcē pērtiķis reiz izpelnījās uzslavu ar savu dejošanu, un tāpēc viņi to ievēlēja par valdnieku. Lapsa, kam tas skauda, atrada kādā slazdā gaļas gabalu un aizveda uz turieni pērtiķi, sacīdama, ka atradusi mantu, bet, vēlēdamās to saglabāt valdniekam par goda balvu, neesot aiztikusi; lai šis to ņemot. Pērtiķis, neko nejauzdams, piegāja klāt un iekrita lamatās. Kad viņš lapsai pārmeta, ka tā viņu tišuprāt ievilinājusi slazdā, šī atbildēja:

— Ak vai, pērtiķi! Un ar tādu galvu tu gribi dzīvniekiem būt par valdnieku!

Tā ļaudis, kas ķeras pie darba bez apdoma, piedzīvo neveiksmi un vēl turklāt top apsmieti.

EZELIS, GAILIS UN LAUVA

Kādās lauku mājās dzīvojuši ēzelis un gailis. Izsalcis lauva, ieraudzījis ēzeli, ielavījies mājās un grasījies to saplosīt. Bet tai brīdī iedziedājies gailis, lauva nobijies — saka, lauvas baidoties no gaiļu balss, — un mucis prom. Ēzelis, redzēdams lauvu baidāmiēs no gaiļa, sadūšojies un meties tam pakaļ. Kad abi jau bijuši gabalā, lauva atgriezies un ēzeli saplosījis.

Tā arī daži cilvēki, kas redz savus ienaidniekus pazemotus, kļūst pārdroši un negaidot krīt viņu rokās.

PĒRTIĶIS UN KAMIELIS

Dzīvnieku sanāksmē cēlies augšā pērtiķis un sācis deļot. Deļa visiem ļoti patikusi, un dzīvnieki pērtiķi slavējuši. Tad arī kamielis, to apskauzdams, gribējis, lai viņu paslavē. Viņš cēlies kājās un mēģinājis deļot, bet tik lempīgi, ka dzīvnieki sadusmojušies un viņu ar rungām padzinuši.

Fabula attiecināma uz cilvēkiem, kuri aiz nenovīdības grib sacensties ar stiprākiem un piedzīvo neveiksmi.

DIVAS VABOLES

Nelielā salā ganījies vērsis, un no tā mēsliem pārtikušas divas vaboles. Iestājoties ziemai, viena no tām sacījusi, ka došoties uz cietzemi. Tad otrai, paliekot vienai, būšot pārtikas diezgan, bet pati pārlaidīšot ziemu tur. Ja būšot daudz barības, atnesīšot arī šai. Kad vabole aizlaidusies uz cietzemi un atradusi daudz svaigu mēslu, tā palikusi un mielojusies.

Ziemai beidzoties, viņa atkal aizlidojusi uz salu. Otrā vabole, redzēdama, cik šī tauka un spēcīga, sākusī bārties, ka tā neesot neko atnesusi, kaut arī solījusies. Taču vabole atbildējusi:

— Nerāj mani, bet gan dabul Mieloties tur gan varēja, bet nest ko prom — ne.

Fabula attiecināma uz tiem, kuru draudzība beidzas, tiklīdz nonāk līdz cienastam, un kuri tad draugu labā vairs neko nedara.

85

SIVĒNS UN AITAS

Kādā aitu pulkā iemaldījies sivēns un ganījies kopā ar tām. Kad to reiz sagrābis gans, sivēns briesmīgi kviecis un turējies pretī. Avis šo par tādu kliegšanu bārušas un sacījušas:

— Mūs viņš grābj ciet vienā laidā, un mēs tomēr ne-
blajam.

Uz to sivēns atbildējis:

— Jūs viņš grābj citādi nekā mani: jūs — vilnas vai
piena dēļ, mani — tīkodams gaļu.

Fabula rāda, cik pamatoti vaimanā tie, kuriem apdrau-
dēta nevis manta, bet dzīvība.

85^a

SIVĒNS UN LAPSA

Kāds cilvēks, uzkrāvis ēzelim mugurā kazu, aitu un
sivēnu, to dzinis uz pilsētu. Sivēns visu ceļu briesmīgi
kviecis, un lapsa, to dzirdēdama, vaicājusi, kāpēc pārējie
izturas pavisam mierīgi un tikai sivēns sacēļ tādu traci.
Uz to šis atbildējis:

— Ne jau bez pamata es vaimanāju. Es tak zinu, ka
saimnieks no aitas paņems vilnu un pienu un tad palaidīs
vaļā, un tāpat viņš no kazas dabūs sieru un kazlēnus. Bet
es viņam dot neko nevaru, un tāpēc viņš mani nokaus.

Tā arī nav jānosoda cilvēki, kas, paredzēdami nelaimi,
asaras lej.

86

STRAZDS

Kāds strazds labprāt mīlojās miršu birzī un no salda-
jām ogām nebija dabūjams prom, Putnu ķērājs, kas bija

ievērojis strazdu te bieži kavējamies, to ar limi notvēra. Mirdams strazds sacīja:

— Ak vai! Saldā ēdiena dēļ nu man jāmirst!

Fabula vērsas pret izlaidīgu, baudkāru cilvēku.

87

ZOSS, KAS DEJUSI ZELTA OLAS

Hermejs kādam cilvēkam, kurš tam izrādīja īpašu cieņu, uzdāvāja zosi, kas dēja zelta olas. Vīrs, kam trūka pacietības gaidīt, kamēr ar laiku kļūs bagāts, domāja, ka zosij visas iekšas no zelta, un, ne mirkli nevilcinādamies, to nokāva. Tā viņš ne vien pievilās savās cerībās, bet arī zaudēja olas, jo zosi atrada tikai parastās iekšas.

Tā mantrauši, kārodami iegūt jo vairāk, bieži zaudē arī to, kas viņiem jau ir.

88

HERMEJS UN TĒLNIKS

Hermejs, gribēdams uzzināt, kādā cieņā viņš ir ļaudīs, cilvēka izskatā ieradās tēlnieka darbnīcā.

Ieraudzījis tur Zeva tēlu, viņš jautājis:

— Cik tas maksā?

— Vienu drahmu, — tēlnieks atteicis.

Nu Hermejs smiedamies vaicājis:

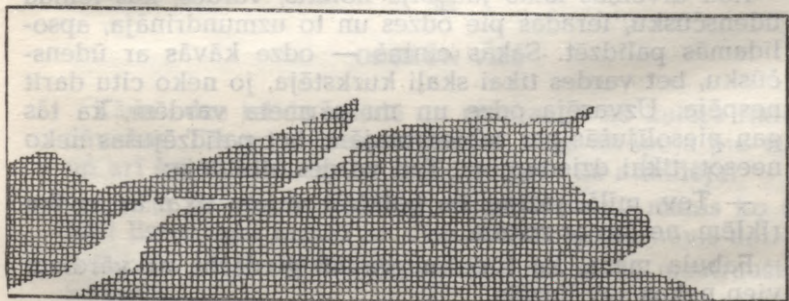
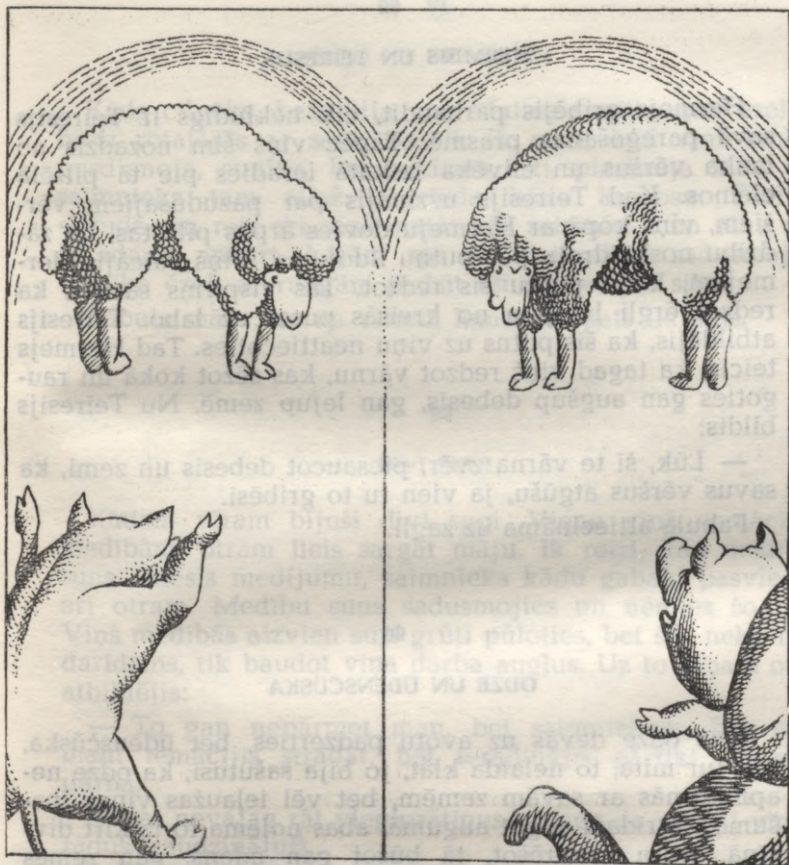
— Un cik maksā Hēra?

— Tā vēl dārgāka, — skanējusi atbilde.

Tad Hermejs ieraudzījis savu tēlu un iedomājies, ka viņš, būdams ziņnesis un peļņas gādnieks, ir cilvēkos īpašā godā. Bet, kad viņš jautājis «Un kādā cenā šis?», tēlnieks sacījis:

— Ja pirksi tos divus, šo došu piedevām.

Fabula attiecas uz godkāriģu cilvēku, kam salīdzinājumā ar citiem ir nieka vērtība.

HERMEJS UN TEIRESIJS

Hermejs gribējis pārbaudīt, cik nekļūdīgs ir Teiresijs savā pareģošanas prasmē. Tāpēc viņš šim nozadzis no lauka vērsus un cilvēka izskatā ieradies pie tā pilsētā ciemos. Kad Teiresijs uzzinājis par pazudušajiem vērsiem, viņš kopā ar Hermeju devies ārpus pilsētas, lai zādzību noskaidrotu pēc putnu lidojuma. Viņš vaicājis Hermejam, kādu putnu šis redzot. Tas vispirms sacījis, ka redzot ērgli lidojam no kreisās puses uz labo. Teiresijs atbildējis, ka šis putns uz viņu neattiecoties. Tad Hermejs teicis, ka tagad viņš redzot vārnu, kas sēžot kokā un raugoties gan augšup debesīs, gan lejup zemē. Nu Teiresijs bildis:

— Lūk, šī te vārna zvēr, piesaucot debesis un zemi, ka savus vērsus atgūšu, ja vien tu to gribēsi.

Fabula attiecināma uz zagli.

ODZE UN ŪDENSČŪSKA

Reiz odze devās uz avotu padzerties, bet ūdensčūska, kas tur mita, to nelaida klāt, jo bija sašutusi, ka odze neapmierinās ar savām zemēm, bet vēl ielaužas viņas īpašumos. Strīdam augot augumā, abas nolēma to izšķirt divcīņā. Kura uzvarēsot, tā būšot gan ūdens, gan zemes īpašniece.

Kad divcīņas laiks jau bija nolikts, vārdes, kas ienīda ūdensčūsku, ieradās pie odzes un to uzmundrināja, apsolīdamās palīdzēt. Sākās cīņiņš — odze kāvās ar ūdensčūsku, bet vārdes tikai skaļi kurkstēja, jo neko citu darīt nespēja. Uzvarēja odze un nu pārmeta vārdēm, ka tās gan piesolījušās par sabiedrotajām, bet palīdzējušas neko neesot, tikai dziedājušas. Tad vārdes atbildēja:

— Tev, mīlā, jāzina, ka palīdzēt varam tikai ar savām rīklēm, ne jau ar rokām.

Fabula māca, ka tur, kur vajadzīgi darbi, ar vārdiem vien nekas nav līdzēts.

SUNS UN SAIMNIEKS

Kāds cilvēks, kam bija gan Maltas sunītis, gan ēzeli, bieži rotaļājās ar savu šuneli. Ik reizi, kad viņš laukā pusdienoja, sunītis, luncinādams asti, pieskrēja klāt, un saimnieks tam allaž pasvieda kādu kumosu. Ēzelim skauda, un reiz arī viņš metās pie saimnieka un sāka to, lēkādam apkārt, kājām spārdīt. Saimnieks sadusmojās un lika ēzeli ar rungām padzīt un piesiet pie siles.

Fabula māca, ka ne visiem lemts tas pats liktenis.

DIVI SUŅI

Kādam vīram bijuši divi suņi. Vienu viņš apmācījis medībām, otram līcis sargāt māju. Ik reizi, kad medību suns atnesis medījumu, saimnieks kādu gabalu pasviedis arī otram. Medību suns sadusmojies un ņēmies šo rāt. Viņš medībās aizvien sūri grūti pūloties, bet šis, neko nedarīdams, tik baudot viņa darba augļus. Uz to viņam otrs atbildējis:

— To gan nepārmēt man, bet saimniekam, kas nav mani iemācījis strādāt, bet ieradinājis pārtikt no citu darba.

Tāpat nevajag rāt vieglprātīgus bērnus, ja vecāki viņus tādus izaudzinājuši.

ODZE UN VĪLE

Kāda odze ielida smēdē un pieprasīja no kalēja rīkiem dāvanas. Tās no dažiem saņēmusi, viņa atrāpoja pie vīles un arī šai prasīja, lai ko iedodot. Bet vīle atbildēja:

— Esi gan tu vientiesīga, domādama no manis ko dabūt! Esmu taču radusi no visiem tikai ņemt, nevis dot.

Fabula rāda, cik lētlicīgi ir tie, kas cer no mantraušiēm ko iegūt.

TĒVS UN MEITAS

Kādam vīram bija divas meitas. Vienu viņš izdeva pie dārznieka, otru — pie podnieka. Pēc kāda laika vīrs aizgāja pie dārznieka sievas un vaicāja, kā viņa jūtoties un kā šiem klājoties. Meita atbildēja, ka viņai visa kā papildnam. Tikai vienu gan viņa lūdzot dieviem — lai uznāktu negaiss ar lietus gāzi un dārzeni dabūtu padzerties.

Nedaudz vēlāk tēvs apciemoja podnieka sievu un arī tai jautāja, kā viņa dzīvo. Šī teica, ka viņai nekā netrūkst. Tikai vienu viņa izlūdzoties dieviem — lai pieturētos skaidrs laiks un spīdētu saule, tad māla trauki labi žūšot.

Tēvs sacīja:

— Ja tu vēlies labu laiku, bet tava māsa — negaisu, tad kuras pusē lai es savās lūgšanās nostājos?

Tā cilvēki, kas ķeras reizē pie diviem dažādiem darbiem, katrā ziņā kā vienā, tā otrā piedzīvo neveiksmi.

VĪRS UN SIEVA

Kādam cilvēkam bija sieva, kas savas iedabas dēļ bija visiem sariebusi. Gribēdams uzzināt, vai sieva tāpat izturēsies pret tuviniekiem tēva mājā, vīrs ar kādu ticamu ieganstu viņu aizsūtīja pie vecākiem.

Kad sieva pēc pāris dienām atgriezās, vīrs tai vaicāja, kā mājnieki viņu uzņēmuši.

— Govju un aitu gani, — viņa atbildēja, — uz mani skatījās visai greizi.

Tad vīrs sacīja:

— Redzi nu, sieva: ja jau tevi nevar ciest cilvēki, kas mazā gaismīņā dzen lopus ganībās un pārnāk tikai vēl vakarā, tad ko gan var gaidīt no tiem, ar kuriem esi kopā augu dienu?

Tā nereti no sīkumiem var uzzināt svarīgo, no redzamā — slēpto.

ODZE UN LAPSA

Odze uz ērkšķu zaru kušķa reiz peldējusi pa upi. To ieraudzījusi lapsa un teikusi:

— Kāds kuģinieks, tāds kuģis.

Fabula vērsas pret nelietīgu cilvēku, kas ķeras pie nekrietnībām.

KAZLĒNS UN VILKS

Kazlēnam, kas bija atpalicis no ganāmpulka, dzinās pa kaļ vilks. Kazlēns pagriezās pret šo un teica:

— Es zinu, vilk, ka esmu tavās rokās. Taču negribu mirt kaunpilnā nāvē, tāpēc uzspēlē man kaut ko uz stabules, un es dejošu.

Vilkam pūšot stabuli, kazlēns sāka deļot. To dzirdēja suņi un uzklupa vilkam. Tas bēgdams atskatījās un sacīja kazlēnam:

— Tā man vajadzēja! Kam, būdams miesnieks, tēloju stabulnieku?

Tā cilvēki, kas dara ko nelaikā, zaudē to, kas viņiem jau ir rokās.

VILKS UN KAZLĒNS

Kazlēns stāvējis uz mājas jumta un pulgojis vilku, kas tobrīd gājis garām. Bet vilks kazlēnam sacījis:

— Ne jau tu mani zākā, bet tava vieta.

Fabula rāda, ka izdevīgi apstākļi piešķir drosmi vērsties arī pret spēkā pārākiem.

STĀTUJAS PĀRDEVĒJS

Kāds cilvēks, no koka darinājis Hermeja tēlu, to aiznesa uz tirgu pārdot. Kad neviens pircējs tuvumā nerādījās, viņš, gribēdams sev pievērst uzmanību, sāka skaļā

balsī saukt, ka pārdodot dievu — labdari un peļņas glabātāju. Tad kāds no garāmgājējiem viņam vaicāja:

— Ko tad tu, draugs, tādu dievu gribi pārdot, no kura pats vari labumu gūt?

Uz to viņš atbildēja:

— Man labums vajadzīgs tūdaļ, bet šis mēdz peļņu gādāt nesteidzoties.

Fabula vēršas pret mantrausi, kas necienī dievus.

ZEVS, PROMETEJS, ATĒNA UN MOMS

Kad Zevs bija radījis vērsi, Prometejs — cilvēku, bet Atēna — māju, viņi izvēlējās par tiesnesi Momu. Tam skauda viņu veikums, un tāpēc tas sacīja, ka Zevs nepareizi rīkojies, vērsim acis neieliekot ragos, lai šis varētu redzēt, kur bada; Prometejs esot kļūdījies, nepiekarinādams cilvēkam sirdi ārpusē, lai nekrietnos varētu pazīt uzreiz un būtu skaidrs, kas ikvienam prātā; Atēnai, beidzot, vajadzējis mājai palikt riteņus apakšā, tad, uzrodoties nejaukam kaimiņam, varētu viegli pārcelties uz citu vietu. Zevs par šādiem apmelojumiem sadusmojās un Momu padzina no Olimpa.

Fabula rāda, ka nekas nav tik nevainojams, ka tam vairs neko nevarētu pārmest.

KOVĀRNIS UN PUTNI

Zeus nodomājis putniem iecelt valdnieku un noteicis dienu, kad visiem jāsapulcējas. Kovārnis, apzinādamies, cik viņš neglīts, nu staigājis apkārt, salasījis citiem putniem izkritušās spalvas un greznojies ar tām. Noliktajā dienā kovārnis šādā rotā stājies Zeva priekšā. Tas jau gribējis viņu skaistuma dēļ celt par valdnieku, bet visi putni sašutumā kovārni apstājuši un katrs tam atņēmis savu spalvu. Tā šis palicis kails un atkal kļuvis par parastu kovārni.

Tā arī parādnieki, kamēr viņiem ir sveša manta, liekas esam diezin kas, bet, tiklīdz to atdod, atkal ir tādi, kādi bijuši sākumā.

HERMEJS UN ZEME

Zevs, radījis vīrieti un sievieti, licis Hermejam tos aizvest uz zemi un parādīt, kur art, lai tiem būtu maize. Hermejs darījis, kā vēlēts, bet zeme sākumā pretojusies. Kad Hermejs aizrādījis, ka tas ir Zeva rīkojums, un piedis zemi tam pakļauties, šī teikusi:

— Labi! Lai tad ar, cik grib, bet itin viss būs viņiem ar asarām un vaimanām atkal jāatdod.

Fabula attiecas uz cilvēkiem, kas ar vieglu roku aizņemas, bet ar grūtu sirdi atdod.

HERMEJS

Zevs Hermejam licis atbērt melu zāles visiem amatniekiem. Viņš tās saberzis piestā un katram atbēris vienādu mēru. Kad palicis vienīgi kurpnieks, zāļu vēl bijis daudz un Hermejs šim piešķīris pilnu piestas tiesu. Tāpēc, raugi, visi amatnieki ir meļi, bet par visiem lielāks melis — kurpnieks.

Fabula vērsas pret meli.

ZEVS UN APOLLONS

Zevs strīdējies ar Apollonu, kurš labāk šauj ar loku. Apollons uzvilcis stiegru un izšāvis, bet Zevs, sperdams vienu vienīgu soli, sasniedzis vietu, līdz kurai Apollons aizraidījis bultu.

Tā ikviens, kas cīkstas ar stiprākajiem, piedzīvo neveiksmi un kļūst visiem par apsmieklu.

ZIRGS, VĒRSIS, SUNS UN CILVEKS

Zevs, radīdams cilvēku, tam piešķīra īsu mūžu. Bet šis, iestājoties ziemai, lika lietā savu saprātu, uzcēla māju un tur dzīvoja. Sals bija bargs, un arī daudz lija, Nevarē-

dams to paciest, pie cilvēka atskrēja zirgs un lūdza patvērumu. Cilvēks bija ar mieru, ja zirgs tam atdos daļu no saviem gadiem, un šis labprāt piekrita.

Pēc kāda laika ieradās arī vērsis, kas tāpat nevarēja izturēt ziemas grūtības. Arī šoreiz cilvēks bija gatavs to uzņemt pie sevis ar noteikumu, ka dabūs no vērsa dažus viņa mūža gadus. Vērsis tos atdeva, un cilvēks viņu ielaida savās mājās. Beidzot, salā briesmīgi izvārdzis, atnāca arī suns un, atteicies no kādas sava mūža daļas, par to dabūja pajumti.

Tā notika, ka cilvēki dzīvo pa īstam tikai tais gados, ko viņiem piešķīris Zevs. Sasniedzot zirga gadus, viņi kļūst pārgalvīgi un plātīgi, vērsa gados sūri grūti strādā, bet, pienākot suņa gadiem, ir nesavaldīgi un kašķīgi.

Šī fabula attiecināma uz ātras dabas un ietiepīgu vecu cilvēku.

106

BRUŅURUPUCIS

Kad Zevs svinēja kāzas, viņš cienāja visus dzīvniekus, tikai bruņurupucis neieradās. Gribēdams uzzināt iemeslu, Zevs tam otrā dienā vaicāja, kālab tas vienīgais neesot bijis mielastā. Bruņurupucis atbildēja:

— Nekur nav tik jauki kā paša mājās.

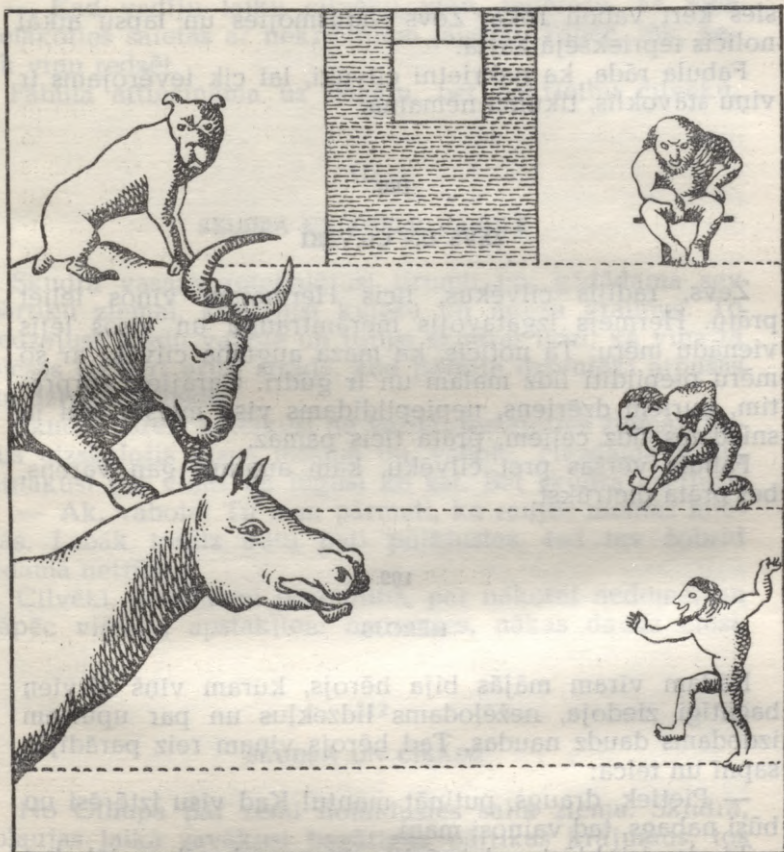
Par to Zevs sadusmojās un lika bruņurupucim savu māju visur nēsāt līdzī.

Tā arī daudzi cilvēki labprātāk dzīvo pieticīgi savās mājās nekā greznumā svešās.

107

ZEVS UN LAPSA

Zevs, aprīnodams lapsas prātu un izveicību, iecēlis to par dzīvnieku valdnieci. Gribēdams pārlicināties, vai jaunajā godā lapsa nebūs atmetusi sava rakstura sīkumainību, Zevs, kad šī sēdējusi nestuvēs, uzsūtījis tai vaboli. Kad tā laidelējusies ap nestuvēm, lapsa, nevarēdama nociesties, uzlēkusi kājās un gaužām necienīgā kārtā metu-

sies ķert vaboli rokā. Zevs sadusmojies un lapsu atkal nolīcis iepriekšējā kārtā.

Fabula rāda, ka nekrietni cilvēki, lai cik ievērojams ir viņu stāvoklis, tikumu nemaina.

108

ZEVS UN CILVĒKI

Zevs, radījis cilvēkus, licis Hermejam viņos ieliet prātu. Hermejs izgatavoja mērāmtrauku un visos lējis vienādu mēru. Tā noticis, ka maza auguma cilvēki ar šo mēru piepildīti līdz malām un ir gudri. Garajiem turpretim, kuriem dzēriens, nepiepildīdams visu miesu, labi ja sniedzies līdz ceļiem, prāta ticis pamaz.

Fabula vērsas pret cilvēku, kam augums gan varens, bet prāta pietrūkst.

109

HĒROJS

Kādam vīram mājās bija hērojs, kuram viņš aizvien bagātīgi ziedoja, nežēlodams līdzekļus un par upuriem izdodams daudz naudas. Tad hērojs viņam reiz parādījās sapnī un teica:

— Pietiek, draugs, putināt mantul! Kad visu iztērēsi un būsi nabags, tad vainosi mani.

Tā daudzi kļūst nelaimīgi pašu neapdomības dēļ, bet pēc tam vainu uzvel dieviem.

110

HĒRAKLS UN PLŪTS

Kad Hērakls uzņemts dievu saimē un piedalījies Zeva dzīrēs, viņš ikvienu dievu laipni sveicinājis, bet, kad pēdējais ienācis Plūts, nodūris acis un aizgriezies prom. Par to Zevs brīnījies un taujājis, kālab viņš priecīgi uzrunājis visus dievus, nevēlēdamies redzēt vienīgi Plūtu. Uz to Hērakls atbildējis:

— Kad vadīju laiku cilvēku vidū, ievēroju, ka viņš lielākoties saietas ar nekrietniem ļaudīm. Tāpēc, lūk, netik viņu redzēt.

Fabula attiecināma uz bagātu, bet nekrietnu cilvēku.

111

SKUDRA UN MĒSLU VABOLE

Skudra vasarā aptekalējusi tīrumu un, gādādama sev pārtiku ziemai, salasījusi kviešu un miežu graudus. To redzējusi mēslu vabole un jutusi skudrai lidzi, ka viņa tā plēšas un sūri grūti strādā, kad pārējie dzīvnieki atpūšas un dzīvo bez bēdu.

Skudra toreiz neteikusi ne vārda. Iestājoties ziemai, lietus aizskalojis visus mēslus un vabole, ciezdama badu, atnākusi pie viņas un lūgusi ko ēst. Bet skudra sacījusi:

— Ak, vabole! Tu man pārmeti, ka raujos melnās miesās. Labāk toreiz būtu pati pūlējusies, tad tev šobrīd ēdamā netrūktu.

Cilvēki, dzīvodami pārpilnībā, par nākotni nedomā, un tāpēc viņiem, apstākļiem mainoties, nākas daudz ciest.

112

SKUDRA UN CIKĀDE

No Olimpa pār zemi nolaidusies salta ziema. Skudra, pļaujas laikā savākusi bagātīgus pārtikas krājumus, tos glabājusi savās mājās. Bet cikāde, ielidusi kādā spraudziņā un briesmīgi ciezdama no bada un aukstuma, vairs tik tikko elpojusi. Viņa skudrai lūgusi ko ēst, kaut vienu vienīgu kviešu graudiņu, tad viņa jau būšot glābta. Skudra tai vaicājusi:

— Bet kur tad tu biji vasarā? Kādēļ pļaujas laikā negādāji ēdamo?

Uz to cikāde atbildējusi:

— Es dziedāju un priecēju ceļiniekus.

Nu skudra, skaļi smiedamās, teikusi:

— Tad ziemā vēl arī dejo!

Fabula māca, ka nekas nav svarīgāk kā rūpēties par dienišķo maizi un nešķiest laiku izpriecām un uzdzīvei.

TUNCIS UN DELFINS

Tuncis, kuram dzinies pakaļ delfīns, skaļi šļakstinādams, bēdzis. Gandrīz jau notverts, viņš pēkšņi izmeties ar joni krastā, un reizē, strauji nesdamies uz priekšu, izmests arī delfīns. Kad tuncis atskatīdamies ieraudzījis delfīnu mirstam, viņš teicis:

— Vairs neskumstu, ka man jāmirst, jo redzu savas nāves vaininieku nobeidzamies līdz ar mani.

Fabula rāda, ka cilvēki viegli panes savas likstas, redzot, ka cieš arī to vaininieki.

ĀRSTS UN SLIMNIEKS

Izvadot nelaīķi, tuvinieki kopā ar dziednieku gājuši aiz nestuvēm. Ārsts nu teicis bēriniem, ka šis vīrs vēl dzīvotu, ja nebūtu dzēris vīnu un viņam būtu taisīta klizma. Tad kāds no tiem atbildējis:

— Kam tu to saki tagad, kad vairs no tā nekāda labuma nav? Šo padomu vajadzēja dot, kad to vēl varēja lietā likt.

Fabula rāda, ka draugiem jāpalīdz tad, kad viņiem tas vajadzīgs, nevis jāzobojas, kad jau par vēlu.

PUTNU ĶĒRĀJS UN ČŪSKA

Putnu ķērājs, paņēmis līmi un niedres, devies medībās. Ieraudzījis augstā kokā strazdu, viņš gribējis to notvert. Rūpīgi sasējis niedres, viņš skatienus vērsis augšup un savā aizrautībā nepamanījis pie kājām čūsku. Viņš tai uzminis, bet čūska izlocīdamās iedzēlusi. Mirdams putnu ķērājs sacījis:

— Vai man! Gribēdams notvert citu, pats negaidot ieskrēju nelaimē, un nu man jāmirst.

Tā cilvēki, kas citiem bedri rok, paši tajā iekrīt.

KRABIS UN LAPSA

Krabis, izlīdis no jūras, krastā meklējis ko ēst. Viņu ieraudzījusi izsalkusi lapsa, pieskrējusi klāt un notvērusi. Kad tā grasījusiies krabi aprīt, šis sacījis:

— Tā man vajadzēja! Kam, būdams jūras iemitnieks, sadomāju dzīvot uz sauszemes!

Tā arī notiek ar cilvēkiem, kuri pamet ierasto nodarbošanos un ķeras pie tā, kas viņiem nav piemērots. Tie pelnīti piedzīvo neveiksmes un likstas.

KAMIELIS UN ZEVS

Kamielis, redzēdams vērsi lielāmiem ar saviem ragiem, kļuvis skaudīgs un gribējis tādus pašus. Tādēļ viņš devies pie Zeva un lūdzis, lai piešķir ragus. Zevs sadusmojies, ka ar milzīgo augumu un spēku kamielim nepietiek un ka tas kāro vēl ko vairāk. Tāpēc viņš tam ragus nedevis un turklāt vēl apcirpis ausis.

Tā daudzi, aiz alkatības iekārodami cita mantu, negaidot pazaudē savējo.

BEBRS

Bebrs ir četrkājains dzīvnieks, kas mīt ezeros. Tā pauti esot noderīgi dažu slimību ārstēšanai. Ja kāds to ierauga un dzenas pakal, bebrs, zinādams, kālab viņu vajā, sākumā bēg, paļaudamies uz savām ātrajām kājām un cerēdams tikt cauri sveikā, bet, redzēdams, ka vairs nav kur sprukt, nokož sev pautus un, tos aizmetot projām, glābj savu dzīvību.

Tā arī prātīgi cilvēki, gribēdami saglabāt dzīvību, vieglu sirdi atsakās no mantas.

DĀRZNIEKS

Pie dārznieka, kas laistīja savus dārzeņus, reiz pienāca kāds cilvēks un vaicāja, kāpēc savvaļas dārzeņi ir stingri un spēcīgi, bet mājās audzētie — siki un vārgi. Dārznieks tam atbildēja:

— Tāpēc, ka vieniem zeme ir māte, otriem — pamāte.

Tā arī bērni, ko audzina pamāte, neizaug tādi kā mātes audzinātie.

DĀRZNIEKS UN SUNS

Kāda dārznieka suns reiz iekrita akā. Dārznieks, gribēdams suni izvilkt, nokāpa akā, bet suns, nesaprazdams, kādēļ šis nāk, un domādams, ka viņu grib noslīcināt, tam iekoda. Dārznieks, kuram briesmīgi sāpēja, teica:

— Tā man vajadzēja! Ja jau tu pats ielēci akā, tad kam gan metos tevi glābt?

Fabula vēršas pret nepateicīgu cilvēku, kas saviem labdariem atmaksā ar ļaunu.

DZIEDONIS

Kāds dziedonis, kam nebija ne mazāko dotību, augām dienām dziedāja savā mājā, kurai sienas bija apmetas. No tām dziesmas skaņi atbalsojās, un viņam likās, ka balss ir varen spoža. Tas viņu pamudināja uzstāties teātrī, bet, iznācis uz skatuves, viņš dziedāja tik nožēlojami, ka tika apmētāts ar akmeņiem un padzīts.

Tā arī daži rētori, kamēr vēl mācās skolā, šķiet apdāvināti, bet, tiklīdz pievēršas politikai, izrādās pavisam nespējīgi.

ZAGĻI UN GAILIS

Zagļi reiz ielavījušies kādā mājā, bet tur atraduši vienīgi gaili. To viņi tad arī paņēmuši un devuši prom.

Gailis, saprazdams, ka zagļi šo taisās nokaut, lūgšus lūdzis viņu pažēlot, aizrādīdams, ka esot cilvēkiem visai noderīgs, jo naktī modinot tos darbam. Bet zagļi atbildējuši:

— Tieši tāpēc mēs tevi arī nokausim, jo tu, celdams augšā ļaudis, mums neļauj zagt.

Fabula rāda, ka tas, kas labiem cilvēkiem noderīgs, ļauniem sevišķi nīstams.

123

KOVĀRŅIS UN KRAUKĻI.

Kāds kovārnis augumā pārspēja visus pārējos kovārņus. Tāpēc viņš savus ciltsbrāļus nicināja un devās prom pie kraukļiem, gribēdams dzīvot kopā ar tiem. Bet kraukļiem tā balss un izskats bija svešs, tāpēc viņi kovārnim uzklupa un to padzina. Kraukļu atraidīts, kovārnis atgriezās pie savējiem, bet tie, pikti par tādu augstprātību, viņu vairs nepieņēma. Nu viņam vairs nebija mājvietas ne šeit, ne tur.

Tāpat notiek ar cilvēkiem, kas pamet savu dzimteni un dodas uz svešām zemēm. Tur viņus necieš, bet dzimtenē no viņiem novēršas.

124

KRAUKĻIS UN LAPSA

Krauklis reiz nozadzis gaļas gabalu un apmeties kokā. To redzējusi lapsa un, iekārodama gaļu, nēmusies kraukli cildināt — cik viņš gan liels un skaists. Šis arī esot visvairāk piemērots putnu valdnieka amatam un katrā ziņā to iegūtu, ja vien būtu balss. Krauklis nu gribējis lapsai parādīt, ka tā viņam ir, un, izlaizdams no knābja gaļu, skaļi ieķērcies. Lapsa pieskrējusi klāt, pakampusi gaļu un sacījusi:

— Ai, kraukli! Ja tev būtu vēl arī prāts, vairs nekā netrūktu, lai valdītu pār putniem.

Fabula attiecināma uz aprobežotu cilvēku,

VĀRNA UN KRAUKLIS

Vārna apskaudusi kraukli, ka tas, cilvēkiem zilējot, viņiem dod zīmes un pareģo nākotni un tāpēc tiek piesaukts zvērestos. Vārna arī gribējusi iegūt tādu pašu stāvokli un, ieraudzīdama ceļiniekus garām ejam, nometusies kokā un skaļi ķērkusi. To dzirdot, šie pārsteigti atskatījušies, bet viens no tiem sacījis:

— Ejam tālāk, draugi! Tā ir tikai vārna, kuras ķērķšana neko nenozīmē.

Tā arī cilvēki, sacenzdamies ar stiprākiem, neko nepanāk un kļūst citiem par apsmieklu.

KOVĀRNIS UN LAPSA

Kāds izsalcis kovārnis apsēdies vīģes kokā. Atradis tajā zaļas ziemas vīģes, viņš nolēmis gaidīt, kamēr tās ienāksies. Lapsa, redzēdama, ka kovārnis projām nelaižas, uzzinājusi iemeslu un sacījusi:

— Tu, draudziņ, veltīgi ceri. Cerību lolot jau var, bet no tās pārtikt nav iespējams.

Fabula vērsta pret alkatības apmātu cilvēku.

VĀRNA UN SUNS

Vārna reiz ziedojsi Atēnai un aicinājusi suni uz upurmielastu. Suns viņai sacījis:

— Kādēļ velti tērējies upuriem? Dieve taču tik ļoti tevi neieredz, ka pat neļauj tavām zīmēm ticēt.

Uz to vārna atbildējusi:

— Tieši tādēļ arī ziedoju viņai. Es zinu, ka dieve mani ienīst, un gribu, lai tā pret mani kļūst vēlīgāka.

Tā daudzi aiz bailēm ir ar mieru izdarīt pakalpojumu saviem ienaidniekiem.

KRAUKLIS UN ČŪSKA

Krauklis, kam nebijis ko ēst, ieraudzījis čūsku sildā-
mies saulgozī. Viņš strauji meties lejup un to satvēris,
bet čūska izlocīdamās krauklim iedzēlusi. Mirdams viņš
sacījis:

— Kāds man, nabagam, gadījies atradums! Tā dēļ nu
man gals klāt!

Fabula attiecināma uz cilvēku, kas atradis mantu un
kam tās dēļ jātrīc par savu dzīvību.

KOVĀRŅIS UN BALOŽI

Kovārnis, redzēdams, cik labi baro dūjas baložu mā-
jiņā, nokrāsojās balts un gribēja dzīvot kopā ar tām. Ka-
mēr kovārnis klusēja, baloži to uzskatīja par savējo un
ļāva tur palikt. Bet, kad viņš reiz aizmirsies ieķērcās, tie
balsi uzreiz pazina un viņu aizdzina projām. Nu šis, zau-
dējis baložu gardumus, atkal atgriezās pie kovārņiem.
Taču tie viņu balto spalvu dēļ nepazina un vairs nepie-
ņēma. Tā kovārņim, kas dzinās pakaļ diviem labumiem,
netika neviens.

Arī mums jāapmierinās ar to, kas pašiem ir, jo nesātība
neko labu nedod un tās dēļ varam zaudēt visu.

VĒDERS UN KĀJAS

Vēders un kājas strīdējušies, kurš stiprāks. Kājas lielī-
jušās ar savu spēku, kas tām ļaujot arī vēdera smagumu
nest. Bet šis atbildējis:

— Ja es neuzņemtu barību, jūs it neko panest nespētu.

Tā arī karaspēkā nav nozīmes skaitam, ja karotājiem
trūkst apdoma.

KOVĀRNIS BĒGLIS

Kāds vīrs noķēra kovārni un, tam ar auklu sasējis kājas, iedeva savam dēlam. Kovārnim dzīve cilvēku vidū nebija paciešama, tāpēc tas, izmantodams gadījumu, drīz vien aizlaidās projām un atgriezās savā ligzdā. Taču aukla sapinās zaros, un kovārnis vairs nespēja pacelties gaisā. Nāvei nolemts, tas sacīja:

— Ak vai! Negribēdams pie cilvēkiem dzīvot nebrīvē, pat nemanīju, ka ieskrēju nelaimē!

Šī fabula attiecināma uz cilvēkiem, kas, gribēdami glābties no mazām likstām, negaidot pieredz jo lielas nepatikšanas.

SUNS UN LAPSA

Medību suns ieraudzījis lauvu un meties tam pakaļ. Bet, kad lauva atskatījies un ierēcies, suns nobijies un bēdzis prom. Lapsa, to redzēdama, sacījusi:

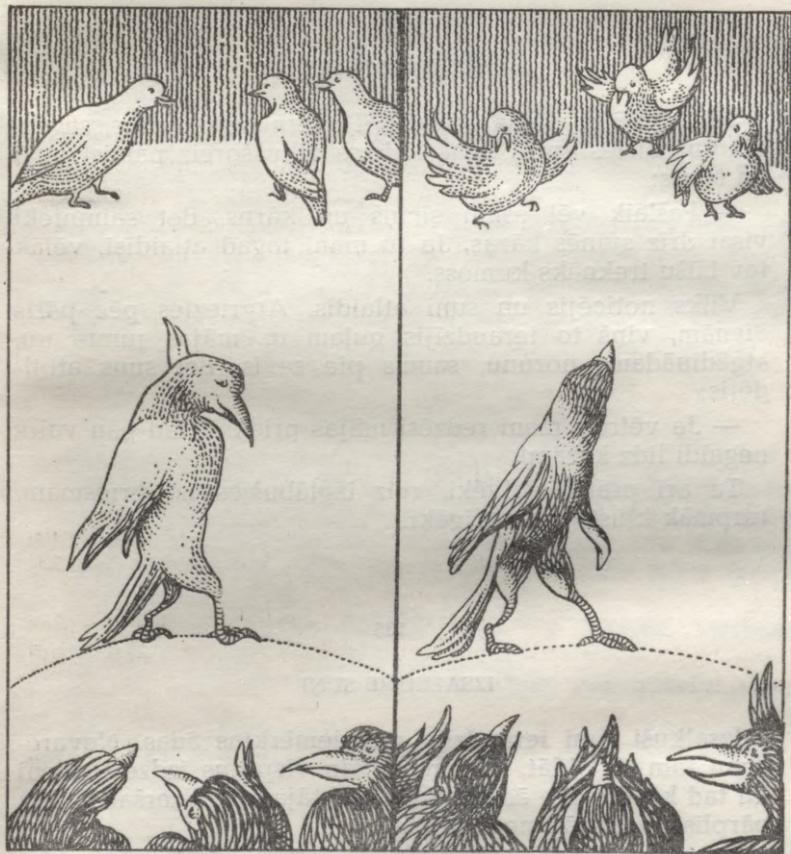
— Muļķi, ko tad tu meties virsū lauvam, ja nevari pat viņa rēkšanu paciest?

Fabula attiecināma uz pārlieku pašapzinīgu cilvēku, kas uzdrošinās apmelot vīrus, kuri par viņu nesalīdzināmi stiprāki. Taču, tiklīdz šie sit pretim, viņš tūdaļ apraujas.

SUNS AR GAJAS GABAU

Suns ar gaļas gabalu zobos peldējis pār upi. Ieraudzīdams ūdenī savu attēlu, viņš iedomājies, ka tas ir cits suns un gaļas gabals šim lielāks. Tāpēc tas pametis savu gabalu un grasījies otram atņemt viņējo. Tā viņš pazaudējis abus gabalus: vienu viņš nedabūja tāpēc, ka tā vispār nebija, otru — tāpēc, ka to aizrāva projām straume.

Fabula attiecināma uz mantrausīgu cilvēku.

SUNS UN VILKS

Suns gulējis mājas priekšā. To ieraudzījis vilks, sagraibis un dzīries aprīt. Suns lūdzies viņu šoreiz palaist vaļā un teicis:

— Pašlaik vēl esmu sīciņš un kārns. Bet saimnieki visai drīz svinēs kāzas. Ja tu mani tagad atlaidīsi, vēlāk tev būšu treknāks kumoss.

Vilks noticējis un suni atlaidis. Atgriezies pēc pāris dienām, viņš to ieraudzījis guļam uz mājas jumta un, atgādinādams norunu, saucis pie sevis. Bet suns atbildējis:

— Ja vēlreiz mani redzēsi mājas priekšā, tad gan vairs negaidi līdz kāzām!

Tā arī prātīgi cilvēki, reiz izglābušies no briesmām, turpmāk kļūst piesardzīgāki.

IZSALKUŠIE SUŅI

Izsalkuši suņi ieraudzīja upē iemērkas ādas. Nevarēdami tām tikt klāt, viņi norunāja vispirms izdzert ūdeni un tad ķerties pie ādām. Suņi nu stājās pie dzeršanas, bet pārplīsa, ādas tā i nedabūjuši.

Tā arī daži cilvēki, cerot uz peļņu, ielaižas bīstamos pasākumos, bet drīzāk iet bojā nevis iegūst, ko gribējuši.

SUNS UN ZAĶIS

Medību suns, notvēris zaķi, ņemies šim gan kost, gan lūpas laizīt. Tad zaķis, pagalam izmocīts, tam sacījis:

— Mīļais, rimsties vai nu kost, vai skūpstīt, lai es zinu, vai tu man ienaidnieks vai draugs!

Fabula attiecas uz divkosīgu cilvēku.

ODS UN VERSIS

Kāds ods reiz nometies uz vērsa raga un tur labu laiku sēdējis. Gribēdams beidzot aizlaisties prom, ods vaicājis, vai vērsis ir ar mieru, ka viņš šo pamet. Uz to vērsis atbildējis:

— Ne es maniju, kad atlidoji, nedz arī manīšu, kad aizlidosi.

Fabula attiecināma uz nenozīmīgu cilvēku, no kura klātienēs vai prombūtnēs nav ne labuma, ne ļaunuma.

ZAĶI UN VARDES

Zaķi, apzinādamies, cik viņi glēvi, reiz nolēmuši nosli-
cināties un devušies uz krauju diķa malā. Kad tur mīto-
šās vardenes izdzirdējušas zaķu soļu dipoņu, tās ielēkušas
diķa visdziļākajā vietā. To redzēdams, kāds zaķis sacijis
pārējiem:

— Neslīcināsimies vis! Ir taču vēl glēvāki radījumi
nekā mēs.

Tā arī cilvēkiem citu likstas noder par mierinājumu.

KAIJA UN KLIJA

Kaija, kurai, rijot zivi, pārplīsusi rikle, beigta gulējusi
jūras krastā. To ieraudzījusi klija un sacijusi:

— Tā tev vajadzēja! Kam gan, piedzimusi par putnu,
dzīvoji jūrā?

Tā arī cilvēki, kas pamet ierasto nodarbošanos un ķeras
pie citas, nepiemērotas, pelnīti piedzīvo neveiksmi.

LAUVA UN ZEMNIEKS

Lauva iemilējās zemnieka meitā un gribēja to precēt.
Zemnieks nevēlējās atdot meitu plēsīgam zvēram, taču
atteikt neuzdrošinājās un, lūk, ko izdomāja. Kad lauva

uzstāja aizvien vairāk, zemnieks sacīja, ka uzskatot šo par piemērotu precinieku, bet meitu izdot lauvam varot tikai tad, ja tam izraus zobus un apcirps nagus, jo meitai no tiem bail. Iemilējies lauva bija ar mieru paciest kā vienu, tā otru. Nu zemnieks vairs nebaidījās un lauvu, tiklīdz tas atkal ieradās, ar rungu padzina.

Fabula rāda: tas, kas ienaidniekiem sākumā iedveš bailes, kļūst viegli pieveicams, ja neapdomīgi tiem notic un labprātīgi atsakās no saviem ieročiem.

141

LAUVA UN VARDE

Lauva, izdzirdis varden kurkstienus, pavērsās uz to pusi, domādams, ka tā ir varena dzīvnieka balss. Brīdi nogaidījis un ieraudzījis no diķa izkāpjam vardi, viņš piegāja klāt, samina to un sacīja:

— Lai tas, kas dzirdams, mūs nebaida vairāk par redzamo!

Fabula vērsas pret balamuti, kas prot tikai mēli kulstīt.

142

LAUVA UN LAPSA

Lauva, kļuvis vecs, vairs nevarēja sev gādāt uzturu ar spēku, tāpēc nolēma to darīt ar viltu. Viņš sameklēja kādu alu, tajā apgūlās un izlikās slims. Dzīvniekus, kas nāca viņu apraudzīt, viņš grāba ciet un aprīja.

Kad daudzi dzīvnieki jau bija saplosīti, lapsa beidzot saprata lauvas viltību. Tā aizgāja pie viņa un, nostājusies ļoti tālu no alas, apvaicājās, kā klājosies.

— Slikti, — atbildēja lauva un jautāja, kāpēc lapsa nenākot iekšā.

— Es jau ietu, — viņa teica, — ja neredzētu daudz pēdu vedam uz alas pusi, bet no turienes — it nevienas.

Tā gudri cilvēki prot pēc kādām pazīmēm saskatīt draudošās briesmas un izvairās no tām,

LAUVA UN VĒRSIS

Kāds lauva, iekārojis par laupījumu milzīgu vērsi, nolēma to pieveikt ar viltu. Tāpēc viņš sacīja, ka upurim nokāvis aitu, un vērsi uzaicināja mielastā, gribēdams to pievārēt, tiklīdz tas atgulsies pie galda. Vērsis ieradās un redzēja gan daudz katlu, gan lielus iesmus, tikai aitu ieraudzīt nekur nevarēja. Nebilzdams ne vārda, viņš atkal devās prom. Kad lauva viņam to pārmeta un vaicāja, kādēļ šis, neko nesacīdams, aiziet, kaut gan viņam nekas ļauns neesot nodarīts, vērsis atbildēja:

— Es zinu, ko daru. Tak redzu, ka viss, kas te sagatavots, domāts ne jau aitam, bet vērsim.

Fabula rāda, ka gudram cilvēkam nekrietnu ļaužu vilcības nepaliek apslēptas.

LAUVA UN ZEMNIEKS

Lauva ienāca kādā laidarā. Zemnieks, gribēdams lauvas notvert, aizslēdzis vārtus. Nevarēdams vairs tikt laukā, zvērs vispirms saplosījis aitas, bet pēc tam meties virsū govīm. Nu zemnieks, baidīdamies par paša dzīvību, vārtus atdarījis. Lauva devies prom, bet zemnieka sieva, redzēdama vīru vaimanājam, sacījusi:

— Tā tev vajadzēja! Kam tu kopā ar lopiem ieslodzīji šo, no kura pats jau pa gabalu trīci?

Tā cilvēki, kuri kaitina citus, kas ir stiprāki par viņiem, paši no tā dabū ciest.

LAUVA UN DELFĪNS

Lauva, klaiņodams pa jūras krastu, ūdenī ieraudzījis delfīnu. Viņš to aicinājis noslēgt savienību, jo abi esot kā radīti, lai kļūtu draugi un sabiedrotie, — viens, būdams jūras iemītnieku, otrs — sauszemes dzīvnieku valdnieks.

Delfīns bijis ar mieru. Pēc kāda laika lauva cīnījies ar niknu vērsi un saucis palīgā delfīnu, bet tas, kaut arī gri-

bējis, no jūras izkāpt nevarējis. Tad lauva viņam pārmetis nodevību, bet delfīns atbildējis:

— Nevaino mani, bet dabu, kas mani radījusi par jūras dzīvnieku un neļauj iznākt krastā!

Tā arī mēs, līgstot draudzību, lai izraugāties tādus sabiedrotos, kas spējīgi briesmu brīdī palīdzēt.

146

LAUVA, KAS IZBIJIES NO PELES

Pār guļoša lauvas purnu pārskrējusi pele. Lauva uztrūcies kājās un malu malās sācis meklēt, kas ko tādu uzdrīkstējies. To redzējusi lapsa un ņēmusies viņu kaunināt: lauva, un izbijies no peles!

— No peles neizbijos, — lauva atbildējis, — tik dusmas par viņas nekaunību.

Fabula māca, ka prātīgi cilvēki arī sīkumus neatstāj bez ievērības.

147

LAUVA UN LĀCIS

Lauva un Lācis noķēruši briedēnu un sākuši par to plēsties. Abi divi cīņā smagi cietuši un, zaudējuši samaru, ne dzīvi, ne miruši nogāzušies zemē. Garām nākusi lapsa un redz: abi guļ līdzās, bet vidū — briedēns. Lapsa to papēmusi un devusi kājām ziņu. Bet tie, nespēdami piecelties, sacījuši:

— Tātad esam pūlējušies lapsas dēļ!

Fabula rāda, ka ir pamats būt neapmierinātam, redzot citus pievācam paša pūliņu augļus.

148

LAUVA UN ZAĶIS

Lauva uzgājis guļošu zaķi un gribējis to aprīt, taču, pēkšņi ieraudzīdams briedi, meties tam pakaļ, bet zaķi atstājis mierā. Šis no kņadas pamodies un aizmucis, Lauva

briedim dzinies pakal lielu gabalu, bet notvert nevarējis. Tad viņš atkal atgriezies pie zaķa un, to vairs nesastapdams, sacījis:

— Tā man vajag! Medijumu, kas jau bija rokā, pa metu, cerēdams uz ko labāku.

Tāpat daži cilvēki, neapmierinādamies ar pieticīgiem ienākumiem, negaidot zaudē arī to, kas viņiem pieder.

149

LAUVA, ĒZELIS UN LAPSA

Lauva, ēzelis un lapsa, norunājuši dzīvot kopā, reiz devušies medībās. Tiem labi veicies, un lauva uzdevis ēzeli medijumu sadalīt. Šis to salicis trijās vienādās daļās un aicinājis lauvu izvēlēties. Tas sadusmojies, ēzeli aprijis un dališanu nu uzdevis lapsai. Šī gandrīz visu sakrāvusi vienā kaudzē, sev atstādama tikai kādu nieku, un lauvu aicinājusi paņemt, ko grib. Kad tas vaicājis, kas lapsai iemācījis tik labi dalīt, viņa atbildējusi:

— Ēzeļa liktenis.

Fabula rāda, ka citu nelaime noder par labu mācību.

150

LAUVA UN PELE

Guļošam lauvam pāri pārskrēja pele. Lauva uzlēca kājās, sakampa peli un gribēja to aprīt. Bet šī lūgtin lūdzās, lai palaiž vaļā, un apsolīja viņam atmaksāt, ja paliks dzīva. Lauva pasmējās un peli atlaida. Un gadījās, ka pele viņam patiešām drīz vien aiz pateicības izglāba dzīvību.

Lauvu sagūstīja mednieki un ar virvi piesēja pie koka. Izdzirdusi lauvu vaimanājam, attecēja pele un, pārgrauzusi virvi, zvēru atbrīvoja.

— Toreiz, — pele sacīja, — tu smējies par mani, neticēdams, ka spēšu tev atmaksāt, bet tagad zināsi, ka arī peles prot būt pateicīgas.

Fabula māca, ka arī visstiprākajam, apstākļiem mainoties, var ievajadzēties vājākais.

LAUVA UN EZELIS

Lauva un ēzelis bija nolēmuši dzīvot kopā un reiz gāja medībā. Viņi nonāca pie alas, kurā atradās mežakazas. Lauva nostājās pie ieejas, lai notvertu kazas, kas skries laukā, bet ēzelis devās iekšā, uzklupa tām un, gribēdams tās iztrūcināt, skaļi brēca. Kad lauva gandrīz visas jau bija saplosījis, ēzelis iznāca ārā un vaicāja, vai viņš cīnījies drošsirdīgi un prasmīgi dzinis kazas laukā.

— Kā tad! — lauva atbildēja. — Arī es no tevis nobītos, ja nezinātu, ka esi ēzelis.

Tā cilvēki, kuri plātās citu priekšā, kas viņus pazīst, viegli kļūst par apsmieklu.

LAUPĪTĀJS UN ZĪDKOKS

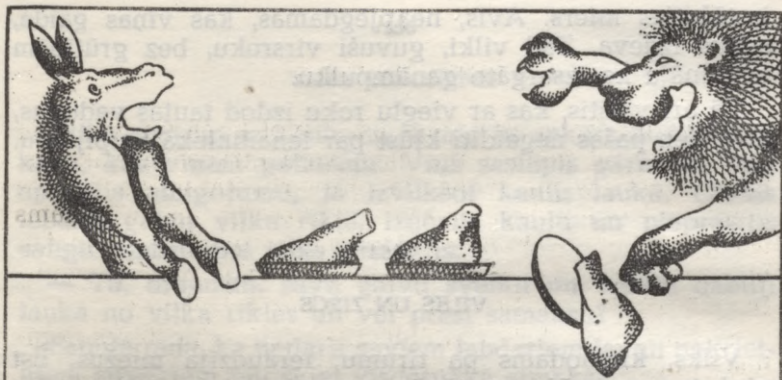
Kāds laupītājs uz ceļa nositis cilvēku. Ļaudis, kas bijuši tuvumā, metušies ķert viņu rokā. Slepkava atstājies nogalināto un, notraipījies asinīm, bēdzis. Kad pretim nākuši cilvēki un vaicājuši, kādēļ viņam rokas asinīs, laupītājs atbildējis, ka esot kāpis zīdkokā. Tikmēr piesteigušies vajātāji, saņēmuši viņu ciet un kādā zīdkokā situši krustā. Koks nu sacījis:

— Es nenožēloju, ka esmu kļuvis tev par nāves rīku, jo tu, pats izdarījis slepkavību, gribēji to novelt uz mani.

Tā bieži vien pat no dabas krietni cilvēki, citu apmetoti, nevilcinās pret tiem ļauni izturēties.

VILKI UN AVIS

Vilki gribēja uzbrukt avīm, bet tas viņiem neizdevās, jo ganāmpulku apsargāja suņi. Tad vilki nolēma likt lietā viltību. Pie avīm ieradās viņu sūtņi un uzstāja, lai izdod suņus. Naidis esot cēlies šo dēļ, un, ja tos izdošot vilkiem,

iestāšoties miers. Avis, neapjēgdamas, kas viņas gaida, suņus izdeva. Tad vilki, guvuši virsroku, bez grūtībām iznīcināja neaizsargāto ganāmpulku.

Tā arī valstis, kas ar vieglu roku izdod tautas vadoņus, ātri vien pašas negaidīti kļūst par ienaidnieka laupījumu.

154

VILKS UN ZIRGS

Vilks, klaiņodams pa tīrumu, ieraudzīja miežus. Ēst viņš tos nevarēja un tāpēc, pametis miežu lauku, gāja prom. Viņš sastapa zirgu un to veda uz tīrumu, sacīdams, ka atradis miežus, taču pats tos neēdis, bet pataupījis zirgam, jo viņam tikami klausīties tā zobu šņirkstoņā. Uz to zirgs atbildēja:

— Draudziņ, ja vilki ēstu miežus, tev ausis nebūtu vis mīļākas par vēderu.

Fabula māca, ka cilvēkiem, kas pēc dabas ir nelietīgi, neviens netic, lai cik krietni viņi izliktos.

155

VILKS UN JĒRS

Vilks ieraudzīja jēru pie kādas upītes dzeram un gri-bēja, aizbildinādamies ar pieklājīgu ieganstu, to aprīt. Tāpēc viņš, nostājies augšpus jēra, tam pārmeta, ka šis duļķo ūdeni un neļauj viņam dzert. Jērs taisnojās, ka dzerot tikai ar pašiem lūpu galiem un vispār, atrazdamies lejpus, nevarot duļķot ūdeni tam, kas ir augšpus.

Vilks, ar šo apsūdzību cietis neveiksmi, nu sacīja:

— Bet pērn tu nopulgoji manu tēvu!

Uz to jērs atbildēja, ka viņš tai laikā vēl nemaz neesot bijis piedzimis. Beidzot vilks teica:

— Taisnoties tu proti, bet vai tāpēc tevi neapēdīšu?

Fabula rāda: ja kāds nodomājis otram darīt pāri, tad šim, lai cik godīgs tas būtu, nelīdzēs nekāda taisnošanās,

VILKS UN GĀRNIS

Vilks aizrijies ar kaulu un skraidījis apkārt, meklēdams kādu, kas viņam palīdzētu. Viņš sastapis gārni un tam apsolījis atalgojumu, ja izvilksot kaulu laukā. Gārnis iebāzis galvu vilka rīklē, izņēmis kaulu un pieprasījis salīgto maksu. Bet vilks atbildējis:

— Tu, draudzīņ, savu galvu sveiku un veselu dabūji laukā no vilka rīkles un vēl prasi samaksu?

Fabula rāda, ka nedarīt saviem labdariem ļaunu nekrietniem cilvēkiem jau šķiet visdāsnākā atmaksa.

VILKS UN KAZA

Vilks ieraudzījis kazu ganāmiēs uz kraujas. Nespēdams kazai tikt klāt, viņš to saucis lejā. Te šī nevarēšot nejauši nogāzties, un pie viņa pļaviņā esot brīnumjauka zālite. Taču kaza viņam atbildējusi:

— Ne jau tādēļ tu mani aicini, lai es mielotos, bet tālab, ka pašam nav ko ēst.

Tā arī nekrietniem cilvēkiem nelīdz nekādi stiķi, kad viņi perina ļaunu pret tiem, kas viņus labi pazīst.

VILKS UN VECĪTE

Izsalcis vilks skraidīja apkārt, meklēdams ko ēst. Viņš nokļuva pie kādām mājām un dzirdēja tur bērniņu raudam. Kāda veca sieviete mazulim piedraudēja, ka izsviedīs to vilkam, ja tas neapklusīs. Domādams, ka vecīte runā nopietni, vilks nolēma gaidīt. Pienāca vakars, bet nekas tāds nenotika. Iedams prom, vilks teica:

— Šais mājās saka vienu, bet dara citu.

Fabula attiecināma uz cilvēkiem, kuru darbi neatbilst viņu vārdiem,

VILKS UN AITA

Līdz kaklam pieēdies vilks ieraudzīja kādu aitu zemē gulam. Vilks saprata, ka tā pakritusi aiz bailēm, piegāja klāt un drošināja: viņš šo neaiztikšot, ja tā trīsreiz sacīšot taisnību.

Aita sāka: pirmkārt, tā vispār nevēloties viņu sastapt; otrkārt — ja tomēr sastaptu, tad tikai aklu. Treškārt, viņa teica:

— Kaut jūs, visi vilki, ņemtu nelabu galu! Mēs jums neko neesam nodarījušas, un tomēr jūs mūs vajājat.

Vilks noklausījās aitas patiesību un atstāja to mierā.

Fabula rāda, ka nereti arī ienaidnieks prot cienīt patiesību.

VILKS UN AITA

Kāds suņu sakosts vilks nevarīgs gulēja zemē un nespēja sev sagādāt barību. Ieraudzījis aitu, viņš tai lūdza no tuvējās upītes atnest ūdeni.

— Ja dosi man padzerties, — viņš teica, — barību sev atradišu pats.

Uz to aita atbildēja:

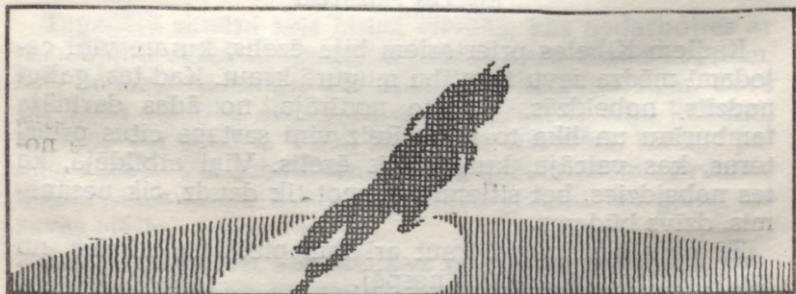
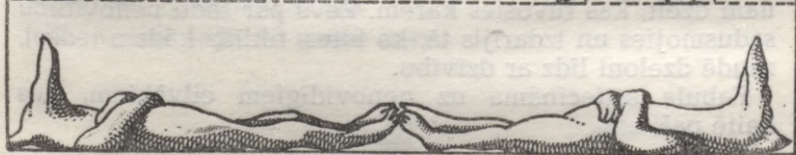
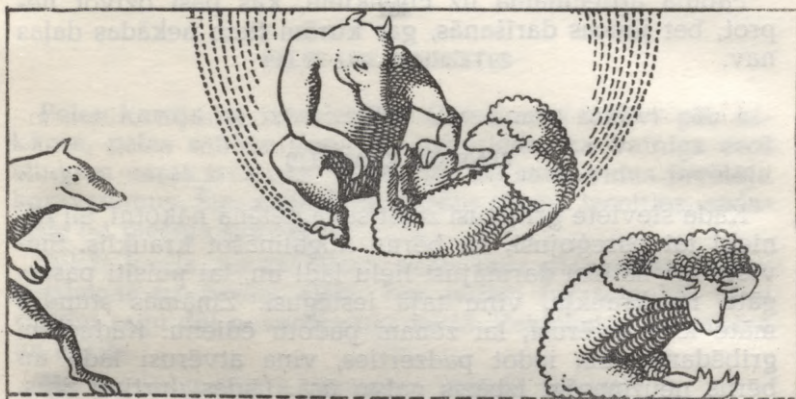
— Ja iedošu dzeramo, par ēdamo tev kļūšu pati.

Fabula vērsas pret ļaunu cilvēku, kas liekulīgi vērpj viltu.

ZILNIEKS

Zilnieks reiz sēdējis laukumā un pelnījies ar nākotnes pareģošanu. Pēkšņi atskrējis kāds cilvēks un paziņojis, ka zilniekam uzlauztas mājas durvis un visa iedzīve nozagta. Šis šausmās uzlēcis kājās un vaimanādams skriešus meties prom, lai paskatītos, kas noticis. To redzēdams, kāds no klātesošajiem teicis:

— Tu, draugs, apņemies pareģot nākotni citiem, bet pats savējo paredzēt nespēji!

Fabula attiecināma uz cilvēkiem, kas paši dzīvot neprot, bet jaucas darišanās, gar kurām tiem nekādas daļas nav.

162

ZĒNS UN KRAUKLIS

Kāda sieviete gribējusi zināt sava dēlēna nākotni, un zīlnieki tai pareģojuši, ka bērnu nogalināšot krauklis. Sieviete aiz bailēm darinājusi lielu lādi un, lai puisīti pasargātu no kraukļa, viņu tajā ieslēgusi. Zināmās stundās māte lādi atvērusi, lai zēnam padotu ēdienu. Kādudien, gribēdama tam iedot padzerties, viņa atvērusi lādi, un bērns neuzmanīgi izbāzis galvu ārā. Lādes durtiņu āķis, kas bijis līdzīgs kraukļa knābim, tam uzkritis pašā galvas vidū un zēnu nogalinājis.

Fabula rāda, ka tas, ko lēmis liktenis, ir nenovēršams.

163

BITES UN ZEVS

Bites, kurām bijis žēl cilvēkiem savu medu atdot, devušās pie Zeva un lūgušas, lai piešķir tām spēju ikvienam dzelt, kas tuvosies kārēm. Zevs par šādu nenovīdību sadusmojies un izdarījis tā, ka bites, tiklīdz kādam iedzel, zaudē dzeloni līdz ar dzīvību.

Fabula attiecināma uz nenovīdīgiem cilvēkiem, kas kaitē paši sev.

164

KIBELES PRIESTERI

Kādiem Kibeles priesteriem bija ēzelis, kuram viņi ceļodami mēdza savu mantību mugurā kraut. Kad tas, galīgi nodzīts, nobeidzās, viņi to nodīrāja, no ādas darināja tamburīnu un lika to lietā. Reiz viņi sastapa citus priesterus, kas vaicāja, kur palicis ēzelis. Viņi atbildēja, ka tas nobeidzies, bet sitienu saņemot tik daudz, cik nesaņēmis, dzīvs būdams.

Tā dažs labs vergs, kaut arī tam piešķirta brīvība, no verga likteņa atbrīvoties nespēj.

PELES UN ZEBIEKSTES

Peles karoja ar zebiekstēm. Ciezdamas sakāvi pēc sakāves, peles sanāca kopā un nosprieda, ka vainīgs esot stingras varas trūkums. Tāpēc tās no sava vidus ievēlēja karavadoņus. Šie, gribēdami pārējo starpā izcelties, sadabūja un piesēja sev ragus.

Sākās kauja, un arī šoreiz peles tapa pieveiktas. Visas, bēgdamas uz savām alām, bez pūlēm tur iemuka, tikai vadoņi ragu dēļ nevarēja tikt iekšā. Zebiekstes tās saķēra un aprīja.

Par to, ka godkāre daudziem sagādā likstas,

165a

PELES UN ZEBIEKSTES

Zebiekstes un peles kāvās uz dzīvību un nāvi. Peles metās cīņā ar pelavu šķēpiem un kaujas ratiem. Zebiekstes guva virsroku, un peles nu gribēja iebēgt savās alās, bet šķēpu kāti viņām neļāva tajās paslēpties. Un tā zebiekstes viņas iznīcināja.

Kas spēkā vājš, lai nesāk karu.

166

SKUDRA

Tagadējā skudra reiz bijusi cilvēks, kas nodarbojies ar zemkopību. Viņš neapmierinājies ar paša darba augļiem, bet, būdams skaudīgs, vēl zadzis arī kaimiņu ražu. Zevs par šādu alkatību sadusmojies un pārvērtis viņu kukainī, ko sauc par skudru. Taču, mainoties izskatam, tikums palicis vecais. Vēl šobaltdien skudra, aptekalēdama tīrumus, kuļamvietās saļasa kviešu un miežu graudus un glabā tos savās mājās.

Fabula rāda, ka cilvēki, kas no dabas nekrietni, raksturu nemaina, lai arī cik bargi tos pārmāca.

MUŠA

Kāda muša iekritusi gaļas podā. Slikdama virā, viņa sacījusi:

— Paēdu, padzēros, izpeldējos — nu mierīgu prātu varu mirt.

Fabula rāda, ka cilvēkiem nāve vieglāka, kad tā pienāk negaidot,

JŪRĀ CIETUŠAIS

Kāds cilvēks, kura kuģis nogrima, izpeldēja krastā un aiz pārguruma tur aizmiga. Pēc kāda brīža viņš pamodās un, ieraudzīdams jūru, tai pārmeta, ka tā, izlikdamās rāma, ievilina cilvēkus, bet, tiklīdz šie ir tās varā, sāk plosīties un pazudina viņus. Jūra, pieņemdama sievietes izskatu, atteica:

— Ne jau man to pārmet, draugs, bet vējiem! Es no dabas esmu tāda, kādu mani šobrīd redzi, bet vēji, pēkšņi mezdamiēs virsū, sacelš bangas un liek man plosīties.

Tā arī mums, redzot noziedzīgu rīcību, nav jāvaino darītāji, kas padoti citiem, bet tie, kas viņus rīko,

VIEGLPRĀTIS UN BEZDELIGA

Kāds vieglprātīgs jauneklis notrieca visu, ko bija mantojis no tēva, tikai apmetnis vien vēl bija palicis. Ieraudzīdams bezdelīgu, kas bija atlaidusies pirms laika, viņš nosprieda, ka vasara jau klāt un apmetnis vairs nav vajadzīgs. Tāpēc viņš aiznesa to uz tirgu un pārdeva. Bet drīz atkal atgriezās ziema un uznāca bargs sals. Jauneklis, klimzdams apkārt, nu bezdelīgu ieraudzīja beigtu guļam zemē un sacīja:

— Ak vai! Tu pazudināji gan sevi, gan arī mani!

Fabula rāda, cik bīstams viss, ko dara nelaikā,

SLIMNIEKS UN ĀRSTS

Ārsts vaicāja slimniekam, kā viņš jūtas. Šis atbildēja, ka pārlieku svīstot. Tas esot labi, ārsts uz to sacīja. Kad viņš jautāja slimajam nākamreiz, kā klājas, tas pastāstīja, ka to bez mitas kratot drudzis. Arī tas esot labi, dziednieks teica. Viņam ierodoties trešoreiz un apjautājoties par slimības gaitu, sirdzējs pavēstīja, ka parādījusies vēl tūska. Bet arī tagad ārsts izteicās, ka tas uz labu. Tad slimo apraudzīja kāds radnieks un apvaicājās, kā viņš jūtoties.

— Tik labi, — skanēja atbilde, — ka nu jau gals klāt.

Tā cilvēki, pavirši spriedzami, daudzus uzskata par laimīgiem taisni tā dēļ, no kā šie visvairāk cieš,

SIKSPĀRNIS, ERKŠĶU KRŪMS UN NIRA

Sikspārnis, ērkšķu krūms un nira sametās kopā un nolēma doties tirdzniecības ceļojumā. Sikspārnis aizņēmas naudu un to ieguldīja kopīgajā pasākumā, ērkšķu krūms deva apgērbu, bet nira kāpa kuģī ar vara kravu.

Uznāca liela vētra, un kuģis apgāzās. Braucēji gan izpeldēja krastā, bet visa manta aizgāja bojā. Kopš šā laika nira, cerēdama kādreiz atrast savu varu, nirst pēc tā jūras dzīlē; sikspārnis, baidīdamies no kreditoriem, pa dienu nerādās un medībās dodas tikai naktī, bet ērkšķu krūms, meklēdams drēbes, pieķeras pie garāmgājēju apmetņiem, jo cer ieraudzīt kādu no savējiem.

Fabula rāda, ka īpaši pūlamies tur, kur reiz esam piedziwojuši neveiksmi.

SIKSPĀRNIS UN ZEBIEKSTE

Zebiekste noķēra kādu zemē nokritušu sikspārni. Nāves briesmās šis lūdzās, lai tam neatņem dzīvību. Zebiekste atbildēja, ka palaist vaļā viņu nekādi nevarot, jo pati

daba tai vēlējusi karot ar visiem spārnaiņiem. Uz to sikspārnis sacīja, ka šis neesot nekāds putns, bet gan pele, un zebiekste viņu atlaida.

Vēlāk sikspārnis atkal reiz nokrita zemē un, citas zebiekstes satverts, lūdās to nenogalināt. Zebiekste iebilda, ka tai ir naidis pret visām pelēm, taču sikspārnis aizrādīja, ka šis neesot nekāda pele, bet sikspārnis, un arī šoreiz tika palaists vaļā. Tā viņš izglābās, divreiz mainīdams vārdu.

Fabula rāda, ka arī mums nav jābūt allaž vienādiem, jo nereti tas, kas piemērojas apstākļiem, izsargās no lielām briesmām.

MEŽA CIRTEJS UN HERMEJS

Kādam vīram, pie upes cērtot kokus, ūdenī iekrita cirvis un straume to aizrāva projām. Cirtējs apsēdās krastā un raudāja. Par viņu iežēlojās Hermejs un, uzzinājis, kādēļ vīrs raud, ienira ūdenī, izcēla no upes zelta cirvi un vaicāja, vai tas esot pazudušais. Kad vīrs atbildēja, ka neesot vis, Hermejs ienira no jauna un, šoreiz atnesdams sudraba cirvi, atkal jautāja, vai cirtējs pazaudējis šo, bet vīrs atteicās arī no tā. Tad Hermejs ienira ūdenī trešoreiz un atnesa īsto. To īpašnieks atzina par savējo. Hermejs kā balvu par vīra godīgumu uzdāvināja viņam visus trīs cirvjus.

Cirtējs tos paņēma, aizgāja pie saviem biedriem un tiem izstāstīja, kas viņam atgadījies. Kāds no tiem kļuva skaudīgs un gribēja, lai ar viņu notiek tāpat. Tāpēc viņš ar savu cirvi aizgāja uz to pašu upi, ņemās turpat cirst kokus un tīšuprāt iemeta cirvi ūdenī, tad apsēdās un raudāja. Kad pienāca Hermejs un apvaicājās, kas noticis, viņš sacīja, ka pazaudējis cirvi. Hermejs no upes atnesa zelta cirvi un prasīja, vai tas ir pazudušais. Mantkāres urdīts, vīrs atbildēja, ka šis patiešām esot īstais. Tad dievs viņam ne tikai neko neuzdāvināja, bet pat neatdeva atpakaļ viņa paša cirvi.

Godīgiem cilvēkiem dievi stāv klāt, bet negodīgos neieredz.

CEĻINIEKS UN LIKTEŅDIEVE

Kāds vīrs, no garā ceļa piekūsis, nometās zemē pie akas un aizmiga. Miegā viņš tik tikko neiekrita tajā, bet pienāca Likteņdieve un, viņu modinādama, sacīja:

— Draudzīn, ja tu būtu iekritis akā, tad tu nevainotu vis savu nepiesardzību, bet mani.

Tā daudzi cilvēki apsūdz dievus, kaut gan savās likstās ir paši vainīgi.

ZĒNS UN LIKTEŅDIEVE

Kāds zēns bija aizmidzis pie pašas akas. Pienāca Likteņdieve un tam uzsauca:

— Mosties un ej no šejienes prom! Citādi iekritīsi akā, un visi tad vainos mani, Likteņdievi.

Fabula rāda, ka mēs bieži kļūdāmies, piedzīvojam dažādas likstas un briesmas un to visu pārmetam liktenim,

CEĻINIEKI UN PLATĀNA

Reiz ceļinieki vasarā, dienas vidū tveices izmocīti, ieraudzīja platānu. Viņi pienāca pie tās un, paēnā atgūlušies, atpūtās. Raudzīdamies augšup un vērodami platānu, viņi sāka savā starpā spriedelēt:

— Cik gan nederīgs cilvēkiem šis neauglīgais koks!

Bet platāna tiem atbildēja:

— Nepateicīgi radījumi! Baudīdami manu labvēlību, jūs saukājat mani par nederīgu un neauglīgu!

Tā arī cilvēku vidū ir tādi neveiksminieki, kuru krietnumam neviens netic, kaut gan tie citiem dara labu.

CEĻINIEKS UN ODZE

Kāds ceļinieks ziemā ieraudzīja odzi, kas salā vai beidzās nost. Viņš to žēlodams pacēla, ielika azotē un lūkoja sasildīt. Kamēr odzi vēl stindzināja aukstums, tā izturējās

mierīgi, bet, atsilusi un atdzīvojusies, ceļniekam iekoda vēderā.

— Esmu to pelnījis, — viņš mirdams sacīja. — Kādēļ man viņu vajadzēja glābt, kad tā sprāga nost? Čūska tak bija jānosit, kad tā vēl bija spēka pilna.

Fabula rāda, ka nelietība nepazīst pateicību par labiem darbiem un pat sacēlas pret saviem labdariem.

176^a

ZEMNIEKS UN ČUSKA

Kāds zemnieks atrada ziemā čusku, kas salā jau bija sastingusi. Viņš to žēlodams pacēla un ielika azotē. Atsilusi un atspirgusi, čūska labdarim iedzēla un to nogalināja. Mirdams viņš sacīja:

— To esmu pelnījis! Kam žēloju ļauno?

Fabula rāda, ka nekrietni cilvēki, lai cik labi pret viņiem izturas, tikumu nemaina.

177

CEĻNIEKI

Ceļnieki, iedami gar jūras krastu, uzkāpa pakalnā. No turienes viņi tālu jūrā ieraudzīja žagaru saišķi un iedomājās, ka tas ir liels kuģis. Viņi palika uz vietas, gaidīdami, kamēr tas piestās. Vējš žagarus dzina tuvāk krastam, un ceļnieki joprojām gaidīja, vēl arvien tos uzskatīdami par kuģi, tikai mazāku, nekā bija domājuši iepriekš. Kad žagarus izskaloja krastā un ceļnieki redzēja, kas tas ir, viņi cits citam sacīja:

— Esam veltīgi gaidījuši! Te tak nekā nav!

Līdzīgi tam arī daži cilvēki no tālienes iedveš bailes, bet, iepazīstoties tuvāk, izrādās, ka tiem ir niecīga vērtība.

178

CEĻNIEKS UN HERMEJS

Kāds vīrs, dodoties tālā ceļā, solījās, ja kaut ko atradīs, pusi no tā ziedot Hermejam. Uzgājis somu, kurā bija mandeles un dateles, viņš to pacēla, domādams, ka tajā ir nauda. Ceļnieks izkratīja somu un visu, kas tur bija,

notiesāja. Tad viņš nolika uz ziedokļa mandeļu čaumalas un dateļu kauliņus un sacīja:

— Saņem, Hermej, ko solīju. Še tava tiesa — gan no tā, kas iekšpusē, gan arī no tā, kas ārpusē!

Fabula attiecināma uz mantrausi, kas savā alkatībā pat dievus cenšas apvest ap stūri.

179

EZELIS UN DĀRZNIEKŠ

Kāds ēzelis, kas kalpojis dārzniekam, dabūjis maz ēst un ticis pārlietu vārdzināts. Tāpēc viņš lūdzis Zevam, lai šo atņem dārzniekam un iedod citam saimniekam. Zevs sūtījis Hermeju, lai pārdod ēzeli podniekam, bet arī tur viņam klājies grūti, jo nācies vēl smagāk strādāt, un ēzelis atkal piesaucis Zevu. Tas nu licis viņu pārdot ādminim. Kad ēzelis ieraudzījis, ar ko saimnieks nodarbojas, viņš sacījis:

— Bij man gan labāk pie vecajiem saimniekiem. Šis te vēl ādu nodirās!

Fabula rāda, ka vergi, tiklīdz iepazīstas ar jaunajiem saimniekiem, sāk gaužām skumt pēc vecajiem.

180

EZELIS UN SĀLS

Ēzelis, uz muguras nesdams sāls kravu, bridis pār upi. Viņš paklupis un iekritis ūdenī. Sāls izkususi, un ēzelim tagad nesamais bijis vieglāks. Par to viņš varen nopriecājies un citreiz, kad nesis sūkļus un atkal bridis pār upi, sadomājis tišuprāt iekrist ūdenī, lai celtos kājās ar vieglāku nastu. Viņš klupis, bet sūkļi piesūkušies ar ūdeni un ēzelis, vairs nevarēdams piecelties, noslīcis.

Tā arī dažus cilvēkus negaidot pazudina pašu viltība.

181

EZELIS UN MŪLIS

Dzinējs, apkrāvis ēzeli un mūli, devās ceļā. Kamēr apvidus bija līdzens, ēzelim nasta bija pa spēkam, bet, kāpjot kalnā, viņš pavisam nomocījās un lūdza mūli, lai šis

paņem daļu nesamā; pārējo viņš tad spēsot pats aiznest līdz galam. Taču mūlis par to ir dzirdēt negribēja. Ēzelis nogāzās no kraujas un nositās. Dzinējs, atrazdamies grūtā stāvoklī, uzkrāva mūlim ne vien ēzeļa nastu, bet piede-
vām arī vēl tā ādu. Pāri mēram apkrauts, nu mūlis sacīja:

— Tā man vajag! Būtu es uzklausījis ēzeli un paņēmis no viņa kaut vai nelielu daļu nesamā, man tagad nebūtu līdz ar viņa nastu vēl arī pats jāstiepj.

Tā arī daži kreditori, aiz naudaskāres nevēlēdamies ne drusku piekāpties saviem parādnikiem, bieži vien zaudē visu kapitālu.

182

EZELIS UN STATUJA

Kāds cilvēks dzina savu ēzeli uz pilsētu, tam uzkrāvis dieva statuju. Visi pretimnācēji tēla priekšā bijīgi klanījās, un ēzelis, domādams, ka tie klanās viņa priekšā, aiz sajūsmas sāka brēkt un atteicās turpināt ceļu. Dzinējs saprata, kas ēzelim lēcies, noslānīja to ar rungu un teica:

— Muļķis tāds, tā tik vēl trūka, lai cilvēki klanītos ēzeļa priekšā!

Fabula rāda, ka cilvēki, kas dižojas ar citu nopelniem, kļūst smieklīgi to acīs, kuri viņus pazīst.

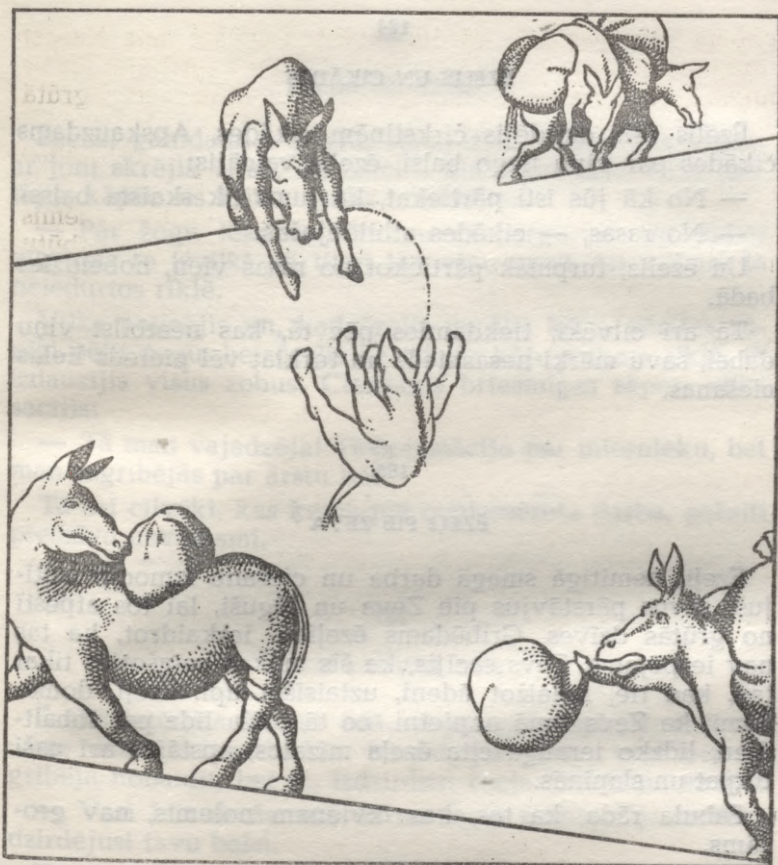
183

SAVVAĻAS EZELIS

Savvaļas ēzelis, ieraudzīdams mājas ēzeli sildāmiem sau-
lītē, piegāja klāt un ar skaudību apbrīnoja tā veselīgo izskatu un gardo barību. Bet vēlāk viņš redzēja, kā tas uz savas muguras stiepj smagu smagās nastas un dzinējs, nopakaļus iedams, to sit ar rungu, un tāpēc teica:

— Nē, nu vairs tevi neapskaužu, jo redzu, ar kādām ciešanām tev jāsamaksā par savu labklājību.

Nav jātiecas pēc labumiem, kas saistīti ar briesmām un mocībām.

EZELIS UN CIKĀDES

Ēzelis reiz dzirdējis čirkstinām cikādes. Apskauzdams cikādes par viņu liego balsi, ēzelis vaicājis:

— No kā jūs īsti pārtiekat, ka jums tik skaista balss?

— No rasas, — cikādes atbildējušas.

Un ēzelis, turpmāk pārtiekot no rasas vien, nobeidzies badā.

Tā arī cilvēki, tiekdamijs pēc tā, kas neatbilst viņu dabai, savu mērķi nenasniedz un turklāt vēl pieredz lielas ciešanas.

EZEĻI PIE ZEVA

Ēzeļi, nemitīgā smagā darba un ciešanu izmocīti, sūti-juši savus pārstāvjus pie Zeva un lūguši, lai tos atpestī no grūtās dzīves. Gribēdams ēzeļiem ieskaidrot, ka tas nav iespējams, Zevs sacījis, ka šīs mokas beigšoties tikai tad, kad tie, nolaižot ūdeni, uztaisīšot upi. Ēzeļi, domādami, ka Zevs runā nopietni, no tā brīža līdz pat šobaltdien, līdzko ierauga cita ēzeļa mīzalus, apstājas arī paši turpat un slapinās.

Fabula rāda, ka tas, kas ikvienam nolemts, nav grozāms.

EZELIS UN VIŅA DZINĒJS

Ēzelis, ko dzinis viņa saimnieks, jau pēc neliela gabala pasities sānis un nesies uz kraujas pusī. Kuru katru brīdi viņš varējis no tās nogāzties, bet dzinējs saķēris ēzeļi aiz astes un vilcis atpakaļ. Kad lopiņš no visa spēka turējies pretim, dzinējs šo palaidis vaļā un sacījis:

— Lai notiek pēc tava prāta! Bet tā tev būs nelāga uzvara!

Fabula attiecināma uz ietiepīgu cilvēku,

EZELIS UN VILKS

Ēzelis, ganīdamies pļavā, ieraudzījis vilku, kas viņam ar joni skrējis virsū, un izlicies klibojam. Kad vilks jautājis, kāpēc šis klibo, ēzelis atbildējis:

— Pār žogu lēkdams, ierāvu skabargu, — un lūdzis vispirms to izvilkt un tikai tad viņu aprīt, lai vilkam tā neiedurtos rīklē.

Vilks noticējis un, kad ēzelis pacēlis kāju, ņēmies rūpīgi pētīt nagu, bet ēzelis kā triecis kāju vilkam rīklē, tā izdauzījis visus zobus. Ciezdams briesmīgas sāpes, vilks sacījis:

— Tā man vajadzēja! Tēvs izmācīja par miesnieku, bet man sagribējās par ārstu būt.

Tā arī cilvēki, kas ķeras pie nepiemērota darba, pelnīti piedzīvo neveiksmi.

EZELIS LAUVAS ĀDĀ

Ēzelis ietērpās lauvas ādā un staigāja apkārt, iedvesdams dzīvniekiem bailes. Ieraudzījis lapsu, viņš arī šo gribēja nobaidīt, bet tā, izdzirdusi ēzeļa brēkšanu, sacīja:

— Vari būt drošs: arī es no tevis nobitos, ja nebūtu dzirdējusi tavu balsi.

Tā dažkārt neaptēstu cilvēku, kas plātidamies šķiet diezgan kas esam, nodod paša pļāpīgums.

EZELIS LAUVAS ĀDĀ

Ēzelis aplikās lauvas ādu, un visi domāja, ka tas ir lauva. Metās bēgt gan cilvēki, gan lopi, bet uzpūta vējš un norāva ādu, un ļaužu priekšā nu bija kails ēzelis. Tad visi ņēmas viņu slānīt ar rungām un nūjām.

Fabula rāda: ja esi nabags, netēlo bagātnieku, citādi kļūsi smieklīgs un piedzīvosi nepatīkšanas.

EZELIS UN VARDES

Kāds ēzelis, nesdams uz muguras malku, reiz brida pār purvu. Viņš paklupa, nogāzās zemē un, nevarēdams piecelties, sāka kunkstēt un vaimanāt. Purva varden, izdzirdušas ēzeļa vaidus, sacīja:

— Ko tu darītu, draudzīņ, ja atrastos šeit tikpat ilgi, cik mēs, kad, tikko pakritis, jau tik briesmīgi vaimanā?

Kas pats mierīgu prātu panes īstas grūtības, šo fabulu varētu attiecināt uz glēvu cilvēku, kam, sastopoties ar gaužām niecīgām, jau dūša papēžos.

EZELIS, KRAUKLIS UN VILKS

Plavā ganījies ēzelis, kuram uz muguras bijis augonis. Atlaidies krauklis un sācis ar knābi augoni plosīt. Ēzelis skaļi brēcis un mētājies uz visām pusēm, bet dzinējs, stāvēdams pa gabalu, tik smējies. To, garām iedams, ieraudzījis vilks un sacījis:

— Kādi gan mēs esam neveiksminieki! Mums cilvēki dzenas pakaļ, tiklīdz ierauga, bet par šo, kaut arī tas uzklūp citam, tikai pasmejas.

Fabula rāda, ka nelietīgs cilvēks jau no tālienes redzams.

EZELIS, LAPSA UN LAUVA

Ēzelis un lapsa, salīguši draudzību, reiz devās medībās un sastapa lauvu. Lapsa, laikus apjēgdama draudošās briesmas, pieskrēja lauvam klāt un apņēmas šim atdot ēzeli, ja viņš nosolišoties lapsu neaiztikt. Lauva sacīja, ka atstāšot to mierā. Tad lapsa aizveda ēzeli pie kādām lamatām un parūpējās, lai viņš tajās iekrīt. Lauva, redzēdams, ka ēzelis vairs nekur aizmukt nevar, nu vispirms metās virsū lapsai un tikai tad ķērās pie ēzeļa.

Tā cilvēki, kas vērpj viltu pret saviem sabiedrotajiem, bieži vien paši nemana, ka pazudina arī sevi.

VISTA UN BEZDELĪGA

Vista, atradusi čūskas olas, tās cītīgi perējusi un tad ar knābi pārsitusi tām čaumalu. To redzējusi bezdelīga un sacījusi:

— Neprātīgā, kam tu audzē tādus bērnus, kas paaugušies tevi pazudinās pašu pirmo?

Neganta daba ne ar kādu labdarību nav iegrožojama.

PUTNU ĶĒRĀJS UN CĪRULIS

Kāds putnu ķērājs izlika cilpas. Cīrulis, to redzēdams, vaicāja, ko šis dara. Ķērājs atbildēja, ka ceļot pilsētu. Tad viņš mazliet atgāja nost. Kad cīrulis, viņam noticeidams, pienāca klāt un sāka knābāt ēsmu, cilpa negaidot savilkās. Vīrs putnu saķēra, bet tas sacīja:

— Ja tu, draudzīn, celsi tādas pilsētas, tad tur gan būs daudz iedzīvotāju!

Fabula rāda, ka ļaudis savas mājas un pilsētas visbiežāk pamet tad, kad valdītāji ir neganti.

PUTNU ĶĒRĀJS UN STĀRĶIS

Kāds putnu ķērājs izlika tiklus dzērvēm un pa gabalu vēroja, kā veiksies. Līdz ar dzērvēm atļaidās arī stārķis, un ķērājs, pieskrējis klāt, kopā ar tām saķēra arī šo. Stārķis lūdzās, lai to pasaudzē. Viņš aizrādīja, ka cilvēkiem nekā ļauna nedarot un tiem pat esot ļoti noderīgs, jo ķerot un iznīcinot čūskas un citus rāpuļus. Bet mednieks sacīja:

— Tu, lai cik labs būdams, tomēr esi pelnījis sodu, jo turies kopā ar neliešiem.

Arī mums jāvairās no nekrietnu ļaužu sabiedrības, lai neviens nedomātu, ka esam viņu nelietību līdzdalībnieki.

KAMIELIS

Kad cilvēki pirmoreiz ieraudzījuši kamieli, viņi nobijušies no tā milzīgā auguma un šausmās metušies bēgt. Taču vēlāk viņi iepazinusi tā miermīlīgo dabu, kļuvuši drošāki un jau gājuši tam klāt. Vēl pēc kāda laika viņi sapratuši, ka šim dzīvniekam dusmas pavisam svešas, un beidzot zaudējuši jebkuru cieņu pret to: viņi kamielim uzlikuši iemauktus un ļāvuši pat saviem bērniem šo vadāt apkārt.

Fabula rāda, ka, pierodot pie briesmīgā, zūd arī bailes no tā.

ČŪSKA UN KRABIS

Čūska un krabis dzīvojuši kopā. Krabis pret čūsku izturējies labvēlīgi un bez viltus, šī turpretī bijusi ļauna un liekulīga. Krabis ne vienreiz vien lūdzis čūsku būt atklātai un izturēties tāpat kā viņš, bet tā neklausījusi. Krabis par to sadusmojies un reiz, nogaidījis, kamēr čūska aizmieg, satvēris to aiz rīkles un nožņaudzis. Redzēdams nu čūsku taisni izstiepušos, viņš sacījis:

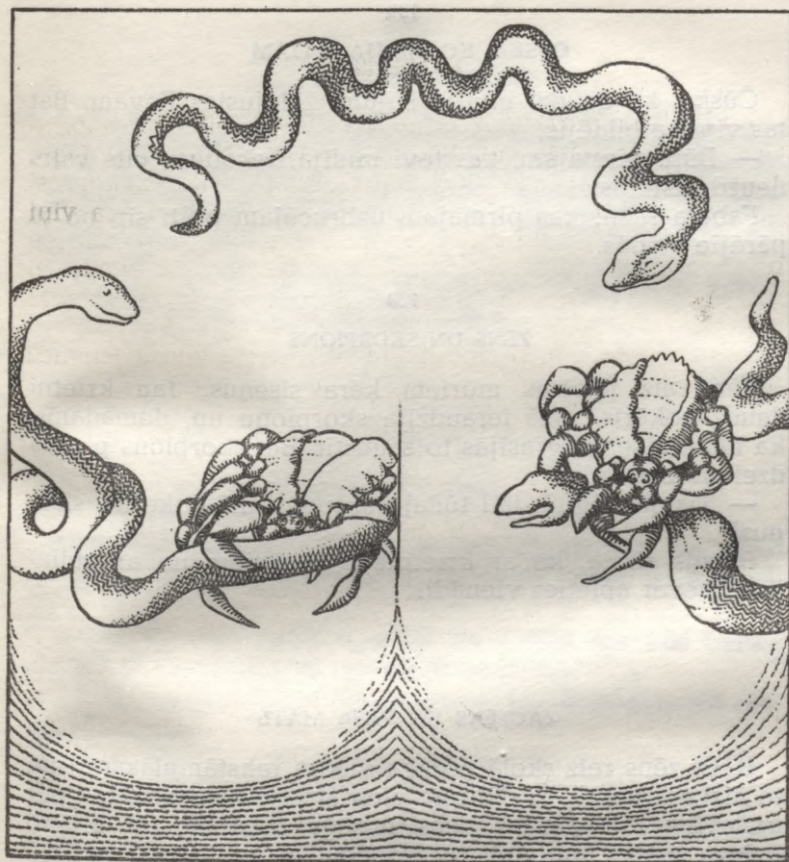
— Ne jau tagad, kad esi beigta, tev vajadzēja taisnai kļūt, mīlā, bet gan toreiz, kad lūdzos un tu neklausīji.

Kas izturas pret draugiem nekrietni, savā nelaimē pats vainīgs.

ČŪSKA, ZEBIEKSTE UN PELES

Kādā mājā čūska kāvās ar zebieksti. Turienes peles, ko abas parasti medīja, izlīda laukā, lai vērotu ciņu. Bet čūska un zebiekste, līdzko ieraudzīja peles, tā pārtrauca kautiņu un metās šīm virsū.

Tā arī cilvēki, kas iejaucas divu valstsvīru strīdīņos, negaidot paši dabū ciest no abiem,

CŪSKA, KO MĪDIJA KĀJĀM

Cūska, ko daudzi mīdija kājām, žēlojusies Zevam. Bet tas viņai atbildējis:

— Būtu pirmajam, kas tevi mīdija, iekodusi, cits vairs neuzdrīkstētos.

Fabula rāda: kas pirmajam uzbrucējam pretī sit, no tā pārējie baidās.

ZĒNS UN SKORPIONS

Zēns aiz pilsētas mūriem ķēra siseņus. Jau krietni daudz noķēris, viņš ieraudzīja skorpionu un, domādams, ka tas ir sisenis, grasījās to sagūstīt. Bet skorpions pacēla dzelonī un sacīja:

— Tik pamēģini, tad tūda! pazaudēsi arī noķertos siseņus!

Fabula māca, ka ar krietniem cilvēkiem un ar neliešiem nevar apieties vienādi.

ZAGLĒNS UN VIŅA MĀTE

Kāds zēns reiz skolā nozaga biedra rakstāmplāksnīti un to aiznesa mātei. Šī dēlu ne vien atstāja nesodītu, bet pat uzslavēja. Nākamreiz zēns nozaga apmetni un arī to iedeva mātei, un viņa to pieņēma ar jo lielāku patiku. Laikam ritot, zēns izauga par jaunekli un jau ķērās pie lielākām zādzībām.

Beidzot viņu notvēra un ar sasietām rokām veda uz soda vietu, bet māte, daudzāma ar dūrēm krūtīs, dēlam sekoja. Tad jauneklis sacīja, ka gribot tai kaut ko pateikt pie auss. Kad viņa pienāca klāt, dēls nokoda tai auss lipiņu. Māte nu viņu lādēja, saukādama par bezgodi, bet dēls tai atbildēja:

— Ja tu būtu mani sodījusi, kad aiznesu tev nozagto plāksnīti, es nebūtu tik zemu kritis un tagad netiktu uz nāvi vests.

Fabula rāda, ka vaina, pret kuru necinās no paša sākuma, vēlāk aug augumā.

IZSLĀPUŠAIS BALODIS

Izslāpis balodis kādā gleznā ieraudzīja trauku ar ūdeni un domāja, ka tas ir īsts. Tāpēc viņš ar sparū metās tam virsū un negaidot ietriecās gleznā. Balodis ar salauztiem spārniem nokrita zemē, un to drīz vien pievāca kāds garāmgājējs.

Tā daži cilvēki, pārlietu dedzīgi un neapdomīgi ķerda-
mies pie iecerētā, paši sevi pazudina.

DŪJA UN VĀRNA

Dūja, kas mitusi baložu mājiņā, lieljusies, ka viņai daudz bērnu. Vārna, dzirdēdama viņas runas, uz to sacī-
jusi:

— Ar to vis neplāties, mīlā! Jo vairāk tev būs bērnu,
jo vairāk tu vaimanāsi par savu verdzību.

Tā arī vergu vidū nelaimīgākie ir tie, kam nebrīvē pie-
dzimst bērni.

PĒRTIĶIS UN ZVEJNIEKI

Pērtiķis, sēdēdams augstā kokā, ieraudzījis zvejniekus
upē iemetam vadu un sācis vērot, kas nu būs. Kad zvej-
nieki vadu izvilkusi un mazliet nostāk ieturējuši brokas-
tis, pērtiķis no koka nokāpis un lūkojis darīt to pašu, ko
zvejnieki, jo šim dzīvniekam piemīt tieksme visu ko at-
darināt. Bet, līdzko ķēries pie tīkla, viņš tajā sapinies un
sacījis:

— Tā man vajadzēja! Kam gan ņēmos zvejot, to nemā-
cēdams?

Fabula rāda, ka nepiemērots darbs ir ne vien neauglīgs,
bet pat bīstams.

BAGĀTNIEKŠ UN ĀDMINIS

Kāds bagātnieks dzīvojis kaimiņos ādminim un, nevarēdams paciest nelabo smaku, tam nedevis miera, lai pārceļas uz citurieni. Ādminis pārvākušanos arvien novilcinājis, sacīdams, ka nu jau to darišot pavisam drīz. Tā tas turpinājies, kamēr ar laiku bagātnieks pie smakas pieradis un pārstājis ādmini tirdīt.

Fabula rāda, ka ieradums palīdz samierināties arī ar nepatīkamo.

BAGĀTNIEKŠ UN RAUDU SIEVAS

Kādam bagātņiekam bija divas meitas. Kad viena no tām nomira, viņš salīgā raudu sievas. Otra meita tad sacīja mātei:

— Cik mēs gan esam nožēlojamas! Mēs, kam tādas bēdas, raudāt neprotam, bet šīs te svešās sievas pilnā balsī vaimanā un sev krūtīs dauza.

Uz to māte atbildēja:

— Tur nav ko brīnīties, mans bērns, ka šīs tā raud. Viņas taču to dara par naudu.

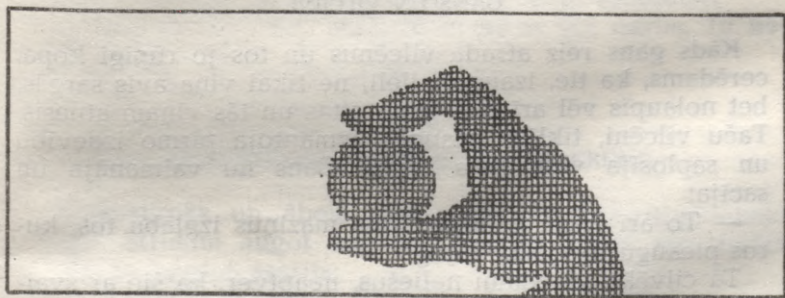
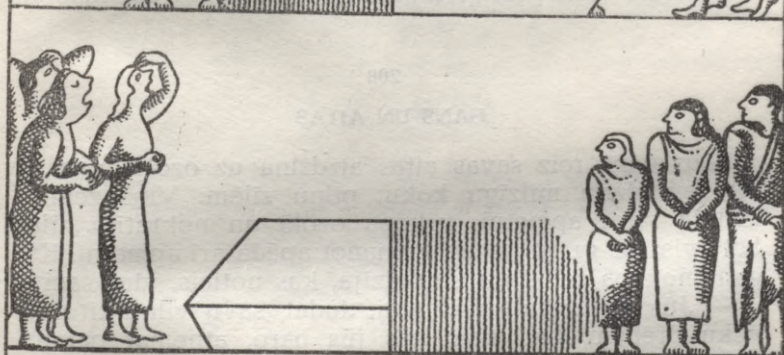
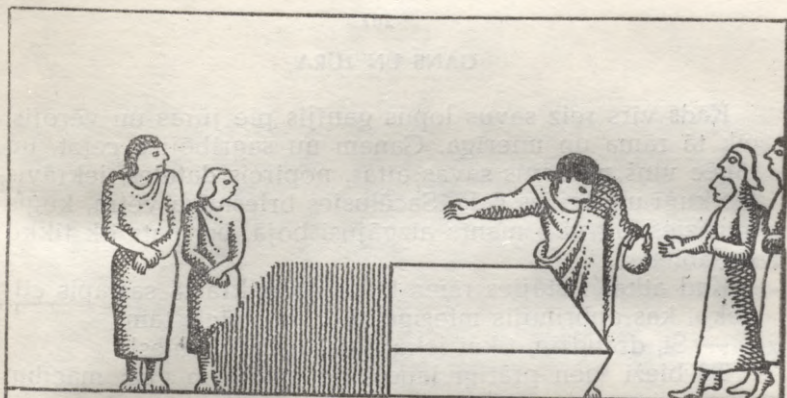
Tā daži cilvēki aiz naudas kāres nekautrējas pat no citu nelāimes peļņu gūt.

GANS UN SUNS

Kādam ganam bijis milzīgs suns, ko viņš barojis ar nedzīvi piedzimušiem jēriem un beigtām aitām. Reiz, gānāmpulkam atgriežoties aplokā, viņš redzējis, ka suns, asti luncinādams, iet avīm klāt, un sacījis:

— Lai, draudziņ, nāk pār tavu galvu tas, ko tu novēli šim!

Fabula attiecināma uz liekuli,

GANS UN JŪRA

Kāds vīrs reiz savus lopus ganījis pie jūras un vērojis, cik tā rāma un mierīga. Ganam nu sagribējies ceļot, un tāpēc viņš pārdevis savas aitas, nopircis dateles, iekrāvis tās kuģī un devies ceļā. Sacēlusies briesmīga vētra, kuģis apgāzies, un visa manta aizgājusi bojā, bet pats tik tikko izglābies.

Kad atkal iestājies rāms laiks, gans krastā sastapis cilvēku, kas apbrīnojis mierīgo jūru, un teicis tam:

— Šī, draudziņ, tikai iekārojusi tavas dateles!

Tā bieži vien prātīgi ļaudis no mocībām gūst mācību.

GANS UN AITAS

Kāds gans reiz savas aitas aizdzina uz ozolu birzi un tur ieraudzīja milzīgu koku, pilnu zilēm. Viņš zem tā izklāja savu apmetni, uzkāpa ozolā un nokratīja zīles, bet avis, tās grauzdamas, nemanot apēda arī apmetni. Kad gans nokāpa zemē un ieraudzīja, kas noticis, viņš sacīja:

— Jūs, nekrietnie radījumi, dodat savu vilnu citu cilvēku drēbēm, bet man, kas jūs baro, atņemat pat apmetni!

Tā arī daudzi cilvēki aiz muļķības pret svešniekiem izturas labi, bet tuviniekiem dara pāri.

GANS UN VILCĒNI

Kāds gans reiz atrada vilcēnus un tos jo rūpīgi kopa, cerēdams, ka tie, izauguši lieli, ne tikai viņa avis sargās, bet nolaupīs vēl arī citu ganu aitas un tās viņam atnesīs. Taču vilcēni, tiklīdz paaugās, izmantoja pirmo izdevību un saplosīja viņa paša lopus. Gans nu vaimanāja un sacīja:

— To arī esmu pelnījis! Kam maziņus izglābu tos, kurus pieaugušus nosist vajag?

Tā cilvēki, glābdami neliešus, neaptver, ka šie ar svaigiem spēkiem vispirms pazudinās viņus pašus.

JOKDARIS GANS

Kāds vīrs mēdza savas avis dzīt ganībās patālāk aiz ciema un šādi uzjautrinājās. Kliegdams, ka vilks aitās, viņš sauca palīgā ciema ļaudis. Reizes divas vai trīs tie izbijušies arī atskrēja, lai izmulķoti atgrieztos mājās. Beidzot patiešām reiz parādījās vilks un sāka plosīt avis. Gans nu sauktin sauca palīgā, bet ļaudis domāja, ka šis kā parasti joko, un vairs nelikās ne zinīs. Tā viņš pazaudēja visas savas aitas.

Fabula rāda, ka meļi panāk tikai vienu: viņiem vairs netic pat tad, kad tie runā patiesību.

PELDĒTĀJS ZĒNS

Kāds zēns, peldēdamies upē, slīcis. Ieraudzīdams ceļnieku, viņš to saucis palīgā, bet šis sācis zēnu rāt viņa neapdomības dēļ. Zēns nu viņam sacījis:

— Vispirms nāc palīgā, rāt varēsi vēlāk, kad izglābsi!

Fabula vēsta pret tiem, kas, rādami citus, dod iemeslu viņus pašus rāt.

CĒRPAMĀ AITA

Aita reiz sacīja savam nemākulīgajam cirpējam:

— Ja tev vajadzīga vilna, turi dzirkles augstāk, ja gaļa, — nokauj uzreiz, tikai pārstāj mani spīdzināt!

Fabula attiecas uz tiem, kuri ķeras pie darba, to neprazdami.

GRANĀTKOKS, ĀBELE UN ĒRKŠĶU KRŪMS

Granātkoks un ābele reiz strīdējušies, kuram labāki augļi. Strīdam augot augumā, ērkšķu krūms pie tuvējā žoga, to dzirdot, sacījis:

— Metīsim nu mieru, draugil

Kad labāko vidū nav satiecības, arī visniecīgākie cilvēciņi cenšas izlikties nozīmīgi.

214

KURMIS

Kurmis, neredzīgais radījums, reiz sacījis savai mātei:
— Es redzu!

Bet šī, gribēdama to pārbaudīt, iedevusi viņam vīraka graudiņu un vaicājusi, kas tas ir. Kurmis atbildējis, tas esot akmentiņš. Tad māte sacījusi:

— Bērniņ, tev ne tikai redzes nav, bet arī oža zudusi.

Tā daži lielībnieki sola neiespējamo, bet savu nevarību parāda jau sīkumos.

214^a

KURMIS

Kurmis, neredzīgais radījums, reiz sacījis savai mātei:

— Es redzu vīges koku.

Nākamreiz viņš teicis:

— Es manu vīraka smaržu.

Un citreiz vēl:

— Es dzirdu vara naudu žvadzam.

Tad māte sacījusi:

— Bērniņ, tev ne tikai redzes, bet arī dzirdes un ožas nav.

Fabula rāda, ka daži lielībnieki sola neiespējamo, bet savu nevarību parāda jau sīkumos.

215

LAPSENES, IRBES UN ZEMNIEKS

Lapsenes un irbes reiz izslāpušas atnāca pie kāda zemnieka un lūdza tam ūdeni, ko padzerties. Par to irbes solījās viņam aprakt vīnogulājus un tos kopt, bet lapsenes — laidelēties ap tiem un ar saviem dzeloņiem atvairīt zagļus. Zemnieks atbildēja:

— Nē, man ir divi vērši, kuri, kaut gan neko nesola,

tomēr visu padara. Tad labāk došu padzerties šiem, nevis jums.

Fabula attiecināma uz nepateicīgu cilvēku.

216

LAPSENE UN ČŪSKA

Lapsene reiz apsēdusies čūskai uz galvas un, nemitīgi dzeldama, to mocījusi. Čūska, nevarēdama vairs sāpes izturēt un nekādi nespēdama pret ienaidnieci aizstāvēties, izlīdusi uz ceļa un, ieraudzīdama braucam vezumu, pabāzusi galvu zem riteņa. Kopā ar lapseni beigdamās nost, viņa bildusi:

— Es mirstu, tomēr reizē ar naidnieci.

Fabula attiecas uz cilvēkiem, kas ar mieru iet bojā, ja reizē dabū galu arī ienaidnieki.

217

VĒRSIS UN MEŽAKAZAS

Kāds vērsis, lauvas vajāts, iebēdzis alā, kur mitušas mežakazas. Tās viņu sākušas spārdīt un badīt, bet viņš sacījis:

— Es to paciešu, ne jau no jums baidīdamies, bet no tā, kas tur stāv alas priekšā.

Tā daudzi aiz bailēm no stiprākā pacieš pārestības arī no vājākā.

218

PĒRTIĶA BĒRNI

Pērtiķiem, kā stāsta, dzimstot divi bērni. Vienu no mažuļiem viņi mīlot un rūpīgi kopjot, bet otru neieredzot un par to neliekoties ne zinīs. Taču pēc dievišķa likteņlēmuma aprūpētais ejot bojā, bet novārtā atstātais izdzīvojo.

Fabula rāda, ka liktenis ir stiprāks par jebkādu piesardzību.

PĀVS UN KOVĀRNIS

Putni reiz sprieduši, ko celt par valdnieku, un pāvs prasījis, lai skaistuma dēļ ievēlē viņu. Putni jau gribējuši tā darīt, taču kovārnis vaicājis:

— Bet kā tu, būdams valdnieks, mūs pasargāsi no ērgļa, ja šis uzbruks?

Valdnieka rota ir nevis skaistums, bet spēks.

220

KAMIELIS, ZILONIS UN PĒRTIĶIS

Kad dzīvnieki reiz sprieduši, kuru no viņiem ievēlēt par valdnieku, kamielis un zilonis cēlušies kājās un sākuši strīdēties, uzskatīdami, ka viņi ar lielo augumu un spēku par visiem pārāki. Taču pērtiķis aizrādījis, ka abi divi esot nepiemēroti — kamielis tāpēc, ka neprotot dusmot saviem pāridarītājiem, bet ziloņa valdīšanas laikā dzīvniekiem varēšot uzbrukt sevēns, no kura viņš baidoties.

Fabula rāda, ka bieži vien lielus pasākumus izjauc sīks traucēklis.

221

ZEVS UN ČŪSKA

Kad Zevs svinējis kāzas, visi dzīvnieki tam nesuši dāvanas. Arī čūska atrāpojusi ar rozi mutē. Viņu ieraudzīdams, Zevs sacījis:

— No visiem pārējiem pieņemšu dāvanas, bet no tavas mutes ne.

Fabula rāda, ka nekrietņu cilvēku pakalpojumi ir bīstami.

222

CŪKA UN SUNS

Cūka reiz strīdējusies ar suni. Cūka, piesaukdama Afrodīti, zvērējusi, ka sunim, ja tas nerimsies, izdauzīšot visus zobus. Šis atbildējis, ka arī šoreiz cūka maldoties:

Afrodīte to tik ļoti ienīstot, ka neļaujot nevienam, kas ēdis cūkas gaļu, ienākt savā svētnīcā. Uz to cūka atbildējusi:

— Tā viņa dara, nevis mani neieredzēdama, bet gan rūpēdamās, lai mani neviens nenokauj.

Tā veikli runātāji nereti māk arī pretinieku zākas vērst uzslavā.

223

CŪKA UN KUCE

Cūka reiz strīdējusies ar kuci — kura vieglāk dzemdē. Kuce sacījusi, ka viņa dzemdējot ātrāk par visiem pārējiem dzīvniekiem, bet cūka uz to atbildējusi:

— Tā runādama, neaizmirsti, ka savus mazuļus tu dzemdē aklus.

Fabula rāda, ka svarīgs nevis ātrums, bet pilnība.

224

MEŽAKUILIS UN LAPSA

Kāds mežakuilis, nostājies pie koka, trinis ilķņus. Lapsa vaicājusi, kādēļ šis, kaut gan tuvumā neesot ne mednieka, ne citu briesmu, ilķņus asinot. Uz to mežakuilis atbildējis:

— To daru ar gudru ziņu: kad briesmas būs klāt, ilķņus trīt vairs nevajadzēs, bet tūdaļ varēšu tos lietā likt.

Fabula māca, ka briesmām jāgatavojas laikus.

225

SKOPULIS

Skopulis, pārvērtis visu savu īpašumu naudā, nopirka zelta stieni un ieraka to zemē pie pilsētas mūra. Ik pa brīdim viņš nāca uz to paskatīties. Kāds no vīriem, kas tuvumā strādāja, bija ievērojis šos nācienušus un, uzminējis isto imeslu, viņa prombūtnē zeltu nozaga.

Kad skopulis atgriezās, viņš, atrazdamš slēptuvi tukšu, sāka vaimanāt un matus plēst. Kāds cilvēks, redzēdams,

cik briesmīgi viņš ir satriekts, un uzzinādams, kas noticis, sacīja:

— Nebēdājies! Paņem kādu akmeni, noliec turpat un iedomājies, ka tas ir tavs zelts! Tu tik un tā neizmantoji to, kad tas vēl nebija nozagts.

Fabula rāda, ka nekam neder nauda, kas nesagādā baudu.

226

BRUŅURUPUCIS UN ZAĶIS

Bruņurupucis un zaķis reiz strīdējās, kurš ātrāks. Noli-kuši sacensības laiku un vietu, viņi izšķīrās. Zaķis, palau- damies uz dabas doto ātrumu, i nedomāja skriet, apgūlās ceļmalā un aizmiga. Bruņurupucis turpretim, apzināda- mies, cik viņš gauss, skrēja bez apstājas un, ticis garām guļošajam zaķim, ieguva uzvaras balvu.

Fabula māca, ka centība bieži vien pārspēj dabas do- tības, ja tās atstāj novārtā.

226a

BRUŅURUPUCIS UN ZAĶIS

Zaķis reiz zobojās par bruņurupuča gausajām kājām. Bet šis teica:

— Es tevi apsteigšu par spīti tavām ātrajām kājām!

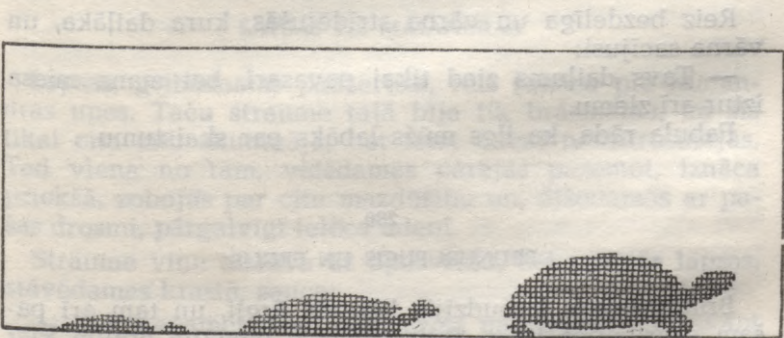
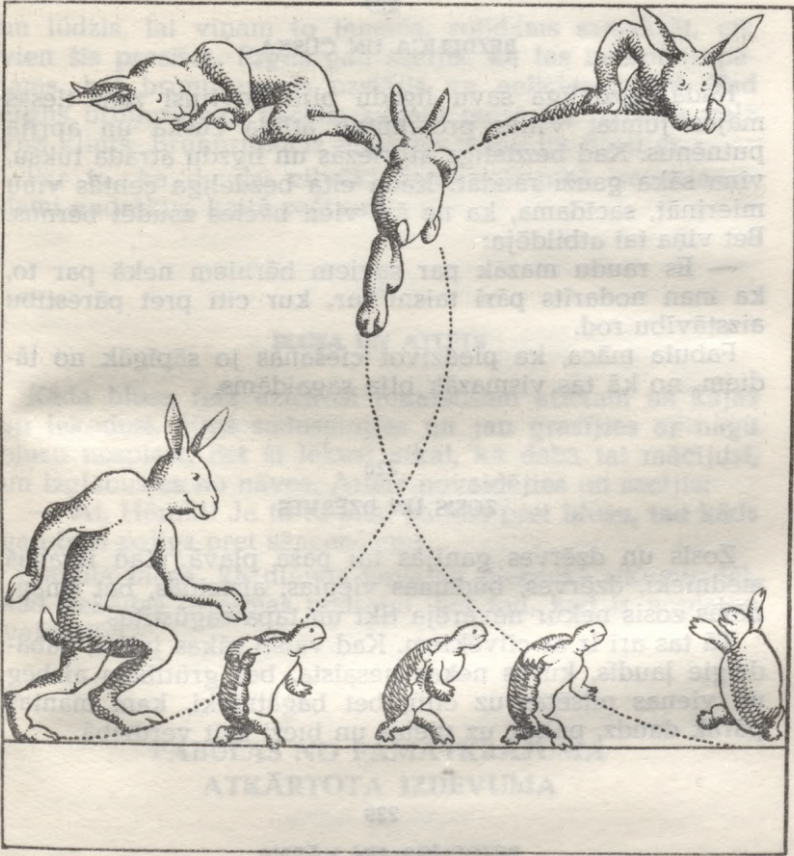
Zaķis tam pretī:

— Tie, bruņurupuci, ir tikai vārdi. Pamēģini tik sacen- sties, tad redzēsi! Bet kas mums noliks sacensības vietu un būs par tiesnesi?

Tad lapsa, godīgā un visugudrā, viņiem ierādīja taisnu skrejceļu.

Bruņurupucis devās ceļā, ne mirkli nekavēdamies, jo apzinājās, cik lēna tam gaita. Zaķis turpretim, paļauda- mies uz savām ātrajām kājām, nolikās gulēt un, kad bei- dzot devās uz nolikto mērķi, redzēja, ka uzvarējis gausais bruņurupucis.

Tā daudz, kas no dabas vāji, bet centīgi, pārspēj tos, ko daba apveltījusi ar veiklību, ja šie ir bezrūpīgi.

BEZDELĪGA UN ČUSKA

Kāda bezdelīga savu ligzdu bija novijusi zem tiesas mājas jumta. Viņas prombūtnē atlida čuska un aprija putnēnus. Kad bezdelīga atgriezās un ligzdu atrada tukšu, viņa sāka gauži raudāt. Kāda cita bezdelīga centās viņu mierināt, sacīdama, ka ne šai vien nācies zaudēt bērņus. Bet viņa tai atbildēja:

— Es raudu mazāk par saviem bērņiem nekā par to, kā man nodarīts pāri taisni tur, kur citi pret pārestību aizstāvību rod.

Fabula māca, ka piedzīvot ciešanas jo sāpīgāk no tādēm, no kā tas vismazāk bija sagaidāms.

ZOSIS UN DZĒRVES

Zosis un dzērves ganījās tai pašā pļavā. Kad ieradās mednieki, dzērves, būdamas vieglas, aizlaidās, bet smagnējās zosis nekur nevarēja tikt un tapa sagūstītas.

Tā tas arī ir ar cilvēkiem. Kad valstī sākas jukas, nabadzīgie ļaudis, kurus nekas nesaista, bez grūtībām aizbēg no vienas pilsētas uz citu, bet bagātņieki, kam mantas pārāk daudz, paliek uz vietas un bieži krīt verdzībā.

BEZDELĪGA UN VĀRNA

Reiz bezdelīga un vārņa strīdējušās, kura daiļāka, un vārņa sacījusi:

— Tavs daiļums zied tikai pavasarī, bet mana miesa iztur arī ziemu.

Fabula rāda, ka ilgs mūžs labāks par skaistumu.

BRUŅURUPUCIS UN ĒGLIS

Bruņurupucis ieraudzījis lidojam ēgli, un tam arī pašam sagribējies lidot. Bruņurupucis piegājis ēglim klāt

un lūdzis, lai viņam to iemāca, solīdams samaksāt, cik vien šis prasīšot. Ērglis gan sacījis, ka tas neesot iespējams, bet bruņurupucis uzstājis un nelicies mierā. Tad ērglis bruņurupuci pacēlis augstu gaisā un palaidis vaļā virs klints. Bruņurupucis nogāzies zemē un nosities.

Par to, ka daudzi cilvēki, savā ietiepībā neuzklausīdami gudrākus, kaitē paši sev.

231

BLUSA UN ATLĒTS

Kāda blusa reiz uzlēkusi iekarsušam atlētam uz kājas un iekodusi. Viņš sadusmojies un jau grasījies ar nagu blusu nospiest. Bet šī lēkusi atkal, kā daba tai mācījusi, un izglābusies no nāves. Atlēts novaidējies un sacījis:

— Ai, Hērakl! Ja tā tu man palīdzi pret blusu, tad kāds gan būsi palīgs pret sāncenšiem?

Fabula māca, ka dievus nevajag piesaukt sīkumu dēļ, kad nekādas briesmas nedraud, bet tad, kad ir nopietna vajadzība.

FABULAS NO PAMATKRĀJUMA ATKĀRTOTA IZDĒVUMA

232

LAPSAS PIE MAIANDRĀS

Lapsas, gribēdamas padzerties, reiz sanāca pie Maiandras upes. Taču straume tajā bija tik brāzmaina, ka šīs tikai cita citu skubināja, bet ieiet ūdenī neuzdrošinājās. Tad viena no tām, vēlēdamās pārējās pazemot, iznāca priekšā, zobojās par citu mazdūšību un, dižodamās ar pašas drosmi, pārgalvīgi ielēca ūdenī.

Straume viņu aizrāva uz upes vidu, bet pārējās lapsas, stāvēdamas krastā, sauca:

— Tak nepamet mūs! Atgriezies un pamāci, kā iekāpt ūdenī, lai varam droši padzerties!

Uz to šī, viņu projām nesta, sacīja:

— Man ir vēstule uz Milētu. Aizvedišu to un, kad atgriezīšos, pamācīšu.

Pret tiem, kas aiz lielības pakļaujas briesmām,

233

GULBIS

Gulbji, kā stāsta, pirms nāves dziedot.

Kāds cilvēks tirgū redzēja, ka pārdod gulbi. Viņš bija dzirdējis, ka šis putns jauki dziedot, un to nopirka. Reiz, kad bija atnākuši ciemiņi, viņš gulbi lūdza dzirēs uzdziedāt, bet tas klusēja. Taču vēlāk, jau juzdams nāves tuvumu, gulbis sāka pats sevi dziesmā apraudāt.

Saimnieks, to dzirdēdams, sacīja:

— Ja tu dziedī tikai mirstot, tad gan es biju mulķis toreiz, kad tevi lūdzos un nevis kāvu nost.

Tā arī cilvēki pakalpojumu, ko negrib izdarīt labprātīgi, dažkārt spiesti izdarīt pret savu gribu,

234

VILKS UN GANS

Kāds vilks sekoja ganāmpulkam, taču nevienu aitu neaiztika. Sākumā gans, vilkā redzēdams ienaidnieku, to uzmanīja un ar bažām vēroja. Bet, kad šis visu laiku tik gāja nopakaļus un nevienu neaizskāra, gans nosprieda, ka tas ir drīzāk sargs nekā ienaidnieks.

Reiz ganam radās vajadzība iet uz pilsētu, un viņš devās ceļā, savas avis atstādams vilka ziņā. Šis, saprazdams, ka nu īstais mirklis ir klāt, saplosīja gandrīz visas aitas. Kad atgriezās gans un ieraudzīja ganāmpulkam nodarīto postu, viņš sacīja:

— Tā man vajadzēja! Kādēļ gan avis uzticēju vilkam?

Tā arī cilvēki, kas savu naudu uztic mantraušiem, to pelnīti zaudē.

SKUDRA UN BALODIS

Skudrai reiz sagribējies dzert. Lai dzesētu slāpes, tā nokāpusi pie avota, bet iekritusi ūdenī. Kāds balodis no tuvējā koka norāvis lapu un to pasviedis skudrai. Šī uzrāpusies uz lapas un izglābusies. Tieši tai laikā tur parādījies putnu ķērājs un, grasīdamies balodi notvert, jau ņēmis rokā savas klūgas. Taču skudra iekodusi medniekam kājā, tas klūgas aiz sāpēm izmetis no rokām un tā balodi aizbaidījis.

Fabula rāda, ka arī vāja radībiņa spēj īstajā brīdī palīdzību sniegt.

CEĻINIEKI UN KRAUKLIS

Cilvēki, iedami pa ceļu, ieraudzījuši kraukli, kuram bijusi tikai viena acs. Viņi sākuši to vērot, un kāds pat ierosinājis griezties atpakaļ, jo tieši to nozīmējot šā putna parādīšanās. Taču cits atbildējis:

— Kā gan šis jums var pareģot nākotni, ja pats nav paredzējis savu nelaimi un nav pratis no tās izvairīties?

Tāpat cilvēki, kas savā dzīvē ir bezpalīdzīgi, arī citiem ir slikti padomdevēji.

EZEĻA PIRCĒJS

Kāds cilvēks pirka tirgū ēzeli un paņēma to izmēģināšanai uz mājām. Viņš to aizveda pie saviem ēzeļiem un nolika pie siles. Ēzeli, nelikdamies ne zinīs par visiem pārējiem, nostājās blakus viskūtrākajam un visēdelīgākajam, kas strādāt vispār nevīžoja. Pircējs nu ēzeli aizvalga aizveda atpakaļ un atdeva saimniekam. Kad šis vaicāja, kā beigusies izmēģināšana, pircējs atbildēja:

— Nekādas izmēģināšanas man nevajag, jo skaidri zinu, ka viņš ir tāds pats kā tas, kuru šis izraudzīja sev no visiem par draugu.

Fabula rāda, ka par cilvēku spriež pēc viņa draugiem.

MEŽA BALOŽI UN MĀJAS BALOŽI

Putnu ķērājs izlicis savus tiklus un pie tiem piesējis dažus mājas baložus. Tad viņš nostājies mazliet atstatu un sācis vērot, kas notiks tālāk. Pie mājas dūjām atlaidušies meža baložī un sapinušies tiklā. Ķērājs pieskrējis klāt un tos sācis gūstīt. Nu tie pārmetuši mājas dūjām, ka šīs nav brīdinājušas ciltsbrāļus no lamatām, bet tās atbildējušas:

— Mums svarīgāk saglabāt labas attiecības ar saimniekiem nekā rūpēties par ciltsbrāļiem.

Tāpat arī nevajag nosodīt vergus, kas aiz mīlestības pret saviem kungiem atstāj tuviniekus novārtā.

NAUDAS GLABĀTĀJS UN ZVĒRESTS

Kāds vīrs, kam draugs bija iedevis glabāšanā naudu, sadomāja to piesavināties. Draugs nu viņu aicināja zvērēt, bet viņš izvairīdamies devās prom uz laukiem. Pie vārtiem viņš ieraudzīja klibu vīru atstājam pilsētā un tam jautāja, kas šis tāds esot un kurp ejot. Klibais atbildēja, ka esot Zvērests un dodoties meklēt zvēresta lauzējus. Tad naudas glabātājs vēl vaicāja, cik bieži šis iegriežoties pilsētā, un klibais atbildēja:

— Ik pēc četrdesmit gadiem, reizēm arī pēc trīsdesmit.

Nu vīrs, vairs par nākotni nebēdādams, otrā dienā apzvērēja, ka nekādu naudu glabāšanai neesot saņēmis. Bet tūdaļ pat viņu sagraba Zvērests un vedā prom uz augstu klintī. Kad vainīgais tam pārmeta, ka šis gan teicies atgriezties tikai pēc trīsdesmit gadiem, bet īstenībā neesot viņam devis miera nevienu dienu, Zvērests atbildēja:

— Tad zini: ja kāds pret mani noziedzies sevišķi smagi, es mēdzu atgriezties vēl tai pašā dienā!

Fabula rāda: laiks, kad neliešus par ļaundarībām ķer dievu sods, ir neierobežots.

PROMETEJS UN CILVĒKI

Prometejs pēc Zeva pavēles no māla izveidojis cilvēkus un dzīvniekus, bet Zevs ieraudzījis, ka dzīvnieku daudz vairāk, un licis viņam daļu no tiem iznīcināt un pārtaisīt par cilvēkiem. Prometejs darījis, kā vēlēts, un tā nu gadījies, ka ļaudīm, kas ir tapuši no dzīvniekiem, gan ir cilvēku āriene, bet dzīvnieku dvēsele.

Fabula attiecas uz rupju un nesavaldīgu cilvēku.

CIKĀDE UN LAPSA

Augstā kokā čirkstināja cikāde. Lapsa, gribēdama to notiesāt, izdomāja šādu viltību. Viņa nostājās koka priekšā, slavēja cikādes daiļo balsi un lūdza, lai šī nokāpj zemē, jo gribot redzēt, kāds radījums tur tik skaisti dzied.

Cikāde, nojauzdama lapsas viltu, norāva lapu un nosvieda to zemē. Lapsa tai tūdaļ metās virsū, domādama, ka tā ir cikāde. Bet šī sacīja:

— Tu velti cerēji, mīlā, ka nokāpšu zemē. No jums sargājos kopš tā brīža, kad lapsas mēšlos reiz ieraudzīju cikādes spārniņus.

Par to, ka prātīgi cilvēki mācās no citu nelaimes.

HIĒNA UN LAPSA

Stāsta, ka hiēnas ik gadu mainot savu dzimumu, kļūdamas te par tēviņiem, te par mātītēm.

Reiz hiēna izteikusi lapsai pārmetumus: viņa šai gribot būt draudzene, bet lapsa viņu atraidot. Uz to lapsa atbildējusi:

— Nepārmet to man, bet savai dabai, kuras dēļ nezinu, vai tu man būsi draudzene vai draugs!

Pret divkosi.

HIĒNAS

Stāsta, ka hiēnas ik gadu mainot savu dzimumu, kļūdamas te par tēviņiem, te par mātītēm.

Reiz hiēnas tēviņš uzmācies mātītei ne tā, kā nākas. Šī tad sacījusi:

— Dari, draugs, kā darīdams! Drīz tev pašam nāksies to piedzīvot.

Tā arhontam varētu sacīt cilvēks, kas viņam sekos amatā un kam viņš nodarījis pāri.

PAPAGAILIS UN ZEBIEKSTE

○ Kāds cilvēks tirgū nopirka papagaili un aiznesa to uz savām mājām, lai šis tur dzīvo. Papagailis, jau pieradis pie mājas dzīves, reiz uzlaidās uz pavarda un tur jautri vāvuļoja. To ieraudzīja zebiekste un vaicāja, kas viņš tāds esot un no kurienes nākot.

— Saimnieks mani nesen kā nopirka, — papagailis atbildēja.

— Nekaunīgais radījums! Tu tikai nupat kā ieradies un jau bļauties. Bet man to saimnieki nekad neļauj, kaut gan šajā mājā esmu dzimusi, — zebiekste sacīja. — Tiklīdz es tā daru, viņi kļūst pikti un triec mani prom.

Uz to papagailis atteica:

— Staigā vien vesela, saimniec! Mana balss, raugi, kungiem nav tik pretīga kā tavējā.

Fabula attiecas uz ķildīgu cilvēku, kas citiem mūždien uzbrūk ar pārmetumiem.

FABULAS NO ĒZOPA KRĀJUMA ATSEVIŠĪKIEM ROKKRAKSTIEM

FABULAS NO VECĀKĀS REDAKCIJAS ROKKRAKSTIEM

245

DIOGENS CEĻĀ

Diogenes kiniķis reiz ceļodams nokļuva pie kādas upes palu laikā. Kad viņš tur stāvēja, nezinādams, kā tikt pāri, viņu ieraudzīja kāds no pārcēlājiem, pienāca klāt un Diogenu nogādāja otrā krastā. Aizkustināts par šādu laipnību, filozofs nolādēja savu nabadzību, kuras dēļ nespēja labdarim atmaksāt.

Bet, kamēr Diogenes vēl kavējās šādās pārdomās, laipnais cilvēks jau bija ieraudzījis citu ceļnieku, kas tāpat nezināja, kā tikt tālāk. Viņš arī šim pieskrēja klāt un palīdzēja nokļūt viņā krastā. Tad Diogenes tam sacīja:

— Es tev gan vairs it nemaz neesmu pateicīgs par to, ko manā labā dariji, jo redzu, ka tu rikojies nevis pēc kādas izvēles, bet gan slimīgas tieksmes mudināts.

Fabula rāda, ka ļaudis, kas izdara pakalpojumu ne tikai labiem, bet arī gaužāmniecīgiem cilvēkiem, izpelnās nevis labdaru, bet nevēgu slavu.

246

DIOGENS UN PLIKGALVIS

Diogenes, filozofs kiniķis, kuru reiz zākāja kāds plikgalvis, šim sacīja:

— Es tevi gan nepulgošu, nekādā gadījumā! Pat uzslavēšu tavus matus, ka tie pametuši tavu muļķa galvu.

KAMIELIS

Kamielis, kuram viņa saimnieks licis dejot, sacījis:
 — Jau staigādams esmu neglīts, kur nu vēl dejodams!
 Fabula attiecas uz cilvēku, kas nevienam darbam nav
 piemērots.

LAZDA

Kad lazdā, kas auga ceļmalā, garāmgājēji svieduši akmeņus, tā ievaidējusies un sacījusi:

— Cik es gan nožēlojama, ik gadu pati sev bēdas un sāpes audzēdama!

Fabula attiecas uz tiem, kas cieš no pašu labuma.

LAUVU MĀTE UN LAPSA

Lapsa reiz pārmetusi lauvu mātei, ka tā dzemdējot tikai vienu mazuli. Uz to šī atbildējusi:

— Vienu, toties lauvu!

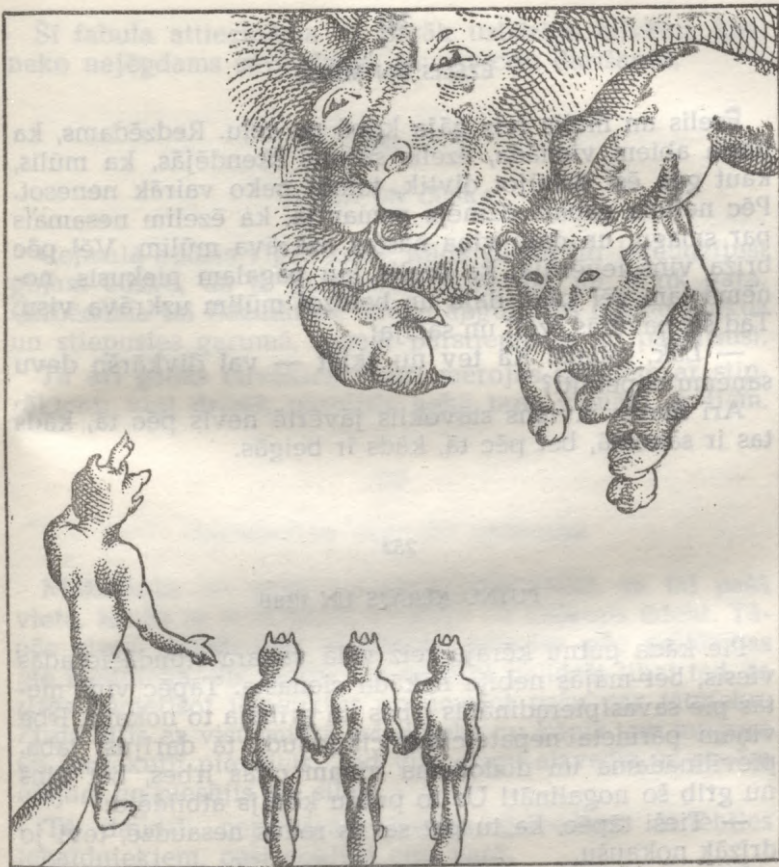
Fabula rāda, ka svarīgs ir nevis daudzums, bet nozīmīgums.

VILKS UN JĒRS

Vilks reiz dzinies pakaļ jēram, bet tas patvēries kādā templī. Vilks nu jēru saucis atpakaļ, sacīdams, ka priesteris, ja notveršot, to ziedošot dievam. Uz to jērs atbildējis:

— Labāk būt par upuri dievam nekā no tevis galu dabūt!

Fabula rāda: kad jāmirst, tad labāk mirt godpilnā nāvē.

EZELIS UN MŪLIS

Ēzelis un mūlis reiz gāja kopā pa ceļu. Redzēdams, ka nasta abiem vienāda, ēzelis sašutis šķendējās, ka mūlis, kaut gan ēst dabūjot divtik, tomēr neko vairāk nenesot. Pēc neliela gabala dzinējs pamanīja, ka ēzelim nesamais par smagu, un daļu viņa nastas uzkrāva mūlim. Vēl pēc brīža viņš ievēroja, ka ēzelis jau pagalam piekūsis, noņēma tam vēl kādu daļu un beidzot mūlim uzkrāva visu. Tad šis pavērās ēzeli un sacīja:

— Lūk, mīlais! Kā tev nu šķiet — vai divkāŗšo devu saņemu nepelnīti?

Arī mums ikviens stāvoklis jāvērtē nevis pēc tā, kāds tas ir sākumā, bet pēc tā, kāds ir beigās.

PUTNU ĶĒRĀJS UN IRBE

Pie kāda putnu ķērāja reiz vēlā vakara stundā ieradās viesis, bet mājās nebija nekāda cienasta. Tāpēc viņš metās pie savas pieradinātās irbes un gribēja to nokaut. Irbe viņam pārmeta nepateicību: cik daudz tā darījusi laba, pievilinādama un nododama viņam citas irbes, bet viņš nu grib šo nogalināt! Uz to putnu ķērājs atbildēja:

— Tieši tāpēc, ka tu pat savus radus nesaudzē, tevi jo drīzāk nokaušu.

Fabula rāda, ka cilvēki, kas nodod tuviniekus, nīstami ne vien saviem upuriem, bet arī tiem, kam viņi šos nodod.

DIVAS SOMAS

Prometejs, no māla izveidojis cilvēkus, katram plecās pakarinājis divas somas — vienu ar citu netikumiem, otru — ar paša. Somu ar citu netikumiem viņš novietoja priekšā, otru — uz muguras. Tāpēc cilvēks citu trūkumus redz pa gabalu, bet savējos vispār nesaskata.

Šī fabula attiecināma uz pārāk uzbāzīgu cilvēku, kas, neko nejēgdams savā dzīvē, jaucas citu darišanās.

254

SLIEKA UN ČŪSKA

Ceļmalā audzis vīģes koks. Kāda slieka tur ieraudzījusi guļam čūsku, un to pārņēmusi skaudība, ka šī tik gara. Gribēdama tai līdzināties, slieka apgūlusies čūskai blakus un stiepusies garumā, kamēr pārstiepusies un pārplisusi.

Tā arī gadās cilvēkiem, kuri mērojas spēkiem ar stiprākiem: viņi drīzāk pārplīsīs nekā taps vienādi ar tiem.

255

MEŽAKUILIS, ZIRGS UN MEDNIEKS

Mežakuilis un zirgs abi ganījušies vienā un tai pašā vietā. Kuilis ik reizi postījis zālāju un duļķojis ūdeni. Tāpēc zirgs, vēlēdamies atriebties, griezies pēc palīdzības pie mednieka. Šis sacījis, ka varēšot palīdzēt tikai tad, ja zirgs pacietīšot iemauktus un ņemšot pašu par jātnieku. Zirgs bijis ar visu mierā. Mednieks nu kāpis tam mugurā un mežakuili pieveicis. Tad viņš zirgu aizvedis uz savām mājām un piesējis pie siles.

Tā daudzi, neprātīgās dūsmās gribēdami atriebties ienaidniekiem, paši nokļūst citu varā.

256

SUNS UN PAVĀRS

Kāds suns reiz ielavījies virtuvē. Kamēr pavārs ar kaut ko bijis aizņemts, tas nočiepis sirdi un mucis prom. Pavārs, pametis acis atpakaļ, ieraudzījis suni aizbēgam un sacījis:

— Tevi, draugs, uzmanīšu, lai kur tu būtu. Ne jau manu sirdi tu nozagi, bet atdevi man savējo.

Fabula rāda, ka cilvēku ciešanas tiem bieži noder par mācību.

ZAĶI UN LAPSAS

Zaķi, karodami ar ērgļiem, aicinājuši palīgā lapsas, bet tās sacījušas:

— Mēs palīdzētu, ja nezinātu, kas jūs tādi un ar ko karojat.

Fabula rāda: kas strīdas ar spēkā pārākiem, aizmirst, ka tas var pašiem ļauni beigties.

ODS UN LAUVA

Reiz pie lauvas atļaidās ods un sacīja:

— Es no tevis nebaidos, jo tu par mani stiprāks neesi. Galu galā — kur tavš spēks? Tu proti skrāpēt un kost? To māc arī sievas, plēšoties ar vīriem. Nē, esmu daudz stiprāks par tevi! Ja vēlies, pacīnīsimies!

Un ods ietaurējās un iezīdās lauvam purnā pie pašām nāsīm, kur tam neaug spalvas. Lauva pats sev plosīja ar nagiem purnu, kamēr aiz dusmām vai plīsa.

Ods, šādi uzvarējis lauvu, taurēdams un uzvaras himnu skandinādams, laidās prom, taču sapinās zirnekļa tīklā un, beidzoties nost, vaimanāja, ka, izcīnījies ar visspēcīgākajiem pretiniekiem, nu dabū galu no draņķīga radījuma — zirnekļa.

Fabula attiecas uz cilvēku, kas pieveic dzižu pretinieku, bet piedzīvo neveiksmi cīņā pret gaužām vāju.

MEŽA CIRTĒJI UN OZOLS

Meža strādnieki reiz cirtuši ozolu. Viņi darinājuši no tā ķīļus un sākuši skaldīt celmu. Tad ozols sacījis:

— Es neturu ļaunu prātu uz cirvi, kas mani nogāza, bet uz ķīļiem, kas no manis dzīmuši.

Par to, ka piedzīvot pārestību no tuviniekiem sāpīgāk nekā no svešiem.

EGLE UN ĒRKŠĶU KRŪMS

Egle lielīdamās reiz sacījusi ērkšķu krūmam:

— Tu nekam neesi derīgs, bet no manis taisa gan tempļu jumtus, gan mājas.

Uz to ērkšķu krūms atbildējis:

— Atceries, nelaimīgā, cirvjus un zāģus, kas tavu miesu plosa; tad tu labprāt pārvērstos no egles par ērkšķu krūmu!

Mierīga dzīve trūkumā ir labāka nekā bagātība, kuru pavada uztraukumi un briesmas.

CILVĒKS UN LAUVA CEĻABIEDROS

Kad lauva un cilvēks reiz gāja kopā pa ceļu, cilvēks iesaucās:

— Cilvēks ir varenāka būtne nekā lauva!

Bet šis atbildēja:

— Nē, lauva varenāks!

Tad viņi devās tālāk, un cilvēks lauvam parādīja akmens plāksnes, kur bija attēloti cilvēku pakļauti un pie viņu kājām guļoši lauvas, un piebilda:

— Vai tagad tu redzi, kāds ir lauvas liktenis?

Uz to lauva sacīja:

— Ja lauvas prastu akmeni cirst, tu redzētu jo daudzus cilvēkus guļam pie lauvas kājām.

Ir cilvēki, kas dižojas ar savu spēku un drosmi, taču viņu īsto vērtību atklāj dzīves pieredze.

SUNS UN GLIEMEŽIS

Kāds suns, kas bija radis olas rīt, ieraudzīja gliemezi. Domādams, ka tā ir ola, viņš atplēta rīkli un ar lielām mokām gliemezi norīja. Juzdams vēderā smagumu un sāpes, viņš teica:

— Tā man vajadzēja! Vai tad viss, kas apaļš, tūdaļ jāuzlūko par olu?

Fabula mums māca, ka cilvēki, kas ķeras pie kāda darba bez apdoma, negaidot nokļūst muļķīgā stāvoklī.

263

GAIĻI UN ĒRGLIS

Diviem gaiļiem cīnoties par vistām, viens no tiem otru uzveicis. Sakautais nu aizvilcies prom un nolīdis kaut kur paēnā, bet uzvarētājs pacēlies gaisā un, nostājies uz augsta mūra, sācis pilnā balsī dziedāt. Pēkšņi tam no gaisa meties virsū ērglis un aizrāvis to prom. Bet gailis, kas slēpies tumsā, kopš šā brīža, neviena netraucēts, minis vistas.

Fabula rāda, ka dievs lielībniekiem dusmo, bet pret pazemīgajiem ir vēlīgs.

FABULAS

NO VIDĒJĀS REDAKCIJAS ROKKRAKSTIEM

264

SUNS, LAPSA UN GAILIS

Suns un gailis salīguši draudzību un kopā devušies ceļā. Pret vakaru viņi nokļuvuši mežā. Gailis tur uzlaidies kādā kokā un apmeties zaros, bet suns devies pie miera apakšā koka dobumā.

Kad nakts gājusi uz beigām un jau svīdusi gaisma, gailis, kā radis, ņēmies skaļi dziedāt. To dzirdējusi lapsa un, gribēdama gaili apēst, pienākusi klāt. Nostājusies koka priekšā, viņa saukusi:

— Tu gan esi lielisks putns un cilvēkiem tik noderīgs! Kāp, lūdzams, zemē, lai kopā dziedam nakts meldijas! Cik tas mums abiem būs patīkami!

Bet gailis atbildējis:

— Pienāc, mīļā, tuvāk, pie saknēm, un tur uzsauc sargam, lai šit mums pa koku takti!

Kad lapsa piegājusi tuvāk, lai uzrunātu sargu, no dobuma negaidot laukā izmeties suns, kas lapsu sagrābis un saplosījis.

Fabula rāda, ka prātīgi cilvēki, draudot briesmām, sa-
viem ienaidniekiem viegli dod pretsparu.

265

CĪRULIS

Kāds cīrulis ieskrējis slazdā un, gauži raudādams, teicis:

— Cik es gan nelaimīgs, nožēlojams putniņš! Nevie-
nam neesmu zadzis ne zeltu, ne sudrabu, ne citu ko vē-
tīgu, un tomēr jāmirst sīka labības graudiņa dēļ!

Fabula vērsta pret tiem, kasniecīga guvuma labad pa-
kļauj sevi lielām briesmām.

266

KARAVĪRS UN KRAUKĻI

Kāds glēvulis devies karā. Ieķērkušies kraukļi, un viņš
nosviedis ieročus zemē un apstājies. Pēc kāda laika viņš
tos pacēlis un turpinājis ceļu. Bet kraukļi atkal sākuši
ķērkēt, un viņš no jauna apstājies. Taču galu galā viņš
sacījis:

— Ķērciet, cik gribat! No manis jums nekāds mielasts
netiks.

Fabula attiecas uz glēviem cilvēkiem.

267

LAUVA, PROMETEJS UN ZILONIS

Lauva ne vienreiz vien izteica pārmetumus Promete-
jam: tiesa, viņš to izveidojis staltu un skaistu, žokļiem
pieskāris spēcīgus zobus, ķetnām — asus nagus un pašu
padarījis par stiprāko no visiem dzīvniekiem.

— Un tomēr, — lauva turpināja, — baidos gaiļā!

— Tavus pārmetumus neesmu pelnījis. Tev iedevu
visu, kas no manis bija atkarīgs, tikai dvēsele tev pārāk
maiga, — Prometejs atbildēja.

Lauva sāka žēloties par savu likteni un gausties par savu glēvumu, kamēr beidzot nolēma iet nāvē. Ar šādu domu viņš devās ceļā un sastapa ziloni. Gribēdams patēzēt, viņš apstājās un to uzrunāja. Ievērojis, ka zilonis visu laiku kustina ausis, viņš vaicāja:

— Kāpēc tavas ausis ne mirkli nav mierā?

Bet ap ziloni visu laiku laidelējās ods.

— Vai tu redzi, — sacīja zilonis, — šo te maziņo, sīcošo radījumu? Ja tas man ielavisies ausī, esmu pagalam.

Tad lauva teica:

— Kādēļ gan lai es eju nāvē? Esmu taču laimīgāks par ziloni, jo gailis kā nekā stiprāks par odu.

Nu tu redzi, cik varens ir ods. Pat zilonis no viņa baidās.

268

KOKI UN OLĪVA

Reiz koki gribēja valdnieku pār sevi svaidīt. Un viņi sacīja olīvai:

— Valdi pār mums!

Bet tā atbildēja:

— Vai man būs pamest savu eļļu, ko cienī gan diēvs, gan cilvēki, lai valdītu pār kokiem?

Tad viņi vērsās pie vīģes koka:

— Nāc, valdi pār mums!

Bet tas šiem atbildēja:

— Vai man būs atteikties no savas saldmes un gardajiem augļiem, lai valdītu pār kokiem?

Nu viņi uzrunāja ērkšķu krūmu:

— Nāc, valdi pār mums.

Un ērkšķu krūms sacīja tiem:

— Ja patiešām mani svaidisit par savu valdnieku, tad nāciet šurp, apmetieties manā paēnā! Ja ne, tad lai no ērkšķu krūma ceļas uguns un aprij Libānas ciedrus.

269

VILKS UN SUNS

Vilks ieraudzīja milzīgu suni, kas bija piesiets aiz kakla siksnas, un vaicāja:

— Kas tevi šē piesēja un tādu nobaroja?

— Mednieks, — suns atbildēja. Tad vilks sacīja:
— Vilkam tas gan neder! Man bads tīkamāks par
smago kakla siksnu.

Nelaimē pat gardumi neiet pie sirds.

270

EZELIS UN SUNS

Ēzelis un suns reiz gāja kopā pa ceļu un ieraudzīja
zemē nomestu aizzīmogotu vēstuli. Ēzelis to pacēla, uz-
lauza zīmogu, vēstuli atlocīja un, sunim dzirdot, sāka
lasīt. Te bija runa par lopbarību — par sienu, miežiem,
pelavām. Sunim nepatika klausīties, ko ēzelis tur lasa, un
viņš šim sacīja:

— Izlaid, draudziņ, kādu gabaliņ! Varbūt tur arī kaut
kas būs par gaļu un kauliem.

Ēzelis izlasīja visu vēstuli, bet to, pēc kā suns bija vai-
cājis, neatrada. Tad šis teica:

— Nosvied to atkal zemē, draugs! Tur nekā prātīga
nav.

271

MŪRIS UN ĶĪLIS

Mūris, kurā dzina iekšā ķīli, iekliedzās:

— Kam tu mani plosi? Es taču neesmu tev nekā ļauna
darījis.

Uz to ķīlis atbildēja:

— Ne es vainīgs, bet tas, kas mani no muguras tik
stipri dauza.

272

ZIEMA UN PAVASARIS

Ziema reiz zobojusi un pulgojusi pavasari, ka, tiklīdz
tas parādoties, vairs cilvēkiem neesot miera. Vieni dodo-
ties uz pļavām un bīrzīm, kur plūcot puķes un tīksmino-
ties gar liliņām un rozēm, un spraužot tās matos. Citi kāp-

jot kuģos un šķērsojot jūru, lai iepazītu svešu zemju laudis. Un neviens vairs nedomājis ne par vētrām, ne par lietavām.

— Bet es, — turpinājusi ziema, — esmu visvarena valdniece, kas cilvēkiem liek nevis raudzīties debesīs, bet gan lejup, uz zemi, liek tiem drebēt un trīcēt un spiež tos augām dienām sēdēt mājās.

— Tāpēc, — atbildējis pavasaris, — viņi arī labprāt no tevis šķiras, bet jau mans vārds vien tiem šķiet jauks, jā, — lai Zevs man liecinieks! — visjaukākais no visiem vārdiem. Kad esmu prom, viņi mani atceras un, kad parādos, liksmo,

FABULAS NO JAUNĀKĀS REDAKCIJAS ROKKRAKSTIEM

273

LAUVA, VILKS UN LAPSA

Lauva, būdams jau vecs, saslima un nolikās guļus savā alā. Visi dzīvnieki nāca apraudzīt valdnieku, tikai lapsa ne. Šo izdevību izmantoja vilks un nosūdzēja lapsu: tā nejutot ne mazāko bijību pret visu zvēru ķēniņu un tāpēc neesot ieradusies viņu apraudzīt.

Taču taisni šai mirklī parādījās arī lapsa un dzirdēja vilka pēdējos vārdus. Ieraugot lapsu, lauva ierēcās, bet šī lūdza tai dot iespēju attaisnoties:

— Kurš gan no visiem klātesošajiem tev darījis tik daudz laba kā es? Es apskraidīju malu malas, ārstiem prasīdama zāles, kas tev līdzētu, un tādas arī atradu.

Lauva tūdaļ lapsai lika pateikt, kas tās par zālēm, un šī sacīja:

— Tev jānodirā vilks, turklāt dzīvs, un jāievīstās viņa ādā, kamēr tā vēl silta.

Vilks, izlikdamies beigts, nu izstiepās zemē, bet lapsa smiedamās teica:

— Ne uz ļauniem darbiem valdnieks jāskubina, bet uz labiem!

Fabula rāda, ka tas, kas pret citu viltu vērpj, izliek lamatas pats sev.

KUCĒNS UN VARDES

Kādam ceļiniekam reiz skrēja līdzī kucēns. Piekūsis no garā ceļa un vasaras tveices, tas pret vakaru atļaidās pie kāda ezera rasainā zālē, lai nosnaustos. Viņš jau bija aizmidzis, kad tuvumā esošās vārdes, kā paradušas, ņēmās visas reizē kurkstēt. Kucēns pamodās un saskaitās. Viņš iedomājās, ka, tiklīdz pieskries tuvāk ūdenim un sāks riet, vārdes pārstās kurkstēt un viņš tad varēs atkal ne-traucēti gulēt.

Tā viņš arī pāris reizu darīja, taču bez panākumiem. Tad kucēns no turienes vilkāš prom, pikti sacīdams:

— Es tak būtu stulbāks nekā jūs, ja censtos jums, plāpīgiem un neaptēstiem radījumiem, iemācīt pieklājību un smalku uzvedību.

Fabula rāda, ka augstprātis, lai kā pūlētos, citus pieprāta nespēj vest.

ETIOPĪETIS

Kāds cilvēks nopirka etiopieti un iedomājās, ka šim tāda ādas krāsa iepriekšējā saimnieka nolaidības dēļ. Pārvedis etiopieti mājās, viņš lūkoja to dabūt baltu, apstrādājot ar dažnedažādām ziepēm un mazgājot visvisādos ūdeņos. Taču ādas krāsa necik nemainījās un etiopietis no šiem pūliņiem tikai saslima.

Fabula rāda, ka cilvēka daba, kāda tā ir, tāda arī paliek.

GANS UN VILKS

Kāds gans reiz atrada tikko piedzimušu vilcēnu, paņēma to līdzī un uzauzēja kopā ar saviem suņiem. Vilcēns paaugās un, kad vilks nolauņija avi, ikreiz dzinās tam pakaļ līdz ar suņiem. Ja šie, nevarēdami vilku notvert, devās atkal mājup, vilcēns skrēja tālāk, kamēr to panāca, un dalījās laupījumā, bet pēc tam atgriezās mā-

jās. Taču, kad neviens vilks no cituriēnes avis neaiztika, vilcēns tās plosīja pats un aprija kopā ar suņiem. Beidzot gans apjauta, kas īstenībā notiek, un sodīja vilcēnu ar nāvi, to pakārdams kokā.

Fabula māca, ka nelietīga daba krietnus tikumus nerada,

277

GULBIS

Kāds turīgs vīrs reizē audzēja zosi un gulbi, taču dažādā nolūkā — vienu galdam, otru — dziedāšanai. Bet, kad zosij pienāca liktenīgais brīdis, kuram to audzēja, bija taisni nakts un putnus atšķirt nevarēja. Zoss vietā sagraβα gulbi, bet tas aizsāka savu pirmsnāves dziesmu un ar to parādīja, kas viņš tāds ir. Tā dziesma izglāba gulbi no nāves.

Fabula rāda, ka mūzu mākslas nereti pasargā no bojāejas,

278

DZĒRĀJS UN VIŅA SIEVA

Kādam sievietei vīrs bija dzērājs. Gribēdama to no netikuma atradināt, sieva izdomāja šādu viltību. Viņa reiz nogaidīja, kamēr vīrs piedzēries aizmiga un līdzīgi mironim vairs neko nejuta. Tad viņa to uzvēla plecos, aiznesa uz kapiem un, tur nolikusi zemē, aizgāja.

Kad vīram, pēc viņas aprēķina, vajadzēja atskurbt, sieva atgriezās un klauzināja pie kapsētas vārtiem.

— Kas tur dauzās? — vīrs vaicāja.

Un viņa atbildēja:

— Es — tas, kas mironiem ēdamo gādā.

Viņš atkal:

— Nekādu ēdamo, draugs! Nes labāk ko iedzert! Tu mani tikai kaitini, par ēdamo, nevis dzeramo runādams! Tad sieva, sev daudzidama krūtis, sacīja:

— Ak vai! Mana viltība tātad neko nav līdzējusi! Tu, vīriņ, neesi pie prāta nācis! Gluži otrādi — ir vēl ļaunāk, nekā bijis: netikums tev jau kļuvis par ieradumu.

Fabula rāda: netikumiem nedrīkst ļaut iesakņoties. Citādi pienāks laiks, kad ieradums cilvēku pārņems savā varā pat pret viņa gribu.

SUNS MIELASTĀ

Kāds cilvēks, gribēdams uzlūgt ciemos labu draugu, reiz gatavoja mielastu, un arī viņa suns ataicināja savu draudziņu, sacīdams:

— Atnāc, mīlais, pie manis pusdienās!

Kad šis ieradās un redzēja bagātīgi klāto galdu, viņš nodomāja:

— Tavu brīnumu! Kāds patīkams pārsteigums! Nu gan pieēdišu pilnu vēderu!

Tā prātodams un asti luncinādams, viņš pavērās draugā, kas viņu bija uzlūdzis. Te šo ieraudzīja pavārs, sagrāba aiz ķepas un izsvieda pa durvīm laukā. Suns nu vaidēdams aizvilkās prom. Citiem suņiem, ko satika ceļā un kas taujāja, kāds bijis mielasts, viņš teica:

— Es apdzēros pāri mēram, tā ka pat durvis atrast nevarēju.

Tādiem, kas neko nespēj sasniegt, nevajag plātīties.

NO BABRIJA FABULU PĀRSTĀSTĪJUMIEM

280

LAKSTĪGALA UN BEZDELĪGA

Kas pieredzējis nelaiimi, tas vairās pat no vietas, kur tā viņu piemeklējusi.

Bezdelīga reiz devusi lakstīgalai padomu dzīvot ar cilvēkiem vienā mājā un zem viena jumta — tā, kā viņa pati. Bet lakstīgala atbildējusi:

— Es nevēlos atcerēties, cik mokošas man bijušas seno dienu likstas; tāpēc dzīvoju viena.

281

KAZA UN EZELIS

Kas pret citiem viltu vērpj, sagādā ciešanas pats sev.

Kādam cilvēkam bija kaza un ēzelis. Kaza ēzeli skauda, jo to baroja labāk, un teica:

— Cik briesmīgi gan tevi moka! I dzirnakmeņi jāgriež, i nastas uz muguras jāstiepj! — Tad viņa tam deva padomu izlikties, ka slimo ar krītamo, un iegāzties kādā bedrē, lai atvilktu elpu.

Ēzelis paklausīja, bet krītot sadauzījās. Saimnieks aicināja palīgā ārstu. Šis ieteica izgatavot zāles no kazas plaušas, tad ēzelis izveseļošoties. Tāpēc kazu nokāva un ķērās pie ēzeļa ārstēšanas.

282

KAZA UN GANS

Ir gaužām vientiesīgs, kas cenšas noslēpt acīm redzamo,

Kāds gans reiz gribēja no ganāmpulka atpalikušu kazu iedzīt aplokā pie pārējām. Neko nevarēdams panākt ne ar saucieniem, ne stabules skaņām, viņš tai svieda ar akmeni un trāpīja pa ragu. Nu gans lūdās, lai kaza nenosūdz viņu saimniekam.

— Muļķa gans! — viņa tam atbildēja, — Mans rags taču kliegs, ja arī pati klusēšu.

283

OZOLI UN ZEVS

Ir cilvēki, kas savās nelaimēs paši vainīgi, bet tajās aplam vaino dievus.

Ozoli reiz sūdzējušies Zevam, sacīdami:

— Kam vajadzēja mūs radīt, ja bez žēlas ozolu cērt vairāk par jebkuru citu kokul!

Uz to Zevs atbildējis:

— Jūs savā nelaimē esat paši vainīgi. Ja jūs neaudzētu cirvju kātus un nebūtu noderīgi gan celtniekam, gan zemkopim, neviens cirvis jūs neaiztiktu.

284

ZVEJNIEKS

Kas nav pārlietu bagāts, tam nav grūti glābties, bet tas, kas pārāk ievērojams, reti kad tiek cauri ar veselu ādu.

Zvejnieks, vilkdams lomu, noķēra lielās zivis un izbēra tās krastā. Mazās turpretī caur tikla acīm izslidēja atpakaļ jūrā.

285

CILVĒKS UN LAPSA

Lai cilvēks ir lēnprātīgs un neļaujas pārmērīgām dusmām, jo bieži vien no tām dusmonim dzimst lielas nelaimes.

Kādam cilvēkam bija zobs uz lapsu, kas viņam darīja daudz ļauna. Viņš to noķēra un, gribēdams jo bargi sodīt,

piesēja tai pie astes eļļā iemērkta pakulas un tās aizdedzināja. Taču kāda dievība lapsai parādīja ceļu taisni uz viņa paša druvām. Bija tieši pļaujas laiks, un saimniekam nu nācās gaužas asaras liet, jo viņš vairs nekādu ražu nenovāca.

286

ATĒNIETIS UN TĒBIETIS

Kad strīdas kalpi, viņu dēļ arī kungi sanāk naidā.

Divi vīri reiz strīdējās, kurš dievs varenāks, Tēsejs vai Hērakls. Un abi dievi, saskaitušies katrs uz savu pēlēju, izgāza dusmas pār tā zemi.

286^a

ATĒNIETIS UN TĒBIETIS

Kāds atēnietis ceļoja ar tēbieti,
Un abi, kā jau šādās reizēs, tērzēja.
It raiti ritēja šo vīru saruna,
Līdz aizsākās tiem strīdiņš sīvs par varoņiem.
Nu tēbietis kā cilvēku visdižāko
Alkmēnes cildo dēlu teic, kas tagad dievs.
Tam atēnietis iebilst: daudzkārt varenāks
Ir Tēsejs, kam patiešām liktens dievišķīgs,
Ne tāds kā Hēraklam, kas smacis verdzībā, —
Un, būdams veiksmīgs runātājs, gūst virsroku.
Bet tēbietis, kam mēle nav tik lunkana
Uz vārdu kaujām, zemnieciskā tiešumā
Tam saka: «Rimsties! Padodos. Uz priekšu mums
Lai Tēsejs dusmo, Hērakls savkārt Atēnām.»

287

SĀVEJS UN LAUVA

Fabula rāda, ka nevajag tuvoties tam, kas jau iztālēm spējīgs darīt ļaunu.

Kāds prasmīgs šāvējs reiz devās kalnos medībās. Visi dzīvnieki, viņu ieraudzījuši, laidās lapās, tikai lauva med-

nieku izaicināja uz divcīņu. Šis izšāva bultu un, trāpījis lauvu, sacīja:

— Pieņem manu ziņnesi un iepazīsties ar to! Pēcāk pie tevis ieradišos pats.

Lauva pārbilī metās bēgt. Kad lapsa viņu gribēja iedrošināt un teica, lai taču nemūkot prom, lauva atbildēja:

— Nē, miļā, mani nepievilsi! Ja jau tā sāp no viņa ziņneša, es diez vai izturēšu, kad šis atnāks pats.

288

LĀCIS UN LAPSA

Fabula atmasko mantraušus un liekuļus.

Lācis reiz lielījies, ka nav viens dzīvnieks cilvēkus nemīlot tā kā viņš (lāči, stāsta, neaiztiekot miroņus). To dzirdēdama, lapsa ar smaidu atbildējusi:

— Labāk jau plosītu mirušos nekā dzīvosl!

289

VARDES UN SAULE

Vieglprātīgs cilvēks bieži vien priecājas arī tad, kad nav par ko priecāties.

Hēlijs, Saules dievs, savas kāzas svinējis vasarā. Visi dzīvnieki priecājušies, un arī varden liksmojušās. Bet viena no tām sacījusi:

— Par ko jūs, muļķes, liksmojat? Ja jau Hēlijs, viens būdams, izkaltē visu mežu, kas notiks ar mums, kad viņš apprecēsies un vēl radīs sev līdzīgu dēlu?

290

VECAIS ZIRGS

Neesi augstprātīgs, būdams spēka briedumā un slavas augstumos, jo daudzi vada savas vecumdienas vienās ciešanās!

Kādu vecu zirgu pārdeva dzirnavām. Piejūgts pie dzirnakmens, viņš ievaidējās un sacīja:

— Cik plaši kādreiz bija loki, ko es metu sacīkstēs, un kādi tie ir tagad!

ZEMNIEKS UN ĒRGLIS

Kāds zemnieks cilpā atrada ērgli, bet, jūsmodams par putna skaistumu, to palaida brīvībā. Un ērglis pierādīja, ka pateicības jūtas tam nav svešas. Reiz, ieraudzījis zemnieku sēžam pie caurcaurēm izdēdējuša mūra, tas atlaidās un viņam ar nagiem norāva galvas saiti. Zemnieks uzlēca kājās un metās ērglim pakaļ, bet šis saiti nosvieda zemē. Kad zemnieks, to celdams augšā, atskatījās, viņš redzēja, ka mūris, pie kura bija sēdējis, sagāzies, un nevarēja vien nobrīnīties par ērgļa pateicību.

Tam, kam darīts kas labs, ar labu jāatmaksā.

TEĻŠ UN VĒRSIS

Fabula rāda, ka dīkdienim visur draud briesmas.

Teļš, redzēdams vērsi strādājam, jutis līdzī tā sūrajam liktenim. Taču, pienākot svētku reizei, vērsis ticis izjūgts, bet teļš uz kaušanu vests. Vērsis, to ieraudzīdams, pasmaidījis un sacījis:

— Nu tu saproti, teliņ, kādēļ tev nelika strādāt: lai tagad kautu nost.

KAMIELIS

Fabula attiecas uz valsti, kur vara nepieder cienīgiem, gudriem viriem, bet ir necienīgu, aprobežotu cilvēku rokās.

Reiz kamielis, pārbrienot strauju upi, atvieglāja vēderu un, ieraudzīdams ātrās straumes nestos mēslus sev priekšā, sacīja:

— Tavu brīnumul! Tas, kas bija pakaļpusē, nu ir priekšā!

HĒRAKLS UN ATĒNA

Strīdi un ķildas ir liela ļaunuma cēlonis.

Reiz Hērakls, iedams pa šauru taku, zemē ieraudzīja ko ābolam līdzīgu un mēģināja to samīt, bet tas tikai kļuva divreiz lielāks. Tad Hērakls sāka to ar vāli dauzīt, bet tas tūdaļ piebrieda tik milzīgs, ka nu jau pilnīgi aizsprostoja ceļu.

Hērakls nosvieda vāli, stāvēja un brīnījās. Te viņam parādījās Atēna un sacīja:

— Rimsties, brālī! Tā te ir nesaticība, ķilda. Kamēr to neaiztiek, tā paliek, kāda bijusi, bet, tiklīdz sāk cīnīties ar to, kā redzi, aug augumā.

TRIS VĒRŠI UN LAUVA

Ja gribi dzīvot drošībā, neuzticies ienaidniekiem, bet paļaujies uz saviem draugiem un rūpējies par tiem!

Trīs vērši mēdza kopā ganīties. Kāds lauva tos gribēja aprīt, taču vilcinājās ķerties klāt, kamēr vērši bija vienprātīgi. Tad viņš tos ar glaimīgiem vārdiem sanaidoja. Kad nu katrs ganījās atsevišķi, viņš tos pa vienam uzmeklēja un netraucēti saplosīja.

HERMEJA VEZUMS

Arābi no visām tautām ir lielākie meļi un krāpnieki: no viņiem nedabū dzirdēt nevienu patiesu vārdu.

Hermejs kādudien piekrāvis veselu vezumu ar meliem un blēdībām un devies apceļot pasauli, lai katrai zemei piešķirtu daļu kravas. Taču, sasniedzot arābu zemi, vezums esot salūzis, un arābi, domādami, ka tajā ir bagātības, visu paķēruši, tā ka citām tautām vairs nekas pāri nepalicis.

ZEVA MUCA

Tik cerība vairs cilvēkos mīt, tiem solidama zudušo laimi.

Zevs visu cilvēku laimi kādudien noslēpis mucā, to aizzīmogojis un iedevis kādam cilvēkam. Bet šis, būdams ziņkārīgs un gribēdams izdibināt, kas tajā ir, zīmogu norāvis, un laime aizlaidusies uz dievu mājokli.

LAKSTIGALA UN VĀRNA

Lielībnieki un meļi ar savām runām paši sevi atmasko.

Lakstīgala reiz sacījusi vārnai:

— Es esmu jaunava, atēniete, turklāt princese —
Atēnu valdnieka meita.

Tad viņa vēl stāstījusi par Tēreja varasdarbiem un kā tas viņai izrāvis mēli. Uz to vārna teikusi:

— Ko gan tu darītu, ja tev vēl būtu mēle, ja jau tu bez tās tik daudz pļāpā?

MŪLIS

Fabula māca: kaut arī cilvēks izdevīgā brīdī sasniedz slavas augstumus, viņš nedrīkst aizmirst, no kā ir cēlies, jo dzīvē viss ir nedrošs.

Kāds mūlis, nobarojies ar miežiem, reiz laidās auļos un klaigāja:

— Mana māte ir ātrkāje ķēve, un es esmu gluži tāds pats!

Bet kādudien viņam lika skriet pa istam, un tad mūlis, pēc skrējiena apstājies, sadrūma un atcerējās, ka viņa tēvs bijis ēzelis.

PĀVS UN DZĒRVE

Labāk būt ievērojamam cilvēkam trūcīgā apgērbā nekā košās drānās dzīvot bezslavas mūžu,

Pāvs reiz izsmējis dzērvī un zobojies par tās spalvām, sacīdams:

— Es staigāju zeltā un purpurā, tavās spalvās turpretim nav nekā krāšņa.

— Toties es, — dzērve atbildējusi, — paceļos augstu debesīs, un mana balss aizskan līdz pašām zvaigznēm, bet tu staigā kā gailis pa zemi kopā ar vistām.

301

LAUVA UN MEŽAKUILIS

Ieteicams darīt galu postīgām ķildām un strīdiņiem, jo tie var ļauni beigties.

Vasaras tveicē, kad visus moka slāpes, lauva un mežakuilis atnāca pie tērcītes padzerties. Viņi nevarēja vienoties, kuram dzert pirmajam, un iekarsuši aizsāka kautiņu uz dzīvību vai nāvi. Gribēdami atvilkt elpu, viņi uz mirkli pagrieza galvas sāpus un ieraudzīja klijas, kas jau gaidīja kādu no abiem krītam, lai to saplosītu. Tādēļ viņi salīga mieru un sacīja:

— Labāk būsīm draugi nekā kļūsim par barību klijiņ un kraukļiem.

302

DIEVU KĀZAS

Kad valstis un tautās parādās augstprātība, tai pa pēdām seko karš.

Visi dievi rīkoja kāzas, lai precētu līgavas, kas tiem bija kritušas lozējot. Pēdējais lozi vilka Karš, bet brīva bija vairs tikai Augstprātība. Viņš kaisli iemīlējās un to apprecēja. No šā brīža viņš tai visur seko pa pēdām, lai tā ietu kur iedama.

303

LAUVA UN SAVVAĻAS EZELIS

Ieteicams vienmēr un visur apsvērt savus spēkus un ar stiprākajiem ne draudzēties, nedz nīsties.

Lauva un savvaļas ēzelis kopā devušies medībās, jo viens bijis stiprs, otrs — ātrs skrējējs. Viņi nomedījuši vairākus dzīvniekus, un lauva tos sadalījis trijās daļās:

— Šo daļu, — viņš sacījis, — paņemsu sev, būdams galvenais, jo esmu valdnieks; to te — kā līdztiesīgs medību dalībnieks. Bet trešā — par to tev nāksies dārgi samaksāt, ja tūdaļ nelasisies prom no šejienes.

304

NEJĒGA ĀRSTS

Šī fabula atmasko un liek pie kauna staba nemākulīgus un lielīgus ārstus.

Kāds neprašā ārsts reiz aizgāja pie slimnieka, par kuru visi dziednieki bija sacījuši, ka tam, kaut arī slimība ieilgšot, nekādas briesmas nedraudot, un vienīgais nosprieda, ka slimajam jābūt gatavam uz visu.

— Rītdienu, — viņš piebilda, — tu vairs nepiedzīvosi.

Tā teica un devās prom.

Pēc kāda laika slimnieks jau varēja piecelties un sāka staigāt — tiesa, ar lielām grūtībām un gauzām bāls. Te nu mūsu ārsts viņu reiz satika.

— Sveiks, — viņš to uzrunāja, — kā klājas pazemes iemītniekiem?

Bet šis atbildēja:

— Viņiem vairs nekādu raižu nav, jo tie ir dzēruši Lētes ūdeni. Tikai Nāve un Aīds nesen briesmīgi lādējās par visiem ārstiem, kas neļaujot slimniekiem nomirt, un visus ierakstīja īpašā sarakstā. Arī tevi viņi gribēja tur ierakstīt, taču es, viņiem pie kājām krizdams un aiz kauna nevarēdams acis pacelt, apzvērēju, ka tu jau nu nekāds ārsts neesi un tevi tikai nepatiesi apmelo.

305

KLIJAS

Atdarinot ko svešu, var pazaudēt savu.

Daba sākotnēji bija piešķirusi klijām tādu pašu dziedātprasmi kā gulbjiem. Taču reiz klijas dzirdēja zirgu zviedzienus, kas viņām tik ļoti iepatikās, ka šīs mēģināja

tos atdarināt. Pūlēdamās iemācīties zviegt, klijas savu balsi pazaudēja. Zviegt viņas gan neiemācījās, bet arī dziedāt vairs neprot.

306

ZIRGS UN KARAVIRŠ

Nedrīkst aizmirst, ka darbam jāmieras ar mieru un atpūtu.

Karavīrs, kamēr bija karš, savu zirgu baroja ar miežiem, jo tas viņam grūtos brīžos bija uzticams palīgs. Kad karš bija beidzies, zirgam nācās sūri grūti strādāt, arī smagas nastas stiept, bet vienīgā barība tam tagad bija pelavas.

Taču atkal ieskanējās kara taure, un saimnieks, apseglojis zirgu, pilnā bruņojumā kāpa tam mugurā. Zirgs, aiz nespēka vienā laidā krizdams zemē, galu galā viņam sacīja:

— Dodies vien kaujā kopā ar hoplītiem! Tu mani no zirga esi pārvērtis ēzelī. Kā gan es tev atkal varēšu būt par zirgu?

307

KRAUKLIS UN HERMEJS

Kas nepateicīgs pret saviem labdariem, tam grūtā brīdī neviens nepalīdzēs.

Kāds krauklis ieskrēja cilpā un lūdza palīdzību Apollonam, apsolīdams viņam ziedot vīraku, taču, no briesmām izglābies, solījumu aizmirsā. Citreiz atkal ieskrējis cilpā, viņš par Apollonu vairs nelikās ne zinīs, bet šoreiz apsolījās ziedot Hermejam. Taču tas viņam atbildēja:

— Nekrietnais! Kā lai tev ticu, ja tu noliedz un aizvaino savu iepriekšējo saimnieku?

308

SLIMĀIS KRAUKLIS

Fabula rāda, ka tam, kam daudz ienaidnieku, briesmu brīdī neviena drauga nebūs,

Krauklis sasirdzis un sacījis mātei:

— Lūdz dievus, māt, un neraudi!

Bet šī atbildējusi:

— Kurš no dieviem par tevi iežēlosies, mans bērns?

Kuram gan tu neesi nocēlis no ziedokļa pa gaļas ga-
balam?

309

SUNS

Lielībnieka tukšā plātīšanās tikai nepārprotami liecina
par slēptu netikumu.

Kādam sunim bija ieradums cilvēkiem pēkšņi kost.
Tāpēc saimnieks tam piekarināja zvārguļus, lai visus
laikā brīdinātu. Nu suns, skandinādams zvārguļus, lielīgi
staigāja pa tirgu, bet kāda veca kuce viņam sacīja:

— Ko tu plāties? Ne jau par kādiem nopelniem tu šos
te dabūji, bet lai tava nelietība uzreiz redzama būtu!

310

LAUVA, LAPSA UN BRIEDIS

Godkāre aptumšo cilvēka prātu, un tad viņš vairs ne-
mana briesmu tuvošanos.

Lauva, gulēdams slims savā klinšu alā, sacīja lapsai, ar
kuru draudzējās:

— Ja tu gribi, lai es palieku dzīvs un izveseļojos, pie-
dabū ar savām medainajām runām milzīgo briedi, kas
mīt tur tajā birzī, lai atnāk šurp, jo alkstu viņa iekšu un
smadzeņu!

Lapsa devās ceļā, sameklēja briedi, kas draiskojās
mežā, un to pieglaimīgi sveicināja:

— Es nāku pie tevis ar labu vēsti. Tu tak zini — lauva,
mūsu valdnieks, dzīvo man kaimiņos. Viņš ir slims un
kuru katru brīdi var nomirt. Tāpēc viņš prāto, kuru no
zvēriem pēc savas nāves atstāt par valdnieku. Mežakuilis,
viņš saka, esot stulbs, lācis — slinks, leoparda — pārāk
nesavaldīgs, tīgeris — lielīgs. Vispiemērotākais valdnieka
amatam esot briedis, jo augums tam stalts, mūžs — ilgs
un viņa ragi čūskām iedvešot šausmas. Taču ko es tik
daudz runāju? Tu esi izraudzīts par valdnieku! Bet kas

man tiks par šo ziņu? Es tak pirmā tev to pavēstīju. Dzīvo nu sveiks, man jāsteidzas! Viņš mani droši vien jau sen meklē, jo visās lietās radis ar mani apspriesties. Uzklausi veco lapsu: nāc līdzī un stāvi viņam pēdējā stundiņā klāt!

Tā sacīja lapsa, bet briedim no visām šīm runām aizmiglojās prāts, un viņš, neko nenojauzdams, ieradās alā. Lauva tam tūdaļ klupa virsū, bet savā nepacietībā vienīgi paspēja ar ķetnām saplosīt ausis. Briedis metās, ko kājas nes, atpakaļ uz mežu, un lapsa, kas redzēja, ka ir velti pūlējusies, tik sasita plaukstas.

Bet lauva vaidēja un rēca, jo viņu mocīja gan bads, gan dusmas par neveiksmi, un viņš lapsai lūgšus lūdzās kaut ko no jauna izdomāt, lai briedi atvilinātu šurp vēlreiz.

— Tas, ko tu prasi, ir grūti paveicams un nav nekas patikams, — lapsa atbildēja, — taču centīšos tev izdarīt pa prātam.

Un viņa, domās viltu vērpdama, kā medību suns sekoja briedim pa pēdām. Gani, kuriem viņa prasīja, vai tie nav redzējuši kādu asinīm notašķītu briedi, norādīja uz mežu, un lapsa, tur atradusi briedi atvelkam elpu, necik nekautrēdamās, stājās viņa priekšā. Briedis, kuram aiz niknuma sabozās vai visas spalvas, lapsai sacīja:

— Dranķe tāda, vairs mani rokā nedabūsi! Nenāc man tuvumā, ja tev dzīvība dārga! Āzē citus, kas tevi vēl nepazīst! Tos tu vari kārdināt un par valdniekiem celt.

Bet lapsa atbildēja:

— Cik tu gan glēvs un mazdūšīgs! Vai tu tik maz uzticies saviem draugiem? Lauva taču tevi saņēma aiz auss, lai vēl pirms nāves dotu kādus padomus un pamācītu, kā tikt galā ar tik milzīgu valsti. Bet tu pat nieka skrambiņu no viņa ķetnas paciest nevarēji. Nu viņš uz tevi varen nikns un taisās par valdnieku likt vilku. Ak, šausmas! Kas tas gan būs par briesmīgu valdnieku! Tāpēc nāc, nebaidies, neesi tak jērs! Zvēru tev — lai man visi avoti, visas lapas ir liecinieki: lauva tev nekā ļauna nedarīs. Bet es aizvien pūlēšos tikai tavā labā.

Tā lapsai atkal izdevās pievilt nelaimīgo briedi un to pierunāt, lai ierodas vēlreiz. Kad viņš ienāca alā, lauvam maltīte vairs negāja secen un tas šoreiz pēc sirds patikas pamielojās gan ar kauliem, gan kaulu smadzenēm un iekšām. Bet lapsa tik stāvēja un vēroja. Kad zemē nokrita

brīža galva, viņa to slepus pakāra un, sevi atalgodama par pūliņiem, izsūca smadzenes. Kad lauva, visu pārmeklējis, tās nekur nevarēja atrast, lapsa, stāvēdama pa gabalu, sacīja:

— Briedim tak nekādu smadzeņu nebija, nemaz nemeklē! Kādas gan šim varēja būt smadzenes, ja tas divreiz atskrēja uz lauvas midzeni, viņam taisni nagos?

311

LAUVAS VALDĪŠANAS LAIKS

Kad valstī valda taisnība un visi soģi spriež tiesu pēc labākās sirdsapziņas, arī mazie ļautiņi var mierīgi dzīvot.

Kāds lauva valdīja bez niknuma, bez nežēlības un varmācības — mierīgi un taisnīgi kā cilvēks. Pie viņa pils drūzmējās visi dzīvnieki, lai sauktu citus pie atbildības vai lai paši atbildētu citiem: vilks aintai, leoparda mežakazai, tīģeris briedim, suns zaķim. Un bailīgais zaķis sacīja:

— Kā gan es gribēju piedzīvot šo dienu, kad stiprajam jābaidās no vājā!

312

GLĒVAIS MEDNIEKS UN MEŽA CIRTEJS

Fabula atmasko glēvuļus un nekauņas, kas ir drosmīgi nevis darbos, bet tikai vārdos.

Kāds mednieks reiz dzina lauвам pēdas un vaicāja meža cirtējam, vai tas nav redzējis lauvas pēdas un kur šim midzenis. Cirtējs viņam atbildēja:

— Tūdaļ parādišu tev pašu lauvu.

Mednieks šausmās nobālēja un, aiz bailēm trīcēdams, sacīja:

— Es taču meklēju tikai pēdas, ne jau pašu lauvu.

313

VILKS UN EZELIS

Fabula rāda, ka cilvēki, kas izliekas dodam taisnīgus likumus, nereti neievēro to, ko paši noteikuši.

Vilks barvedis izdeva likumu, ka visiem vilkiem ikviens laupījums jānogādā baram un jādalās ar pārējiem. Kad to izdzirda ēzelis, viņš, aiz smiekliem krēpes kratīdams, sacīja:

— Cik skaisti vārdi, vilku vadoni! Bet kādēļ tu vakar savu medījumu noslēpi midzenī un ar to mielojies viens? Nes to šurp un dalies ar pārējiem.

Barvedis apmulsā un likumu atcēla.

314

VILKS UN LAUVA

Fabula atmasko alkātīgus laupītājus un rikļurāvējus, kas, piedzīvojot neveiksmi, apsūdz cits citu.

Reiz vilks no ganāmpulka nolaupījis jēru un nesis to uz savu midzeni. Ceļā gadījies lauva, kas viņam jēru atņēmis. Nu vilks paskrējis nost un pa gabalu kliedzis:

— Cik negodīgi tu man šo atņēmi.

Uz to lauva smiedamies atbildējis:

— Bet vai tu šo godīgi dabūji? Varbūt tev kāds draugs to uzdāvināja?

315

VILKI UN SUŅI

Ienaidnieku var pieveikt tikai tad, ja visā karaspēkā valda vienprātība.

Vilki reiz karojuši ar suņiem. Šie par pavēlnieku ievēlējuši kādu suni no Grieķijas, bet tas vilcinājies uzsākt kauju, kaut gan vilki jau nākuši draudīgi virsū. Suņu pavēlnieks teicis:

— Uz klausiet, kālab vilcinās! Itin viss tak jāapsver laikus. Vilki, redziet, visi ir vienas sugas, arī spalvas krāsa visiem vienāda. Mūsējiem turpretim tikumi atšķirīgi, mēs lepojamies katrs ar savu dzimteni, un arī spalva mums dažāda: vieni ir melni, citi — rudi, vēl citi — balti, daži — pelnu krāsā. Kā gan es jums varēšu karā būt par vadoni, ja esat tik atšķirīgi un nekas jums nav saskanīgs?

CILVĒKS, DZĪVNIKI UN ZEVS

Daži cilvēki, kurus dievi apveltījuši ar saprātu, neapzinās, kas tas par pagodinājumu, un apskauz dzīvniekus, kam nav ne saprāta, ne valodas.

Kā stāsta, Zevs vispirms esot radījis dzīvniekus un katram dāvājis ko savu — vienam spēku, citam ātrumu, dažam atkal spārnus. Bet cilvēks tur stāvējis kails un sacījis:

— Es vienīgais esmu palicis bez veltes!

Uz to Zevs atbildējis:

— Tu pats neaptver, cik dižu dāvanu esi saņēmis: tev piešķirta valoda, kura gan dieviem, gan cilvēkiem ir stiprāka par jebkuru spēku un žīglāka par jebkuru ātrumu.

Tad cilvēks, saprazdams, ko saņēmis, bijībā noliecies Zeva priekšā un ar pateicību sirdī devies projām.

317

GANS UN SUNS

Saiešanās ar nekrietniem cilvēkiem nodara lielu ļaunumu un pat noved pie bojāejas.

Gans, dzīdams aitas kūtī, kopā ar tām gandrīz vai tur ieslēdza arī vilku. Bet suns, to pamanījis, sacīja:

— Kam, gribēdams sargāt avis, tu ganāmpulkā ielaid vilku?

318

EIĻAS LAMPIŅA

Cilvēks nedrīkst pieļaut, ka viņu apmāj slava un greznums, jo viss, kas iegūts, var atkal zust.

Lampiņas dakts, eļļu sadzērusies, uzliesmoja ar spilgtu gaisu un sāka lielīties, ka spožumā pārspējot pašu sauli. Bet, tiklīdz uzpūta liega vēsmiņa, lampiņa nodzisa. Tad kāds, to iededzot no jauna, sacīja:

— Spīdi un klusē! Tādēļ jau zvaigžņu spožums nemazināsies.

LAUKA PELE UN PILSĒTAS PELE

Labāk dzīvot pieticīgi, bet mierīgi nekā briesmu un nemiera pilnā greznībā.

Divas peles, viena — lauka, otra — pilsētas pele, bija sadraudzējušās. Kamēr tūrumā vēl bija labība, pirmā ciemos pie draudzenes devās pilsētas pele. Paskrubinājusi dažu graudu un saknes ar pielipušām zemes pikām, viņa sacīja:

— Tu jau, nabadzīte, te dzīvo kā skudriņa! Man gan mājās visa kā papildnam. Salīdzinot ar tevi, dzīvoju kā Amaltejas ragā. Atnāc pie manis, tad papriecāsimies!

Tā viņa pierunāja lauka peli un aizveda to uz savām mājām. Tur viņa tai izrādīja gan maizi un miltus, gan pupas un vīģes, gan medu un dateles. Viešņa nu mielojās pēc sirds patikas un liksmoja. Bet, kad tā no groza gribeņa izvilkta siera gabalu, kāds atvēra durvis, un abas peles, grūstīdamās un pīkstēdamas, iemuka šaurā spraugā. Kad lauka pele atkal izbāza galvu un dzīrās nočiept kaltētu vīģi, atnāca kāds cits, lai ko paņemtu, un pelēm bija no jauna jāpaslēpjas spraugā.

Tad lauka pele sacīja:

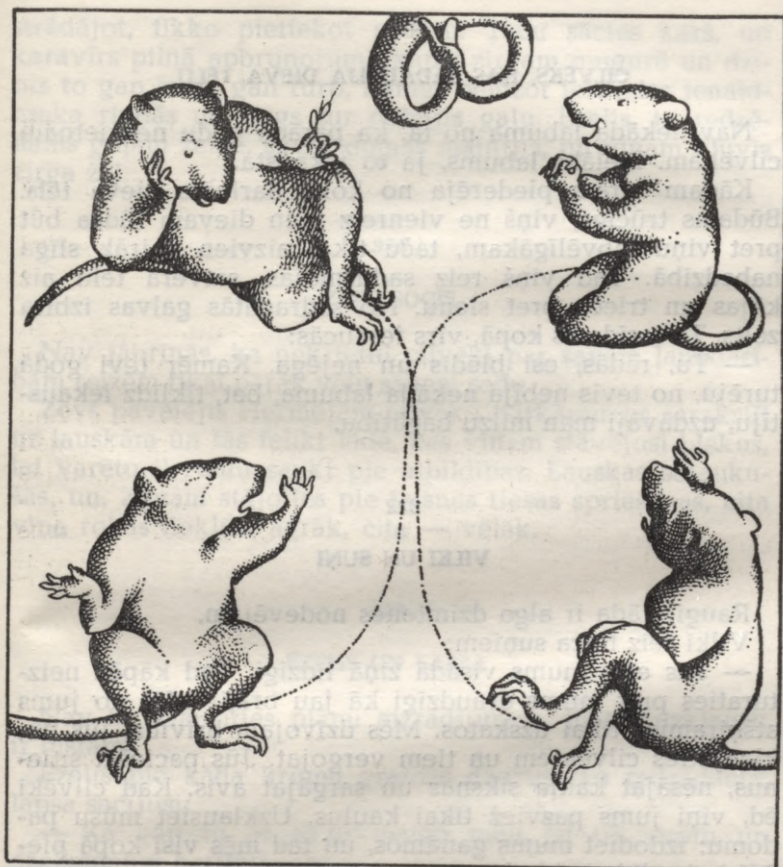
— Lai cik bagāts tavš galds — dzīvo sveika ar savu bagātību un pārpilnību, ja tas viss ir saistīts ar tādām briesmām! Es grauzīšu zālīti un saknītes un dzīvošu pieticīgi, toties drošībā.

CILVĒKS, SKUDRA UN HERMEJS

Fabula mūs māca nepelt dievu neizprotamo izturēšanos pret cilvēkiem, lai cik netaisnīga tā arī liktos nejēgām.

Reiz kāds vīrs redzēja nogrimstam kuģi ar visiem ļaudīm un izteicās, ka dievi esot netaisni soģi, jo viena nešķīsteņa dēļ ejot bojā arī nevainīgi cilvēki. Bet tur, kur šis vīrs stāvēja, bija daudz skudru, un, tikko viņš tā bija teicis, kāda no tām viņam iekoda. Nu viņš, kaut gan kodusi bija tikai viena, samina kājām visas. Tad pie viņa pienāca Hermejs, iesita ar zizli un bilda:

— Kādēļ negribi paciest, ka dievi jūs tiesā tāpat, kā tu šīs skudras tiesāji?

CILVĒKS, KAS SADAUZIJA DIEVA TĒLU

Nav nekāda labuma no tā, ka parāda godu nekrietnam cilvēkam. Lielāks labums, ja to iekausa.

Kādam vīram piederēja no koka darināts dieva tēls. Būdams trūcīgs, viņš ne vienreiz vien dievam lūdza būt pret viņu labvēlīgākam, taču tikai aizvien vairāk slīga nabadzībā. Tad viņš reiz sadusmojās, satvēra tēlu aiz kājas un trieca pret sienu. No sadragātās galvas izbira zelts. To lasīdams kopā, vīrs iesaucās:

— Tu, rādās, esi blēdis un nejēga. Kamēr tevi godā turēju, no tevis nebija nekāda labuma, bet, tiklīdz iekaus-tīju, uzdāvāji man milzu bagātību.

VILKI UN SUŅI

Raugi, kāda ir alga dzimtenes nodevējam.

Vilki reiz teica suņiem:

— Jūs esat mums visādā ziņā līdzīgi. Tad kāpēc neizturaties pret mums draudzīgi kā jau brāļi? Mēs no jums atšķiramies tikai uzskatos. Mēs dzīvojam brīvībā, jūs pakļaujaties cilvēkiem un tiem vergojat. Jūs paciešat sitienus, nēsājat kakla siksnas un sargājat avis. Kad cilvēki ēd, viņi jums pasviež tikai kaulus. Uzklusiet mūsu padomu: izdodiet mums ganāmos, un tad mēs visi kopā pieēdīsimies līdz kaklam!

Suņi paklausīja, bet vilki, iekļuvuši aplokā, vispirms saplosīja viņus pašus.

ĒZELIS UN ZIRGS

Fabula rāda, ka nevajag apskaust valdniekus un bagātos, bet, atceroties, kādām briesmām tie pakļauti un kā cieš no nenovīdības, jāsamierinās ar nabadzību.

Ēzelis apskaudis zirgu, jo šis dabūjot pieēst pilnu vēderu un tiekot rūpīgi kopts, bet pašam, kaut sūri grūti

strādājot, tikko pietiekot pelavu. Taču sācies karš, un karavīrs pilnā apbruņojumā kāpis zirgam mugurā un dzinis to gan šurp, gan turp, kamēr beidzot ielauzies ienaidnieka rindās un zirgs tur dabūjis galu. Ēzelis, to redzēdams guļam zemē, savas domas mainījis, un viņam kļuvis zirga zēl.

324

ZEVS SOĢIS

Nav jābrīnās, ka nekrietni cilvēki par savām ļaundarībām reizēm tikai pārāk vēlu saņem sodu.

Zevs pavēlējis Hermejam cilvēku pārkāpumus sarakstīt uz lauskām un tās ielikt lādē, kas viņam stāvējusi blakus, lai varētu ikvienu saukt pie atbildības. Lauskas sajaukušās, un, Zevam stājoties pie taisnās tiesas spriešanas, cita viņa rokās nokļūst agrāk, cita — vēlāk.

325

ĒZELIS UN LAPSA

Nav ko klausīties plāpu aizrādījumos, jo tos uzklausīt ir bīstami.

Ēzelis pie kāda krūma grauzis dadžus. To redzēdama, lapsa sacījusi:

— Kā gan tu ar savu maigo mēli ēd tik rupju un dzelkšņainu barību?

326

VARDE DZIEDNIECE

Fabula rāda: kā var citus mācīt tāds, kas pats ir nemācīts?

Varde, kas mitusi purvā, pavēstījusi visiem dzīvniekiem:

— Es esmu dziedniece, un man zināmas it visas zāles tāpat kā dievu ārstam Paiānam.

— Kā tad tu, — lapsa tai iebildusi, — ārstēsi citus, ja, kliba būdama, pati sevi izārstēt nespēj?

ČŪSKAS ASTE UN LOCEKĻI

Fabula vēršas pret viltīgiem un nekrietniem cilvēkiem, kas sacēlas pret saviem kungiem.

Čūskas aste reiz nolēmusi iet pa priekšu, lai pārējie locekļi tai sekotu. Bet tie sacījuši:

— Kā tad tu mūs vadīsi? Tev tak nav ne acu, ne deguna kā citiem dzīvniekiem.

Taču aste nebijusi pārliecināma, un veselais saprāts ticis pieveikts. Aste, kaut akla būdama, sākusī rāpot uz priekšu un vilkusi aiz sevis visu ķermeni, kamēr čūska iestrēgusi klinšu spraugā un savainojusi gan muguru, gan pārējo miesu. Nu aste pazemīgi griezusies pie galvas, sacīdama:

— Glāb mūs, kundze! Es tagad redzu, ka biju uzsākusi nelāgu ķiviņu.

ĒRGLIS UN VIŅA SAIMNIEKI

Fabula māca, ka labdariem jāatmaksā ar labu, bet no ļauniem cilvēkiem jāturas tālāk.

Kāds cilvēks reiz notvēris ērgli. Viņš tam tūdaļ apcirpis spārnus un lāvis dzīvot savā mājā kopā ar vistām. Bet ērglis visu laiku bijis skumjš un nomākts. Tad viņu atpircis kāds cits, kas ērglim drīz vien spārnus ataudzējis. Ērglis nu pacēlies gaisā, saķēris zaķi un taisnā ceļā to nesis savam labdarim par dāvanu. To redzēdama, lapsa iesaukusies:

— Dāvini tak zaķi nevis šim, bet gan iepriekšējam saimniekam, lai viņš, tevi noķēris otrreiz, vairs spārnus neapcērp.

ROZE UN AMARANTS

Labāk mūžu vadīt peticībā nekā pēc islaicīga spožuma un pārpilnības pieredzēt ļaunu likteņa pavērsienu vai pat bojāeju.

Amarants, kas audzis līdzās rozei, tai sacījis:

— Cik daiļš ir tavš zieds! Tas dieviem un cilvēkiem vienlīdz tīkams. Es apskaužu tevi gan tava skaistuma, gan smaržas dēļ.

Uz to roze atbildējusi:

— Toties, amarant, mūžs man īss, un, ja arī neviens mani nenoplūc, tomēr novīstu. Bet tu ziedi mūžam un dzīvo, aizvien jauns būdams.

330

TAURĒTĀJS

Fabula rāda, cik aplam rīkojas tie, kas ļaunus un nežēlīgus valdniekus uz nekrietnībām kūda.

Kāds taurētājs, karaspēka pulcinātājs, kritis ienaidnieka gūstā un iesaucies:

— Nenogaliniet mani pārsteidzīgi, ļaudis! Neesmu to pelnījis: nevienu pašu no jums taču nenonāvēju. Šī taure ir vienīgais, kas man pieder.

Bet ienaidnieki viņam atbildējuši:

— Tieši tāpēc tev jo drīzāk jāmirst, ka, nespēdams pats karot, citus skubini uz kauju.

331

ĀZIS UN VĪNOGULĀJS

Fabula šausta nepateicīgus cilvēkus, kas apzog savus draugus.

Kāds āzis apgrauzis dzinumus ziedošam vīnogulājam, un tas sacījis:

— Kādēļ tu man dari pāri? Vai tev nav zāles gana? Pielūko tik: kad tevi nokaus upurim, došu ļaudīm vīna, cik vien tie gribēs.

332

DĒLS, TĒVS UN ZIMĒTAIS LAUVA

Fabula rāda, ka no sava likteņa neviens nevar izbēgt.

Kādam bailīgam vecam vīram bija tikai viens dēls, krietns puisis un kaislīgs mednieks. Reiz tēvs nosapņoja,

ka dēlu saplosa lauva. Baidīdamies, ka sapnis varētu piepildīties, viņš uzcēla lielu un skaistu māju. Tajā viņš ieslēdza savu dēlu un šo rūpīgi apsargāja.

Mājas sienas viņš dēlam par prieku bija apgleznojis ar dažnedažādiem dzīvniekiem, kuru vidū bija arī lauva. Bet dēlu, kad šis to visu uzlūkoja, ik reizi pārņēma vēl jo lielākas skumjas. Kādudien viņš, nostājies lauvas priekšā, teica:

— Ak, ļaunum ļaunais zvērs! Tevis un mana tēva melīgā sapņa dēļ mani šai mājā tur kā cietumā. Kā lai tev atmaksāju?

Un dēls, tā runādams un gribēdams lauvas iesist, trieca ar dūri pret sienu un ierāva pirkstā skabargu. Tas pietūka, un iekaisums izpletās pa visu miesu līdz pat cirkšņiem. Piemetās drudzis, un drīz vien jauneklīm bija jāšķiras no dzīves. Tā lauva tomēr nobendēja dēlu, kam tēva viltība neko nelīdzēja.

333

TIKUMI UN NETIKUMI

Fabula rāda, ka tikums sastopams tikai retumis, bet no netikumiem ikvienam jācieš uz katra soļa.

Netikumi padzinuši no zemes tikumus, kas bijuši pārāk nevarīgi, un tie nu devušies uz debesīm. Tur tie vaicājuši Zevam, kā dzīvot ļaužu vidū. Zevs atbildējis, lai tikumi cilvēkiem neparādoties visi reizē, bet tikai pa vienam. Tāpēc cilvēki netikumus sastop ik uz soļa, jo tie ir viņiem tuvāk, bet tikumiem vajadzīgs laiks, lai nokāptu no debesīm.

334

ĒRGLIS

Fabula rāda, ka īpaši skaudras ir sāpes, kas jācieš no savējiem.

Uz klints sēdējis ērglis, kas gribējis medīt zaķus. Kāds cilvēks viņam raidījis bultu, kas ieurbusies ērgļa miesā, bet otrs šautras gals rēgojies tam acu priekšā. To redzēdams, ērglis iesaucies:

— Divkārt sāpīgi, ka jāmirst no paša spalvāml

ZEMNIEKS UN KOKS

Cilvēki pēc savas dabas ne visai mīl un cienī taisnību, bet vairāk dzenas pēc pašlabuma.

Kāda zemnieka dārzā bija koks, kas nenesa augļus, bet vienīgi noderēja par patvērumu trokšņotājiem zvirbuļiem un cikādēm. Zemnieks gribēja neauglīgo koku nogāzt un, paķēris cirvi, tam iecirta. Cikādes un zvirbuļi gan lūgšus lūdzās pasaudzēt šo patvēruma vietu un viņiem ļaut te savas dziesmas skandināt, lai saimnieks par tām priecātos. Bet šis par viņiem nelikās ne zinis un cirta kokam vēl otru un trešo reizi. Taču tagad atklājās dobums, kurā zemnieks ieraudzīja bišu spietu un medu. To nobaudījis, viņš nosvieda cirvi, bet koku turpmāk godāja kā svētumu un rūpīgi kopa.

PLIKGALVIS

Lai neviens grūtos brīžos pārlietu neskumst. Kā cilvēkam nav no dzimšanas, tas nav paliekošs.

Kāds plikgalvis, sev uzlicis galvā liekos matus, drasēja zirga mugurā. Uzpūta vējš un matus norāva. Klātesošie sāka pilnā kāklā smiet, bet jātnieks apturēja zirgu un sacīja:

— Kas tur sevišķs, ka svešie mati no manis bēg, ja jau tie pametuši to, kam piederējuši no dzimšanas?

SUNS UN KALĒJI

Fabula šausa slaistus un guļavas, kā arī tos, kas tīko pēc sveša darba augļiem.

Kādiem kalējiem mājās bija suns. Kamēr viņi strādāja, tas gulēja ciešā miegā, bet, tiklīdz kalēji sēdās pie galda, tūdaļ pamodās un, asti luncinādams, pienāca pie saimniekiem. Tie nu viņam teica:

— Kā tad tā? Tevi nespēj uzmodināt ne vissmagāko veseru sitieni, un tomēr tu vienā mirklī esi augšā, tiklīdz mūsu zobi, kaut klusītēm, iešņirkstas.

PELE UN VARDE

Slikts drauga padoms arī padoma devējam bīstams.

Kad visi dzīvnieki vēl savā starpā bija saticīgi, peļ sadraudzējās ar vardi. Viņa to uzlūdza mielastā un aizveda uz turīga vīra pieliekamo, kur bija maize, siers, medus, kaltētas vīģes un visa kā cita papildnam, un sacīja:

— Ēd nu, vardīt, kas sirdij tīkl!

Tad varde savukārt teica pelei:

— Bet tagad nāc man līdzi un nobaudi arī manus gardumus! Un, lai tu justos drošāka, piesien savu kāju pie manējās!

Varde sasēja peles kāju ar savējo un ielēca purvā, vilkdama sev līdzi peli. Slikdama šī sauca:

— Tevis dēļ man jāiet bojā, bet gan jau mani kāds atriebs, kas ir par tevi stiprāks!

Peldošo peli ieraudzīja ērglis. Viņš metās lejup un sagrāba to, bet reizē izvilka no purva vardi un abas saplosīja.

339

PODI

Nabagam bīstami dzīvot varenam cilvēkam kaimiņos.

Kāds māla pods un vara pods peldējuši pa upi. Māla pods sacījis otram:

— Turies no manis tālāk, jel netuvojies! Ja tu man piedursies, es saplīsišu, un saplīsišu arī tad, ja pats nejauši uzgrūdišos tev,

FABULAS NO SKOLU KRĀJUMIEM

FABULAS NO PSEIDODOSITEJA KRĀJUMA

340

SAIMNIEKS UN JŪRNIEKI

Kāds saimnieks ceļoja pa jūru. Vētras laikā viņš sa-
sirga, un, kamēr negaiss nepārstāja, jūrnieki slimniekam
sniedza palīdzību. Bet viņš tiem sacīja:

— Ja kuģis nepeldēs ātrāk, es jūs nomētāšu ar akme-
ņiem!

Tad kāds jūrnieks teica:

— Kaut mēs jau būtu tādā vietā, kur varētu salasīt
akmeņus!

Tāda ir mūsu dzīve: jāpacieš mazākas likstas, lai iz-
bēgtu no lielākām.

341

KAĶIS UN VISTAS

Kaķis izlicies svinam dzimšanas dienu un aicinājis vis-
tas mielastā. Kad tās, kaut arī bailīgi, atnākušas, kaķis
aizslēdzis durvis un sācis vistas pa vienai tiesāt nost.

Fabula attiecas uz tiem, kas dodas pretim gaišām iecer-
ēm, bet piedzīvo pretējo.

342

IZSLĀPUSĪ VĀRNA

Vārna, gribēdama padzerties, pienāca pie ūdens krūkas
un mēģināja to apgāzt, bet nespēja, jo tā stāvēja pārāk
stingri. Tomēr vārna ar viltību panāca, ko gribēja. Viņa

krūkā iemeta akmentiņus, ūdens cēlās augšup un sāka līt pāri malām, un vārna nu varēja savas slāpes remdēt. Prāts pārāks par spēku.

343

SLIMAIS ĒZELIS UN VILKS

Vilks reiz apraudzījis slimu ēzeli un ņēmies viņu iztaustīt, vaicādams, kur sāpot visvairāk. Ēzelis tam atbildējis:

— Tur, kur tu man pieduries.

Tā jauni cilvēki kaitē citiem arī tad, kad izliekas palīdzam.

FABULAS

NO AFTONIJA KRĀJUMA

344

BRIEDĒNS UN BRIEŽU MĀTE

*Fabula par briedi, kura rāda,
ka citam var mācīt tikai to, ko pats prot*

Briežu māte reiz pamācīja briedēnu, sacīdama:

— Tev, mans bērns, daba dāvājusi ragus, un arī augums tev ir stalts. Tāpēc nesaprotu, kālab tu bēdz, tikko parādās suņi.

Tieši šai brīdī tālumā bija dzirdamas suņu rejas. Un briežu māte, kas savam bērnam tikko bija ieteikusi nebēgt, pirmā metās prom.

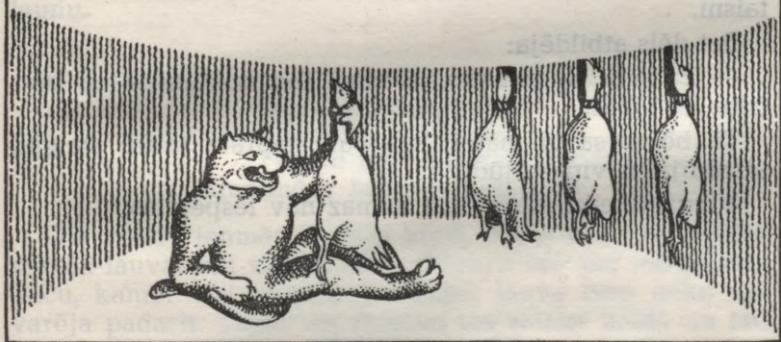
Ko pašam grūti izdarīt, to viegli ieteikt citam.

345

PUTNU ĶĒRĀJS UN CIKĀDE

*Fabula par putnu ķērāju,
kura māca neklausīties vārdos, bet vērot darbus*

Kāds putnu ķērājs, izdzirdis cikādes balsi, iedomājās, ka nu viņam tiks pamatīgs medījums, jo sprieda pēc tās

dziesmas. Likdams lietā visu savu prasmi, viņš cikādi notvēra, bet neko vairāk par dziesmu neieguva. Un tad viņš sāka pulgot slavu, kas daudzus uzvedina uz maldīgām domām.

Tā arī nenozīmīgi cilvēki dažkārt šķiet labāki, nekā patiesībā ir,

346

KRABIS UN VIŅA MĀTE

*Fabula par krabi,
kura māca neieteikt neiespējamo*

Krabim viņa māte reiz sacīja:

— Ko tu staigā šķībi greizi, bērniņ? Piekļājas tak iet taisni.

Bet dēls atbildēja:

— Ej man pa priekšu, māmiņ! Tad noskatīšos un centīšos iet tāpat.

Tā bērns savai mātei, kas pati neprata taisni staigāt, aizrādīja uz viņas kļūdu.

Viegli ieteikt, ko izdarīt nemaz nav iespējams,

347

ĒZELIS UN VILKS

*Fabula par ēzeli,
kura māca nedarīt labu neliešiem*

Ēzelis, kam kājā bijusi skabarga, meklējis kādu, kas viņam to izvilks. Daudzi atteikušies, tikai vilks bijis ar mieru palīdzēt un ar zobiem izrāvis skabargu, kas ēzelim sagādājusi tādas sāpes. Bet šis savam dziedinātājam ar izārstēto kāju iespēris.

Tā nekrietni cilvēki labu atmaksā ar ļaunu,

VECAIS ZIRGS

*Fabula par zirgu,
kura māca izprast cilvēka likteni*

Kādu zirgu, ko jau māca gadu nasta, vairs neraidīja kaujā, bet nosūtīja uz dzirnavām. Kad zirgs, nespēdams vairs karot, nu bija spiests griezt dzirnakmeņus, viņš apraudāja savu likteni un atcerējās pagātņi:

— Ak, melder, — viņš iesaucās, — kāds gan senāk biju karotājs! Viss augums man bija vienās rotās, un kopšanai man aizvien bija klāt īpašs cilvēks. Bet nu es nevaru saprast, par ko man tagad karalauka vietā lemtas dzirnavas.

Uz to dzirnavnieks atbildēja:

— Rimsties plāpāt par to, kas reiz bijis! Tāds ir mirstīgo liktenis — paciest pārmaiņas gan uz labu, gan ļaunu.

TRĪS VĒRSI UN LAUVA

*Fabula par vēšiem,
kura māca būt vienprātīgiem*

Trīs vērsi vienmēr ganījās kopā. Tiem visur pa pēdām sekoja lauva, kas vērsus bija iekārojis sev par medījumu. Taču, kamēr visi trīs turējās kopā, lauva tiem neko nevarēja padarīt. Tāpēc šis nolēma tos salaist naidā un tad pievārēt. Viņš tos sanīdināja un izšķīra, un tad jau bez grūtībām pa vienam tika galā ar visiem trim, kurus nespēja pieveikt, kamēr tie dzīvoja satīcīgi.

Glābiņš ir vienprātībā.

LAPSA UN LAUVA

*Fabula par lapsu un lauvu,
kura māca neiekārot pārāk daudz*

Lapsa dzīvoja kopā ar lauvu un tam kalpoja. Viņa sameklēja medījumu, bet lauva tam uzbruka un saplosīja.

Tad katrs no viņiem saņēma pienācīgo tiesu. Bet lapsai sāka skaust, ka lauvam tiek vairāk, un tā vairs negribēja meklēt medījumu, bet gan pati medīt. Taču, līdzko lapsa mēģināja uzbrukt ganāmpulkam, viņa uzreiz krita mednieku rokās.

Droša pakļautība ir labāka nekā bīstama vara,

351

OLĪVA UN VIĒS KOKS

*Fabula par olīvu un viēses koku,
kura māca jauniešus būt saprātīgiem*

Olīva reiz izsmēja viēses koku. Viņa pati ziedot augu gadu, bet viēses koks, mainoties gadalaikiem, savus ziedus nometot. Tiklīdz viņa to bija izteikusi, uzkrita sniegs, olīvai, kas taisni bija pilnos ziedos, apbēra jaunos dzinumus un līdz ar tās rotu iznīcināja arī viņu pašu. Turpretim no viēses koka, kuram lapu nebija, sniegs noslidēja zemē un nekā ļauna tam nenodarīja.

Skaistums, trūkstot saprātam, noved pie negoda,

352

BITES UN GANS

*Fabula par bitēm un ganu, kura māca,
ka nevajag ļaut nekrietniem ļaudīm iedzīvoties*

Ozola dobumā bites nesušas medu. Kāds gans tās šai darbā pārsteidzis un gribējis medu atņemt. Bites sākušas laidelēties viņam apkārt un dzeldamas dzinušas projām. Beidzot gans sacījis:

— Iešu ar! Nekāds medus man nav vajadzīgs, ja tā dēļ jāpinas ar bitēm.

Negodīgs guvums ir bīstams visiem, kas pēc tā kāro,

CŪSKA UN ĒRGLIS

*Fabula par čūsku un ērgli,
kura māca būt pateicīgam*

Čūska un ērglis reiz saķērās un aizsāka cīņiņu. Ērglis jau atradās čūskas žņaugos, bet kāds zemnieks, to redzēdams, viņu atbrīvoja un palaida vaļā. Čūska par to sadusmojās un ērgļa glābējam iešļāca dzērienā indi. Kad zemnieks, neko nenojauzdams, gribēja dzert, atļaidās ērglis un izrāva tam kausu no rokām.

Kas dara labu, to gaida pateicība.

KRAUKLIS UN GULBIS

*Fabula par kraukli,
kura māca pakļauties dabai*

Krauklis, ieraudzījis gulbi, viņu apskauda balto spalvu dēļ. Domādams, ka nomazgājies viņš kļūs tāds pats, krauklis pameta ziedokļus, kur parasti atrada sev barību, un pārcēlās uz dzīvi ezeru un upju krastos. Taču, lai arī kā krauklis mazgājās, spalvu krāsa nemainījās un viņš, trūkstot barībai, gāja bojā.

Tas, ko piešķirusi daba, nemainās līdz ar dzīves veidu.

FABULAS NO DAŽĀDU SENGRIEĶU AUTORU DARBIEM

355

BAUDA UN SĀPES

(Platons, «Faidons», 60b)

— Cik divaina parādība, vīri, — Sokrats sacīja, — liekas tas, ko cilvēki dēvē par baudu! Cik brīnumaini tā savijusies ar savu šķietamo pretstatu — sāpēm. Reizē tās nevēlas nākt pie cilvēka, bet, ja kāds tiko pēc vienas un to iegūst, viņš gandrīz neizbēgami iegūst arī otru. Tās ir it kā divi ķermeņi ar vienu galvu.

— Man šķiet, — Sokrats teica, — ja tas būtu ienācis prātā Ēzopam, viņš būtu sacerējis fabulu par to, ka dievs, gribēdams šos pretiniekus samierināt, to nav spējis un tad sasaistījis abus ar galvām kopā. Un tāpēc, ja pie kāda ierodas viens, tam vēlāk seko arī otrs.

356

CIKĀDES

(Platons, «Faidrs», 259bc)

Stāsta, ka cikādes reiz bijušas cilvēki, — tad, kad nebijis vēl mūzu. Bet, dzimstot mūzām un rodoties dziesmām, dažus no tā laika cilvēkiem pārņēmusi tāda jūsma, ka viņi dziedādami aizmirsuši gan ēst, gan dzert un paši nemanījuši, kad viņiem pienācis gals. No šiem cilvēkiem tad arī cēlusies cikāžu cilts, kas no mūzām par dāvanu saņēmusi spēju dzīvot bez barības un, ne dzerot, ne ēdot, dziedāt līdz savai pēdējai stundai. Bet tad viņas dodas pie mūzām un tām pavēstī, kurš no cilvēkiem kuru mūzu godā tur.

LAPSA UN EZIS

(Aristotelis, «Retorika», II, 20)

Kad Samas salā tiesāja valstsvīru, kuram draudēja nāves sods, Ēzops, teikdams tautai runu, sacīja:

— Reiz lapsa, brienot pāri upei, iekļuva atvarā. Tā ilgi nopūlējās, kamēr tika laukā, un tajā iezīdās neskaitāmas dēles. To, garām iedams, ieraudzīja ezis un, iežēlojies par lapsu, vaicāja, vai tās nevajag nolasīt. Taču lapsa nebija ar mieru. Uz eža jautājumu, kādēļ tā, viņa atbildēja: «Šis te jau gana piesūkušās ar manām asinīm un jau gandrīz pārstājušas sūkt, bet, kad tu tās nolasīsi, nāks citas, izsalkušas, un izsūks man pēdējo asins lāsi.»

Tā arī jums, samieši, — Ēzops turpināja, — šis cilvēks vairs nekā ļauna nedarīs, jo viņš jau ir bagāts. Bet, kad jūs viņu nogalināsiet, nāks citi, plikadidas, un tie jums izlaupīs visu tautas mantu.

LAUVAS UN ZAĶI

(Aristotelis, «Politika», III, 13, 2, 1284a)

Kad zaķi reiz runāja tautas sapulcē un pieprasīja, lai visi būtu vienādi, lauvas atbildēja:

— Jūsu argumentiem trūkst nagu un zobu — tādu, kādi ir mums.

PŪCE UN PUTNI

(Dions Hirsostoms, 12, 7 un sek.)

Kad sācis augt ozols, gudrā pūce ieteikusi putniem to nepieļaut, bet ozolu, vienalga kā, iznīdēt, jo no tā radišoties burvju augs āmulis, no kura neesot glābiņa un kuram visi putni kritīšot par upuri. Citureiz, kad ļaudis sējuši linus, pūce likusi putniem uzknābāt sēklas, jo tās sadīg-

šot tiem par postu. Trešo reizi viņa, ieraudzīdama cilvēku ar stopu, brīdinājusi, ka šis vīrs tiem uzbrukšot ar pašu spalvām: viņš, kaut arī staigājot pa zemi, tomēr raidot spārnotas šautras.

Taču putni neticējuši pūces vārdiem, jo uzskatījuši to par muļķi, un pat apgalvojuši, ka tā esot prātā jukusi. Tikai vēlāk, kad viss piepildījies, kā pūce pareģojusi, tie brīnījušies un nu sapratuši, cik viņa gudra. Tāpēc visi putni dodas pie pūces kā pie viszinātājas, tiklīdz tā parādās. Taču viņa tiem vairs nekādus padomus nedod, bet tikai vaimanā.

360

ACIS UN MUTE

(*Dions Hrišostoms, 23, 16*)

Ar jums atgadījies tas pats, kas ar acīm Ēzopa fabulā.

Acis iedomājās, ka tās ir labākas un svarīgākas par visu, taču saldumi netiekot tām, bet mutei, pat vissaldākais no saldumiem — medus. Par to acis jutās aizvainotas un cilvēkam dusmoja. Bet, kad viņš tām iedeva medu, tās sāka sūrstēt un asarot, un medus nu šķita nepatīkams un rūgts.

Tādēļ nemeklējiet baudu filozofu runās, kā acis to meklēja medū. Citādi, šķiet, tās dedzinās arī jūs, un tad jūs sacīsīt, ka tā nav nekāda filozofija, bet vienīgi kaitīgas paļas.

361

SATIRS UN UGUNIS

(*Plūtarchs, «Kāds labums gūstams no ienaidnieka», 2*)

Kad satirs pirmoreiz ieraudzīja uguni, viņš to gribēja noskūpstīt un apskaut, bet Prometejs viņam uzsauca:

— Tev, āzi, nāksies savus vaigus apraudāt!

Uguns dedzina katru, kas tai pieskaras, bet tiem, kas prot ar to apieties, dāvā gaismu un siltumu un ir palīgs ikvienā darbā.

SKUMJU DIEVES DĀVANA

(Plūtārhs, «Mierinājums Apollonijam», 19)

Kā stāsta, kāds no senajiem filozofiem atnācis pie valdnieces Arsinojas, kas apraudājusi savu dēlu, un tai izstāstījis šo fabulu.

Kad Zevs visām dievībām piešķīra pienācīgo pagodinājumu, Skumju dieve nebija klāt, tā ieradās tikai vēlāk, pēc sadales. Dieve prasīja, lai arī viņai piešķir kādu pagodinājumu. Zevs nezināja, ko darīt, jo viss jau bija sadalīts, un viņai iedeva to, kas pienākas mirušajiem, — asaras un vaimanas.

Tāpat kā pārējām dievībām tīkams ir pagodinājums, kas tām piešķirts, arī Skumju dievei savējais miļš. Ja tu, sieviete, šo dievību godā neturēsi, viņa pie tevis nenāks. Bet, ja tu viņu bijīgi, ar asarām un vaimanām godāsi, dieve tev pieķersies un aizvien dāvās to, par ko tu viņai arī turpmāk bez mitas parādīsi godu.

IZBĒGUSAIS VERGS

(Plūtārhs, «Pamācības laulībai», 41)

Kāds cilvēks ieraudzīja savu nesen izbēgušo vergu un metās tam pakaļ. Vergs paslēpās dzirnavās. Tad saimnieks sacīja:

— Kur gan es tevi vēl labprātāk gribētu redzēt nekā šeit!

VILKS UN GANI

(Plūtārhs, «Septiņu gudro dzīres», 13, 156a)

Vilks ieraudzīja ganus teltī mielojamies ar jēra gaļu un, pienācis tuvāk, sacīja:

— Kādu gan jūs saceltu brēku, ja es tā darītu!

MĒNESS UN VIŅA MĀTE

(Plūtarhs, «Septiņu gudro dzīres», 14, 157ab)

Mēness reiz lūdzis mātei, lai tā viņam pēc auguma noauž tērpu. Bet māte atbildējusi:

— Kā gan lai noaužu to pēc auguma? Tagad tu esi apaļš, bet vēlāk būsi tievs un tiks un tad atkal izlieksies uz otru pusi.

Tā, mans Hersij, nesaprātīgam un tukšam cilvēkam dzīvē nav nekādas mēra sajūtas. Likteņa nepastāvības un savu iegribu dēļ viņš iekāro te šo, te atkal to.

366

SUŅA MĀJA

(Plūtarhs, «Septiņu gudro dzīres», 14, 157b)

... Viņš līdzīgs sunim Ēzopa fabulā, kas, ziemas salā sarāvēs čokurā, nolēma celt māju. Taču vasarā tas atkal gulēja, izstiepies visā garumā, un tam likās, ka ir jau mājai par lielu un ka celt tādu māju vispār ir nevajadzīgs un pārāk grūts darbs.

367

LAPSA UN DZERVE

(Plūtarhs, «Dzīru sarunas», I, 5, 614b)

Kas pārrunām ierosina šādus tematus, nemaz nav labāks par Ēzopa dzērvī un lapsu.

Šī dzērvī reiz izmulķoja un padarīja smieklīgu, pasniegdama tai uz plakana akmens tauku, šķidru putru, ko putns ar knābi nevarēja paņemt. Dzērve nu savukārt uzlūda lapsu pusdienās pie sevis un padeva tās krūkā ar garu un šauru kaklu. Pati viņa pavisam viegli savu

knābi tur varēja iebāzt un tikt pie ēdiena, bet lapsa, to nespējama, dabūja tādu mācību, kādu bija pelnījusi.

Glūži tas pats notiek arī pie dzīru galda, kad filozofi, iztīrādāmi pārlietu smalkus un sarežģītus jautājumus, pārējos, kas tiem nespēj sekot, tikai garlaiko, bet šie savukārt pievēršas dziesmām, joku stāstiem un banālām ikdienas sarunām. Tā dzīrēs zūd kopīguma sajūta un tiek aizvainots Dionīss.

368

SĀRTGALVĪTIS UN ĒRGLIS

(*Plūtārhs*, «Politiskās pamācības», 12, 806e)

Ēzopam sārtgalvītis laidās debesīs ērgļa mugurā, tad pēkšņi pacēlās gaisā pats un apsteidza ērgli.

369

DIVAS SVĒTKU DIENAS

(*Plūtārhs*, «Temistokls», 18)

Pirmā svētku diena reiz strīdējusies ar otro. Šī sacījusi, ka pirmā diena visādu darbu pilna un nogurdinoša, bet otrajā ļaudis varot atpūsties un baudīt, kas svētkiem sagatavots. Uz to pirmā diena atbildējusi:

— Tas tiesa. Taču, ja nebūtu manis, nebūtu arī tevis.

370

DZEGUZE UN PUTNI

(*Plūtārhs*, «Arāts», 30)

Kā stāsta Ēzops, dzeguze vaicājusi mazajiem putniņiem, kāpēc tie no viņas vairoties. Tie atbildējuši: tāpēc, ka šī reiz kļūšot par vanagu.

EZEĻA ĒNA

(Pseidoplūtars, «Desmit oratoru dzīve»,
«Dēmostens», 848a)

Oratoram Dēmostenam atēnieši reiz tautas sapulcē neļāva runāt. Tad viņš sacīja, ka gribot tikai dažus vārdus pateikt. Iestājās klusums, un viņš iesāka:

— Kāds jauns cilvēks vasarā nomājis ēzeli, lai dotos no Atēnām uz Megarām. Kad dienas vidū saule sākusi nežēlīgi svilināt, abi — jaunais cilvēks un dzinējs — gribējuši patverties ēzeļa ēnā un sākuši grūstīties. Viens aizrādījis, ka iznomājis ēzeli, nevis tā ēnu, otrs apgalvojis, ka esot samaksājis par visu kopā.

To izstāstījis, Dēmostens dzīrās aiziet, taču atēnieši viņu aizturēja un lūdza, lai stāstu turpina.

— Tātad jūs, — nu sacīja Dēmostens, — esat ar mieru uzklausi stāstu par ēzeļa ēnu, bet, kad runā par nopietniem valsts dzīves jautājumiem, klausīties negribat?

CILVĒKS, KAS SKAITĪJIS BANGAS

(Lukiāns, «Herlotims», 84)

Kāds cilvēks, stāsta Ēzops, sēdējis pie jūras un skaitījis bangas, kas brāzušās pret krastu, bet kļūdījies un tālāb sadrūmis un sūkstījies. Tad pie viņa pienākusi lapsa un teikusi:

— Kādēļ tu, draugs, gaudies par tām, kuru vairs nav? Vai nebūtu labāk tās aizmirst un skaitu sākt no jauna?

JAUNEKLIS UN ZIRGS

(Lukiāns, «Kiniķis», 18)

Kāds jauneklis kāpa mugurā satrakotam zirgam. Šis viņu aiznesa projām, un jaunais cilvēks no auļojošā zirga vairs nevarēja nokāpt. Kāds pretimnācējs jautāja:

— Kurp dodies?

DAVS BY MERRILL

— Turp, kur šis vēlas, — jauneklis atbildējis, rādīdams uz zirgu.

Tāpat daudzi, kad tiem vaicās: «Kurp traucaties?» — ja vien gribēs teikt patiesību, vienkārši sacīs: «Kur manām kaislībām tik,» — vai skaidrāk: «Kur man liek baudkāre vai godkāre, vai mantkāre, vai bailes...»

374

PĒRTIĶI DEJOTĀJI

(Lukiāns, «Zvejnieks», 36)

Kāds ēģiptiešu valdnieks pērtiķiem reiz iemācīja ieroču deju. Šie dzīvnieki, kas ļoti veikli atdarina cilvēka uzvedību, to iemācījās pavisam ātri un, tērpti purpura drēbēs un maskās, sāka dejot.

Izrāde jau ilga labu laiku un guva lielu piekrišanu, bet te kāds asprātīgs skatītājs no azotes izvilka riekstus un pasvieda tos pērtiķiem. Šie, tos ieraudzīdami, tūdaļ aizmirsā deju un atkal pārvērtās par to, kas bija, — par pērtiķiem. Viņi sadauzīja maskas, saplēsa drēbes un sāka plūkties par riekstiem. Un tā skatītājiem par uzjautrinājumu izjuka visa ieroču dejas kārtība.

375

GANS UN MIESNIEKS

(Maksims Tīrietis, XIX, 235)

Gans un miesnieks kopā gāja pa ceļu. Viņi ieraudzīja no ganāmpulka atpalikušu un nomaldījušos tauku jēru. Un abi tūdaļ metās pie tā. Tais laikos dzīvnieki un cilvēki vēl runāja kopīgā valodā. Jērs abiem vaicāja, ar ko tie nodarbojas un kādā nolūkā grib viņu vest prom. Uzzinājis, kāds katram arods, jērs sevi nodeva gana rokās, bet miesniekam sacīja:

— Tu esi mūsu ganāmpulka bende un slepkava, bet tam tur prieks, kad mums labi klājas.

PĒRTIĶI — PILSĒTAS CELEJI

(Hermogens, «Progimnasmi», 1)

Pērtiķi reiz sanākuši un sprieduši, vai tiem nevajadzētu uzcelt pilsētu. Viņi nolēmuši to darīt un jau gribējuši ķerties pie darba. Taču šos atturējis vecs pērtiķis, sacīdams, ka mūru lokā viņus būšot vieglāk sagūstīt.

UTIS UN ZEMNIEKS

(Apiāns, «Pilsoņu kari», I, 101)

Kādam zemniekam arot, to kodušas utis. Viņš divreiz nolīcis arklu, lai tās nolasītu no krekla, bet, kad utis atkal sākušas kost, kreklu sadedzinājis, lai neatrautos ik brīdi no darba.

Arī es iesaku tiem, kas jau divreiz sakauti, trešo reizi sārtu nekārot.

BIZANTIESU FABULAS

FABULAS NO SINTIPAS KRĀJUMA

378

UPES UN JŪRA

Reiz upes sanāca kopā un pārmeta jūrai:

— Kādēļ mēs nākam pie tevis ar saldu, dzeramu ūdeni, bet tu to padari sāļu un nebaudāmu?

Jūra, izdzirdusi šos pārmetumus, upēm atbildēja:

— Nenāciet pie manis, un jūs nekļūsit sāļas!

Fabula attiecas uz tiem, kas citus nepelnīti apsūdz, kaut gan no viņiem pieredzējuši daudz laba.

379

MEDNIEKS UN VILKS

Kāds mednieks ierauga vilku uzbrūkam ganāmpulkam un, cik jaudas, plosām aitas. Viņš nolemj likt lietā visu savu prasmi, lai vilku nomedītu, un, rīdīdams tam virsū suņus, uzsauc:

— Glēvuli pēdīgais! Kur ir tavs izdaudzinātais spēks, ja tu pat nespēj turēties pretim suņiem?

Fabula rāda, ka ikviens cilvēks ir lietpratējs savā jomā.

380

VĒRSIS, LAUVU MĀTE UN MEŽAKULIS

Vērsis uzgājis guļošu lauvu un to nobadijis. Atnākusi lauvu māte un rūgtām asarām apraudājusi dēlu. Kāds mežakuilis viņu ieraudzījis bēdājamies un, nostājies pa gabalu, sacījis:

— Cik gan nav tādu cilvēku, kas lej asaras par saviem bērniem, kurus jūs esat saplosījuši!

Fabula māca: ar kādu mēru katrs mērī, ar tādu viņam pašam taps mērīts.

381

LAPSA UN LAUVA

Lapsa reiz ieraudzījusi lauvas krātiņā, piegājusi klāt un par viņu nekrietni ģirgājusies. Tad lauva tai sacījis:

— Ne jau tu par mani ģirgājies, bet mana nelaime.

Fabula rāda, ka daudz cienījamu vīru, uzbrūkot netaiņī, pieredz pazemojumu no pavisam nenozīmīgiem cilvēkiem.

382

SUŅI UN LAPSA

Suņi reiz atraduši lauvas ādu un ņēmušies to plosīt. Lapsa, to redzēdama, sacījusi:

— Ja šīs lauvas vēl būtu dzīvas, jūs saprastu, ka viņa nagi ir asāki par jūsu zobiem.

Fabula mums rāda tos, kas pazemo cienījamus vīrus, kuru slavas laiki pagājuši.

383

SLIMĀIS BRIEDIS

Briedis saslimis un gulējis kādā norā. Dzīvnieki, kas nākuši viņu apraudzīt, ganīdamies noplūkuši visu apkārtnējo zāli. Briedis gan izveseļojies, bet, trūkstot barībai, tik ļoti novārdzis, ka līdz ar ganībām drīz pazaudējis arī dzīvību.

Fabula rāda, ka cilvēki, kas iegādājas nekam nederīgus, nevajadzīgus draugus, no tiem nekādu labumu negūst, bet tikai pieredz zaudējumus.

CILVĒKS UN SUNS

Kāds zaglis, sastapdams suni, tam ik reizi pasviedis pa gaļas gabalam. Suns viņam sacījis:

— Ej prom no manis, cilvēk, jo tava lielā laipnība man vēstī par vēl lielākām briesmām.

Fabula rāda, ka cilvēki, kas citus pārāk devīgi apdāvina, acīm redzami perina kādu nekrietnību.

SAVVAĻAS ĒZELIS UN MĀJAS ĒZELIS

Kāds savvaļas ēzelis reiz ieraudzīja smagi apkrautu mājas ēzeli un tam pārmeta, ka šis dzīvojot verga dzīvi:

— Cik es gan laimīgs, ka esmu brīvs, savas dienas vadu bez darba un rūpēm un vēdera tiesu atrodu kalnos. Bet tu barību saņem no cilvēkiem, kas tevi diendienā sit un liek pie verga darbiem.

Tieši tai brīdī parādījās lauva. Mājas ēzelim viņš neuzdrikstējās tuvoties, jo šim bija dzinējs klāt, toties nikni metās virsū savvaļas ēzelim, kas bija viens, un to saplosīja.

Fabula rāda, ka nepakļāvīgi, stūrgalvīgi cilvēki, kas grib dzīvot pēc sava prāta, bez citu palīdzības, ātri vien iet bojā.

SUNS UN VILCENE

Kāds suns, vajādams vilceni, lielījās ar savām ātrajām kājām un spēku, jo tam likās, ka vilcene bēg tādēļ, ka ir vājāka. Bet tā atskatījās un teica:

— Ne jau tevis baidos, bet saimnieka, kas skrien aiz tevis.

Fabula rāda, ka nav ko plātīties ar cita drosmi.

CILVĒKS, ZIRGS UN KUMELŠ

Kāds cilvēks reiz jāja grūsnas ķēves mugurā. Tai ceļā piedzima kumeļš, un šis tūdaļ sāka tecēt nopakaļus, bet jau pēc īsa brīža pagura un sacīja jātniekam:

— Skaties — esmu vēl pavisam maziņš, un tik garš ceļš man nav pa spēkam. Iegaumē: ja tu mani šeit pame-tīsi, es drīz vien iešu bojā. Bet, ja ņemsi līdzī un aizve-dīsi uz savām mājām, un parūpēsies, lai mani baro, iz-augšu liels, un tad tu dienās varēsi man kāpt mugurā.

Fabula rāda, ka vajag labi izturēties pret tiem, no ku-riem savukārt var cerēt sagaidīt kādu pakalpojumu.

MEDNIEKS UN JĀTNIEKŠ

Kāds cilvēks reiz nomedīja zaķi un, to uzsviedis uz pleca, devās tālāk. Ceļā viņš satika jātnieku, kas, soli-dams samaksāt, lūdza, lai šim zaķi atdod. Taču, kolīdz jātnieks to bija dabūjis, viņš sēdās zirgam mugurā un no mednieka aizbēga. Šis, cerēdams jātnieku panākt, metās skriešus pakaļ, bet, kad tas jau bija gabalā, ar smagu sirdi sauca:

— Lail! To zaķi es tev dāvinu.

Fabula rāda, ka daudzi cilvēki, kuriem pret pašu gribu atņemta manta, izliekas, ka viņi to atdevuši labprātīgi.

FABULAS NOVELES

NO FLORENCES UN ATĒNU ROKRAKSTA

DIVI MĪLĀKIE

Kāds cilvēks pa naktīm slepus apmeklēja sievieti un mīlējās ar to. Lai viņa to pazītu un ielaistu iekšā, tas pa-deva zīmi: pie durvīm vaukšķēja kā mazs sunītis. Tā viņš darīja ik reizi. Bet kāds cits, ievērojis, ka šis katru va-

karu dodas uz vienu un to pašu pusi, uzminēja, kas tam aiz ādas, un kādu nakti pa gabalu slepus gāja nopakaļus.

Milētājam nebija ne mazāko aizdomu, un viņš, pienācis pie durvīm, rikojās kā vienmēr. Otrs, kas viņu izsekoja, atgriezās, visu to noskatījies, mājās, bet nākamajā vakarā atkal devās ceļā un, nokļuvis pie netikles pirmais, sāka vaukšķēt kā sunītis.

Viņa, būdama pārliccināta, ka atnācis milākais, nodzēsa lampiņu, lai ciemiņu neviens neredzētu, un attaisīja durvis. Tas ielavījās mājā un tūdaļ gulās viņai klāt. Pēc īsa brīža ieradās pirmais un kā parasti pie durvīm ievaukšķējās. Nu otrs, dzirdēdams, ka sāncensis vaukšķ, iekšā skaļi ierējās kā milzīgs suns. Tas, kas bija laukā, saprata, ka tur jau ir kāds cits, par viņu stiprāks, un aizlasījās prom.

JŪRNIKS UN VIŅA DĒLS

Kādam jūrniekam, stāsta, bija dēls, un viņš gribēja, lai tas iemācās gramatiku. Tāpēc viņš dēlu sūtīja skolā, kur šis, kādu laiku pamācījies, apguva visas gramatikas fineses. Jauneklis nu saka tēvam:

— Tēti, gramatiku esmu iepazinis visā pilnībā, un tagad vēlos apgūt arī retoriku.

Tēvam tas bija pa prātam, un viņš dēlu no jauna sūtīja skolā, kur tas kļuva par lielisku rētoru. Kādudien, būdams kopā ar tēvu un māti un pusdienodams ar tiem, viņš stāstīja vecākiem par gramatiku un par retoriku. Pārtraukdams dēlu, jūrnieks saka:

— Kas attiecas uz gramatiku, tad esmu dzirdējis, ka tā ir visu zinātņu pamats un cilvēks, kas to prot, var bez kļūdām gan rakstīt, gan runāt, bet, ko spēj retorika, to nezinu.

Dēls, atbildēdams tēvam, saka:

— Tas ir tiesa, tēti, ka gramatika ir visu zinātņu pamats, taču retorika ir vēl spēcīgāka, jo tā var bez grūtībām visu ko pamatot un pat pierādīt, ka nepatiesais ir paties.

— Ja retorika to spēj, — tēvs saka dēlam, — tā patiesām ir varen spēcīga. Taču gribētos, lai tu man retorikas spēku uz vietas parādi.

Gadījuma pēc uz galda tobrīd bija divas olas, un tēvs saka:

— Lūk, mēs esam trīs, bet galdā tikai divas olas. Kā tu izdarīsi, lai to būtu trīs?

Dēls atbild:

— Ar matemātikas palīdzību tas ir vienkāršāk par vienkāršu!

— Un proti? — vaicā tēvs.

— Saskaiti tās vēlreiz! — dēls saka.

Tēvs sāk olas skaitīt:

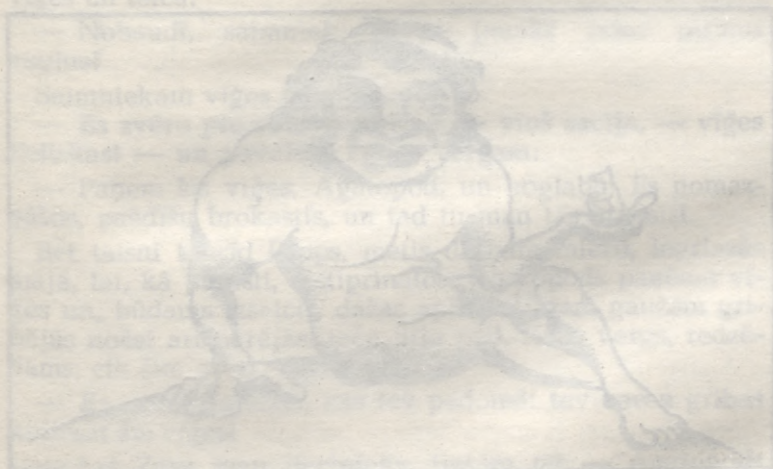
— Viens, divi.

— Vai tad viens un divi nav trīs? — dēls jautā.

Bet tēvs viņam atbild:

— Patiešām, dēliņ! Bet tādā gadījumā vienu olu apēdīšu es, otru — tava māte, bet tu apēd to, ko uztaisīji ar savu retoriku!

Tā, lūk, iet tiem, kas dzīvē grib tikt uz priekšu ar blēdībām un melu runām.

ĒZOPA DZĪVE

GRĀMATA PAR FILOZOFU KSANTU UN VIŅA VERGU ĒZOPU JEB ĒZOPA PIEDZIVOJUMI

1. Ēzopam, fabulniekam, liktenis bija lēmis par vergu būt. Pēc izcelsmes viņš bija frīģietis no pašas Frīģijas, pēc ārienes — atbaidošs, mājas darbam nepiemērots: resnu vēderu, lielu galvu, saplacinātu degunu, biežām lūpām, tumšu ādu, augums — kropls un greizs, rokas — īsas. Vārdu sakot — ķēms kas ķēms. Bet pats ļaunākais: viņš bija bezvalodis, mēms.

2. Redzēdams, ka šis ir bez valodas un darbam pilsētā nederīgs, Ēzopa saimnieks viņu aizsūtīja uz savām lauku mājām zemi rakt. Kādudien kungs tur ieradās, un viens no zemniekiem tam atnesa paša salasītas brīnumgardas vīģes un teica:

— Nobaudi, saimniek, savas jaunās ražas pirmos augļus!

Saimniekam vīģes iegaršojās.

— Es zvēru pie savas dzīvības, — viņš sacīja, — vīģes lieliskas! — un pavēlēja mājas vergam:

— Paņem šīs vīģes, Agatopod, un noglabā! Es nomazgāšos, paēdīšu brokastis, un tad tu man tās atnesīsi.

Bet taisni tobrīd Ēzops, metis darbam mieru, iegriezās mājā, lai, kā parasti, iestiprinātos. Agatopods paņēma vīģes un, būdams izsalcis, dažas apēda. Viņam gaužām gribējās noēst arī pārējās, taču bija bail. Kāds vergs, redzēdams, cik šim grūti, viņam saka:

— Es zinu, draudzīņ, kas tev padomā: tev varen gribas notiesāt šīs vīģes!

— Lai Zevs man liecinieks, tiešām tāl — Agatopods atbild. — Bet kā tu to zini?

— Pēc acīm redzams, kas tev aiz ādas, — otrs saka.
— Bet klau: man ir ideja, kā mēs tās vīges pa abiem no-
locīsim.

— Nekāda labā ideja tā nav! — Agatopods iebilst.
— Saimnieks vīges pieprasīs, bet mums nebūs ko dot. Un
kas tad notiks?

— Tu viņam pateiksi, — otrs atbild, — ka Ēzops, ne-
jauši ieraudzījis pieliekamo neaizslēgtu, tur iemanījies un
vīges apēdis. Ēzops nespēj runāt. Viņu nomizos, bet tu
pieēdīsi pilnu vēderu.

Viņi apsēdās, likās vīgēm klāt un spriedelēja:

— Nu Ēzopam vakars! Bet nekam citam viņš arī neder
kā vien pērienam. Un tagad norunāsim reiz par visām
reizēm: ja kaut ko sadauzīsim, izlaistīsim vai pazaudēsim,
mēs sacīsim, ka vainīgs Ēzops, un tā aizvien iziesim
sveikā.

Un viņi nolocīja visas vīges.

3. Kad saimnieks bija nomazgājies un pabrokastojis,
viņam sagribējās vīgu, un viņš tās pieprasīja, sacīdams:

— Agatopod, nes nu tās vīges šurp!

Kad saimnieks saprata, ka ir pievilts, viņš apskaitās un,
uzzinājis, ka vīges apēdis Ēzops, pavēlēja:

— Atsauciet Ēzopul!

Ēzops tapa atsaukts, un, kad viņš ieradās, saimnieks
teica:

— Tātad, nelieti, tev ir tik maz cieņas pret mani, ka tu
vienkārši ielavies pieliekamajā un notiesā vīges, kas do-
mātas man.

Tā viņš sacīja. Bet Ēzops, kas nespēja runāt un pēc
savu apsūdzētāju ģimjiem itin labi noprata, ka viņam
lemts dabūt sukas, metās saimniekam pie kājām, it kā
lūgdams, lai tas vēl mirkli pagaida. Kungs bija ar mieru,
un Ēzops, ieraudzīdams tuvumā krūzi, to paņēma un ar
zīmēm rādīja, lai atnes siltu ūdeni. Viņš nolika sev
priekšā bļodu, izdzēra ūdeni un iebāza pirkstus rīklē, tā
izraisīdams vemšanu, bet izvēma tikai iedzerto ūdeni, jo
nebija neko ēdis. Kad Ēzops, likdams lietā savu dzīves
pieredzi, to bija pierādījis, viņš pieprasīja, lai to pašu
dara arī viņa biedri, jo tad kļūtu redzams, kurš apēdis
vīges. Kungam šī doma bija pa prātam, un viņš pavēlēja
arī pārējiem vergiem iedzert ūdeni un to pēc tam atkal
izvent.

Vergi nu ņemās čukstēties:

— Ai, Hermej, ko nu? Labs ir, iedzersim ar, tikai pirkstus nebāzīsim rīklē, bet aiz vaigal!

Taču viņiem no vīgēm jau sāka atdalīties žults. Kad viņi iedzēra silto ūdeni, tās uznāca augšā un, tiklīdz abi izņēma pirkstus no mutes, izspruka laukā. Tad saimnieks teica:

— Jūs tātad apmelojāt cilvēku, kas nespēj runāt? Izgērbiet šos!

Abus izpēra, un viņi iegaumēja uz laiku laikiem, ka tas, kas citiem bedri rok, pats tajā iekrīt.

4. Tā viņi samaksāja par to, ka bija darījuši pāri cilvēkam, kas nevarēja runāt. Bet saimnieks otrā dienā aizbrauca uz pilsētu.

Reiz, kad Ēzops atkal raka zemi, tai pašā laukā, kur viņš strādāja, gadījās kāda Isīdas priesteriene, kas bija nomaldījusies no lielceļa. Redzēdama, ka šis tur vaiga sviedros raujas, un neko nezinādama par viņa nelaimi, tā sacīja:

— Mīļais cilvēk, ja tu proti citiem līdzī just, tad parādi man ceļu uz pilsētu, jo esmu apmaldījusies!

Ēzops atskatījās un ieraudzīja sievieti dieves tērpā. Būdamas dievbijīgs, viņš nometās tai pie kājām un ņēmās ar zīmēm taujāt, kāpēc tā novirzījusies no lielceļa un ienākusi šajā lauku īpašumā. Sapraddama, ka viņš dzirdēt dzird, tikai runāt nespēj, priesteriene sāka Ēzopam gan ar zīmēm, gan arī vārdiem skaidrot:

— Šis apvidus man ir svešs. Kā redzi, esmu priesteriene. Es apmaldījos un vairs nezinu ceļu. Lūdzu — parādi man to!

Ēzops paķēra lāpstu, saņēma priesterieni aiz rokas un aizveda pavēnī. Tur viņš tai nolika priekšā maizi un olīvas un arī atnesa kādus savvaļas dārzeņus, ko turpat tuvumā salasīja. Ēzops priesterieni mudināja paēst, un viņa paēda. Tad viņš to aizveda pie avota un aicināja padzerties, ja vēlas. Paēdusi un padzērusi, priesteriene lūdza dievus būt vēlīgiem pret Ēzopu un vēlreiz ar zīmēm viņu aicināja tai izdarīt pēdējo pakalpojumu — parādīt ceļu. Ēzops priesterieni aizveda uz lielo ceļu, parādīja, kur viņai jāiet, un, domās jau atkal pievērsies savam darbam, devās atpakaļ.

5. Isīdas priesteriene, tikusi uz ceļa, Ēzopa laipnību neaizmirsā. Viņa pacēla rokas pret debesīm un iesaucās:

— Ai, Visuma kronis, tūkstošvārdu Isīdal! Esi žēlsirdīga pret šo darbarūķi, šo dievbijīgo sūrdienī! Ne jau man viņš savā bijībā parādīja godu, valdniec, bet tavam tērpam. Un, ja nevēlies viņu aplaimot ar daudzām un dažādām veltēm, ko tam lieguši pārējie dievi, tad vismaz dāvā viņam spēju runāt! Celt atkal saulē to, ko tumsa klāj, ir tavā varā.

Dižā Isīda uzklausīja savas priesterienes lūgumu, jo valodas par dievbijību ātri vien aizsniedz dievu ausis.

6. Bet Ēzops, jau juzdams, ka saule cepina, savā prātā nosprieda: «Uzraugs dod man atpūtai divas stundas. Pagulēšos un tā pārlaidīšu pusdienas svelmi.»

Viņš sameklēja klusu vietīņu, kur bija daudz zaļumu, koki un paēna. Maigajā zālē auga košas puķes, bet tuvējā birzī čaloja strautiņš. Ēzops te nometa lāpstu zemē, atlaidās zālītē un, pagalvī nolīcis somu un aitādas kažoku, aizmīga. Strautiņš urdzēja, zefirs liegī vēsmoja, lapas koku galotnēs trīsēja vējā un uzvēdīja tikamu, saldu smaržu, un visapkārt koku zaros sirsināja cikādes. Dziesmas skandināja raibie daudzbalzu putni, pogoja lakstīgala, un olīvas zari šūpojās tās meldijas ritmā, bet smuidrās priedes čīkstoņa, kokam līgojoties vējā, atgadināja melnā strazda kliedzienu. Visas šīs skaņas, ko atkārtoja atbalss, saplūda kopā un savijās daiļskanīgā šalkoņā, kas viesā mieru Ēzopa dvēselē un viņu pašu gremdēja saldā miegā.

7. Tad atnāca pati dieve, dižā Isīda, deviņu mūzu pavādībā un sacīja:

— Skatiet, manas meitas, šo cilvēku! Viņa āriene ir nepievilcīga, bet ar savu dievbijību viņš stāv pāri visām paļām. Tas ir viņš, kas parādīja ceļu manai kalponei, kad tā bija apmaldījusies. Esmu še atnākusi kopā ar jums, lai viņu par to apbalvotu. Es šim cilvēkam dāvāšu balsi, jūs savukārt tai piešķiriet raitu valodu!

To bildusi, Isīda atbrīvoja Ēzopa mēli no raupjuma, kas tam nebija ļāvis runāt, un dāvāja viņam balsi, reizē aicinādama mūzas, lai katra tam iedod pienācīgo balvu. Un viņas Ēzopu apveltīja ar prasmi atrast pareizos vārdus un grieķu valodā sacerēt fabulas un stāstus. Tad dieve vērsās pie debesīm, lūgdama, lai Ēzops kļūtu slavens, un atgriezās savā mājoklī, bet mūzas, Ēzopam atstājušas savas balvas, devās atpakaļ uz Helikonu.

8. Ēzops tikmēr izgulējās pēc sirds patikas. Pamodies viņš sacīja:

— Nu gan saldi nosnaudosi!

Bet tad viņš sāka pēkšņi visu, ko apkārtnē redzēja, istos vārdos saukt — lāpstu, somu, kažoku, maisu, vērsi, ēzeli, aitu.

— Es runāju! — viņš iesaucās, — zvēru piē mūzām! Bet kā gan tas gadījies? Jā, kā? Tak zinu jau: tas tāpēc, ka savā dievbijībā izpalīdzēju Isīdas priesterienei. Nav vis tā dievu bijāšana zemē metam! Tad jau varēšu no mūžīgajiem vēl daudz laba sagaidīt!

9. Ar priecīgu sirdi viņš atkal ķērās pie lāpstas un sāka rakt. Taisni tobrīd atnāca uzraugs, kas apstaigāja savus strādniekus, un ar spieķi uzšāva kādam no Ēzopa biedriem. Ēzops, nespēdams savaldīties, viņam teica:

— Ko tad šis tev darijis ļauna, draugs, ka tu ar viņu tik cietsirdīgi apejies, bez žēlastības viņu sit? Un vispār — tu mums ik uz soļa dari pāri, bet neviens tevi par to nesoda!

Bet Zena nodomāja: «Kas tad nu? Ēzops runā, nudien! Un, tiklīdz sācis runāt, pirmais, kam viņš piesienas, esmu es — taisni es, kas viņam ir pavēlnieks! Vajadzēs man viņu par kaut ko nosūdzēt, citādi šis vēl izdarīs, ka mani atcels no uzrauga amata. Vēl būdams mēms, viņš man ne reizi vien ļāva noprast: «Pagaidi vien! Atnāks saimnieks, gan tad parūpēšos, lai tu mums vairs nekāds uzraugs nebūtu! Tevi nosūdzēšu kaut vai ar zīmēm!» Ja jau šis man draudēja ar zīmēm, tad vēl jo vairāk panāks, prazdam runāt. Vajadzēs man viņam aizsteigties priekšā.»

10. Uzraugs kāpa zirgam mugurā un pilnos auļos jāja uz pilsētu. Sasniedzis saimnieka māju, viņš nolēca no zirga, piesēja pavadu pie vārtu gredzena un metās iekšā. Sameklējis kungu, viņš tam uzsauca:

— Saimniek!

— Kas tev lēcies, Zena? — tas vaicā, bet Zena atbild:

— Tavās lauku mājās notiek visādi brīnumi!

— Vai kādā kokā pirms laika ienākušies augļi? — kungs taujā, — jeb vai kādam dzīvniekam piedzimis cilvēkbērns?

— Nē, saimniek, — Zena atbild.

— Tad kādi tev tur brīnumi? — saimnieks uzstāj.

— Tik saki taisnību!

Zena ņemas skaidrot:

— Ēzops, tas dienaszaglis, ko atsūtīji uz laukiem zemi rakt, tas lielvēderis...

— Vai šis dzemdējis? — kungs prašņā.

— Nekā tamlīdzīga! — Zena atbild, — bet viņš, būdams mēms, pēkšņi sācis runāt!

— Ka tevi jupis! — saimnieks iesaucas. — Un tas, tavuprāt, ir brīnums?

— Nu protams, — Zena atbild, — un vēl kāds!

— Kā tā? — saka saimnieks. — Ja dievi, kādam cilvēkam dusmodami, viņam uz laiku atņēmu valodu, bet tad par viņu apžēlojas un to atkal atdod, kā tas noticis šai gadījumā, — tad tas, pēc tavām domām, ir brīnums?

— Bez šaubām, saimniek! — Zena atbild. — Jo, tiklīdz šis sāka runāt, nāca dzirdama tāda valoda, ka vai mati stāvus cēlās: viņš ņēmās zākāt gan mani, gan tevi, es to vairs nevarēju klausīties.

11. Nu kungs jau satraukts saka Zenam:

— Ej un pārdod viņul

— Tu joko, saimniek? — Zena uz to atbild. — Vai tad tu nezini, kāds viņš izskatās? Kas tad šo pirks un cilvēka vietā mājās turēs kaut kādu ķēmu?

— Tak pazūdi beidzot! — kungs saka. — Tādā gadījumā uzdāvini to kādam! Bet, ja neviens Ēzopu negribēs, per viņu, kamēr šis izlaiž garul

Uzraugs tagad varēja ar Ēzopu izrikties pēc patikas. Zena no jauna sēdās zirgā un devās atpakaļ uz lauku mājām, savā prātā domādams: «Ēzops ar saimnieka ziņu ir manās rokās. Es varu viņu pārdot, varu atdāvināt, varu arī nosist. Bet kādēļ gan lai es viņu sistu nost? Ko viņš man darījis ļauna? Labāk ņemšu un pārdošu!»

Lūk, kāds labums tika Ēzopam no visām dievu veltēm.

12. Gadījās, ka tajā laikā no laukiem uz pilsētu jāja kāds vergu tirgotājs. Gribēdams atslogot savus vergus, viņš uz laukiem bija gribējis nomāt lopus, taču neko nebija atradis un tagad devās atpakaļ uz pilsētu. Zena viņu pazina un, ceļā sastapis, uzrunāja:

— Sveiks, tirgotāj Ofelion!

— Sveiks, uzraug Zena! — tirgotājs atņēma sveicienu un vaicāja:

— Vai tev nav lopu, ko iznomāt vai pārdot?

— Nudien, nav! — Zena atbildēja. — Bet man ir vergs, to varu tev par lētu naudu atdot, ja gribi.

Nu tirgotājs, kam tā bija dienišķā maize, teica:

— Man, vergu tirgotājam, tu vēl jautā, vai gribu vergu par lētu naudu?

— Tad nāc man līdzī uz mājām tepat blakus! — Zena viņu aicināja.

13. Zena viņu aizveda uz mājām un pavēlēja vergiem:

— Aizskrieniet un atsauciet Ēzopu no darba šurp!

Kāds vergs tūdaļ skriešus aizskrēja un, ieraudzīdams Ēzopu ar lāpstu rokā, teica:

— Atstāj nu savu lāpstu, Ēzop, un nāc līdzī! Saimnieks tevi sauc.

— Kurš saimnieks? — Ēzops vaicā. — Īstais vai pārvaldnieks? Ja tas ir pārvaldnieks, tad tā arī saki skaidri un gaiši un nejauc: «pārvaldnieks», nevis «saimnieks!» Viņš tak ir tāds pats vergs kā mēs pārējie.

«Te tev nu bij!» otrs nodomāja. «Kas šim lēcies? Tik tikko sācis runāt un jau visam piesienas!»

Ēzops nosvieda lāpstu un sacīja:

— Kāds gan posts būt vergam par vergu! To arī paši dievi nevar paciest. «Ēzop, uzkop ēdamistabu! Ēzop, izkurini pirti! Ēzop, atnes ūdeni! Ēzop, pabaro lopus!» Cik vien ir grūtu, netīru, nepatīkamu, pazemojošu darbu, tas viss tiek krauts virsū Ēzopam, bet, paldies dieviem, tagad spēju runāt. Tiklīdz atbrauks kungs, tam visu izstāstīšu, un šis vairs nebūs nekāds pārvaldnieks! Bet pagaidām vēl jāklausa. Tad nu ejam, draugs!

Kad abi ieradās, otrs teica:

— Āre, saimniek, Ēzops klāt!

Zena saka:

— Paskaties, tirgotāj!

14. Vergu tirgotājs pagriezās un, ieraudzīdams atbaidoši neglīto Ēzopu, teica:

— Kas tas tāds? Vai šis kāds rācenis vai cilvēks? Ja viņš neprastu runāt, es teiktu, ka tas ir vai nu pods uz kājām, vai lopbarības maiss, vai zoss ola. Nudien, Zena, man ir dusmas uz tevi. Es jau sen varēju būt mājās, bet tu mani atvilki šurp, it kā tev patiešām būtu kas prātīgs pārdodams, nevis tāds mēsls.

15. Tā sacīdams, viņš dzīrās aiziet, taču Ēzops viņu satvēra aiz apmetņa malas un teica:

— Paklausies!

Bet tirgotājs saka:

— Laid mani vaļā! Kaut tu izputētu! Ko tu mani vēl aizkavē?

— Pasaki, — Ēzops vaicā, — kādēļ tu atnāci šurp?

— Tevis dēļ, — tirgotājs atbild, — lai tevi nopirktu.

— Kādēļ tad tu mani nepērc? — Ēzops jautā.

— Kas tev par daļu? — tirgotājs atteic. — Negribu un nepērku!

— Nopērc mani, draugs! — Ēzops lūdz. — Es zvēru pie Isīdas, būšu tev gaužām noderīgs.

— Kā gan varēsi būt man noderīgs, — tirgotājs jautā, — ja nu pēkšņi, kaut arī bez īpašas patikas, tevi nopērku?

— Vai tad tavā uzņēmumā nav mazu bērnu, kuri vēl neko neprot, bet tikai prasa ēst? — Ēzops atjautā.

— Ir gan! — vergu tirgotājs saka.

— Tad nopērc mani, — Ēzops lūdzas, — un noliec tiem par audzinātāju! Viņi no mana mūļa nobīsies un tūlīt pārstās palaidņoties.

— Zvēru pie tava riebīgā purna, — vergu tirgotājs iesaucas, — tā nav slikta doma!

Viņš pagriežas pret Zenu un jautā:

— Cik tu par šo ķēmu prasi?

— Trīs obolus, — Zena atbild.

— Tātad cik? — tirgotājs vaicā.

— Dod, cik gribi! — Zena saka.

Vergu tirgotājs viņam kādu nieku samaksāja un tā ieguva Ēzopu.

16. Atgriezies pilsētā, viņš Ēzopu aizveda pie saviem vergiem. Divi zēni, ko tieši tajā brīdī māte baroja, sāka brēkt, tikko ieraudzīja Ēzopu, un aizjoza prom.

— Nu tu redzi, — Ēzops sacīja, — ka man bija taisnība: tagad tev būs biedēklis nepaklausīgiem bērniem.

Tirgotājs iesmējās un teica:

— Skaties, tur tai ēdamtelpā sēž pārējie vergi, tavi biedri. Ej nu pie šiem un sasveicinies!

Ēzops aizgāja pie viņiem un ieraudzīja puīšus, kas cits par citu glītāki, īsti Dionīsi vai Apolloni.

— Esiet sveicināti, bēdubrāļi! — viņš saka, un istabā saceļas troksnis.

Bet Ēzops turpina:

— Es, draugi, esmu tāds pats vergs kā jūs. Tikai derīgs gan nekam neesmu.

Bet vergi savā starpā spriedelē:

— Zvēru pie Nemesīdas, kā gan saimniekam varēja ienākt prātā nopirkt šo te putnubiedēkli?

— Vai zināt, — kāds no viņiem ieteicas, — kādēļ viņš to pirka?

— Nu kādēļ? — otrs vaicā pretī.

— Lai viņš mūs visus pasargātu no ļaunas acs.

17. Tad pie vergiem ienāk tirgotājs un saka:

— Puiši, samierinieties ar savu likteni! Zvēru pie jūsu dzīvības, lopus nekur nevarēju dabūt ne pirkt, ne nomāt. Tāpēc sadaliet savā starpā nesamos! Rīt pat dosimies ceļā uz Āziju.

Vergi nu pa pāriem ņemās sadalīt nesamos, bet Ēzops metas viņiem pie kājām:

— Es jūs ļoti lūdzu, draugi: esmu tikai nupat kā nopirkts, un spēka man pavisam maz. Dodiet man nest ko vieglākul!

— Tak mūsu pēc nenes neko! — viņi saka.

— Ir neērti, kamēr citi strādā, saimnieka acu priekšā slamstīties bez darba.

— Šis nu gan tāds jocīgāks, — vergi savā starpā spriež. — Tad ņem un nes, ko grib!

18. Ēzops aplaiž skatienu visapkārt un redz ceļam nolikto mantību — lādi, pīteņus, gultas piederumus, māla traukus, grozus, maisus ar mājturības piederumiem. Ieraudzīdams ar maizi piekrautu grozu, kuru taisijās nest četri vīri, Ēzops saka:

— Draugi, ļaujiet man, lūdzami, tikai šo grozu vien nest!

— Stulbāks cilvēks par šo vēl nav redzēts, — vergi sačukstas. — Prasa, lai dod visvieglāko nesamo, bet pats izvēlas vissmagāko!

— Nē, — viens saka, — viņš nav nekāds muļķis, tikai izbadējies. Ja tam maize būs pie rokas, šis varēs locīt iekšā vairāk par visiem. Lai tad viņš arī stiepj to grozul!

Vergi barā apstāja Ēzopu un uzcēla tam grozu plecā. Ēzops nu ar smago kurvi līgodamies devās ceļā. Kad vergu tirgotājs to redzēja, viņš izbrīnījies teica:

— Skat, cik šis centīgs! Tad jau arī pārējiem, to ieraugot, grūtos brīžos būs priecīgāk ap sirdi! Pirkums patiešām izrādās izdevīgs: tas, ko viņš tur stiepj, ir lopam, ne cilvēkam domāts.

19. Pārējie vergi savus nesamos nesa pa divi un vīp-
snāja par Ēzopu, kas, tiklidz uznāca uz ceļa, sāka savu
grozu mācīt, kā tam jāstaigā. Kamēr ceļš vijās kalnup,
viņš kurvi gan vēla, gan vilka, pat zobus palīgā ņem-
dams, bet lejup tika jau bez grūtībām: viņš grozu noslidi-
nāja un pats, tam uzsēdies virsū, nobrauca lejā.

Pēc dažnedažādām likstām viņi beidzot nonāca kādā
iebraucamā vietā, un vergu tirgotājs nu saka:

— Ēzop, dod viņiem pa klaipam uz diviem!

Vergu bija daudz, un, kad visi no Ēzopa bija dabūjuši
maizi, grozs jau bija pustukšs. Tad viņam to no jauna
uzcēla plecos, un viņš turpināja ceļu, taču tagad jau so-
ļoja krietni naskāk. Kad viņi atkal nokļuva iebraucamā
vietā, Ēzops tāpat izdalīja maizi, un grozs tagad jau bija
pavisam tukšs. Viņš to sev uzsvieda uz pleca un nu tecī-
ņus vien gāja visiem pa priekšu. Bet vergi savā starpā
runā:

— Kas tas tāds, kas tur mums pa priekšu skrien, kāds
mūsējais vai svešinieks?

— Nezinu, — kāds saka. — Liekas, tas ir jaunais, dar-
bam nederīgais, tas, kas pirmīt stiepa grozu, kāds ēzelim
nav pa spēkam.

— Patiešām, — cits piebilst, — šis nav ar pliku roku
ņemams!

— Jā, — vēl kāds spriedelē, — cilvēkiem ar tik nepie-
vilcīgu ārieni palaikam ir galva uz pleciem. Šis tak ar
gudru ziņu piedāvājās nest maizi, kuras kļūst aizvien
mazāk. Bet mēs savu malku, gultas maisus un traukus kā
nesuši, tā nesam.

— Ak vai! — cits izsakās, — pakārt tādus vajag!

20. Beidzot viņi sasniedza ceļa mērķi — Efesu. Tur tir-
gotājs pārdeva vergus un labi nopelnīja. Pāri palika
trīs — divi jauni puīši, no kuriem viens bija skolotājs,
otrs — mūziķis, un Ēzops, jo ne par vienu no tiem ne-
deva pieņemamu cenu. Tad vergu tirgotājam kāds viņa
draugs sacīja:

— Ja gribi dabūt pieklājīgu cenu, tad aizbrauc uz
Samu, kur ir turīgi ļaudis. Tur arī dzīvo un māca filozofs
Ksants, pie kura sabrauc tauta no Āzijas un Grieķijas.
Kāds no tiem arī nopirks skolotāju, lai tas viņam palīdz
mācībās, un cits, kam naudas diezgan, paņems mūziķi, lai
izklaidētos. Bet šo te nopirks kāds dieva dots cilvēciņš,
kas to iecels par uzraugu, durvju sargu vai pavāru.

tam ir deļotāji, kuru nemitīgās roku kustības pauž parādību būtību un tādējādi ir bezvārdu filozofijas paraugs. Tirgotājam ir divi skaisti vergi un viens neglīts, un šo viņš novietojis vidū starp skaistajiem, lai tā neglītums vēl vairāk izceltu abu pievilcību. Ja viņš nenoliktu mazvērtīgo vērtīgajiem līdzās, to skaistums nebūtu tik spilgti saskatāms.

Skolnieki nu saka:

— Tas patiešām ir dievišķi, skolotāj! Cik tu gan esi gudrs un asprātīgs, ka uzminēji viņa nodomu!

— Iesim nu! — atbild Ksants. — Nopirksim vergu, jo man taisni kāds vajadzīgs mājas darbiem.

24. Viņš pienāca pie pirmā verga un jautāja:

— Kādu ļaužu?

— No Kapadokijas, — tas atbildēja.

— Kā tevi sauc?

— Ligorids.

— Ko tu proti? — Ksants turpināja.

— Visu, — skanēja atbilde.

Ēzops, zobus spīdinādams, dārdoši iesmējās, bet seja tam palika drūma un nīgra. Kad skolnieki viņu tādu ieraudzīja, tie nodomāja, ka tas ir kāds izdzimtenis.

— Tas izskatās pēc augoņa ar zobiem! — viens no viņiem saka.

— Ko šis tādu ieraudzīja, ka viņam tā jāsmejas? — cits vaicā.

— Viņš tak kratās, ne jau smejas! — vēl kāds piebilst. — Bet paklausīsimies, ko šis teiks.

Skolnieks piegāja Ēzopam tuvāk, paraustīja viņu no mugurpuses un vaicāja:

— Par ko tu tā smeji, skaistuli?

Ēzops pagriezās un teica:

— Vācijas prom, aitasgalva!

Skolnieks aiz pārsteiguma apjuka un atgāja nost.

— Cik maksā tas mūzikis? — Ksants pajautāja tirgotājam.

— Tūkstoš denāriju, — tas atbildēja.

Ksants, dzirdēdams šādu cenu, pienāk pie otra un vaicā:

— No kurienes tu esi?

— No Līdijas.

— Kas tev vārdā?

— Filokals.

— Un ko tu proti? — Ksants turpina.

— Visu, — vergs atbild.

Un Ēzops atkal sāka smieties. Skolnieki, to redzēdami, teica:

— Kālab viņš par visu smejas?

— Es šim pavaicātu, bet negribas būt par aitasgalvu, — kāds saka.

Ksants jautā:

— Cik tu prasi par skolotāju?

— Tristūkstoš denāriju, — tirgotājs atbild.

To dzirdēdams, Ksants vairs neko nejautāja, pagriezās un gribēja iet prom. Bet skolnieki vaicā:

— Skolotāj, vai tev šie vergi nepatīk?

— Patīk, — Ksants atbild, — taču mans princips ir nepirkt dārgus vergus, bet iztikt ar lētiem.

Tad viens no skolniekiem iesaka:

— Ja tev tāds princips, tad nopērc to briesmoni! Savu darbu viņš padarīs tāpat, un naudu mēs tev sametīsim.

— Tas nu gan būtu jocīgi, ja jūs samaksātu par manu vergu, — Ksants iebilst. — Turklāt mana daiļava nemūžam necietīs mājās tādu ķēmu.

Bet skolnieki saka:

— Vai tad, skolotāj, tu mums neesi atgādinājis vai tūkstošreiz, ka sievietes nav jāklausa?

25. — Lai notiek! — Ksants atbild. — Tikai pavaicāšu, ko šis prot. Citādi jūsu naudiņa būs zemē nosviesta.

Viņš pieiet Ēzopam klāt un saka:

— Sveiks!

— Esmu sveiks, ne jau slim, — Ēzops atsaka.

— Lieliski! Viņš tak patiešām sveiks un vesels! — skolnieki, pārsteigtīgi par atjautīgo atbildi, nospriež.

Bet Ksants Ēzopam vaicā:

— Kas tu tāds esi?

— Cilvēks no miesas un asinīm, — tas atbild.

— Vai tad es par to runāju? — Ksants turpina. — No kurienes tu nāc?

— No mātes miesām, — Ēzops atbild.

— Kaut tu izputētu! — Ksants iesaucas. — Ne jau to prasu! Vēlos zināt, kur esi dzimis.

— To man māte nepateica, — Ēzops atsaka, — varbūt guļamkambarī, varbūt ēdamistabā.

Ksants vēl tincina:

— No kāda novada tu esi?

— Esmu frīgietis, — Ēzops atbild.

— Un ko tu proti?

— Neko.

— Kā tā — neko?

— Šie divi jau prot visu.

— Vareni! — skolnieki saka. — Tie divi gan atbildēja pavisam aplam. Nav tāda cilvēka, kas prastu visu. Tāpēc arī šis teica, ka neprot neko, un tāpēc arī smējās.

26. — Vai gribi, lai nopērku tevi? — Ksants prasa Ēzopam.

Tas atbild:

— Vai tu gribi mani pirkt par padomdevēju, ka prasi padomu? Ja vēlies, pērc, ja ne — vācies! Man no tā ne silts, ne auksts! Mans saimnieks pircējus ar maksšķeri nemaksšķerē, un arī tevi neviens nespiež mani pirkt. Dari, kā zini! Ja mani gribi, atdari maku un maksā, cik nākas! Ja negribi, tad nav ko ņirgāties!

— Tu laikam esi no runīgajiem? — Ksants jautā.

— Par runājošiem putniem maksā vairāk, — Ēzops atbild. Bet skolnieki savā starpā pārsprīž:

— Veikli gan Ēzops mūsu skolotājam aizbāza muti!

— Es taisos tevi pirkt, — Ksants turpina, — bet vai tu nemuksi prom?

— Ja gribēšu, — Ēzops atbild, — tev padomu neprasišu, kā tu man. Un no kā tas galu galā atkarīgs, mukšu vai nemukšu prom, — no tevis vai no manis?

— No tevis, saprotams! — Ksants saka.

— Nekā! — Ēzops iebilst. — No tevis gan!

— Kālab no manis? — Ksants vaicā.

— Ja tu pret vergiem esi labs, — Ēzops atbild, — neviens negribēs labu dzīvi pret grūtu mainīt, pret tādu, kur viņu gaida slapstīšanās, bads un mūžīgas bailes. Bet, ja esi cietsirdīgs, pie tevis nepalikšu ne stundu, ne pusstundu, pat mirkli ne.

«Šis jau nu riskēt neies,» domā Ksants un saka:

— Runāt tu runā kā cilvēks, bet izskaties pēc gatavā putnubiedēkļa.

— Nevēro manu ārieni, — Ēzops viņam atbild, — bet dvēseli!

— Kas tas ir: āriene? — Ksants jautā.

Un Ēzops saka:

— Tu bieži iegriezies veikalā, lai pirktu vīnu. Māla

krūkas, ko tur redzam, ir neizskatīgas, bet vīns tajās lielisks.

27. Ksants uzslavēja Ēzopu par atjautīgo valodu, tad atkal pievērsās tirgotājam un jautāja:

— Cik prasīsi par šito?

— Vai tu par manu precī nīrgāties esi atnācis? — vergu tirgotājs atjautā.

— Kā tā? — Ksants brīnās.

— Tu atsakies no tik lieliskiem pušiem, — tirgotājs atbild, — bet taisies pirkt tādu draņķi. Nopērc kādu no tiem, tad šo dabūsi piedevām.

— Un tomēr: cik tu prasi? — Ksants neatlaižas.

— Es viņu nopirku par sešdesmit denārijiem, — tirgotājs atbild, — bet uzturam izdevu piecpadsmit. Šo naudu arī gribu dabūt atpakaļ.

Nodokļu vācēji, dzirdēdami, ka pārdots kāds vergs, pienāca klāt un jautāja, kurš te pircējs, kurš — pārdevējs. Ksants vilcinājās atzīties, ka nopircis vergu par septiņdesmit pieciem denārijiem, un arī tirgotājam bija neērti. Tā kā abi klusēja, ierunājās pats Ēzops:

— Pārdots esmu es, pārdevējs ir šis, pircējs — tas. Bet, tā kā šie neko nesaka, tad skaidrs, ka esmu brīvs.

Tad Ksants teica:

— Es nopirku šo vergu par septiņdesmit pieciem denārijiem.

Nodokļu vācēji pasmējās un Ksantam un tā skolniekiem atlaida nodevu par Ēzopu. Tad viņi atsveicinājās un pazuda.

II

28. Ēzops gāja aiz Ksanta. Bija ļoti karsts, saule neželīgi cepināja. Svelmes dēļ uz ceļa nebija neviena cilvēka, un te nu Ksants pēkšņi pacēla apmetņa stērbeli un neapstādamies turpat nolaida ūdeni. Ēzops par to sadusmojās un, satvēris viņu aiz apmetņa, sacīja:

— Labāk pārdod mani! Citādi došu kājām ziņu, mani aizkavēt tev neizdosies.

— Kas tev lēcies, Ēzop? — Ksants vaicā.

— Pārdod mani! — Ēzops atkārtu, — tev kalpot nevaru.

— Laikam tev kāds par mani ko sapūtis, — Ksants atteic, — kāds no tiem, kas raduši aprunāt kārtīgus cilvē-

kus. Droši vien šis pienāca klāt un tev pierunāja pilnu galvu: cik nežēlīgi iztuos pret vergiem, esmu žūpa un kauslis, untumains un nesavaldīgs. Netici apmelojumiem! Klausities tenkāš ir tiri patikami, bet tās ņemt par pilnu nevajag. Tāpat ir ar to, ko stāsta par mani.

— Tavs paša ūdentiņš tevi nosūdz, — Ēzops atbild.
— Tu esi saimnieks, tev nav jābaidās, ka tevi, ja vēlu pārnāksi, izpērs vai ieslēgs važās, vai vēl jo bargāk sodīs. Un, kaut gan esi pats sev kungs, tu neatļaujies nevienam mirkli apstāties un nolaist ūdeni, bet dari to tāpat, neapstādamies. Kas būs jādara man, tavam vergam, kad mani kur sūtīsi? Varbūt vajadzēs, pa ceļu skrienot, arī vēl vēderu atvieglot?

— Tad, lūk, kas tevi uztrauc! — Ksants saka.

— Un vēl kā! — Ēzops atbild.

— Es nolaižu ūdeni neapstādamies, lai izvairītos no trim ļaunumiem, — Ksants ņemas skaidrot.

— No kādiem tad? — Ēzops vaicā.

— No karstās zemes, mīzalu smakas un saules svelmes, — Ksants atbild.

— Kā tā? — Ēzops jautā.

— Vai tu neredzi, — Ksants tam klāsta, — ka saule ir pašā dienas vidū un zeme briesmīgi sakarsusi? Ja es apstātos nolaist ūdeni, zeme man dedzinātu pēdas, mīzalu smaka sistos taisni nāsīs, bet saule svilinātu galvu. No šiem trim ļaunumiem arī gribēju izvairīties, kad nolaidu ūdeni neapstādamies.

— Tu mani pārlicināji, — Ēzops saka, — nu man viss skaidrs. Turpini ceļu!

— Es gan nezināju, ka pārku sev nevis vergu, bet kungu, — Ksants atsaka.

29. Kad viņi nokļuva mājās, Ksants sacīja Ēzopam:

— Sieva man ir gražule. Tāpēc, Ēzop, uzgaidi tepat pie vārtiem, kamēr viņu brīdināšu! Citādi viņa, negaidot ieraudzīdama tavu mūli, vēl atprasīs savu pūru un laidīsies prom.

— Ja esi zem sievas tupeles, — Ēzops atbildēja, — tad ej un lieki nekavējies!

Ksants iegāja iekšā un sacīja sievai:

— Nu tu vairs nepukstēsi, dārgā, un neteiksi, ka izmantoju tavas meičas: es nopirku vergu, vīrieti!

— Lai tev slava, dižā Afrodīte! — sieva iesaucās.

— Cik tu varena un cik viedi ir tevis sūtītie sapņi! Es

biju aizmigusī, Ksant, un nosapņoju, ka tu esi nopircis vergu, istu skaistuli, un man viņu uzdāvināji.

— Pagaidi mirkli, — Ksants teica, — un tu ieraudzīsi skaistuli, kādu savu mūžu neesi redzējusi, vārdu sakot — istu Apollonu vai Endimionu, vai arī Ganimēdu.

30. Verdzenes nopriecājās, un viena jauniņā sacīja:

— Šo saimnieks man nopircis par vīru.

— Nekā, man! — cita teica.

— Es viņu jau sapnī redzēju.

— Kura apvārdos saimnieku, tā arī dabūs, — vēl kāda saka.

— Varbūt tu būsi tā apvārdotāja?

— Bet varbūt tu?

Un ņēmās strīdēties.

— Bet kur tad viņš ir, tavs dārgums? — Ksanta sieva vaicā.

— Laukā, pie vārtiem, miļā, — Ksants atbild. — Labi audzināts cilvēks nekad neienāk svešā mājā neaicināts: arī šis nāca kopā ar mani līdz mājas durvīm un nu gaīda, kamēr viņu pasauks.

— Lai kāds jauno aicina iekšā, — Ksanta sieva sacīja, un viena apķērīga meiča, kamēr pārējās strīdējās, nodomāja: «Iešu pati un apsteigšu visas!»

Viņa izmetas laukā un prasa:

— Kur te ir jaunais vergs?

Ēzops pagriežas un saka:

— Šeit, meitenī!

— Kā? Tu esi tas jaunais? — viņa vaicā.

— Jā gan, — Ēzops atbild, — es!

— Bet kur tev aste? — viņa jautā.

Ēzops paveras meičā un, saprazdams, ka tā viņu izzobo un apsaukā par pērtiķi, saka:

— Ne jau mugurpusē, kā tu domā, bet priekšā.

— Paliēc vien tepat, — meitene saka, — citādi, tiklīdz ienāksi, visi aizmuks, tādu biedēkli ieraudzīdami.

Viņa ieskrien iekšā un redz, ka draudzenes vēl strīdas,

— Man jums diemžēl jāsaģādā vilšanās, meitenes, — viņa iesaucas. — Par šo puisi jums nav vērts plēsties! Vispirms paskatieties, kas tas par skaistuli!

Viena no meitenēm izskrien laukā un sauc:

— Kur ir tas jauniņais, mans skaistulītis?

— Šeit, — Ēzops atbild.

— Kaut Afrodīte, — viņa saka, — tev sadotu pa rie-
bīgo ģīmi! Un tevis dēļ es biju gatava kauties, draņķi
tāds! Lai jupis tevi parauj! Marš, iekšā! Un nenāc man
klāt! I nedomā!

Ēzops iegāja mājā un nostājās kundzes priekšā.

31. Kad Ksanta sieva ieraudzīja Ēzopa atbaidošo seju,
viņa novērsās un teica vīram:

— Bravo, Ksant! To tu lieliski izdomāji, kā jau filozo-
fam pieklājas! Tev, redzams, sagribējies jaunu sievu, bet
nebija dūšas man skaidri un gaiši pateikt: «Vācies prom
no šejienes!» Tāpēc, pazīdams manu izsmalcināto gaumi,
ar gudru ziņu atvedi šo te, lai es, nespēdama paciest tādu
vergu, aizbēgu no mājām. Lai tā arī notiek! Atdod man
pūru, un es tūdaļ atgriezīšos pie vecākiem.

— Ak vai! — Ksants saka Ēzopam. — Kad es uz ceļa
neapstādamies nolaidu ūdeni, tu man teici garu garās ru-
nas, bet tagad viņai nesaki ne pušplēsta vārda.

— Kas tur ko teikt? — Ēzops atbild. — Lai tik lasās
prom!

— Turi muti, draņķi! — Ksants viņam saka. — Vai tad
neredzi, ka mīlu viņu vairāk par savu dzīvību?

— Ko? — Ēzops vaicā. — Tu šo sievieti mīli?

— Jā, pat ļoti, — Ksants atbild.

— Un tu gribi, lai viņa paliek pie tevis? — Ēzops
vaicā.

— Protams, muļķi! — Ksants saka.

— Labi, — Ēzops teica, — es viņai atbildēšu, kā tu to
vēlies.

Ēzops nostājās istabas vidū un, piecirdzams kāju,
iekliedzās:

— Ja filozofs Ksants ir zem sievas tupeles, rīt pat izzi-
ņošu visās klausītavās, kas viņš par sīku cilvēciņu.

— Ko tas nozīmē? — Ksants vaicāja.

32. Bet Ēzops vērsās pie kundzes un saka:

— Vai tu zini, kas tev jādara? Kad tavs vīrs dosies
kur prom, nopērc sev vergu — jauniņu, glītu, staltu, zi-
lām acīm, gaišiem matiem!

— Kādēļ? — Ksanta sieva jautā.

— Lūk, kādēļ, — Ēzops saka, — lai šis skaistulis tevi
pavadītu uz pirti; lai šis skaistulis no tevis paņemtu ap-
metni un lai viņš pēc mazgāšanās to atkal apliktu tev ap
pleciem un, zemē notupies, sasietu sandales; lai šis skais-
tulis tev uzsmaidītu un ielūkotos acīs, it kā tu būtu kāda

verdzene, kas viņam iepatikusies, un lai tu viņam atsmaidu pretim un, viņā lūkodomās, iedegtos iekārē un viņu sauktu uz guļamistabu; lai viņš tev pamasētu kājiņas un tu, vairs nevarēdama valdīties, viņu apskautu un noskūpstītu un ar viņu darītu visu, ko tik var gaidīt no tavas nekātrās nekaunības, un lai filozofs būtu apsmiets un apkaunots. Ak, Eiripīd, kādus zelta vārdus tu esi sacījis!

«Ir satrakotās jūras bangas drausmīgas,
Ir uguns elpa drausmīga un straumes spēks,
Ir nabadzība drausmīga un daudz vēl cits,
Bet nav nekas par ļaunu sievu drausmīgāks!»

Ja tu, būdama filozofa gudrā sieva, gribēsi, lai tevi apkalpo jauni, glīti vergi, tad dosi pamatu tikai riebīgām tenkām un liksi vīru kaunā.

— Ar ko esmu to izpelnījies? — Ksanta sieva vaicāja.

Bet vīrs tai sacīja:

— Tas viss bija labi teikts! Tikai pielūko, dārgā, ka viņš tevi kādreiz neierauga, kad tu nolaid ūdeni vai atvieglo vēderu, jo tad šis Ēzops pārvērtīsies par īstu Dēmostenu!

— Zvēru pie mūzām! — Ksanta sieva sacīja, — šis cilvēks gan ir briesmīgā skatā, taču, šķiet, ar asu prātu. Esmu ar mieru izlīgt.

— Ēzop, — Ksants teica, — kundze nu būtu ar mieru izlīgt.

— Redzi, — Ēzops saka, — cik svarīgi prast sievieti iebaidīt un savaldīt!

— Tad ta viltnieks! — Ksants iesaucas.

33. Bet viņa sieva sacīja:

— No tavām runām man ir skaidrs, ka neesi uz mutes kritis. Taču mani pievīla sapnis: biju iedomājusies, ka vīrs man nopirks glītu vergu, bet tu esi biedēklis.

— Nebrīnies, kundze, — Ēzops atbildēja, — ka sapnis tevi pievīla! Ne jau visi sapņi piepildās. Apollonam, mūzu vadonim, Zevs pēc viņa lūguma reiz piešķīra pārreģošanas māku, un neviens no šā brīža vairs nevarēja ar viņu sacensties. Visi nu apbrīvoja mūzu vadoni, un viņš sāka pret visiem izturēties augstprātīgi un arī citādā ziņā kļuva pārlieku iedomīgs. Dievu valdnieks par to sadusmojās un, negribēdams, lai Apollons ļaužu vidū būtu tik lielā cieņā, radīja patiesīgus sapņus, kas cilvē-

kiem miegā vēstīja nākotni. Kad mūzu vadonis maniņa, ka viņa pareģojumi vairs nevienam nav vajadzīgi, viņš lūdza Zevu, lai tas piedod un neatņem cilvēkiem ticību viņa pareģojumiem. Zevs tam piedeva un nu sāka cilvēkiem citus sapņus sūtīt, tādus, kas viņus maldināja, lai, tajos pievīlušies, viņi atkal pievērstos iepriekšējam reģim. Tāpēc tikai daži sapņi ir patiesīgi. Tālab arī nebrīnies, ka noticis citādi, nekā nosapņoji: sapnis, ko redzēji, tā tad nebija no patiesīgajiem, bet kāds no tiem, kas ar māņu tēliem maldina cilvēkus.

34. Ksants Ēzopu uzslavēja un, redzēdams, ka viņš ir gudrs un atjautīgs, teica:

— Ēzop, paņem maisu un nāc man līdzi! Mums jānopērk dārzeni pusdienām.

Ēzops uzsvieda maisu plecā un devās saimniekam līdzi. Viņi aizgāja uz dārzniecību, un Ksants, ieraudzīdams dārznieku, tam sacīja:

— Iedod man, lūdzams, dāržņus pusdienām!

Dārznieks paņēma nazi un nogrieza kāpostus, bietes, spargēļus un citus zaļumus, to visu kārtīgi salika un iedeva Ēzopam. Ksants atdarija maku un gribēja dārzniekam dot naudu.

35. — Par ko? — šis vaicā.

— Par dāržņiem, — Ksants atbild.

— Kam man tā vajadzīga? — dārznieks saka. — Mans dārzs un viss, kas tajā aug, tava vaiga priekšā nieks vien ir. Labāk paskaidro man kaut ko!

— Zvēru pie mūzām, — Ksants saka, — man vairs nerūp ne dāržņi, ne nauda, tikai vēlos zināt, ko es tev, dārzniekam, spētu derīgu pateikt. Neesmu ne kalējs, ne cits kāds amatnieks, kas tev varētu uztaisīt lāpstu vai dārznieka nazi, bet filozofs.

Dārznieks saka:

— Kungs, tu man vari būt pat ļoti noderīgs. Es lauzu galvu par jautājumu, kas man nedod miera ne dienu, ne nakti: iestādu zemē savus dāržņus, tos apkoplēju un laistu, un kopju pēc labākās sirdsapziņas, un tomēr nezāles uzdīgst ātrāk nekā manis stādītie augi. Kādēļ tas tā?

Ksants, izdzirdis šādu filozofisku problēmu, uzreiz nezina, ko atbildēt, bet tad teica:

— Viss notiek pēc dievu prāta.

36. Ēzops, kas stāvēja Ksantam aiz muguras, iesmējās.
— Ēzop, — Ksants vaicā, — vai tu tāpat vien smejijs vai par mani?

— Nē, — Ēzops atbild, — ne jau par tevi.

— Par ko tad? — Ksants jautā.

— Par skolotāju, pie kura tu mācījies, — Ēzops atbild.

— Bendesmaiss! — Ksants iesaucas. — Vai tiešām gribi nopulgot visu Grieķiju? Mani skolotāji bijuši gudrākie filozofi, rētori un gramatiķi Atēnās. Vai tu nu būsi tas, kam šai mūzu Helikonā savs deguns jābāž?

— Bet, ja tu blēņas runā, — Ēzops uz to saka, — jā-smejas vien ir par tevi.

— Vai tad uz šo jautājumu iespējama kāda cita at-bilde? — Ksants vaicā. — Ar to, kas iekārtots pēc dievu prāta, filozofi nenodarbojas. Bet varbūt tu pratīsi šim at-bildēt citādi?

— Stādi mani priekšā, — Ēzops pieprasa, — tad atbil-dēšu.

37. — Blēdi! — Ksants apjucis iesaucas. — Esmu pie-dalījies filozofiskās diskusijās neskaļāmās auditorijās, un man gan neklātos diskutēt sakņu dārzā, bet lai notiek arī Nāc!

Viņi pienāk pie dārznieka, un Ksants saka:

— Lūk, manam vergam, kas atnācis līdzī, tam ir gaiša galva. Pajautā šim! Viņš tev atbildēs.

— Skaties tik! — dārznieks brīnās, — šis te ērms tev ir no izglītotajiem?

Ēzops iesmejas:

— Vai tu par mani runā, nelaimīgais?

— Vai es būtu tas nelaimīgais? — dārznieks vaicā.

— Vai tad tu neesi dārznieks? — Ēzops savukārt at-jautā.

— Esmu, — tas atbild.

— Ko tad tu, būdams dārznieks, vēl dusmojies, ka tevi par nelaimīgu sauc? — Ēzops saka. — Tātad tu vēlies zināt, kādēļ iestādi zemē dārzeņus, tos apkoplē un laisti, un kop pēc labākās sirdsapziņas, bet nezāles, kā saki, pa-šas no sevis uzdīgst ātrāk nekā tevis stādītie augi? Tad nu klausies uzmanīgi! Tas ir tāpat kā ar sievieti, kas ap-precas otru reizi un kam jau ir bērni no pirmā vīra, bet otrajam savukārt ir bērni no pirmās sievas. Vieniem viņa ir māte, otriem — pamāte, bet tā ir liela atšķirība. Bēr-nus, ko dzemdējusi pati, viņa audzina maigā mīlestībā,

bet tos, kas piedzimuši citai, ne acu galā neieredz un at-
rauj tiem barību, lai iedotu pašas bērniem. Savējos viņa
mīl, bet vīra bērnu necieš, jo tie viņai ir sveši. Tāpat tas
ir ar zemi. Augiem, kas tajā izaug paši no sevis, viņa ir
māte, bet tiem, ko tu viņā iesēj, — pamāte. Savējos viņa
dāsni baro, lai tie augtu labāk nekā audzubērni, ko tu
viņā iestādi.

To visu noklausījies, dārznieks teica:

— Nu man ir vieglāk ap sirdi. Pieņem šos dārzeņus
par dāvanu un, ja tev kādreiz ko vajadzēs, nāc šai dārzā
kā savējāl

38. ... — Un dari tikai to, kas pavēlēts! — teica
Ksants. — Bet tagad ņem pudelīti un dvieļus un iesim uz
pirti!

Ēzops savā prātā nosprieda: «Pārlietu bargi kungi paši
sev sagādā nepatikšanas. Šito te filozofu es izmācīšu, tad
turpmāk viņš zinās, kā jādod rikojumi.» Viņš paņēma
visu, ko Ksants bija licis, tikai neielēja pudelītē eļļu, un
gāja saimniekam līdzī uz pirti. Ksants tur izgērbās, pa-
deva Ēzopam savas drēbes un teica:

— Iedod pudelīti!

Ēzops iedeva. Ksants paņēma to un redzēja, ka tā ir
tukša.

— Ēzop, — viņš teica, — kur ir eļļa?

— Mājās, — Ēzops atbildēja.

— Kā tā? — Ksants vaicāja.

Ēzops atbildēja:

— Tu sacīji: «Paņem pudelīti un dvieļus!», bet par eļļu
nebildi neviena vārda. Man taču jādara tikai tas, kas pa-
vēlēts. Citādi par nepaklausību dabūšu pērienu.

To teicis, Ēzops apklusa.

39. Pirtī Ksants satika paziņas. Viņš Ēzopam lika drē-
bes atdot to vergiem un sacīja:

— Ēzop, ej uz mājām un, tā kā sieva pārskaitusies kā-
jām samina mūsu dārzeņus, izvāri mums kādu lēcu. Iemet
katlā, uzlej virsū ūdeni, liec uz pavarda, atnes malku un
iekur uguni! Kad ies pāri, papūt! Ej un dari, kā teikts!

— Tiks izdarīts, — Ēzops sacīja.

Viņš devās uz mājām, iegāja virtuvē, iesvieda katlā
vienu lēcas graudiņu un to izvārija.

Kad Ksants un viņa paziņas bija nomazgājušies, filozofs
teica:

— Draugi, varbūt jūs pie manis iekostu kādu nieku? Mums gan brokastīs būs tikai lēcas, bet draudzību jau nevērtē pēc cienasta, bet pēc sirsniņas. Dažkārt vienkāršs ēdiens tikamāks par visizmeklētāko, ja tas pasniegts ar mīlestību.

— Iesim ar! — draugi atbildēja.

40. Ksants viņus aizveda uz savām mājām un teica Ēzopam:

— Ēzop, iedod mums pēc mazgāšanās ūdeni!

Ēzops ielēja krūzē netīru ūdeni no vannas un sniedza to Ksantam.

— Kas tad tas? — Ksants vaicāja.

— Ūdens pēc mazgāšanās, — Ēzops atbildēja.

Ksants saīga. Pēc brīža viņš teica:

— Atnes kāju mazgājamo bļodu!

Ēzops nolika Ksantam priekšā bļodu bez ūdens un nostājās viņam blakus.

— Kas nu atkal būs? — Ksants jautā.

Ēzops paskaidro:

— Tu man teici: «Atnes kāju mazgājamo bļodu», nevis: «Ielej ūdeni un nomazgā man kājas!»

— Noauj man sandales, — Ksants tagad saka, — un dari visu, kā pienākas!

Tad viņš pievēršas saviem viesiem:

— Redziet, draugi: esmu iegādājies nevis vergu, bet skolotāju. Bet tagad, lūdzu, pie galda!

41. Kad visi jau bija iztukšojuši pa kausam vīna, Ksants jautāja:

— Ēzop, vai ēdiens gatavs?

— Jā, — Ēzops atbild.

— Iedod man nobaudīt! — Ksants pavēl.

Ēzops ar karoti izzvejo vienīgo lēcas graudiņu un to pasniedz Ksantam. Šis graudiņu apēd un saka:

— Nav nekādas vainas. Cel galdā!

Ēzops saliek šķīvjus, ielej tajos novārījumu un ziņo: — Brokastis pasniegtas. Ēdiet veseli!

Ksants viņam saka:

— Te taču ūdens vien ir. Kur tad lēcas?

— Tu nupat kā apēdi, — Ēzops atbild.

— Kā? — vaicā Ksants. — Tu izvāriji tikai vienu graudiņu?

— Protams, — Ēzops atbild. — Vai tu man neteici: «Izvāri kādu lēcu!» un nevis «lēcas»? Ir tak atšķirība starp vienskaitli un daudzskaitli!

42. Nu Ksants Ēzopam norāda:

— Lai ciemiņi neapvainotos, labi žigli pagatavo tās četras cūkas kājas, ko nopirki, un pasniedz ar etiķi un garšvielām.

Ēzops ielika cūkas kājas katlā un sāka tās vārit. Ksants, meklēdams ieganstu, lai Ēzopu izpērtu, piecēlās un teica:

— Ēzop, atnes no pieliekamā etiķi un pielej klāt!

Kamēr Ēzops gāja uz pieliekamo, Ksants ienāca virtuvē, izņēma no katla vienu kāju un to noslēpa.

Kad Ēzops atgriezās un redzēja, ka palikušas vairs tikai trīs kājas, viņš saprata, ka vienu tišuprāt papēmis Ksants, lai būtu pamats viņu sodīt. Tieši šai brīdī viņš pagalmā ieraudzīja sivēnu, ko baroja Ksanta sievas dzimšanas dienai, to vienā mirklī noķēra, apsēja tam ap purnu virvi un nocirta kāju. To viņš, nosvilinājis ugunī, iemeta katlā pazudušās vietā.

Bet Ksantam tikmēr radās bažas, ka Ēzops pazudušās kājas dēļ varētu aizmukt. Tāpēc viņš papēma noslēpto cūkas kāju un atkal iemeta katlā. Tagad tur jau bija veselas piecas, bet to nezināja ne Ēzops, ne Ksants.

43. Pēc kāda laika Ksants prasa Ēzopam:

— Vai cūkas kājas jau izvārijušās?

— Jā, — Ēzops atbild.

— Tad nes tās šurp! — Ksants pavēl.

Ēzops atnes bļodu un tajā izliek visu, kas ir katlā, un nu nāk redzamas visas piecas cūkas kājas.

— Kas tad tas? — Ksants iesaucas.

Ēzops nobāl un prasa:

— Cik kāju ir diviem sivēniem?

— Astonas, — atbild Ksants.

— Nu lūk, — Ēzops saka, — šim te ir piecas, bet tam tur pagalmā — trīs.

— Draugi, — Ksants nopūšas, — šis cilvēks mani vēl traku padarīs!

Bet Ēzops uz to saka:

— Tad nevajadzēja man tādu kārtību noteikt, un es tev kalpotu, kā nākas. Bet neraizējies, saimniek! Tava kārtība tev pašam nāks par labu, jo tu vairs turpmāk klausītavās nekļūdisies. Pateikt kaut ko lieku vai arī par maz — tā ir nopietna kļūda.

Tā Ksants neatrada iegastu, lai izpētu Ēzopu, un samierinājās ar to.

44. Uz priekšu Ksants parādījās klausītavās kopā ar Ēzopu, un jau drīz vien visi viņu pazina.

Reiz kāds no Ksanta skolniekiem rīkoja pusdienas un uzlūdza filozofu līdz ar citiem klausītājiem.

Ksants saka Ēzopam:

— Paņem visu, kas vajadzīgs pusdienām, un nāc man līdzi! Es domāju — grozu, šķīvi, dvieli, lukturi, sandales un pārējo, ko varbūt aizmirsu pateikt.

Ēzops to visu savāca un gāja saimniekam līdzi. Pie galda Ksants paņēma dažus gaļas gabalus un iedeva Ēzopam, kas tos ielika grozā. Ksants pagriezās pret viņu un jautāja:

— Vai tev ir visi gaļas gabali?

— Jā, visi, — Ēzops atbildēja.

— Tad aiznes tos manai uzticamajai draudzenei! — Ksants sacīja.

— Labi, aiznesīšu, — Ēzops teica.

Viņš devās ceļā un nosprieda: «Nu ir izdevība atmak-sāt kundzei par to, ka viņa, tikko biju nopirkts, par mani nīrgājās un visādi šķendējās. Un vēl — kad dārznieks uzdāvināja dārzeņus, viņa tos izsvaidīja pa zemi un mīdīja kājām, tā ka pat nevarēju ar šo dāvanu iepriecināt saimnieku. Bet tagad viņai pierādīšu, ka salīdzinājumā ar uzticamu kalpu sieva nav nekas. Saimnieks tak sacīja: «Aiznes gaļu manai uzticamajai draudzenei», — un nu viņš dabūs redzēt, kura ir tā uzticamā.»

45. Pārnācis mājās, Ēzops nolika grozu, pasauca Ksanta sievu un, rādīdams viņai gaļas gabalus, sacīja:

— Skaties, kundze! Te nekas nav ne nozaudēts, ne ap-ēsts.

— Redzu, — Ksanta sieva atteica, — viss ir kārtībā, nekas nav aiztikts. Tātad to saimnieks sūta man?

— Nē, — Ēzops atbildēja.

— Bet kam tad? — Ksanta sieva jautāja.

— Savai uzticamajai draudzenei, — Ēzops atbildēja.

— Ak tu bendesmaiss, kas tad ir viņa uzticamā draudzene? — Ksanta sieva vaicāja.

— Pagaidi mirkli, — Ēzops sacīja, — gan redzēsi, kura ir uzticamā.

Viņš ieraudzīja mājās izaudzēto sugas kuci, pasauca to un teica:

— Šurp, Likaina! Še, ņem!

Kuce pieskrēja klāt, un Ēzops to pabaroja. Kad viņa bija visu apēdusi, Ēzops atgriezās mājā, kur notika mieļasts, un nostājās aiz Ksanta.

46. — Kas jauns, Ēzop? — Ksants vaicāja. — Vai iedeivi?

— Iedevu, — tas atbildēja.

— Vai apēda? — Ksants vaicāja.

— Jā, visu, — Ēzops atbildēja.

— Vai viņa tiešām varēja visu apēst? — Ksants jautāja.

— Jā, — Ēzops sacīja, — viņa bija izsalkusi.

— Un viņai garšoja? — Ksants vaicāja.

— Jā, garšoja, — Ēzops atbildēja.

— Un ko viņa teica? — Ksants vaicāja.

— Nekā neteica, — Ēzops atbildēja, — bet bija redzams, ka viņa ir tev pateicīga.

— Tādā gadījumā ar viņu viegli izlīgšu, — Ksants sacīja.

Bet Ksanta sieva teica savām verdzenēm:

— Meitenes, pie Ksanta vairs palikt nevaru. Lai atdod pūru, un es eju prom. Kā lai dzīvoju ar tādu, kam suns dārgāks nekā es?

Un viņa pagalam sašutusi ieslēdzās savā guļamistabā.

47. Tikmēr mielasts turpinājās. Sarunas raisījās dzīvi, un, kā jau tas mācītu vīru sabiedrībā pieņemts, sākās diskusija par dažādām problēmām. Kāds skolnieks jautāja:

— Kas cilvēkus varētu visvairāk satraukt?

Ēzops, stāvēdams kungam aiz muguras, atbildēja:

— Tas, ka miroņi pēkšņi celtos augšām un atprasītu savu mantu.

Atskanēja vispārēji smieklī, un skolnieki sarosījās:

— Tas taču ir jaunais vergs, ko Ksants nopirka mūsu klātbūtnē!

— Jā, viņš mani vēl toreiz par aitasgalvu nosauca, — viens no viņiem atcerējās.

— Ne jau visu viņš izdōmā pats, — cits saka, — Šo to viņš noklausās no Ksanta.

— Tāpat kā jūs visi, — Ēzops teica.

— Skolotāj, — sacīja skolnieki, — atļauj, mūzu vārdā, Ēzopam iedzert ar mums.

Ksants to atļāva, un Ēzops iedzēra,

48. Te nu kāds no skolniekiem jautāja pārējiem:

— Kādēļ aita, kad to ved uz kaušanu, klusē, kamēr cūka kviec vienā kvieksnā?

Neviens nespēja atbildēt. Tad Ēzops teica:

— Aitai ir gan labs piens, gan teicama vilna, un, kad to laiku pa laikam cērpj un slauc, tai kļūst tikai vieglāk. Tāpēc aita, ko dzen uz kaušanu, neko ļaunu nenojauš un iet labprāt, nebēgot arī tad, kad jau ierauga nazi. Bet cūka nedod ne vilnu, ne pienu, un tāpēc tā, zinādama, ka vajadzīga vienīgi tās gaļa, tik briesmīgi kviec.

Un skolnieki iesaucās:

— Lai visas mūzas mums liecinieces: cik lieliska atbilde!

49. Kad, mielastam beidzoties, visi izklīda, Ksants devās uz mājām. Viņš ienāca guļamistabā un sāka maigoties ar sievu un to skūpstīt. Bet viņa novērsās un teica:

— Nenāc man klāt! Ej mīlinies ar saviem vergiem un suņiem, bet man atdod pūru atpakaļ!

— Vēl kas jauns! — Ksants sacīja. — Diez ko man tas Ēzops atkal ievārijis?

Bet Ksanta sieva tik kliez:

— Vācies prom pie savas kuces, kurai tu gaļu sūti!

— Vai es neteicu, — saka Ksants, — ka Ēzops man kaut ko ievārijis? Atsauciet šurp Ēzopul!

50. Kad tas ieradās, Ksants jautāja:

— Ēzop, kam tu iedevi gaļu?

— Tu sacīji: «Aiznes to manai uzticamajai draudzenei!», — Ēzops atbildēja.

— Es ne kumosu neesmu dabūjusi, — Ksanta sieva brēca. — Uzprasi viņam pašam! Un lai tik pamēģina, man acīs skatīdamies, liegties!

— Re, blēdi! — Ksants saka, — viņa neko neesot dabūjusi!

— Kam tu man liki iedot gaļu? — Ēzops jautā.

— Manai uzticamajai draudzenei, — Ksants atbild.

— Tātad viņa būtu tava uzticamā draudzene? — Ēzops vaicā.

— Bet kas gan cits, nelieti? — Ksants iesaucas.

— To tu uz vietas redzēsi, — Ēzops atbild. Viņš pasauc kuci un saka:

— Skaties, kur uzticamā! Tava sieva gan sakās esam uzticama, taču tā nav taisnība. Lūk, pierādījums: tā, ko tu uzskati par uzticamu, nieka gaļas gabaliņa dēļ atprasa

savu pūru un grasās tevi pamest. Bet kuci tu vari slānīt, spārdīt, mocīt, projām dzīt, un tomēr viņa tevi neatstās, bet aizmirsīs visas pārestības un, asti luncinādama, atgriezīsies atpakaļ. Tev vajadzēja teikt: «Aiznes to manai sievai» un nevis «manai uzticamajai draudzenei», jo ne jau sieva tev ir uzticamā draudzene, bet kuce.

— Nu tu redzi, sieviņ, — Ksants saka, — ka pie visa vainīgs šis te balamute, ne jau es. Gan jau pienāks diena, kad likšu viņu izpērt, un tad tu būsi gandarīta.

50.a — Nē, — Ksanta sieva kļiedza, — pie tevis vairs nepalikšu nevienu dienu!

Un vēlāk viņa slepus atstāja māju un atgriezās pie saviem vecākiem.

Bet Ēzops teica saimniekam:

— Vai man nebija taisnība, ka uzticamā tev ir kuce, nevis sieva?

Pagāja vairākas dienas, bet sieva bija nepielūdzama. Ksants pie viņas sūtīja savus draugus, lai tie viņu pierunā atgriezties, bet viss velti. Redzēdams, cik nomākts ir Ksants sievas dēļ, Ēzops piegāja viņam klāt un sacīja:

— Neskumsti, saimniek! Es parūpēšos, lai viņa rīt pat atkal būtu klāt.

Ēzops paņēma naudu, aizgāja uz tirgu un sapirka vistas, zosis un daudz ko citu un, apkrāviēs ar visu to, stāigāja pa ielu, kur bija apmetusies Ksanta sieva, bet izlikās nezinām, ka viņa tur dzīvo. Sastapis kādu no tās vecāku vergiem, Ēzops tam uzprasīja:

— Draudziņ, vai šajās mājās gadījumā nepārdod kādas zosis un vēl šo to, kas piederas kāzu mielastam?

— Bet kam tev tas vajadzīgs? — vergs jautāja.

— Filozofs Ksants rīt precas, — Ēzops atbildēja tam.

Šis tūdaļ jož pie Ksanta sievas un viņai visu izstāsta. To izdzirdusi, viņa, vairs ne mirkli nekavēdamās, atgriezās pie vīra un saka:

— Kamēr es dzīva, Ksant, tev citu sievu neredzēt!

51. Otrā dienā Ksants uzlūdza savus skolniekus, pie kuriem nesen bija ciemojies, un teica Ēzopam:

— Ēzop, man šodien būs viesi. Pagatavo mums pusdienām to labāko un skaistāko, kas vien ir pasaulē!

«Gan es viņu izmācīšu,» nosprieda Ēzops, «lai nedod tāds mulķīgs rikojumus.» Viņš aizgāja uz miesnieka bodi, sapirka cūku mēles un, pārnācis mājās, daļu no tām novārīja, citas izcepa, vēl citas sagatavoja aukstā veidā

ar garšsagnēm. Kad noliktajā laikā ieradās uzlūgtie ciemiņi, Ksants teica:

— Ēzop, atnes mums ko ēst!

Ēzops katram atnesa vārītu mēli asā mērcē.

— Rau, skolotāj, teica skolnieki, — pat tavā ēdienkartē netrūkst filozofijas. Pūles te gan nav taupītas! Jau pašā mielasta sākumā mums pasniedza mēles.

52. Viņi iedzēra reizes divas vai trīs, un Ksants atkal sacīja:

— Ēzop, atnes mums ko ēst!

Ēzops atkal visiem padeva mēli, šoreiz ceptu, — stipri sālītu un piparotu.

— Kaut kas dievišķīgs, skolotāj! — iesaucās skolnieki. — Nudien, brīnišķi! Tas tāpēc, ka mēle cepta ugunī, un vēl jo labāk, ka tā ir tik stipri sālīta un piparota. Pikantā garša atraisa mēles, dara tās dzēlīgākas.

Viņi iedzēra vēl, un Ksants saka jau trešoreiz:

— Ēzop, atnes mums ko ēst!

Ēzops visiem atnesa auksto mēli ar garšsagnēm.

— Ai, Dēmokrit! — skolnieki sačukstas. — Man no visām šīm mēlēm jau pašam mēle sāp.

Un kāds no viņiem saka:

— Vai tiešām nekā cita nebūs? Protams, tur, kur savu roku pieliek Ēzops, nekas labs nav gaidāms.

Skolniekiem no aukstās mēles metās nelabi.

— Ēzop, — Ksants pavēl, — atnes katram pa šķīvim viras!

Ēzops pasniedza visiem mēļu novārījumu, bet neviens tam pat nepieskārs.

— Ēzops mūs ar savām mēlēm nobeidzis, — viņi novaldas.

— Ēzop, vai mums nekā cita nav? — Ksants jautā.

— Nē, — Ēzops atbild, — nekā cita nav.

53. — Tātad nekā cita nav, nelieti? — Ksants saka. — Vai es tev neteicu: «Nopērc to labāko un skaistāko, kas vien ir pasaulē»?

— Kāda laime, — Ēzops atbild, — ka tu mani rāj šo mācīto vīru klātbūtnē! Patiešām, tu man sacīji: «Nopērc to labāko un skaistāko, kas vien ir pasaulē!», bet kas gan pasaulē vēl labāks un skaistāks par mēli? Mēle ir pamatā jebkurai filozofijai, jebkurai izglītībai. Bez mēles nekas nenotiek, bez tās mēs ne ko dodam, ne ko ņemam, ne ko

pērkam. Bez mēles valstī nav domājama kārtība, nav iespējami likumi un rikojumi. Bet, ja visas dzīves pamatā ir mēle, tad par to nekas labāks nevar būt.

— Lai mūzas liecinieces: to viņš lieliski pateica! — skolnieki sacīja. — Tev, skolotāj, nav taisnība!

Viņi aizgāja projām un visu nakti mocījās ar caureju.

54. Otrā rītā viņi žēlojās Ksantam. Tas viņiem sacīja:

— Tā, mācītie draugi, nav mana, bet Ēzopa, nelietīgā verga, vaina. Taču šodien pat es jūs pacienāšu ar kārtīgām pusdienām un, kā tās pagatavot, viņam norādīšu jūsu klātbūtnē.

Viņš atsauc Ēzopu un teica:

— Tā kā tu itin visu, ko tev saka, apgriez otrādi, tad ieklausies labi: aizej uz tirgu un nopērc visu to riebigāko un draņķīgāko, kas vien ir pasaulē!

Ēzops, to dzirdēdams, ne aci nepamirkšķināja. Viņš atkal aizgāja uz miesnieka bodi, nopirka visu nokauto cūku mēles un, pārnācis mājās, no tām pagatavoja pusdienas. Tikmēr atnāca Ksants ar saviem skolniekiem un atgūlās pie galda. Kad viņi bija iedzēruši pa kausam, Ksants teica:

— Ēzop, atnes mums ko ēst!

Ēzops pasniedza visiem pa sālītai mēlei etiķi.

— Kas tad tas? — skolnieki brīnās. — Atkal mēles?

Ksants nobāl, bet skolnieki savā starpā spriež:

— Varbūt šis domā mūs ar etiķi izārstēt no vakardienas caurejas?

Viņi iedzēra vēl pāris kausu, un Ksants vēlreiz saka:

— Atnes mums ko ēst!

Ēzops visiem padeva ceptu mēli.

— Ak vai! — skolnieki sūkstās. — Vai tiešām šis stulbenis mūs ar savām mēlēm atkal bendēs nost tāpat kā vakar?

55. — Kas te atkal notiek, nekrietneli? — Ksants jautā.

— Vai es tev neteicu: «Aizej uz tirgu un nopērc visu to riebigāko un draņķīgāko, kas vien ir pasaulē»?

Ēzops atbild:

— Bet kas gan vēl riebigāks par mēli? Mēles dēļ rodas naids, dzimst intrigas, domstarpības, nenovīdība, ķildas, kari. Vai tad pasaulē var vēl kas sliktāks un riebigāks būt par mēli?

Kāds no Ksanta galdabiedriem saka:

— Ja tu šo klausīsi, skolotāj, viņš tevi traku padarīs,

Kāda āriene, tāda arī dvēsele! Par šo te vergu, šo zākātāju un intrigantu, es ne obola nedotu.

— Klusu, skolniek! — Ēzops teica. — Tu, man domāt, esi daudz lielāks intrigants. Tev gar Ksantu nekādas daļas nav, un tomēr tu ar savām nekrietnajām runām kurini naidu, kūdi saimnieku pret vergu. Jaukties citu darīšanās, tā ir vējgrābšļa, nevis nopietna vīra cienīga rīcība.

56. Ksants, meklēdams ieganstu, lai varētu izpērt Ēzopu, viņam uz to saka:

— Ja nu man liktenis lēmis diskutēt ar paša vergu, tad paskaidro, Ēzop, kādēļ šis cilvēks ir vējgrābslis! Tu taču man draugu tikko par tādu nosauci, vai ne?

— Protams, ka viņš ir vējgrābslis, — Ēzops atbild. — Tādu netrūkst, kas neatsakās uz cita rēķina ēst un dzert, bet ne jau visi tāpēc bāž savu degunu otra darīšanās, jo katram pietiek savu rūpju.

— Tu tātad apgalvo, — turpina Ksants, — ka ir cilvēki, kas savu degunu nebāž otra darīšanās? Tad nu es atceļšu savu iepriekšējo rīkojumu. Pusdienas mums lai tūda! sāk gatavot kāds cits, bet tu bez kavēšanās dodies ceļā un uzlūdz mielastā cilvēku, kas nebāzīs degunu otra darīšanās. Ja viņš to tomēr darīs, tad pirmoreiz klusēšu, otro reizi — piedošu, bet trešo — tevi noslānīšu, kā to esi pelnījis.

57. Ēzops visu, ko tam sacīja Ksants, noklausījās un nākamajā dienā devās uz laukumu meklēt cilvēku, kas nebāzīs savu degunu citu darīšanās. Tur viņš redz: divi vīri sakāvušies, visapkārt drūzmējas ļaudis. Tikai viens cilvēks sēž malīnā un savā nodabā kaut ko lasa. Ēzops nospriež: «Šo te uzlūgšu. Tas nu gan, rādās, par citu darīšanās neliksies ne zinīs. Tā tikšu cauri ar veselu ādu.» Viņš pieiet šim klāt un saka:

— Cienījamais, filozofs Ksants ir dzirdējis par tavu krietnumu un uzlūdz tevi pusdienās.

— Labi, — šis atbild, — es aiziešu un gaidīšu pie vārtiem.

Pārnācis mājās, Ēzops sagatavoja visu pusdienām, bet Ksants jautā:

— Ēzop, kur ir tas cilvēks, kas nebāž degunu citu darīšanās?

— Viņš gaida pie vārtiem, — Ēzops atbild.

Noliktajā stundā viesi paaicināja iekšā, un viņš atgūlās pie galda kopā ar Ksanta draugiem,

58. Ksants liek tam pirmajam pasniegt vīnu ar medu, bet ciemiņš iebilst:

— Nekādā gadījumā, saimniek! Vispirms iedzer pats, pēc tam lai dzer tava sieva, un tad dzersim mēs, tavi viesi.

Ksants Ēzopam met ar acīm: «Skat, viens punkts manā labā! Šis jau paspējis iejaukties citu darīšanās.»

Tad padeva zivju viru, un Ksants, izaicinādams ciemiņu, teica:

— Pavāram iedevu garšsaknes atliku likām, bet viņš laikam par mani domā nīrgāties, — te nav ne garšvielu, ne eļļas. Viru nevar ne mutē ņemt! Uz vietas izpērt pavāru!

Bet ciemiņš saka:

— Nevajag, saimniek! Virai nav nekādas vainas, tā ir lieliska!

Ksants nu jau otru reizi met Ēzopam ar acīm: «Re, jau divi punkti!»

Tad galdā parādījās sezampīrāgs. Ksants to nobaudīja un teica:

— Atsauciet tūdaļ cepēju! Te pietrūkst gan medus, gan rozīņu.

Un atkal ciemiņš sacīja:

— Nudien, pīrāgs brīnumgards, saimniek, un vispār — pusdienas uz goda!

Ksants atkal met ar acīm: «Tā! Trīs punkti!»

— Esmu zaudējis, — Ēzops atzīst.

Visi cēlās no galda. Ēzopu sasēja un izpēra. Tad Ksants viņam teica:

— Lūk, tik tālu mēs nu būtu! Un tagad ej un sameklē cilvēku, kas nejaucas citu darīšanās! Ja neatradīsi, likšu tevi iekalt važās un saraustīt gabalos.

59. Nākamajā dienā Ēzops izgāja ārpus pilsētas, lai sameklētu cilvēku, kas par citiem neliktos ne zinis. Pēkšņi viņš ieraudzīja kādu vīru — pēc izskata laucinieks, taču uzvedas pavisam pieklājīgi. Tas jāja uz ēzeļa, kuram bija uzkrauta malka, un, sarunādamies ar savu lopiņu, vairījās no ļaužu drūzmas. Ēzops nosprieda, ka šim vīram savu rūpju gana un tāpēc citu cilvēku darīšanas gaužām vienaldzīgas, un tam sekoja. Zemnieks sēž ēzelītim mugurā un saka:

— Pasteidzies, draudziņ, lai ātrāk tiekam mājās. Malciņu pārdosim par divpadsmit asiem. Par diviem asiem

dabūsi sienīņu, par diviem nopirkšu sev ēdamo, bet astopus noliksim nebaltai dienai. Var uzbrukt slimība vai pēkšņi uznākt ziema, un tad nekur netiksim. Ja šodien apēdīsi savus miežus un mums atgadās kas negaidīts, tad rīt tev nebūs ne miežu, ne siena.

60. Ēzops, to visu dzirdēdams, domā: «Zvēru pie mūzām, šis vīrs gan nekur nejauksies! Es viņu uzrunāšu.»

Ēzops viņam pieiet klāt un saka:

— Labdien, tētiņ!

Zemnieciņš atņem sveicienu, un Ēzops vaicā:

— Cik tava malciņa maksā?

— Divpadsmit asu, — zemnieks atbild.

«Patiešām,» domā Ēzops, «cik šis iecerējis, tik arī prasa.»

— Tētiņ, — Ēzops taujā, — vai Ksantu, filozofu, pazīsti?

— Nē, nepazīstu, dēliņ, — zemnieks atbild.

— Kā tā? — Ēzops jautā.

— Neesmu no ziņkārīgajiem, — zemnieks saka.

— Dzirdējis gan esmu par viņu.

— Lai tev ilgs mūžs un veselība! — Ēzops novēl, — esmu viņa vergs.

— Es taču neprasu, vai tu esi vergs vai brīvs cilvēks, — zemnieks atsaka. — Man no tā ne silts, ne auksts.

«Šis tiešām nav ziņkārīgs,» Ēzops nodomā un turpina.

— Tavu malku es pārku, tētiņ. Dzen nu ēzeli uz Ksanta māju!

— Es nezinu, kur viņa māja, — zemnieks atbild.

— Nāc man līdzī, — Ēzops viņu aicina, — tad redzēsī!

61. Viņš aizveda zemnieku uz Ksanta māju, paņēma malku, samaksāja un teica:

— Tētiņ, saimnieks tevi uzlūdz kopā ar viņu pusdienot. Atstāj ēzelīti pagalmā, tur viņu aprūpēs.

Zemnieks, pat nejautādams, kādēļ viņam parāda tādu godu, dodas taisni pie galda tāds, kāds ir — ar mālu sabristos apavos.

— Vai šis nu būs tas vīrs, — Ksants vaicā, — kas nekur nebāzīs savu degunu?

Manīdams, ka Ēzops liek uz šo lielas cerības, Ksants saka sievai:

— Dārgumiņ, tev taču gribas Ēzopu pārmācīt?

— Un kā vēll — Ksanta sieva atbild.

— Tad dari, kā teikšu! — Ksants turpina. — Celies augšā un aiznes ciemiņam bļodu, it kā gribēdama viņam kājas nomazgāt! Viņš pēc tava izskata nopratīs, ka esi saimniece, un to nepieļaus, bet teiks: «Vai tev nav verga, kas man varētu kājas nomazgāt?» Un tā, lūk, viņš būs jaucies citu darišanās, un par to Ēzopam atkal tiks pēriens.

Ksanta sieva, kas Ēzopu ne acu galā neieredzēja, tūdāl apsējās dvieli un, otru uzmetusi uz pleca, nolika viesim bļodu. Šis gan apjauta, ka tā ir saimniece, bet nodomāja: «Ksants ir filozofs. Ja gribētu, lai kājas man nomazgā vergs, viņš tā arī rīkotos, bet, ja viņš, man godu parādīdams, licis to darīt savai sievai, nevēlos būt neaudzināts un jaukties viņa darišanās. Tāpēc ļausos šai, lai mazgā vien.» Un, kad ciemiņam kājas bija nomazgātas, tas atgūlās pie galda.

62. «Ai, mūzas, šis nu gan ir viltnieks!» Ksants nosprīda un lika viesim pirmajam pasniegt vīnu ar medu.

«Vispār jau pirmie dzer saimnieki,» ciemiņš nodomāja, «bet, ja filozofs, mani pagodinādams, licis vīnu vispirms padot man, es par to nelikšos ne zinis.» Un viņš tvēra kausu un izdzēra to tukšu.

Ksants tagad lika atnest pusdienas. Galdā cēla zivju viru, un Ksants teica zemniekam:

— Ēd!

Ciemiņš sāka viru strēbt kā Haribda, bet Ksants, gribēdams panākt, lai zemnieks jaucas viņa darišanās, pagāršoja to un pavēlēja kādam vergam:

— Ej, puisi, pasauc pavāru!

Šis atnāca, un Ksants viņam teica:

— Pasaki man: kādēļ virā nav ne eļļas, ne piparu, kaut gan no manis dabūji itin visu, kas vajadzīgs? Izģērbiet viņu un krietni sadodiet!

«Vīra ir lieliska, te gan nekā netrūkst,» zemnieks prāto. «Bet, ja Ksantam ir zobs uz pavāru un viņš grib to izpērt, tad man tur nav ko jaukties.»

Nabaga pavāru izpēra. «Šis vīrs,» domā Ksants, «ir vai nu kurls, vai mēms, vai neprot neko lāgā pateikt.»

Saldajam ēdianam atnesa pīrāgu. Zemnieks tādu pat gleznās nebija redzējis un likās tam klāt, laudzams gabalu pēc gabala ķieģeļa lielumā.

63. Ksants nobaudīja pīrāgu un atkal sāka kliegt:

— Uz vietas atsauciet pīrādznieku!

Tas atnāk, un Ksants saka:

— Nelieti, pīrāgs pavisam skābs — te nav ne medus, ne piparu, ne sīrupa.

— Kungs, — pīrādznieks atbild, — ja pīrāgs slikti izcepies, tad tā ir mana vaina. Bet, ja trūkst medus un pīrāgs skābs, tur vainīga kundze, nevis es. Kad ķēros pie pīrāga, palūdzu medu, bet viņa atbildēja: «Iedošu, kad pārnākšu no pirts.» Taču viņa aizkavējās, un mīkla bez medus tikmēr saskāba.

— Ja tā ir sievas nolaidība, — Ksants saka, — uz līdzenas vietas viņu dzīvu sadedzināšu!

Bet sievietai viņš klusītiņām pačukst:

— Tēlo nu savu lomu, kā nākas, mīļumiņ!

— Ēzop, — viņš tad pavēl, — atnes žagarus un krauj tepat istabas vidū sārtā!

Ēzops sanesa žagarus un sakrāva lielu sārtu. Ksants sagrāba sievu un, vilkdams to uz sārtu, uzmanīgi vēroja ciemiņu, vai šis aiz sašutuma nelēks augšā un neiejauksies.

64. Taču zemnieks par visu to necēla ne ausu, bet mierīgi pie galda sūca savu vīnu. Tad, beidzot tomēr saprazdams, ka saimnieks grib šo pārbaudīt, viņš teica:

— Saimniek, ja tāds ir tavš lēmums, tad, lūdzams, uzgaidi mazlietiņ! Es tikai aizskriešu uz mājām pēc sievas, un tad sadedzināsim abas reizē.

Ksants, apbrīnodams šā cilvēka mieru un vienaldzību, sacīja:

— Ēzop, tu esi uzvarējis! Bet nu pietiek zoboties par mani! Rimsties un kalpo man uz priekšu godīgi!

— Labi, saimniek, — Ēzops atbild, — tev vairs par mani žēloties nevajadzēs — redzēsi, cik tev ir godīgs vergs.

65. Nākamajā dienā Ksants Ēzopam saka:

— Aizej uz pirti un paskaties, vai tur ir daudz cilvēku! Ēzops ceļā satiek pilsētas priekšnieku. Tas jautā:

— Kurp iedams, Ēzop?

— Nezinu, — Ēzops atbild.

— Kā tā? — pilsētas priekšnieks brīnās. — Es tev vai-cāju, kur tu ej, un tu man atbildi, ka nezini!

— Zvēru pie mūzām, — Ēzops atbild, — es to patiešām nezinu.

Pilsētas priekšnieks liek Ēzopu aizvest uz cietumu, un šis nu viņam saka:

— Redzi, priekšniek! Vai man nebija taisnība? Es taču nezināju, ka mani vedīs uz cietumu?

Pārsteigts par šādu atbildi, pilsētas priekšnieks Ēzopu palaida vaļā.

66. Ēzops, nonācis pie pirts, redz, ka ļaužu tur daudz, bet pie pašas ieejas zemē ir akmens, ko aiz nevižības kāds nometis. Visi, kas iet pirtī, pār šo akmeni klūp un šķendējas par cilvēku, kas to nosviedis, bet nevienam nenāk ne prātā akmeni pacelt un aizvākt prom.

Kamēr Ēzops vēl tur stāv un brīnās par ļaužu muļķību, beidzot atnāk viens, kas, paklupis un nolamājies: «Jupis lai parauj, kas to te nometis!», pavāc akmeni malā un ieiet pirtī.

Ēzops, pārnācis mājās, Ksantam saka:

— Saimniek, pirtī bija tikai viens cilvēks.

— Viens? — Ksants vaicā. — Tad nu reiz varēs ērti nomazgāties. Paņem mantas un ejam!

Ksants, ieiedams pirtī un tur ieraudzīdams milzum daudz cilvēku, saka:

— Ēzop, vai tu man nesacīji, ka pirtī ir tikai viens cilvēks?

— Kā tad! — Ēzops atbild. — Bet paskaties pats: vai tu redzi šo akmeni? Tas pirmīt gulēja pie pašas ieejas, un visi, kas nāca uz pirti, klupa pār to, taču nevienam nebija tik daudz saprašanas, lai akmeni pamestu malā. Cik daudzi tur klupa, bet tikai viens, pats paklupis, to aizvāca projām, lai tas vairs citus netraucētu! Tāpēc nospriedu, ka visu šo ļaužu vidū tas ir vienīgais cilvēks, un tā tev arī teicu.

— Jā, — Ksants saka, — Ēzopam, lai arī ko viņš ievārījis, atbilde vienmēr gatava!

67. Kad Ksants nomazgājās, viņš lika Ēzopam pagatavot pusdienas un devās pie galda. Iedzēris dažus kausus, viņš juta vajadzību iziet laukā sevis pēc. Ēzops gāja līdzī un ar divieli un ūdens krūzi nostājās viņam blakus.

— Vai tu nezini, Ēzop, — Ksants vaicā, — kāpēc mēs atvieglinājušies aizvien atskatāmies, lai pavērotu, kas tur iznācis laukā?

Uz to Ēzops atbildēja:

— Reiz, ļoti senos laikos, dzīvoja kāda ķēniņa dēls. Viņš uzdzīvodams tik daudz ēda un dzēra, ka, atvieglodams vēderu, aizvien tupēja pārlietu ilgi, tik ilgi, kamēr

viņam kādudien, pašam to nemanot, iznāca laukā smadzenes. Kopš šā laika cilvēki tādā reizē vienmēr atskatās, vai nav izkritušas smadzenes. Bet tu, saimniek, neuztraucies! Ar tevi tas nevar notikt, jo tev smadzeņu nemaz nav.

68. Ksants atgriezās pie galda, un iedzeršana turpinājās. Kad viņš jau bija ieskurbis, visi ņēmās cits citam uzdot miklas un uzstādīt visādus jautājumus, kā jau tas mācītu vīru sabiedrībā klājas. Par kādu no šiem jautājumiem aizsākās strīdīņš, un tajā iejaucās arī Ksants, turklāt nevis kā pie dzīru galda, bet drīzāk kā klausītāvā. Ēzops ievēroja, ka Ksants jau iekarsis, un viņam teica:

— Kad Dionīss bija radījis vīnu, viņš cilvēkiem pasniedza trīs kausus un tiem paskaidroja, kā jādzer: pirmais kauss, viņš teica, domāts baudai, otrs — liksmei, trešais — reibumam. Baudai un liksmei tu jau esi dzēris, bet reibuma kausu, to atstāj jaunajiem. Ja nu tu vēlies kādu pamācīt, tad šim nolūkam tavā rīcībā ir klausītavas.

— Turi muti! — Ksants, jau pavisam piedzēries, viņam uzkliedza. — Savus padomus pataupi viņpasaulei!

— To atstāju tev, — Ēzops atbildēja, — gan arī pats tur nonāksi.

69. Kāds no skolniekiem, redzēdams Ksantu tā ārdāmiēs, viņam jautā:

— Saki, skolotāj, vai cilvēks spēj visu?

— Kas tur runā par cilvēku? — Ksants vaicā. — Jā, cilvēks spēj visu, viņam itin viss pa spēkam!

Bet skolnieks, gribēdams Ksantu iedzīt strupceļā, jautā:

— Vai jūru cilvēks varētu izdzert?

— Tīrais nieks! — Ksants atbild. — Es pats to izdzeršu.

— Bet, ja neizdzeri, kas tad? — skolnieks vaicā.

Ksants, jau iedzēris tik daudz tīrvīna, ka zaudējis jebkādu sajēgu, kliedz:

— Esmu ar mieru derēt uz visu, kas man ir: ja neizdzeršu jūru, lai kļūstu par pēdīgo ubagu!

Viņi saderēja, likdami ķīlā savus gredzenus, bet Ēzops, kas stāvēja Ksantam kājgalī, iebelza viņam pa potīti un teica:

— Saimniek, ko tu dari? Tu tak neesi savā prātā! Kā tu varēsi izdzert jūru?

— Muti ciet, ķēms! — Ksants viņam uzbļauj, pats nezinādams, kādas derības salīdzis.

70. Otrā rītā Ksants pieceļas un, gribēdams nomazgāt muti, sauc:

— Ēzop!

— Kas ir, saimniek? — šis vaicā.

— Uzlej man ūdeni uz rokām! — Ksants pavēl.

Ēzops atnes krūzi un lej. Ksants, mazgādams muti, ierauga, ka viņam vairs nav gredzena, un jautā:

— Ēzop, kur ir mans gredzens?

— Nezinu, — Ēzops atbild.

— Ak vai! — Ksants nopūšas.

— Paņem tūdaļ klusītēm no savām mantām, cik vari, — Ēzops iesaka, — un noglabā nebaltaī dienai, jo tev vairs nekas nepieder!

— Kā tā? — Ksants brīnās.

— Tu vakar pie dzīru galda saderēji uz visu, kas tev pieder, — Ēzops paskaidro, — ka izdzersi jūru, un ūilai iedevis savu gredzenu.

— Kā gan varēsi izdzert jūru? — Ksants jautā.

Ēzops saka:

— Stāvēdams tev kājgalī, teicu: «Rimsties, saimniek! Ko tu dari? Tas taču nav iespējams!» Bet tu mani neklausīji.

Ksants nometas Ēzopam pie kājām un iesaucas:

— Lūgšus lūdzos tevi, Ēzop, — tu tak man esi gudriņieks: izdomā kaut ko, lai uzvaru šajās derībās vai vismaz atbrīvojos no tām!

— Uzvarēt tu nekādi nevari, — Ēzops saka, — bet atbrīvoties gan! To es nokārtošu.

— Kādā veidā? — Ksants jautā, — pasaki!

71. Ēzops paskaidro:

— Kad ieradīsies šķīrējtiesnesis ar otro derībnieku un tevi aicinās izdzert jūru, neatsakies! Ko solījies iereibis, to atkārto arī skaidrā. Noliec galdu, un lai tavi vergi sastājas ap to. Tas būs ļoti iespaidīgi. Pludmalē saskries visa pilsēta skatīties, kā tu izdzersi jūru. Kad visi būs sanākuši, piepildi kausu ar jūras ūdeni, paaicini šķīrējtiesnesi un jautā viņam: «Par ko tad saderējām?» Viņš atbildēs: «Par to, ka izdzersi jūru.» Tu jautāsi: «Un neko vairāk?» Viņš atbildēs: «Nē, vairāk neko.» Tad, atsaukdamies uz viņa vārdiem, saki: «Cienījamie pilsoņi! Daudz jo daudz ir ūdeņiem bagātu upju, kas nepārtraukti ietek

jūrā. Es apņēmos izdzert vienīgi jūru, nevis arī upes, kas tajā ietek. Liec manam pretiniekam aizsprostot visu upju ietekas, lai es varētu izdzert jūru vienu pašu.» To šis, protams, izdarīt nespēs, un tāpēc tu arī nevarēsi izdzert jūru. Tā neiespējamajam pretī stās neiespējamais, un līdz ar to šis jautājums būs nokārtots.

72. Ksants apbrīvoja Ēzopa atjautību un atguva drosmi.

Drīz pie mājas vārtiem ieradās viņa pretinieks līdz ar pilsētas cienījamiem vīriem un, paaicinājis laukā Ksantu, viņam teica:

— Izdzer nu saskaņā ar derībām jūru vai arī atdod man visu, kas tev pieder!

Ēzops viņam atbildēja:

— Vāc nu labāk pats savas mantas kopā: jūra jau tikpat kā izdzerta!

— Ēzop, — skolnieks atbildēja, — pēc īsa brīža tu pierēsi man, nevis Ksantam.

— Atdod labāk manam saimniekam savu mantību, — Ēzops viņam teica, — un nemels niekus!

To sacījis, viņš lika aiznest uz jūras malu zvilni. Pats viņš turpat novietoja galdu, bet uz tā nolika dažus kausus. Saskrēja vai visi iedzīvotāji, un tad ieradās arī Ksants un atgūlās zvilnī.

Ēzops nostājās viņam līdzās, piepildīja kausus ar jūras ūdeni un pasniedza tos savam saimniekam.

— Lai esmu nolādēts! — skolnieks iesaucās. — Vai viņš patiešām taisās izdzert jūru?

73. Ksants jau dzīrās kausu likt pie lūpām, taču vispirms vēl pajautāja:

— Kur ir šķīrējtiesnesis?

Tas iznāca priekšā, un Ksants viņam vaicāja:

— Par ko tad saderējām?

— Par to, ka izdzeri jūru, — šķīrējtiesnesis atbildēja.

— Un neko vairāk? — Ksants jautāja.

— Nē, vairāk neko, — šķīrējtiesnesis teica.

Ksants saka klātesošajiem:

— Cienījamie pilsoņi! Kā jums labi zināms, ir daudz jo daudz ūdeņiem bagātu upju, kas nepārtraukti ietek jūrā. Es apņēmos izdzert vienīgi jūru, nevis arī upes. Lai mans pretinieks aizsprosto visu upju ietekas, tā ka man līdz ar jūru nav jāizdzer arī upes.

Tā filozofs guva virsroku. Tauta, suminādama Ksantu, skaļi uzgavilēja, bet skolnieks noietās viņam pie kājām un teica:

— Skolotāj, dižais cilvēks, tu esi uzvarējis, to atzīstul Bet nu tevi ļoti lūdzu, atsauksim derības!

Un derības tika atsauktas.

74. Ēzops saka Ksantam:

— Saimniek, es tevi paglābu no izputināšanas un esmū pelnījis, ka tu man dāvā brīvību.

— Rimsties! — Ksants tam atbild. — Gan zinu pats, kas man darāms.

Ēzops noskuma, taču ne par to, ka viņam nepiešķīra brīvību, bet par Ksanta nepateicību, tomēr nesacīja neviena vārda. «Pagaidi tik,» viņš nodomāja, «gan ar tevi izrēķināšos!»

75. Kādudien Ksanta sieva ieraudzīja Ēzopu kailu un ievēroja, cik tam varens rīks. Viņa aizmirsa Ēzopa atbaidošo ārieni un, iekāres pārņemta, sacīja:

— Ēzop, pakalpo man, un tev tiks vairāk prieka nekā saimniekam!

— Tu tak zini, — Ēzops atbildēja, — ja saimnieks to uzzinās, viņš mani bez žēlastības sodīs, un pelnīti.

Bet viņa tik smejas un saka:

— Izdari man desmitreiz pa prātam, un es tev uzdāvāšu apmetni.

— Zvēril! — Ēzops pieprasa.

Viņa jau bija tik ļoti iekarsusi, ka patiešām zvērēja, un Ēzops viņai noticēja.

Deviņreiz izdarījis tai pa prātam, viņš iesauca:

— Kundze, vairāk nevaru!

Taču viņa, jau iepazinusi viņa spējas, saka:

— Nekā! Vēl desmito reizi, citādi apmetni nedabūsi!

Ēzops sasprindzināja visus spēkus desmitajai reizei, bet nomaldījās. Tomēr šis prasīja:

— Dod nu apmetni! Citādi nosūdzēšu saimniekam.

— Es ar tevi salīgu, ka uzarsi manu tīrumu, bet tu, pārkāpdams ežu, arī kaimiņlauku. Izlabo kļūdu, tad došu apmetni.

76. Tieši tobrīd mājās pārnāca Ksants, un Ēzops griezās pie viņa:

— Man ir domstarpības ar saimnieci. Izšķir, lūdzu, mūsu strīdu!

— Kas tad jums atgadījies? — Ksants vaičā.

Ēzops atbildēja:

— Saimniek, kundze, kopā ar mani iedama pa ceļu, ieraudzīja plūmju koku, pilnu ar augļiem. Vienā zarā plūmju bija sevišķi daudz, un kundze, gribēdama tās nobaudīt, man saka: «Notriec man ar akmeni desmit plūmju, un es tev uzdāvāšu apmetni.» Man arī laimējās notriekt desmit plūmju, bet viena no tām iekrita mēslos, un kundze nu atsakās man apmetni dot.

Ksanta sieva, visu noklausījusies, sacīja:

— Tās deviņas es patiešām dabūju, bet to, kura iekrita mēslos, neskaitu. Lai viņš met no jauna un notriec vēl desmito, tad arī iedošu apmetni.

— Šī plūme vēl nav nogatavojusies, — Ēzops iebilda.

Ksants nosprieda, ka Ēzopam apmetnis jāsaņem, un skubināja: — Ēzop, iesim tūdaļ uz tirgu, es nevaru vairs ne mirkli kavēties! Tad arī varēsi notriekt plūmes un iedot kundzei.

Bet šī teica:

— Lai viņš tā arī dara, vīriņ! Tikai pats gan nemet! Tad viņam arī iedošu apmetni.

77. Ksants kādudien saka Ēzopam:

— Tā kā protu pareģot pēc putnu lidojuma, izej laukā un paskaties, vai tur pie vārtiem nesēž kāds nelaimi vēstītājs putns! Ja redzēsi divas vārnas kopā, pasauc mani, jo tas sola laimi ikvienam, kas šos putnus pamana.

Ēzops iziet laukā un — kāda veiksmē! — ierauga pie vārtiem divas vārnas. Viņš steidzas atpakaļ pie Ksanta un kliedz:

— Nāc ātrāk laukā, tur sēž divas vārnas!

— Ejam! — Ksants atbild.

Bet, kad viņš iznāca laukā, viena vārņa jau bija aizlaidusies, un Ksants, ieraudzīdams tikai otru, saka:

— Nelieti, vai es nepieteicu: sauc mani, ja redzēsi divas vārnas kopā? Bet tu mani sauc, kaut gan ieraudzīji tikai vienu.

— Viena vārņa aizlaidusies prom, saimniek, — Ēzops atbild.

— Tā tu mani visu laiku āzē! — Ksants tam uzbļauj.

— Izgērbiet viņu, šurp pletnes!

Ēzopu pamatīgi noslānīja. Kamēr viņu vēl pēra, ieradās kāda Ksanta drauga vergs un uzlūdza filozofu pusdienās.

— Saimniek, tu, mani pērdams, rikojies netaisnīgi! — Ēzops saka.

— Kādēļ netaisnīgi? — Ksants vaicā.

— Tu taču sacīji, — Ēzops atbild, — ka redzēt divas vārnas kopā ir uz laimi. Es ieraudzīju divas vārnas un steidzos tev to pateikt, bet tikmēr viena aizlaidās. Kad iznāci laukā, tu vairs redzēji tikai vienu vārnu, un tomēr tevi uzlūdza pusdienās, bet es, kaut gan ieraudzīju divas, dabūju pērienu. Kā lai vēl tic pareģojumiem un visādām zīmēm?

— Laidiet viņu vaļā, pietiek! — Ksants pārsteigts pavēlēja un devās uz viesībām.

77.a Pēc pāris dienām Ksants pasauca Ēzopu un viņam teica:

— Pagatavo mums kārtīgas brokastis, es uzaicināju savus skolniekus.

Ēzops visu pienācīgi sagatavoja ciemiņu uzņemšanai un sacīja kundzei, kas turpat ēdamistabā bija atgūlusies:

— Lūdzu, saimniec, uzmanī galdu, lai suns ko nepakampj!

— Ej vien un neraizējies! — kundze atbildēja, — man acis ir visur — gan priekšā, gan pakaļā.

Ēzops aizgāja kārtot citas darīšanas un, kad atgriezās, ieraudzīja kundzi aizmigušu guļam ar muguru pret galdu. Viņš nobijās, ka suns varbūt kaut ko no galda paķēris, bet tad atcerējās, ka saimniece bija teikusi: «Man acis ir visur — gan priekšā, gan pakaļā». Ēzops uzrāva augšā kundzes tērpu, atsegdams tai dibenu, un tādu atstāja guļam.

Drīz brokastīs ieradās Ksants ar saviem skolniekiem un redz saimniecei guļam ar pliku dibenu. Visiem kļuva neērti, un viņi novērsās, bet Ksants saka Ēzopam:

— Ko tas nozīmē, nelieti?

— Saimniec, — Ēzops viņam atbild, — man pirmīt bija jākārto visādas darīšanas, un, baidīdamies, ka mūsu suns varētu kaut ko no galda aizstiept, palūdzu kundzei to uzmanīt. Viņa man sacīja: «Ej vien un neraizējies! Man acis ir visur — gan priekšā, gan pakaļā». Bet, kā tu pats redzi, viņa ir aizmigusī, tāpēc atsedzu mugurpusi, lai redz ar tām acīm, kas pakaļā.

— Negēlīl! — Ksants kļiedza, — cikreiz tu mani jau neesi licis kaunā, bet tā kā šodien vēl nekad! Tu apkauj mani, gan kundzi! Ciemiņu dēļ tevi šobrīd neaiztikšu, bet pienāks laiks, un es tevi tā noslānīšu, ka tu vairs necelsies.

77.b Pēc kāda laika Ksants reiz uzaicināja brokastīs rētorus un filozofus un sacīja Ēzopam:

— Nostājies pie vārtiem un uzmani, lai neienāk neviens no neizglītotajiem ļaudīm. Ielaid tikai mācītos vīrus!

Noliktajā stundā Ēzops aizslēdza mājas vārtus un apsēdās pie tiem. Kad atnāca pirmais viesis un klausīnāja, Ēzops viņam jautāja:

— Ko luncina suns?

Ciemiņš iedomājās, ka viņu saukā par suni, un sašutis devās prom. Tāpat Ēzops runāja ar daudziem citiem, un viņi visi, juzdamies apvainoti, aizgāja prom. Beidzot atnāca vēl viens un klausīnāja pie vārtiem, un arī viņam Ēzops vaicāja:

— Ko luncina suns?

— Asti, — šis atbildēja.

Ēzops, dzirdēdams pareizo atbildi, atdarīja vārtus, ielaida ciemiņu un ziņoja Ksantam:

— Saimniek, brokastīs atnācis tikai šis filozofs vien, citu nav.

Ksants bija ļoti sarūgtināts, jo domāja, ka skolnieki viņu piemānījuši, bet tie otrā rītā, ieradušies mācībās, Ksantam saka:

— Skolotāj, tu laikam sadomāji pazoboties par mums un, tā kā pašam tomēr bija neērti, noliki pie vārtiem savu pretīgo Ēzopu, lai tas par mums izņirgātos un par suņiem apsaukātu.

— Jūs laikam sapņojat, — Ksants viņiem atbild.

— Nekā, mēs tak neguļam! Viss ir taisni tā, kā sakām, — skolnieki atbild.

— Šurp Ēzopul — Ksants pavēl.

Ēzops ierodas, un Ksants viņam saka:

— Kas tev ienāca prātā, draņķi tāds, ka manus draugus, manus skolniekus neielaidi godbijīgi mūsu viesmīlīgajās mājās, bet viņus apvainoji, apsaukāji un ar kaunu padzini?

— Saimniek, — Ēzops atbild, — vai tu pats man ne-teici: «Nelaid manās mājās nevienu nemācītu cilvēku iekšā, tikai rētorus un filozofus»?

— Jā, teicu, putnubiedēkli, — Ksants saka, — un vai tad šie nav mācīti?

— Protams, ka ne! — Ēzops atbild, — viņi neko ne-jēdz. Es biju pie vārtiem un, kad viņi klausīnāja, vai-

cāju: «Ko luncina suns?», bet neviens nezināja pareizo atbildi, tāpēc es tādus nejēgas nelaidu iekšā. Vienīgi šis atbildēja pareizi, — un Ēzops norādīja uz ciemiņu, kas bija ar saimnieku brokastojis.

Izdzirduši šādu atbildi, skolnieki atzina, ka Ēzopam taisnība.

78. Citudien Ksants kopā ar Ēzopu pastaigājās ārpus pilsētas. Viņi tērzēdami iemaldījās kapsētā, un Ksants tur aizrāvās ar kapu uzrakstu lasīšanu. Te Ēzops pēkšņi ieraudzīja kapakmeni, kurā bija iecirsti vairāki nesakarīgi burti: A L K P A D. Viņš tos parādīja Ksantam un jautāja:

— Ko tas nozīmē?

Ksants sāka gudrot, ko šis uzraksts varētu nozīmēt, bet neko nespēja izdomāt un ļoti sadrūma. Viņš jutās neērti, ka, būdams filozofs, nevar tikt skaidrībā par dažiem burtiem.

— Bet kā tu domā, Ēzop? — Ksants beidzot jautāja.

Ēzops redzēja, cik nomākts ir viņa saimnieks, un te piepeši mūzas savā dievišķīgajā žēlsirdībā apgaismoja viņa prātu. Tad Ēzops teica Ksantam:

— Saimniek, ko tu man dosi, ja ar šā uzraksta palīdzību atradīšu tev apraktu mantu?

— Pusi mantas un brīvību, — Ksants atbildēja.

79. To dzirdējis, Ēzops pacēla no zemes pamatīgu lausku, atgāja pāris soļu nost no kapakmens un aiz liela koka ņēmās rakt zemi. Viņš atraka lādi ar zeltu un dārglietām un atdeva to kungam, sacīdams:

— Nu, saimniek, dod, ko solīji!

— Pie visiem dieviem, — Ksants atbildēja, — nekā nedošu, kamēr nepateiksi, kā tev ienāca prātā mantu rakt. Tas manī interesē daudz vairāk nekā pati manta.

— Saimniek, — Ēzops sacīja, — vīrs, kas te noglabāja savas bagātības, pats bijis filozofs un savu noslēpumu slēpis aiz šiem burtiem. Paskaties, viņš šai akmenī iecirstis vārdu pirmos burtus: A — aiz, L — lielā, K — koka, P — paroc, A — atradīsi, D — dārglietas!

— Lai Zevs man liecinieks! — Ksants iesaucās. — Ja tu tik atjautīgs un tik asu prātu, savu solījumu gan nepildīšu.

Ēzops, manīdams, ka saimnieks patiešām negrib pildīt solīto, sacīja:

— Bet man, saimniek, tevi jābrīdina: manta jāatdod īpašniekam.

— Kas tad ir šis īpašnieks? — Ksants jautāja.

— Dionīsijs, Bizantijas valdnieks, — Ēzops atbildēja.

— Kā tu to zini? — Ksants brīnījās.

— No šiem pašiem burtiem, — Ēzops sacīja, — te viss pateikts.

— Kā tā? — Ksants vaicāja.

— Tad paklausies! — Ēzops sacīja. — A — aiznes, L — lādi, K — karaļa, P — pili, A — atdod, D — Dionīsijam!

80. Ksants, redzēdams, ka Ēzopam viss labi saskan, viņam saka:

— Labi, Ēzop, ņem pusi un stāvi klusu!

— Tā man tik un tā pienākas, — Ēzops atbild, — un nevis no tavas žēlastības, bet pēc mantas apracēja gribas.

— Kā tā? — Ksants atkal brīnās.

— To atkal skaidri un gaiši rāda šie paši burti, — Ēzops atbild. — Tie nozīmē: A — atrakuši, L — lādi, K — katrs, P — paturiet, A — atraduma, D — daļu!

— Tu patiešām esi varen gudrs! — Ksants iesaucās. — Iesim ātrāk mājās, sadalīsim mantu, un es tev dāvāšu brīvību.

Bet, kad viņi pārnāca mājās, Ksants sāka bailoties, ka Ēzops, kļuvis brīvs, varētu valdniekam paziņot par atrastajām bagātībām. Tāpēc viņš lika Ēzopu sasiet un ieslodzīt.

— Dod man brīvību, — Ēzops saka, — un ņem visu mantu sev!

— Lieliski izdomāts! — Ksants atbild. — Kad būsi brīvs, jo vieglāk varēsi pieprasīt mantu un mani nosūdzēt valdniekam, bet tas tev neizdosies, nepūlies velti!

— Sargies, saimniek! — Ēzops brīdina. — Ja nedāvāsi man brīvību no laba prāta, vēlāk būsi spiests to darīt pret savu gribu.

— Izbeidz šīs plāpas, draņķi! — Ksants viņam uzkliedza.

81. Ap šo laiku pilsētā notika vēlēšanas, un visa tauta sapulcējās teātrī. Likumglabātājs atnesa grāmatu ar pilsētas likumiem un valsts zīmoģu un teica:

— Pilsoņi, jūs tagad pēc sava ieskata ievēlēsiet jaunu likumglabātāju, kas turpmāk sargās mūsu likumu un glābās valsts zīmoģu.

Kamēr tauta sprieda, kam dāvāt tik lielu uzticību, pēkšņi nolaidās ērglis, paķēra zīmogu un atkal pacēlās gaisā. Samiešus pārņēma milzīgs satraukums, jo viņi bija pārliecināti, ka šis atgadījums vēstī lielu nelaimi, un tūdaļ saaicināja pareģus un priesterus, lai tie šo zīmi iztulko, taču neviens pats to nespēja. Tad piecēlās kāds sirmgalvis un sacīja:

— Samas pilsoņi, kādēļ lai uzklausām šos vīrus, kuri tikai prot sev piepildīt vēderus ar to, ko atrauj ziedoju-
miem, un dzīvo izlaidīgi, izlikdamies krietni un tikumīgi? Jūs labi zināt, ka šādu zīmi iztulkot nav viegli. Izprast to pa spēkam tikai augsti mācītam vīram. Taču mūsu vidū ir Ksants, filozofs, ko pazīst visa Grieķija. Tad nu viņu arī lūgsim mums šo zīmi izskaidrot.

Sirmgalvis atkal apsēdās, un pilsoņi vērsās pie Ksanta un lūdza viņu iztulkot atgadījumu ar ērgļa nolaupīto zīmogu.

82. Ksants iznāca priekšā, bet nezināja, ko teikt, un izlūdās apdomas laiku, lai varētu rast pareizo izskaidrojumu. Ļaudis jau gribēja izklīst, kad ērglis atlaidās otrreiz un izmeta zīmogu no nagiem, un tas iekrita kādam valsts vergam azotē. Nu visi lūdza Ksantu dot izskaidrojumu arī otrajai zīmei. Ksants to apsolīja un sadrūmis atstāja sapulci.

83. Viņš pārnāk mājās un saka:

— Vajadzēs man atkal lūgt Ēzopu, lai palīdz atrast iztulkojumu.

Un Ksants pavēl:

— Pasauciet Ēzopu!

Ēzops ierodas sasaistītām rokām.

— Atraiet viņam rokas! — norāda Ksants.

— Es nemaz nevēlos, lai atraisa, — Ēzops saka.

— Atraisu, lai tu ko atrisinātu, — Ksants atbild.

— Tātad ne jau manis dēļ atraisīsi! — Ēzops saka.

— Gana, Ēzop, nedusmojies vairs! — Ksants lūdzas.

Ēzopam atraisīja rokas, un viņš jautāja:

— Ko tev vajag, saimniek?

Ksants izstāstīja atgadījumu ar ērgli, un Ēzops apsolīja viņam palīdzēt.

84. Taču vispirms viņam gribējās Ksantu mazliet paspīdzināt, un viņš tam otrā rītā saka:

— Saimniek, ja vajadzētu atminēt kādu vienu vārdu,

es to labprāt izdarītu, bet šai gadījumā nevarēšu tev palīdzēt, jo neesmu nekāds pareģis.

Kad Ksants to dzirdēja, viņu pārņēma izmisums, un, kaunēdamies no samiešiem, viņš nolēma sev darīt galu. «Laiks, kas man piešķirts zīmes iztulkošanai, jau iet uz beigām,» viņš domāja, «un šo negodu, ka, būdams filozofs, nespēju pildīt savu solījumu, pārdzīvot nekādi nevaru!» Un, tiklīdz iestājās nakts, viņš sameklēja valgu un devās prom no mājām.

85. Kad Ēzops, kambarī gulēdams, redzēja Ksantu tik neparastā laikā izejam no mājām, viņš nojauta, kas šim padomā, un sekoja tam, jo neturēja vairs ļaunu prātu dārglietu dēļ. Viņš ieraudzīja, ka saimnieks aiz pilsētas vārtiem piestiprina koka zarā valgu un dziras galvu bāzt cilpā.

— Pagaidi, saimniek! — viņš kliedz jau iztālēm.

Ksants atskatās un mēnesnīcā redz Ēzopu skrienam šurp. «Ēzops mani tomēr noķēra,» viņš nodomā un saka:

— Kam tu mani, Ēzop, novirzi no pareizā ceļa?

— Kur tad paliek visa tava filozofija, saimniek? — Ēzops viņam saka. — Kur tava izslavētā gudrība? Kur tava savaldība, ko pats sludini? Vai tiešām esi tik neapdomīgs un glēvs, ka traucies nāvē, patīkamas dzīves vietā izvēlēdamies valgu? Atjēdzies, saimniek!

— Laid mani, Ēzop! — Ksants viņam atbild. — Labāk ar cieņu mirt nekā vilkt kaunpilnu dzīvi.

— Liec nu to cilpu mierā, saimniek! — Ēzops saka. — Es pacentīšos atrast zīmei izskaidrojumu.

— Kā tad tā? — Ksants brīnās.

— Paņem mani līdzī uz teātri, — Ēzops viņam saka, — bet tautai izdomā ticamu ieganstu: pasaki, ka filozofija ar pareģojumiem nenodarbojas! Stādi mani tautai priekšā, piebilzdams, ka esmu no tevis daudz ko iemācījies. Mani aicinās izteikties, un es viņiem visu izskaidrošu, kā nākas.

86. Šādiem vārdiem viņš Ksantu pierunāja atgriezties mājās.

Bet otrā dienā Ksants tautas sapulcē teica šādu runu:

— Tā kā mūsu loģiskās filozofijas likumi šai zinātnei nosprauž noteiktas robežas, nevaru jums būt ne zīmju tulkis, ne putnu reģis. Bet manas mājas tomēr spēj jums izdarīt arī šo pakalpojumu. Būdams filozofs, nedrīkstu atļauties neko, kas mazinātu manu cieņu. Taču nodošu jūsu

rīcībā savu vergu, kas manā prasmīgajā vadībā apguvis tik daudz zinību, ka varēs jums zīmi iztulkot.

To pateicis, viņš sapulcei stādīja priekšā Ēzopu.

87. Bet samieši, tiklidz viņu ieraudzīja, sāka pilnā kaklā smiet un klaigāt:

— Šurp citu zīmju tulku! Šis te pats ir ļauna zīme! Kas par drausmīgu ģimi! Krupis kas krupis! Kāds cūkas purns! Vēderainais pods! Gatavais pērtiķis!

Ēzops to visu noklausījās, ne aci nepamirkšķinājis. Kad beidzot iestājās klusums, viņš bilda šādus vārdus:

88. — Kam tā blenžat uz mani, kam zobojaties? Nevis izskatu vērojiet, bet prātu! Ir mulķīgi nonievāt cilvēka gara spējas tikai tāpēc vien, ka viņš ir neglīts. Nav mazums cilvēku ar ķēmīgu ārieni, bet veselu saprātu. Ja kādam pārāk siks augums, to ievērot nav grūti, bet prāts uzreiz nav redzams, tāpēc arī nedrīkst cilvēku pārsteidzīgi nopulgot. Ārsts taču nepasludinās slimnieku par neglābjamu, tam vienīgi uzmetis skatienu, bet vispirms izskaitīs pulsu un tikai tad uzstādīs diagnozi. Kurš gan spriež par viņu pēc mucas izskata, nenobaudot pašu vīnu? Par mūzu spriež teātrī, par Kiprīdu — gultā. Tāpat par cilvēka prātu var spriest, klausoties viņa runās.

Samieši nu aptvēra, ka Ēzopa vārdi nepavisam neatbilst viņa ārienei, un sacīja cits citam:

— Nudien, viņš nav ar pliku roku ņemams! Un runāt viņš arī prot!

— Nebaidies, iztulko mums zīmi! — viņi tam uzsauca.

Ēzops, redzēdams, ka izpelnījies atzinību, izmantoja izdevību un sāka droši runāt:

89. — Cienījamie samieši! Vergam neklājas brīvai tautai zīmes tulkot. Tāpēc ļaujiet man runāt kā brīvam cilvēkam! Ja tas, ko teikšu, jūs apmierinās, lai saņemtu apbalvojumu kā brīvs cilvēks, bet, ja kļūdīšos, tad arī sodiet mani kā brīvu cilvēku un nevis kā vergu! Piešķiriet man runas brīvību, lai varu visu pateikt nebaidīdamies!

90. Samieši griezās pie Ksanta:

— Mēs tevi lūdzam, Ksant, dāvā Ēzopam brīvību!

Arī sapulces priekšsēdētājs teica Ksantam:

— Dāvā Ēzopam brīvību!

— Es nevēlos atlaist brīvībā vergu, kas man kalpo jau tik ilgu gadus.

Priekšsēdētājs, redzēdams, ka Ksants nav ar mieru, ierosināja:

— Nodod Ēzopu man, es tev par viņu samaksāšu. Tad tautas vārdā pasludināšu viņu par brīvu.

Ksants atcerējās, ka viņš Ēzopu nopircis par septiņdesmit pieciem denārijiem, un, lai ļaudis nedomātu, ka viņš savu vergu atbrīvo tikai naudas dēļ, lika tam iznākt priekšā un teica:

— Es, Ksants, pēc Samas tautas lūguma Ēzopam piešķiru brīvību.

91. Kad šis jautājums bija nokārtots, Ēzops stājās tautas priekšā un sacīja:

— Cienījamie samieši! Jums jāpadomā, kādu izeju rast un kā savu brīvību saglabāt, jo zīmes vēsti par uzbrukumu valstij un verdzību. Vispirms gaidāms karš. Atcerieties, ka ērglis ir putnu valdnieks, jo viņš ir stiprāks par visiem pārējiem. Un šis ērglis atļaidies pakampa no likumu grāmatas jūsu valsts zīmogu un to iesvieda kādam valsts vergam azotē. Tas nozīmē, ka brīvības, drošības balsta vietā jums stāsies bezcerīgais verdzības jūgs. Lūk, šāds ir zīmes iztulkojums. Nav šaubu — kāds valdnieks grib jums atņemt brīvību, atcelt jūsu likumus un pakļaut jūs savai varai.

92. Ēzops tik tikko bija beidzis, kad no valdnieka Krēza ieradās ziņnesis apmetnī ar baltu apmali un vēlējās sastapt Samas valsts amatpersonas. Uzzinājis, ka tās pašlaik vada tautas sapulci, viņš ienāca teātrī un samiešiem nodeva vēstījumu. Viņi to atplēsa un izlasīja. Tajā bija rakstīts:

«Krēzs, Līdijas valdnieks, sūta sveicienu Samas valsts vadītājiem, padomei un tautai. Es jums pavēlu no šīs dienas man maksāt nodevas. Ja atteiksities, vērsīšos pret jums ar visiem manas valsts rīcībā esošajiem spēkiem.»

93. Valsts vadītāji apspriedās ar tautu, vai nevajadzētu piekrist nodevu maksāšanai, lai valsts neieimantotu sev par ienaidnieku tik varenu valdnieku. Bet tauta, pēc nupat pieredzētā godādama Ēzopu kā uzticamu pareģi, prasīja viņam padomu, maksāt vai nemaksāt tribūtu. Ēzops atbildēja:

— Samas pilsoņi! Jūsu valsts cienījamākie vīri jums ieteikuši maksāt Krēzam nodevas, un tomēr jūs man vēl prasāt padomu. Ja nu es sacīšu: «Nemaksājiet!», Krēza acīs būšu ienaidnieks.

Bet tauta kļiedza:

— Lai! Dod padomu!

— Padomu nedošu, — Ēzops atbildēja, — tikai izstāstīšu fabulu.

94. «Pēc Zeva rīkojuma Prometejs cilvēkiem reiz parādījis divus ceļus — brīvības ceļu un verdzības ceļu. Brīvības ceļš sākumā bijis nelīdzens, šaurs un stāvs, un ērkšķiem kaisīts; tur nebijis ūdens un ik uz soļa draudējušas briesmas. Toties šā ceļa beigu posms bijis līdzens un viegli ejams. To ieskāvušas augļu koku birzis, ūdens bijis papildnam, un ceļinieks tur varējis pēc visām ciešanām tīkamu atpūtu rast. Verdzības ceļš turpretim sākumā bijis līdzens un puķēm nosēts, brīnumjauks pēc skata un baudu pilns. Taču ceļa gals bijis šaurs, akmeņains un stāvs.»

95. Samieši no Ēzopa stāsta saprata, kas viņiem labāk, un vienā balsī kļiedza ziņnesim, ka izvēlas grūto ceļu. Šis, atgriezies dzimtenē, valdniekam pavēstīja visu, ko bija teicis Ēzops. To dzirdēdams, Krēzs sapulcēja savu karaspēku un lika tam apbruņoties. Krēza padomnieki valdnieku atbalstīja, sacīdami:

— Dosimies, valdniek, tūdaļ karā pret Samu! SAGRĀBSIM šo salu un aizrausim prom Atlantijas okeānā! Tā būs laba mācība citām tautām, un neviens vairs neuzdrošinās stāties pretim tik varenam valdniekam.

Taču kāds Krēza radinieks, viņu uzrunādams, sacīja:

— Es zvēru pie svētās diadēmas, kas rotā tavu pieri, — tu nespēsi pakļaut samiešus, kamēr būs dzīvs šis Ēzops, kas viņiem dod padomus. Sūti viņiem vēstuli un pieprasi, lai izdod Ēzopu! Raksti samiešiem: «Prasiet par viņu, ko gribat, un jūs to dabūsit.»

96. Krēzs, to visu noklausījies, lika šā padoma devējam pašam doties uz Samu, jo uzticamāka un saprātīgāka sūtņa viņam nebija. Tas bez kavēšanās sēdās kuģī un aizbrauca uz Samu. Tur viņš, sasaucis tautas sapulci, pārliecināja samiešus, ka viņiem labāk izdot Ēzopu nekā zaudēt valdnieka draudzību.

Un tauta trokšņoja un kļiedza:

— Ved tik prom! Lai Krēzs dabū to Ēzopu!

Bet Ēzops nostājās sapulces priekšā un teica:

— Esmu ar mieru pie valdnieka kājām mirt. Taču vispirms gribu jums pastāstīt fabulu, un, kad būšu miris, iecērtiet to manā kapakmenī!

97. «Kad dzīvnieki vēl runāja cilvēku valodā, vilki reiz karoja ar avīm. Vilki guva virsroku un sāka plosīt avis, taču tām steidzās palīgā suņi, kas vilkus padzina. Tie, suņi pievārēti, nu sūtīja pie avīm vēstnesi. Šis, atnācis pie aitām, nostājās ganāmpulka priekšā un, runādams kā tautas sapulcē, teica:

— Ja vēlaties, lai mūsu starpā nebūtu vairs kara, izdodiet mums suņus! Tad varēsīt mierīgi gulēt un jums ne no kā vairs nebūs jābaidās.

Mulķa aitas paklausīja un izdeva vilkiem savus suņus. Vilki tos saplosīja, bet drīz vien uzklupa arī aitām.»

— Tāpat jums, spriežot pēc šīs fabulas, nevajadzētu ienaidniekiem izdot krietnus un noderīgus cilvēkus.

98. Samieši saprata, ka fabula attiecas uz viņiem pašiem, un nolēma Ēzopu neizdot. Taču Ēzops nu vairs pats negribēja palikt un kopā ar sūtni devās pie Krēza.

Kad valdnieks ieraudzīja Ēzopu, viņš briesmīgās dusmās sāka kliegt:

— Tātad šis te mani kavē pakļaut Samu, neļauj man ievākt no viņiem nodevas! Ja tas vēl būtu cilvēks kā cilvēks, nevis tāds ķēms, kaut kāda dabas kļūme!

Uz to Ēzops sacīja:

— Dižais valdniek! Neviens nav mani atvedis šurp ar varu. Es ierados no brīva prāta, lai mestos zemē pie tavām kājām. Bet tu izturies kā cilvēks, kas, pēkšņi ievainots, aiz sāpēm klieudz. Taču brūces dziedē ārsti, un tavas dusmas remdinās mani vārdi. Ja nomiršu še, tev pie kājām, kļūšu par tava valdīšanas laika kauna traipu. Tad tu uz priekšu no saviem draugiem dzirdēsi vairs tikai sliktus padomus. Viņi redzēs, kādu galu ņem cilvēki, kas tev dod labus padomus, un turpmāk ieteiks vienīgi to, kas tev kaitēs.

99. Valdniekam šī atbilde iepatikās, un viņš smaidīdams sacīja:

— Turpini un pastāsti man kādu fabulu par cilvēka likteni!

Un Ēzops stāstīja:

«Kad dzīvnieki vēl runājuši cilvēku valodā, kāds nabadzīgs vīrs, kam nebijis ko ēst, ķēris sienāžus, kaltējis tos un pārdevis par pieņemamu cenu. Reiz viņš atkal kādu sienāzi noķēris un grasījies nogalināt, bet tas, manīdams, kas draud, sacījis:

— Nenogalini mani, jo es nedaru nekā ļauna ne vār-

pām, ne zariem, ne lapām, ne jaunajiem dzinumiem. Kustinādams kājas un spārnus, radu tikamas skaņas, kas priecē ceļavīrus.

Cilvēks, šo vārdu aizkustināts, palaida sienāzi, un tas patvērās ierastajā birzī.»

— Tā arī es, — Ēzops turpināja, — krītu pie tavām kājām. Apžēlojies par mani! Neesmu stiprs un nevaru taviem kareivjiem darīt pāri. Neesmu arī skaists un nevienu neapmelošu kā viltus liecinieks, kas tiesnešus ietekmē ar savu pievilcīgo ārieni. Miesa man neglīta, bet valoda prātīga un mirstīgajiem noderīga.

100. Krēzu Ēzopa vārdi aizkustināja, un viņš sacīja:

— Es tev dāvāju dzīvību. Prasi, ko vēlies, un tu to saņemsi.

— Izlīgsti ar samiešiem! — Ēzops lūdza.

— Labi, — valdnieks teica, — izlīgšu.

Ēzops noiet pie viņam un pateicās.

Ēzops uzrakstīja valdniekam savas līdzības un fabulas, kas pat šobaltdien nes viņa vārdu, un atstāja tās turienes grāmatu glabātavā.

Tad viņš no valdnieka saņēma vēstuli samiešiem, kurā Krēzs paziņoja, ka izlīgst ar tiem Ēzopa dēļ, un devās ceļā uz Samu. Tur viņš sasauca tautas sapulci un nolāsīja valdnieka vēstījumu. Kad samieši dzirdēja, ka Krēzs ar viņiem līgst mieru Ēzopa dēļ, viņi tam piešķīra bagātīgas balvas un vietu, kur tas viss norisinājās, nosauca par «Ēzopeju». Bet Ēzops ziedoja mūzām un veltīja tām svētnīcu, kur novietoja mūzu tēlus, bet pašā vidū — Mnēmosini, nevis Apollonu. Par to Apollons uz Ēzopu turēja jaunu prātu kā senāk reiz uz Marsiju.

III

101. Ēzops Samā pavadīja daudz gadu un bija tur lielā cieņā. Bet tad viņam sagribējās redzēt pasauli. Savos ceļojumos viņš noturēja pārrunas skolu klausītavās un par to saņēma krietnu maksu. Tā viņš apbraukāja visu zemi un beidzot nonāca Babilonā, kur tolaik valdīja Likurģs. Ēzops te izklāstīja dažādus filozofijas jautājumus un babiloniešos iemantoja izcila cilvēka slavu. Rakstura un prāta dēļ viņš iepatīkās arī pašam valdniekam, un tas viņu iecēla par valsts kases pārziņi.

102. Tais laikos valdnieki, gūstot uzvaras prāta sacensībā, mēdza cits no cita saņemt nodevas. Viņi savā starpā nekaroja, necinījās kaujās, bet vēstulēs sūtīja cits citam filozofijas uzdevumus, un tas, kurš nespēja tos atrisināt, maksāja sūtītājam nodevas.

Ēzops atrisināja visus Likurgam atsūtītos uzdevumus un sagādāja viņam milzu slavu. Tāpat viņš Likurga vārdā sūtīja uzdevumus citiem valdniekiem, un tie, nespējami rast atrisinājumu, bija spiesti Likurgam maksāt tribūtu. Tādējādi babiloniešu valsts pletās aizvien tālāk un tālāk un pakļāva ne vien barbaru tautas, bet arī jo daudzus citus novadus līdz pašai Grieķijai.

103. Babilonā Ēzops iepazinās ar kādu dižciltīgu jaunekli un, tā kā viņam savu bērnu nebija, pieņēma to dēla vietā. Viņš to stādīja valdniekam priekšā kā paša gudrības mantinieku un rūpīgi gādāja par audzudēla izglītību. Bet jauneklis tapa pārlieku iedomīgs un, iepaticies valdnieka blakussievai, kļuva par tās mīļāko, kaut gan Ēzops, kas to visu redzēja, viņu ne vienu vien reizi sašutis brīdināja, sacīdams, ka to, kas, grēkodams pret likumu, aiztiek valdniekam piederošu sievieti, gaida droša nāve.

104. Jauneklis Ēzopam šos vārdus ņēma ļaunā un, draugu kūdīts, viņu apmeloja valdnieka priekšā. Viņš Ēzopa vārdā Likurga ienaidniekiem aizrakstīja viltotu vēstuli ar solījumu tiem palīdzēt un, aizzīmogojis vēstuli ar Ēzopa zīmogu, to nodeva valdniekam, sacīdams:

— Lūk, kāds ir tavs uzticamais draugs! Paskaties, kā viņš pret tavu valsti viltu vērpj!

Valdnieks, ieraudzīdams zīmogu, noticēja un briesmīgās dūsmās pavēlēja Hermipam, miesassardzes priekšniekam, Ēzopu kā nodevēju sodīt ar nāvi. Taču Hermips, kas bija uzticams Ēzopa draugs, viņu nenogalināja. Viņš Ēzopu slepus ieslodzīja cietumā un valdniekam ziņoja:

— Nāves sods Ēzopam izpildīts.

Bet par valsts kases pārzini Ēzopa vietā kļuva Hēlijs.

105. Pēc neilga laika Ēģiptes valdnieks Nektanabons, dabūjis dzirdēt par Ēzopa nāvi, atsūtīja pie Likurga ziņnešus ar vēstuli, kurā bija risināmie uzdevumi. Viņš bija pārliecināts, ka neviens cilvēks Babilonā tos pēc Ēzopa vairs atrisināt nespēs. Uzdevums bija šāds:

«Nektanabons, Ēģiptes valdnieks, sūta sveicienu Likurgam, Babilonas valdniekam. Es vēlos uzcelt augstu torni, kas neskartu ne zemi, ne debesis. Atsūti man celtniekus

un cilvēku, kas atbildētu uz visiem maniem jautājumiem. Tad no manis desmit gadus saņemsi nodevas. Ja neatsū-tīsi, pats man desmit gadus maksāsi nodevas no visas ta-vas zemes.»

106. Likurgs, izlasījis vēstuli, par šo negaidīto pavēr-sienu ļoti sadrūma. Viņš atsauca savus tuvākos padom-niekus, arī Hermipu, un tiem vaicāja:

— Vai jūs spējat atrisināt uzdevumu par torni, vai arī nāksies jums visiem nocirst galvas?

— Nē, — padomnieki atbildēja, — mēs nezinām, kā var uzcelt torni, kas neskartu ne zemi, ne debesis.

Un kāds no viņiem piebilda:

— Dižais valdniek! Mēs labprāt darīsim visu, ko pavē-lēsi. Bet šai gadījumā esam bezspēcīgi. Taču apžēlojies par mums.

Valdnieks sadusmojās un lika sardzes priekšniekam vi-ņus visus sodīt ar nāvi. Bet tad viņš sāka pats sev ar dū-rēm seju daudzīt un drēbes plēst un apraudāja Ēzopu.

— Savā neprātā, — viņš vaimanāja, — pazudināju valsts stiprāko balstu! — Un no šā brīža Likurgs ne vairs ko ēda, ne dzēra.

107. Sardzes priekšnieks, redzēdams, cik sarežģīts ir valdnieka stāvoklis, nosprieda, ka pienācis laiks izlabot viņa kļūdu, un teica:

— Diženais valdniek, es zinu, ka mana pēdējā diena ir klāt.

— Kam tu tā runā? — Likurgs jautāja.

— Vai man! Esmu noziedzies, nepaklausīdams vald-nieka pavēlei, — Hermips sacīja.

— Kas tad būtu uz tavas sirdsapziņas? — Likurgs vai-cāja.

— Ēzops ir dzīvs! — Hermips atbildēja.

Dzirdēdams šo negaidīto vēsti, Likurgs priecīgs iesaucās:

— Ja tā ir taisnība, ka Ēzops dzīvs, es gribētu tev šo dienu, ko tikko dēvēji par savu pēdējo, pārvērst mūžībā. Glābdams Ēzopu, tu izglābi mani. Tāpēc tiksi apbalvots un turpmāk sauksies par Valdnieka glābēju.

Tā sacījis Hermipam, viņš pavēlēja tūdaļ atvest Ēzopu.

Kad tas atnāca, bāls no ilgā ieslodzījuma, netīrs un pin-kainiem matiem, valdnieks novērsa acis un apraudājās. Bet tad viņš lika Ēzopu aprūpēt un pārgērbt, lai to apmī-lotu.

108. Kad Ēzops bija atkal pieklājīgā izskatā, viņš, ieradies pie valdnieka, to godbijīgi sveicināja un, zvērēdams, ka runā skaidru patiesību, izstāstīja, kā audzudēls viņu apmelojis. Valdnieks Hēliju gribēja uz vietas sodīt ar nāvi par to, ka tas noziedzies pret savu tēvu, bet Ēzops viņu atrunāja, sacīdams, ka nāve tikai slēps dēla negodu, bet, palikdams dzīvs, viņš pats sev kļūs par nebeidzamu sirdsapziņas pārmetumu. Valdnieks piekāpās un Hēlijam dāvāja dzīvību. Bet tad viņš Ēzopam sacīja:

— Paskaties, ko šai vēstulē raksta ēģiptiešu valdnieks! Ēzops vēstuli izlasīja, pasmaidīja un teica:

— Atbildi viņam šādi: «Torņa celtniekus un vīru, kas atbildēs uz taviem jautājumiem, sūtīšu, tikko beigsies ziema.»

Valdnieks tā arī uzrakstīja un sūtīja uz Ēģipti ziņnešus ar atbildi. Ēzopu viņš atkal iecēla par valsts kases pārziņi, bet Hēliju nodeva tēvam. Ēzops jauno cilvēku ataicināja pie sevis un šādi pamācīja.

109. — Dēls mans, Hēlij! Uzklausi, ko teikšu! Tiesa, es tevi jau senāk centos audzināt, taču tu man atmaksāji ar nepateicību. Tad nu klausies un glabā manus vārdus savā atmiņā kā mantu, kas tev uzticēta.

«Vispirmām kārtām pienācīgi godā dievus. Cienī valdnieku, jo varenībā viņš līdzīgs dieviem.

Skolotāju godā tāpat kā vecākus. Šiem pati daba vēlējusi pret bērniem izturēties labi, bet skolotājs ir pelnījis divkāršu pateicību, jo viņš savu skolnieku mīl no brīva prāta.

Lai tavs dienišķais uzturs ir labs un pietiekams. Tad būs veselš un tev netrūks spēka rītdienas darbiem.

To, ko tu dzirdi valdnieka galmā, glabā kā tumšā kapā, jo citādi tevi pašu drīz vien glabās tumšais kaps.

Izturies labi pret sievu, lai viņai nenestos prāts uz citu vīrieti. Sieviešu dzimums ir vieglprātīgs, bet ar glaimiem tās var atturēt no aplamas rīcības.

Neplāties pie viņa kausa ar savām zināšanām. Tavi spriedelējumi būs nevietā, un tevi tikai apsmies, tāpēc valdi mēli.

Neskaud, ja kādam veicies, bet priecājies līdz ar viņu. Tad viņa veiksmē būs arī tavējā. Kas skauž, tikai kaitē pats sev,

Rūpējies par vergiem, lai arī viņiem kaut kas tiek no tā, kas tev pieder. Tad viņi tevi ne vien klausīs kā saimnieku, bet arī cienīs kā labdari.

Esi savaldīgs.

Nekautrējies mācīties arī vēl spēka gadus. Labāk iemācīties ko vēl nekā nekad.

Neesi atklāts ar sievu un neuztici viņai nekādus noslēpumus. Sieva laulības dzīvē ir tava pretiniece, kas augu dienu kaldina savus ieročus un tik to vien gudro, kā tevi pakļaut sev.

110. Izniec ar to, kas tev ir, un atliec kaut ko arī rīt dienai. Labāk to pēc nāves atstāt ienaidniekiem nekā, dzīvam esot, lūgt palīdzību no draugiem.

Esi laipns un pieklājīgs pret tiem, ar ko tev iznāk darīšanas. Arī suns, asti luncinādams, dabū gardu kumosu, riedams — pērienu.

Tiecies pēc gudrības, nevis pēc mantas. Mantu tu vari pazaudēt, gudrība paliek uz mūžu.

Kad tev klājas labi, nepiemini savus ienaidniekus ar ļaunu, bet izturies pret tiem laipni. Tad viņi sapratīs, kādam cilvēkam darījuši pāri, un to nožēlos.

Ja vari kur žēlsirdīgs būt, nevilcinies un atceries, ka liktenis ir nepastāvīgs.

Pļāpu un tenkotāju, lai tas arī būtu tavs brālis, aiztriec laikus prom, jo viņš neplāpā, tev labu vēlēdams, bet lai citiem izpaustu tavus vārdus un darbus.

Ja tev mantas daudz, nepriecājies; ja maz — nebēdā.»

To visu pateicis, Ēzops aizgāja. Bet Hēlijs rūgti nožēloja tēvam nodarīto pārestību un, pārdomādams viņa pamācības, tik ļoti cieta aiz sirdsapziņas mokām, ka darīja sev galu, atteikdamies no ēdiena. Ēzops viņu apraudāja un ar lielu greznību apbedīja.

111. Tad Ēzops ataicināja dažus putnu ķērājus un lika tiem sagūstīt četrus ērgļus. Šiem putniem viņš izplūca lidspalvas un tad pavēlēja, lai tos baro un pieradina nest uz muguras zēnus. Kad spalvas bija ataugušas, ērgļi jau paklausīgi nesa šos un kopā ar tiem pacēlās gaisā. Ērgļiem piesēja auklas, ar kurām zēni tos vadīja, lidodami, kur gribēja.

Pienākot vasarai, Ēzops atvadījās no valdnieka un ar saviem zēniem un ērgļiem devās ceļā uz Ēģipti. Lai izbrīnītu ēģiptiešus, viņš paņēma līdzī milzum daudz vergu un dažādu mantu.

112. Viņam ierodoties Memfisā, Nektanabonam darija zināmu, ka atbraucis Ēzops. Satraukts par šo ziņu, valdnieks ataicināja savus padomniekus un teica:

— Kungi, mani maldināja nepatiesa ziņa par Ēzopa nāvi, un tāpēc aizsūtīju Likurgam vēstuli ar izaicinājumu.

To sacījis, viņš lika Ēzopam izkāpt krastā. Nākamajā dienā tas ieradās, lai sveiktu valdnieku. Nektanabons saviem karavadoņiem un vietvalžiem bija devis rīkojumu gērbties baltās drānās, un arī pašam mugurā bija baltum balts apmetnis, bet galvā — rāgi. Viņš svinīgi apsēdās tronī un lika ieaicināt Ēzopu.

113. Ēzops, ieraudzīdams šo skatu, nevarēja vien nobrīnīties, bet Nektanabons viņam vaicāja:

— Pasaki: kam esmu līdzīgs, un pēc kā izskatās mani galminieki?

Ēzops atbildēja:

— Tu līdzinies mēnesim, bet tavi galminieki — zvaigznēm. Tāpat kā mēness atšķiras no zvaigznēm, arī tu savā ragu rotā esi līdzīgs mēnesim, bet tavi augstmaņi — zvaigznēm ap to.

Nektanabons apbrīnoja Ēzopa atbildi un viņu apdāvināja.

114. Otrā dienā Nektanabons bija apvilcis purpurkrāsas tērpu un, ar puķēm rokās nostājies augstmaņu vidū, ieaicināja Ēzopu. Tam ienākot, viņš jautāja:

— Pasaki: kam esmu līdzīgs, un kam līdzīgi mani galminieki?

Ēzops atbildēja:

— Tu esi līdzīgs pavasara saulei, tavi galminieki — zemes augļiem. Ar purpura mirdzumu tu, būdams valdnieks, priecē acis un pieņem no ziedošās zemes tās augļus pretim.

Valdnieks, apbrīnodams Ēzopa prātu, viņu no jauna apdāvināja.

115. Dienu vēlāk Nektanabons ietērpās baltās drānās, bet augstmaņiem lika apvilkt purpurkrāsas drēbes. Kad ieradās Ēzops, valdnieks tam vaicāja:

— Kam esmu līdzīgs?

Ēzops atbildēja:

— Tu līdzinies saulei, tavi galminieki — saules stariem. Tāpat kā saule ir spoža un mirdzoša, arī tu esi mirdzoši spožs kā saules ripa, bet vīri ap tevi — liesmaini kā saules stari.

— Tātad, — Nektanabons sacīja, — Likurga varenība, salīdzinot ar manējo, ir tīrais nieks.

Ēzops pasmaidīja un teica:

— Nevalkā veltīgi viņa vārdu, jo Likurgs par tevi pārāks, kā Zevs ir pārāks par Visumu. Zevs liek spīdēt saulei un mēnesim, liek mīties gadalaikiem. Dusmās viņš tricina zemi, drebinādams pats sava tempļa pamatus, šķīļ baismus zibeņus un grandina briesmīgus pārkonus. Tā arī Likurgs ar savas varenības spozmi aizēno un aptumšo tavējo, un viss ir niecīgs viņa diženuma priekšā.

116. Nektanabons, pārliecinājies, cik ass ir Ēzopa prāts un cik gudra viņa valoda, nu jautāja:

— Vai torņa celtniekus man esi atvedis?

— Viņi ir tavā rīcībā, — Ēzops atbildēja, — tikai vieta jānorāda.

Valdnieks pārsteigts aizveda Ēzopu ārpus pilsētas un tam norādīja celtnes izmērus. Ēzops ierādītā laukuma stūros novietoja savus ērgļus un pavēlēja zēniem tiem sēsties mugurā un pacelties gaisā. Tad zēni no augšas sauca:

— Padodiet mums mālus, ķieģeļus, balķus un pārējos būvmateriālus!

— Kas tad tie par spārnotiem cilvēkiem? — Nektanabons iesaucās.

— Raugi, Likurgam ir arī spārnoti cilvēki, — Ēzops atbildēja, — un tu, būdams mirstīgs cilvēks, vēl gribi sacensties ar dieviem līdzīgo Likurgu!

— Esmu zaudējis, — sacīja Nektanabons. — Tikai atbildi man vēl uz vienu jautājumu!

— Jautā, ko vēlies! — teica Ēzops.

117. Nektanabons sacīja:

— Man ir no Grieķijas atvestas ķēves, kuras, tiklīdz dzird Babilonā zviedzam ērzeļus, pirms laika izmetas.

— Uz šo jautājumu tev atbildēšu rīt, — Ēzops teica.

Atgriezies mājās, viņš pavēlēja saviem ļaudīm dabūt dzīvu kaķi. Viņi noķēra milzīgu kaķi un, visiem redzot, to sāka sist ar pletni. Kad ēģiptieši to ieraudzīja, viņi saskrēja pie Ēzopa mājas un sacēla lielu brēku. Ēzops nu lika kaķi palaist vaļā, bet ļaudis klaigādami devās pie valdnieka un tam nosūdzēja Ēzopu. Valdnieks viņu ataicināja pie sevis un teica:

— Tu rikojies slikti, jo kaķis ir svētās dieves Bubastīdas atveids, un ēģiptieši viņu pielūdz.

118. Bet Ēzops viņam atbildēja:

— Pagājušajā naktī šis kaķis noziedzies pret Likurgu. Tam bija gailēns, kas prata dūšīgi kauties un valdniekam vēstīja laiku. Bet kaķis šo gaili naktī nogalēja.

— Kā tev nav kauna tā melot! — iesaucās Nektanabons. — Kā tad kaķis pa vienu nakti varēja no Ēģiptes nokļūt Babilonā?

— Bet kā tad, — Ēzops atjautāja, — šejienes ķēves var dzirdēt zviedzam mūsu ērzeļus un tāpēc izmesties?

Valdnieks, iepazīnis Ēzopa gudrību, nu bija gaužām nobažījies, ka tiks pieveikts un viņam nāksies maksāt nodevas Likurgam.

119. Tāpēc Nektanabons, ne mirkli nekavēdamies, atsaucā no Hēliopoles pareģus, kas labi pārzināja arī dabas parādības. Ar šiem viņš apspriedās par Ēzopu un tad lika tiem ierasties mielastā reizē ar šo.

Viņi atnāca noliktajā stundā un atgūlās pie galda, un kāds no Hēliopoles pareģiem uzrunāja Ēzopu:

— Mūs atsūtījis dievs, lai paziņotu uzdevumus, kas tev jāatrisina.

— Jūs noniecināt gan sevi, gan savu dievu, — Ēzops atbildēja, — jo viņam, ja tas ir dievs, jāzina ikviena cilvēka domas. Taču jautājiet vien, ko gribat!

120. Pareģi teica:

— Pasaulē ir templis un tajā stabs, uz kura atrodas divpadsmit pilsētas. Katrai ir jumts ar trīsdesmit sijām, un ap ikvienu no tām skrien divas sievietes.

— Šo uzdevumu pie mums varētu pat bērni atrisināt, — Ēzops atbildēja. — Templis ir Visums, jo tajā ietverts itin viss. Stabs ir gads, kas stingri un nesatricināmi stāv savā vietā. Pilsētas uz tā ir divpadsmit mēneši, kuri pēc kārtas veic savus darbus. Trīsdesmit sijas ir trīsdesmit diennaktis, bet divas sievietes — nakts un diena, kas bez mitas viena otrai pakal steidz.

Pēc tam visi cēlās no galda.

121. Otrā dienā valdnieks Nektanabons sasauca savus padomniekus un teica:

— Tā vien rādās, ka šā nolādētā ķēma dēļ nāksies maksāt Likurgam nodevas!

Bet kāds no padomniekiem sacīja:

— Dosim viņam vēl šādu uzdevumu: «Kas tas ir, ko neesam ne redzējuši, ne dzirdējuši?» Tad mēs, lai arī ko viņš izdomātu, sacīsim, ka esam to redzējuši un dzirdē-

juši. Ar to viņš vairs galā netiks, un mēs būsīm uzvarējuši.

To dzirdēdams, valdnieks nopriecājās, jo bija pārlicināts, ka atrasts ceļš uz uzvaru, un, kad ieradās Ēzops, Nektanabons viņam teica:

— Atbildi mums tikai vēl uz vienu jautājumu, un tad Likurgam maksāšu nodevas! Pasaki mums: kas tas ir, ko neesam nemūžam ne redzējuši, ne dzirdējuši?

— Dod man trīs dienas apdomas laika, — atteica Ēzops, — tad atbildēšu tev.

Atstājis valdnieka pili, viņš savā prātā noprieda: «Lai arī ko es teiktu, viņi atbildēs, ka ir to redzējuši.»

122. Un, būdams viltīgāks par viltīgu, Ēzops apsēdās un sacerēja parādzīmi, ka Nektanabons no Likurģa aizņēmieš tūkstoš talantu zelta, un par atmaksas termiņu norādīja dienu, kas jau bija pagājusi.

Pēc trim dienām Ēzops devās pie valdnieka un to satapa padomnieku vidū gaidām, ko Ēzops, nokļūvis sprūkās, darīs. Bet tas viņiem iedeva parādzīmi un teica:

— Izlasiet šo līgumu!

Un Nektanabona padomnieki, nekautrīgi melodami, sacīja:

— To jau ne vienreiz vien esam gan redzējuši, gan arī par to dzirdējuši.

— Tādā gadījumā, — Ēzops atbildēja viņiem, — priecājos, ka jūs man esat liecinieki. Atmaksā šo naudu uz vietas, jo termiņš jau notecējis!

Valdnieks Nektanabons, to dzirdēdams, iesaucās:

— Kā? Jūs apliecināt parādu, kaut gan neko neesmu aizņēmieš?

— Nē, — padomnieki tagad steidzās atbildēt, — mēs to nekad neesam redzējuši, nedz dzirdējuši par to.

— Ja jums tā liekas, — Ēzops viņiem saka, — uzdevums ir atrisināts!

123. — Cik laimīgs gan Likurģs, — Nektanabons iesaucās, — ka viņa zemē mīt tik dižens prāts!

Un viņš samaksāja Ēzopam triju gadu nodevu un uzticēja tam vēstuli ar priekšlikumu saligt mieru.

Ēzops, atgriezies Babilonā, Likurgam izstāstīja visu, ko piedzīvojis Ēģiptē, un nodeva viņam naudu.

Valdnieks pavēlēja mūzu tēlu vidū uzstādīt Ēzopa zelta statuju un viņa gudrībai par godu sarīkoja lieliskus svētkus.

124. Ēzopam radās vēlēšanās apmeklēt Delfus. Atvaidīdamies no valdnieka, viņš tam apzvērēja, ka atgriezīsies Babilonā un tur paliks līdz mūža galam. Viņš apceļoja daudzas pilsētas un visur spīdēja ar savu prātu un zināšanām. Beidzot viņš nokļuva Delfos un uzstājās arī tur. Sākumā tauta viņu klausījās ar patiku, taču maksāt neko nemaksāja.

Ievērojis, ka turienes cilvēkiem sejas ir pelēkas kā zeme, viņš tiem reiz teica:

«Mirstīgo cilvēku audzes ir līdzīgas lapotnei kokā.»

125. Un, delfiešus zobodams, piebilda:

— Jūs, delfieši, esat līdzīgi jūrā peldošam koka gabalam. Kamēr to iztālēm skatām viņš, tas liekas ievēribas cienīgs, bet, pienākot tuvāk, redzams, ka tas ir mazs un neko nav vērts. Tā arī es no tālienes apbrīnoju jūsu pilsētu un domāju, ka esat bagāti un cēli, taču, iepazīies ar jums, saprotu, ka maldījos un ka īstenībā pat esat niecīgāki par citiem. Arī pilsētā nekā izcila nav, un tas, ko darāt, visā pilnībā ir jūsu senču cienīgi.

— Kas tad ir mūsu senči? — delfieši, to dzirdēdami, vaicāja.

126. — Vergi! — Ēzops atbildēja. — Ja jūs to vēl nezinajāt, tad uzziniet tagad! No laika gala grieķiem pastāvējusi paraža pēc kādas pilsētas ieņemšanas Apollonam sūtīt kara laupījuma desmito tiesu — desmit no simt vēršiem vai kazām un arī no visa pārējā, lai kas tas būtu: nauda, vergi vai verdzenes. No šiem vergiem jūs tad arī esat cēlušies un tāpēc neesat brīvi cilvēki, bet gan līdzīgi gūstekņiem. Savas cilmes dēļ jūs esat visu grieķu vergi.

Tā sacīja Ēzops un sāka posties ceļam.

127. Pilsētas varasvīri, dzirdēdami, kā viņš delfiešus pulgo, nodomāja: «Ja Ēzopam ļausim doties prom, viņš citās pilsētās, kuras apceļos, mūs nomelnos vēl vairāk.» Un tie nolēma viņu ar viltu dabūt pie malas. Delfiešiem palīdzēja arī pats Apollons, kas Ēzopam dusmoja par to, ka viņš Samā bija šo noniecinājis, neuzstādīdams mūzu tēlu vidū Apollona statuju.

Delfiešiem nebija pieklājīga iegansta, lai izrēķinātos ar Ēzopu, un tāpēc viņi, lai tam nesteigtos palīgā citi svētoceļotāji, izdomāja šādu nelietību. Viņi nogaidīja brīdi, kad Ēzopa vergs pie vārtiem aizmigs, un tad ķērās pie

savas ieceres īstenošanas, noslēpdami Ēzopa mantās no svētnīcas paņemtu zelta kausu.

Ēzops neko nenojauta un devās ceļā uz Fokīdu.

128. Viņam tūdaļ dzinās pakaļ vairāki delfieši, kas Ēzopu sasaistīja un aizveda atpakaļ uz pilsētu.

— Par ko jūs mani saistītu vedat atpakaļ? — Ēzops iesaucās.

— Tu templī esi nozadzis zeltu! — viņi atbildēja.

Ēzops, neapzinādamies esam vainīgs, ar asarām acīs teica:

— Nogaliniet mani uz vietas, ja kaut ko pie manis atradīsīt!

Delfieši, pārmeklējami Ēzopa mantas, atrada kausu un to parādīja tautai, bet pašu Ēzopu, viņu sizdami un zākādami, lika pie kauna staba.

Ēzops saprata, ka delfieši kausu tišuprāt noslēpuši viņa mantās, un tā arī pateica, bet neviens negribēja klausīties. Tad Ēzops sacīja:

— Jūs esat tikai cilvēki, lai tak dievi paši gādā par sevil!

Bet šie Ēzopu ieslodzīja cietumā un taisījās viņu nobendēt. Redzēdams, ka glābiņa vairs nav, Ēzops teica:

— Kā gan es, būdams mirstīgais, varu cerēt, ka izbēgšu savam liktenim!

129. Pie Ēzopa atnāca draugs, kam bija izdevies pierunāt sargus, lai viņu ielaiž iekšā, un raudādams iesaucās:

— Kas tad īsti ar mums noticis?

Tad Ēzops, viņam atbildēdams, pastāstīja fabulu:

«Kāda sieviete bija apglabājusi savu vīru un diendienā, liedama asaras, sēdēja pie kapa. Viņu ieraudzīja zemnieks, kas turpat tuvumā ara, un šim radās mīlas vēlme. Viņš pameta savus vēršus tīrumā, pienāca sievietei klāt un arī izlikās raudam. Šī, pārstājusi asaras liet, vaicāja:

— Kālab tu raudi?

Bet arājs viņai atbildēja:

— Man nesen nomira sieviņa, gudra un laba, un, kad raudu, ap sirdi kļūst vieglāk.

— Arī es, — sieviete teica, — esmu savu dārgo vīru zaudējusi, un nu raudu, lai kļūtu vieglāk.

— Ja mums abiem līdzīgs liktenis un līdzīga nelaime, — arājs sacīja, — vai tad nederētu sadraudzēties? Es tevi mīlēšu kā nelaiķi sievu, tu mani — kā savu vīru.

Tādiem vārdiem zemniekam izdevās sievieti pierunāt. Bet, kamēr viņi milējās, kāds cilvēks izjūdz vēršus un tos aizdzina prom. Kad arājs piecēlās un redzēja, ka vērši pazuduši, viņš sāka raudāt un vaimanāt pa istam. Sieviete atkal vaicāja:

— Kālab tu raudi?

Viņš atbildēja:

— Tagad man, mīļā, patiešām ir pamats asaras liet!»

— Tāpat arī tu, redzēdams, kāda mani piemeklējusi nelaime, vēl brīnies, ka leju asaras.

130. Draugs sarūgtināts iesaucās:

— Kas tev bija ienācis prātā, ka viņus aizskāri pašu dzimtajā pilsētā, būdams viņu varā? Kur tobrīd bija tava gudrība, tavas zināšanas? Tu devi padomus veselām valstīm un tautām, bet pats sev nespēji padomu rast!

Tad Ēzops viņam pastāstīja citu fabulu:

131. «Kādam sievietei bija meita, muļķe kas muļķe. Māte lūdza vai visus dievus meitai dāvēt prātu, un šī ne vienreiz vien to dzirdēja. Reiz abas devās uz laukiem. Un kādudien meita, kad māte bija palikusi mājās, pastāigādāmās ieraudzīja vīru, kas piekopa nešķīstību ar ēzeļmāti. Viņa tam vaicāja:

— Ko tu te dari?

Un vīrs atbildēja:

— Es viņu vedu pie prāta.

Muļķīte, atcerēdamās mātes lūgšanas, nu sacīja:

— Ved, lūdzams, arī mani pie prāta!

Viņš sākumā atteicās, paskaidrodams:

— No sievietēm jau nekādu pateicību nesagaidīsi!

— Tā vis nerunā, labais cilvēk! — meita atbildēja.

— Māte tevi tencinās un samaksās, cik vien gribēsi. Viņa to vien dara, kā dievus lūdz, lai tie man dāvā prātu.

Tad šis tai laupīja nevainību, un meita priecīga atskrien pie mātes un sauc:

— Māmiņ, esmu kļuvusi prātīga!

— Kā tad, meitiņ, tu nu pēkšņi esi kļuvusi prātīga? — māte vaicā.

Kad muļķīte viņai visu izstāstīja, māte teica:

— Tātad, bērniņ, pazaudēji arī to prātiņu, kas tev vēl bija!»

— Tas pats, draugs, ir noticis ar mani. Ieradies Delfos, pazaudēju arī to prātu, kas man vēl bija.

Draugs, liedams asaras, atstāja Ēzopu vienu.

132. Tad pie Ēzopa atnāca delfieši un teica:

— Šodien pat tevi no kraujas nogrūdis bezdibenī. Esam nolēmuši tevi sodīt ar nāvi tieši šādā veidā, jo tu kā tempļa apgānītājs un dieva zaimotājs neesi kapa cienīgs. Sagatavojies nāvei!

Ēzops, dzirdēdams, kas viņu gaida, sacīja:

— Uz klausiet fabulu!

133. Viņi Ēzopam atlāva runāt, un tas stāstīja:

«Kad visiem dzīvniekiem vēl bija kopīga valoda, kāda pele sadraudzējās ar vardi un uzlūdza to pusdienās. Viņa šo aizveda uz pieliekamo, kur bija visa kā papildnam — maize, gaļa, siers, olīvas, viģes —, un teica:

— Mielojies!

Kad varde bija pamatīgi ieturējusies, viņa sacīja:

— Tagad atnāc pie manis pusdienās. Arī es tevi labi uzņemšu.

Viņa aizveda peli uz savu dīķi un skubināja:

— Nu peldi!

— Es neprotu peldēt, — atteica pele.

Bet varde atbildēja:

— Es tev iemācīšu.

Viņa ar aukliņu piesēja peles kāju pie savējās un, lēkdama dīķī, aizrāva peli sev līdzī. Tā slikdama iesaucās:

— Tev atriebšos kaut vai pēc nāves!

Tiklīdz viņa bija to izteikusi, varde ienīra ūdenī, un pele noslīka. Kad tā nedzīva uzpeldēja ūdens virspusē, to sakampa krauklis līdz ar vardi, vispirms aprija peli un tad ķērās klāt arī otrai. Tāda, lūk, bija peles atriebība.»

— Tāpat arī es jums būšu liktenīgs, pilsoņi, ja mani nogalināsit: manas nāves augļus ievāks gan līdieši, gan babilonieši, gan tikpat vai visa Grieķija.

134. Tā teica Ēzops, bet viņi neklausīja un aizrāva to prom uz krauju. Ēzopam gan izdevās iebēgt mūzu svētnīcā, bet delfieši viņu tomēr nepasaudzēja. Kad viņu no tempļa raušus rāva laukā, Ēzops teica:

— Delfu pilsoņi, nelieciet šo svētnīcu kaunā!

135. «Tā reiz arī zaķis, ērgļa vajāts, atskrēja pie mēslu vaboles un lūdzās tai, lai viņu aizstāv. Vabole, piesaukdama Zevu, pūlējās ērgli pierunāt, lai uzklausu un nenoniecina viņu tādēļ vien, ka ir maziņa. Bet ērglis vabolei tik iezvēla ar spārnu, sagrāba zaķi un, saplosījies to gabalos, aprija.

136. Vabole sašutusi laidās ērglim nopakaļ, noskatīja ligzdu, kur atradās ērgļa olas, un tās sadauzīja. Kad pārradās ērglis, viņš ļoti noskuma un sāka meklēt vainīgo, lai to saplosītu, bet nākamreiz ligzdu vija augstākā vietā. Taču vabole atlaidās no jauna, vēlreiz sadauzīja olas un atkal aizlaidās projām. Ērglis rūgtām asarām apraudāja savus mazuļus un žēlojās, ka Zevs, dusmodams ērgļu dzimumam, grib to iznīdēt.

137. Pēc gada nelaimīgais ērglis olas vairs neatstāja ligzdā, bet devās uz Olimpu, ielika tās klēpī pašam Zevam un teica:

— Jau divreiz man olas gājušas bojā, trešoreiz tās uzticu tev. Glabā tās!

Kad vabole to dabūja zināt, viņa paņēma lielu mēslu piku, aizlaidās pie Zeva un sāka laidelēties tam gar pašu seju. Zevs, ieraudzījis derdzīgo radījumu, riebumā uzlēca kājās un, aizmirsis, ka viņam klēpī ir olas, nosvieda tās zemē un sadauzīja.

138. Tad Zevs saprata, ka tā ir vaboles atriebība, un, kad pie viņa parādījās ērglis, sacīja:

— Tu savus bērnus zaudēji pelnīti, jo dariji pāri vabolei.

Un šī vēl piebilda:

— Ne jau man vien viņš darījis pāri, bet arī tevi smagi apvainojis. Es viņu lūgšus lūdzos, piesaukdams tevi, taču šis nepaklausīja un nogalināja manu aizbilstamo. Nu vairs nerimšos, kamēr nebūšu atriebsies līdz galam.

139. Zevs, negribēdams, lai iznīkst ērgļu cilts, centās pierunāt vaboli, lai tā ar ērgli izlīgst, bet tā nebija mierā, un tāpēc Zevs turpmāk ērgļiem lika dēt citā laikā — tad, kad mēslu vaboļu vēl nav.»

— Tāpēc, Delfu pilsoņi, neizrādiet arī jūs necieņu šim templim, kurā patvēros, lai cik mazs tas būtu! Aterieties vaboli un turiet godā Olimpieti Zevu, Viesu aizstāvi.

140. Taču delfieši nepiekāpās, bet aizveda Ēzopu uz klinti un nostādīja pašā kraujas malā. Ēzops saprata, ka pēdējā stundiņa ir klāt, un teica:

— Es te visvisādi cenšos pārliecināt, bet veltīgi. Tāpēc uzklausiet vēl šo fabulu:

«Kāds zemnieks visu mūžu bija pavadījis uz laukiem un, tā kā viņš vēl ne reizi nebija redzējis pilsētu, lūdza savus bērnus viņu atlaist, kamēr vēl dzīvs, lai ar to iepazītos. Mājnieki viņam iejūdza ratos ēzeļus un teica:

— Paskubini šos tikai laiku pa laikam, un gan jau lopiņi paši tevi nogādās pilsētā!

Taču ceļā viņu pārsteidza nakts un uznāca negaiss. Ēzeļi apmaldījās un aizveda viņu uz stāvu krauju. Sa-prazdams, kādās briesmās viņš nonācis, vecais iesaucās:

— Ak, Zev, ko esmu tev darījis ļaunu, ka man tā jāiet bojā, turklāt nevis zirgu, bet draņķa ēzeļu dēļ?»

— Tāpat arī man kremt, ka jāmirst nevis no cienījamu vīru, bet no kaut kādu draņķa vergu rokām.

141. Jau gribēdams mesties lejā no kraujas, viņš pa-stāstīja vēl vienu fabulu:

«Kāds cilvēks iemīlējās paša meitā un iedegās tādā kaislē, ka aizsūtīja sievu uz laukiem un meitu sev pakļāva ar varu. Tad viņa sacīja:

— Tu rikojies bezdievīgi, tēv! Es labāk gribētu piede-rēt simt vīriešiem, tikai ne tev.»

— Tāpat saku arī jums, delfieši: būtu es labāk apceļo-jis Siriju vai Fenīķiju, vai Judeju nekā šeit no jūsu ro-kām galu dabūjis!

Taču delfieši palika pie sava.

142. Tad Ēzops viņus nolādēja, piesauca mūzu vadoni par liecinieku, ka iet bojā bez vainas, un beidza savu dzīvi, nolēkdams no kraujas.

Bet delfiešus vēlāk piemeklēja mēris, un Zeva orākuls pavēstīja, ka viņiem jāizpērk Ēzopa nāve. Par to uzzināja arī ļaudis Grieķijā, Babilonā un Samā, un viņi atriebe Ēzopa nāvi.

Tāds, lūk, ir stāsts par Ēzopa izcelšanos, veidošanos, panākumiem un dzīves galu.

Arī viegla barība nav peļama, kaut arī daudzi domā citādi.

EZOPA FABULAS

1

Kad pirmatnējais cilvēks pirmoreiz apjauta, ka ir cilvēks, viņš palūkojās visapkārt un sāka domāt par pasauli un par sevi. Tie īstenībā bija divi jautājumi — teorētisks un praktisks. Diez vai viņš pats tos prata nošķirt, bet mēs to spējam. Teorētiskais jautājums skanēja: kā iekārtota šī pasaule? Praktiskais skanēja: kā cilvēkam šai pasaulē jāizturas?

Uz pirmo jautājumu cilvēks sev atbildēja ar mītu, uz otru — ar fabulu.

Protams, ne tikai ar fabulu vien. Viņa rīcībā bez fabulas vēl bija sakāmvārdi, parunas, pamācošas sentences. Taču visu šo folkloras mazo formu vidū episks, vēstītājs raksturs bija tikai fabulai. Līdzās mītam fabula bija viena no vecākajām domāšanas formām un viens no senākajiem vārda mākslas žanriem.

Fabulas iedīgļis bija piemērs — vienkāršākais argumentācijas veids ikdienas runā. Cilvēks, redzēdams, ka viņa kaimiņš dziras rīkoties nesaprātīgi, var viņam teikt: «Nedari to! Tā rīkoties būtu tas pats, it kā ja kāds cilvēks...» utt. Tas ir vienkāršākais *nosacīta* piemēra gadījums, no kura vēlāk attīstīsies parabola. Bet cilvēks var sacīt arī tā: «Nedari to: mans draugs kādreiz gribēja rīkoties tāpat, iedomādamies, ka tā būs labāk, bet nokļuva lielā nelaimē.» Tas ir visvienkāršākais *reāla* piemēra gadījums, un no tā attīstīsies fabula.

Nav grūti saprast, ka piemērā minētie sadzīves fakti var būt bezgala dažādi atkarībā no iemesla, kas izraisījis sarunu, un no runātāja dzīves pieredzes. Cilvēka dzīves

pieredze šeit parādās visvienkāršākajā konkrēta gadījuma formā. Tā ir apelēšana no atsevišķā pie atsevišķā, loģiskās domāšanas pirmā pakāpe.

Attīstoties cilvēka apziņai, attīstās spējas vispārināt. Secinājumu, kas ved no atsevišķā pie atsevišķā, nomaina secinājums no atsevišķā pie vispārīgā un no vispārīgā pie atsevišķā. Konkrētais piemērs pārstāj būt stāsts par atsevišķu dzīves faktu un kļūst par veselas analogu gadījumu virknes vispārinātu attēlojumu. Šāds vispārinājums atšķiras no tiešā piemēra ar to, ka attēlo nevis reālu, bet izdomātu gadījumu, un, savukārt, no nosacītā piemēra — ar to, ka izdomātais gadījums tiek parādīts kā reāls. Šāda tipiskā atainošanās individuālajā ir tas, kas piemēru pārvērš no ikdienas valodas parādības mākslinieciskās valodas parādībā. Piemērs kļūst par fabulu.

Fabulas vēstījuma vispārinājums izpaužas šādi: tās personāži ir shematiski ieskicēti tēli — dzīvnieki cilvēku vietā; motīvu un sižetu loks sašaurinās un vienkāršojas atbilstoši šo jauno personāžu iespējām; darbība noris ārpus noteikta laika un noteiktas vietas; fabulas noslēgumu nereti veido kāda personāža izteikta vispārināta sentence («Tā aizvien gadās katram, kas dara to un to»).

Kāpēc tieši dzīvnieki kļuvuši par fabulas galvenajiem varoņiem? Tāpēc ka to tēli bija tautas iztēlei tuvi jau kopš pirmatnīgā animisma un totēmisma laikiem, kad reliģiskā apziņa pārnesa cilvēku raksturus un attiecības uz dzīvnieku pasauli gluži tāpat kā vēlāk uz dievu pasauli. Cilvēka reliģiskās apziņas radītie tēli kļuva par viņa mākslinieciskās apziņas pirmo atribūtu: dievi un varoņi kļuva par mīta personāžiem, dzīvnieki — par fabulas personāžiem. Ja fabulas personāži ir cilvēki, to raksturojums mēdz būt ļoti shematisks un parasti aprobežojas ar apzīmējumu «gans», «zvejnieks», «skopulis», «melis» utt.

Tagad fabulai jau piemīt pietiekams pazīmju komplekss, kas tai ļauj kļūt par īpašu folkloras žanru. Cilvēku runā piemēri ir bezgala dažādi un tādēļ cits ar citu nav salīdzināmi. Fabulas turpretim neatkarīgi no to izmantošanas gadījuma visas pieder pie viena un tā paša tipa, ir veidotas pēc tām pašām shēmām un uztveramas kā vienas kategorijas parādības. Taču fabulas funkcija paliek tāda pati kā piemēram, t. i., tā balsta argumentāciju. Fabulu stāsta tikai konkrētā sakarā, tikai piemērotā brīdī un situācijā; to iepin runā paskaidrojuma vai argumenta

veidā, un tās izklāsta formu visā pilnībā nosaka konteksts: tā var būt gan gara, gan īsa; visbiežāk tā ir īsa, lai nenovirzītu uzmanību no domas pamatgaitas. Bet ta- gad jau pietiek ar nelielu ierosmi, lai fabula izdalītos no konteksta un sāktu dzīvot patstāvīgi.

Tā kā fabulas žanra sākumi meklējami komunikatīvās runas vienkāršākajās formās, kas visām tautām vienādas, tad ir skaidrs, ka iespējas fabulas žanra izveidei pastāv ikvienas tautas kultūrā. Taču, kā šīs iespējas īstenojas, tas jau ir atkarīgs no katras kultūras veidošanās vēsturiskajām īpatnībām. Fabula bija lielā cieņā Tuvajos Austrumos. Fabulu tekstus sastopam šumeru un babiloniešu ķīļu rakstu plāksnītēs un arī bibelē. Tomēr kļūt par patstāvīgu žanru, kas nebūtu atkarīgs no konteksta kā bibelē vai nesaplūstu ar sakāmvārdiem un pamācībām kā Šumerā un Babilonijā, fabula te nespēja. Par patstāvīgu žanru tā kļuva tikai Grieķijā.

Tāpat kā visur, arī Grieķijā fabulas attīstība sākās ar visvienkāršāko piemēru argumentācijā. Tādu piemēru sauc par «līdzību» (gr. *ainos*). Homēra «Odisejas» XIV grāmatā Odisejs, klejojoša ubaga izskatā atgriezies dzimtenē, pārnakšņo cūkgana Eimaja būdā. Odisejs uzdo- das par vienkāršu karavīru, kas reiz cīnījies pie Trojas. Nakts ir salta un lietaina, un Odisejs nu izstāsta atgadī- jumu no savas dzīves. Viņš kādudien atradies slēpnī kopā ar Odiseju, Menelāju un citiem karavīriem. Bijis auksts, bet apmetņa viņam nebijis. To viņš čukstus pateicis Odi- sejam, bet šis viltnieks griezies pie pārējiem: — Esam aizgājuši visai tālu. Varbūt kādam vajadzētu doties uz Agamemnona nometni un lūgt palīdzību? — Viens no ka- ravīriem piecēlies, nometis apmetni, lai solis būtu raitāks, un skriešus devies uz nometni. Bet viņš, stāstītājs, paņē- mis šo apmetni, ievīstījies tajā un nogulējis līdz rītam. Attapīgais Eimajs atbild: — Tu mums pastāstīji lielisku līdzību! (XIV, 508), — un iedod viesim apmetni, lai tas apsegtos, lietišķi atgādinādams, ka dod viņam to tikai uz vienu nakti. Tas ir visvienkāršākais piemēra izmantoša- nas gadījums: atsevišķa dzīves epizode izmantota kā līdzība delikāta lūguma pastiprinājumam.

Bet Sofokla traģēdijā «Ajants» Menelājs un Teikrs pie varoņa liķa nikni strīdas par to, vai Ajantam, kas dzīvi beidzis pašnāvībā, ir tiesības tikt apbedītam. Likuši lietā visus savus argumentus, abi pievēršas līdzībām. Menelājs

saka: — Es redzēju vīru, kas pirms vētras pārgalvīgi devās jūrā, bet, vētras pārsteigts, zaudēja drosmi, tā ka jebkurš airētājs nu varēja to vai kājām mīdīt. Tā arī tu ar savu nekaunīgo mēli apkļusīsi un vairs neklaigāsi, tiklīdz pret tevi sacelsies liela vētra. — Teikrs uz to atbild: — Arī es redzēju kādu bezprāti, kas apvainoja savus tuvākos, kurus bija piemeklējusi nelaime. Un kāds cilvēks, kas bija līdzīgs man, viņam sacīja: «Nedari pāri mirušajiem, lai tev tas neatriebtos!» Šis bezprātis tagad ir manu acu priekšā, un tas nav nekas cits kā tu. Vai es izteicos neskaidri? (1142—1158).

Arī te piemērs figurē kā argumentācijas līdzeklis, šoreiz būdams drauda, nevis lūguma pastiprinājums. Taču piemēra saturs šeit nav ņemts no reālās dzīves, bet klaji izdomāts šim konkrētajam gadījumam. Tiklīdz aizstāj cilvēkpersonāžus ar dzīvniekiem, mūsu priekšā jau ir fabula.

Pilnīgi izveidojušos fabulas formu, kuras iezīmes ir stabils motīvu, personāžu un morāles skaidrojumu loks, pirmoreiz sastopam grieķu literatūrā 8.—6. gadsimtā pirms mūsu ēras. Tā nav nejaušība. Šie gadsimti bija sīvu sabiedrisku cīņu laikmets grieķu valstīs. Tās bija cīņas, kuras darija galu vecās zemes īpašnieku aristokrātijas kundzībai un lika pamatus demokrātiskai iekārtai.

Tuvie Austrumi nepazīna tādu sociālu apvērsumu, un tas noteica atšķirību starp Austrumu tautu fabulu un grieķu fabulu. Austrumos tā bija un palika pamācīšanas, tradīcijas saglabāšanas līdzeklis. Tur augstākstāvošie stāstīja fabulas zemākstāvošajiem, vecākie — jaunākajiem. Grieķijā fabula kļuva par cīņas, tradīcijas gāšanas ieroci. Šeit zemākstāvošie stāstīja fabulas augstākstāvošajiem, runātāji no vienkāršās tautas — valditājiem. Fabulas formas alegoriskums ļāva to izmantot tur, kur tiešs sociāls protests nebija iespējams. Ne jau bez pamata tradīcija attiecina leģendārā fabulas tēva Ēzopa dzīvi tieši uz šo laiku, un ne bez pamata tradīcija Ēzopu visai bieži rāda kā runātāju, kas uzstājas varasvīru priekšā ar fabulu uz lūpām (sk. mūsu izdevuma 357. fabulu, kā arī «Ēzopa dzīves» 94., 97., 99. un 132.—141. paragrāfu). Fabula vēl bija visā pilnībā mutvārdu žanrs: fabulām nebija stingrās formas, katrs tās stāstīja citādi, katrā ziņā — kādā konkrētā sakarā, jo tās vienīgi tā varēja kalpot par sabiedriskās cīņas ieroci. Fabulu iesprauda runā kā argumentu

vai paskaidrojumu, un tās izklāsta formu noteica tikai runas mērķis. Tādā veidā fabula arī pārnāk no runātās valodas uz pirmajiem rakstveida literatūras sacerējumiem.

Pirmo neapšaubāmo fabulu grieķu literatūrā atrodam 8. gadsimtā p. m. ē. Hēsioda eposā «Darbi un dienas» (202—212). Tā ir pazīstamā līdzība (*ainos*) par lakstīgalu un vanagu (sk. 4. fabulu), kura vērsas pret cietsirdīgiem, netaisniem valdniekiem. Šeit jau sastopami gan dzīvniekpersonāži, gan darbība ārpus laika un noteiktas vietas, gan arī (vanaga paustā) sentences veida morāle.

Nākamajā gadsimtā fabulas izmanto jambu dzejnieki un liriķi: Arhilohs, zobodamies par cilvēku, kas viņu pievilis un saņēmis par to atmaksu, atgādina tam līdzību par ērgli, kas darījis pāri lapsai un ko dievi par to sodījuši (sk. 1. fabulu), bet citam savam ienaidniekam stāsta līdzību par lapsu un pērtiķi (81). Stēsihoram Aristotelis piedēvē runu Himeras pilsoņu priekšā, kurā dzejnieks izmantojis fabulu par zirgu un briedi (255), saistot to ar Falarīda tirānijas draudiem. Šā laikmeta dzejnieku darbu trūcīgajos fragmentos saglabājušies arī citi fabulu temati (17, 142, 196, 215, 353), taču šo fragmentuniecīgie apmēri neļauj spriest par to, vai tur izmantotas veselas fabulas to galvenajā, argumenta funkcijā vai arī dzejnieki aprobežojušies ar atsevišķu tēlu gadījuma rakstura aizguvumiem.

Klasiskā laikmeta, demokrātijas ziedu laika grieķu literatūrā (5.—4. gs. p. m. ē.) jau ir pilnīgi izveidojusies mutvārdu fabulas tradīcija. Aishils izmanto fabulu tragēdijā: saglabājies fragments, kurā izklāstīta «Libiešu fabula» (*lógos*) par ērgli, ko notriekusi bulta ar ērgļa spalvām (334). Taču tragēdijas augstajā stilā sadzīviski prozaiskā fabula lāgā neieviesās. Toties tā bija maksimāli piemērota komēdijai. Aristofana «Putnos» Peisthetairs sarunā ar spārnaiņiem argumentācijai spīdoši izmanto Ēzopa fabulas: par cīruli, kas apglabājis savu tēvu paša galvā, un par lapsu, kurai darījis pāri ērglis (1), bet Triģajs komēdijā «Miers» atsauca uz fabulu, stāstīdams par savu lidojumu mēslu vaboles mugurā (3). Viss «Lapseņu» beigu posms balstās uz to, ka komēdijas varonis nevietā izmanto fabulas un citas sabiedrībā populāras asprātības. Nav īpaši jāatgādina, cik populāra bijusi fabula oratoru runās demokrātijas ziedu laikos. Tas pats Aristofans šajās

pašās «Lapsenēs» liek varonim spriedelēt par to, cik jauki būt par tiesnesi un klausīties, kā runātāji sacenšas, glaimojot tiesnešiem:

Te citi fabulu pastāsta mums, bet citi Ēzopa joku...

Hērodots ieviesis fabulu historiogrāfijā: Kīrs pārāk vēlu pakļāvušos joniešus pamāca ar fabulu par zvejnieku stabulētāju (11). Pēc Hērodota fabulas savos darbos izmantojis Teopomps un citi 4. gadsimta vēsturnieki. No fabulām nevairās pat filozofi: Dēmokrits piemin «Ēzopa suni», kuru pazudinājusi negausība (133). Šim žanram tuvi Prodiks savā pazīstamajā alegorijā par Hēraklu krustcelēs (Ksenofonts, «Atmiņas», II, 1, 21—34) un Protagors savā fabulā (*mýthos*) par cilvēku radišanu (Platons, «Protagors», 320c); Antistens atsaucas uz fabulu par lauvām un zaķiem (358). Viņa skolnieka Diogena sacerējumu nosaukumos — «Leopards» un «Kovārnis» — jaušami fabulu motīvi. Acīmredzot īpaši labprāt fabulas savās sarunās izmantojis Sokrats. Ksenofonta «Atmiņās» (II, 7, 13—14) Sokrats stāsta fabulu par suni un avīm. Platona dialogā «Alkibiāds I» (123a) Sokrats atceras, ko lapsa Ēzopa fabulā teikusi slimajam lauvam par pēdām, kuras ved uz tā alu, un pats, atdarinot Ēzopu, sacer fabulu par to, kā daba apvienojusi sāpes ar baudu (355). Platons pat apgalvo, ka Sokrats, kas savu mūžu neko nebija sacerējis, īsi pirms nāves pārlicis vārsnās Ēzopa fabulas («Faidons», 60cd), — tas acīm redzami ir izdomājums, kuram tomēr vēlākās paaudzes labprāt noticējušas.

Šis pārskats liecina, ka klasiskajā laikmetā grieķu mākslinieciskajā apziņā fabula jau neapšaubāmi bija kļuvusi par literārās mutvārdu daiļrades patstāvīgu žanru. Galvenajos vilcienos jau bija izveidojies fabulas sižetu loks. Šie sižeti bija visiem zināmi un noderēja jebkurai argumentācijai par kopīgu arsenālu. Tas daļēji jau redzams no pārmaiņām terminoloģijā. Ja senāk lietotais termins *ainos* fabulā uzsvēra pamācības elementu, kas bija visvairāk saistīts ar atsevišķu kontekstu, termini *mýthos* un *lógos*, kuri izspieda iepriekšējo apzīmējumu, fabulā akcentē izdomas (*mýthos*) vai prozaiskā izklāsta (*lógos*) elementu, kas nav atkarīgs no fabulas konkrēta izmantojuma. Par to liecina arī tas, ka fabulu sižeti jau sāk kalpot par parodijas objektu (Aristofanam), tātad publikai bija kļuvuši tik parasti, ka tā jau saskatīja šo sižetu nosacītību un spēja tos uztvert ironiski. Jāatzīmē arī, ka fabulas

žanra ietvaros sāk izšķirt dažādus tās veidus un paveidus: libiešu fabulu, sibirītu fabulu utt. Beidzot to apliecina arī tas, ka ar fabulas jēdzienu tagad saistās priekšstats par šā žanra pamatlicēju, gluži tāpat, kā ar eposa žanru saistīja Homēra vārdu, ar jambu žanru — Arhiloha vārdu utt. Par tādu fabulas žanra pamatlicēju grieķu uztverē bija kļuvis Ēzops, un ar šo brīdi viņa vārds uz laiku laikiem ir saistīts ar to. Tur, kur mēs sakām: «fabula», grieķi teikuši: «Ēzopa fabula».

2

Kas īsti bijis Ēzops un ko viņš darījis fabulas izveidē? Mēs redzēsim, ka šie divi jautājumi stingri šķirami.

Ēzopa vārds grieķu literatūrā pirmoreiz minēts Hērodota «Vēsturē», kas sarakstīta 440.—430. gados p. m. ē. Hērodots min Ēzopu tikai garāmejot, viņam raksturīgajā asociāciju plūsmā. Viņš runā par ēģiptiešu piramīdām un sakarā ar to par sievieti, kas dzīvojusi Ēģiptē, taču nav cēlusi piramīdas, bet sakarā ar to, savukārt, par Ēzopu, kas nav dzīvojis Ēģiptē. Sniedzam attiecīgo Hērodota fragmentu (II, 134—135):

«Arī viņš [valdnieks Mikerīns] atstājis pēc sevis piramīdu, tiesa, daudz mazāku... Daži grieķi apgalvo, ka šo piramīdu cēlusi hetēra Rodopīda, bet tiem nav taisnība. Tā runādami, viņi, šķiet, pat nezina, kas šī Rodopīda tāda bijusi... Turklāt viņa dzīvojusi Amasīda, nevis Mikerīna valdīšanas laikā... daudzus gadus vēlāk par tiem valdniekiem, kas pēc sevis atstājuši šīs piramīdas. Pēc izcelsmes viņa bijusi trāķiete, samieša Iadmona, Hefaistopolīda dēla, verdzene, bet kopā ar viņu vergs tam bijis arī fabulnieks Ēzops. Ka arī Ēzops bijis Iadmona vergs, sevišķi skaidri apliecina šādi apstākļi. Kad delfieši pēc orākula norādījuma vairākkārt ar herolda starpniecību vaicājuši, kurš gribētu saņemt izpirkuma maksu par viņu zemē nogalināto Ēzopu, neviens nepieteicies. Beidzot izpirkuma maksu saņēmis šā Iadmona dēladēls — vārdā tāpat Iadmons. Tātad arī Ēzops bija piederējis Iadmonam. Rodopīdu uz Ēģipti aizveda samietis Ksants, lai viņa tur nodarbotos ar hetēras arodu, bet viņu par lielu naudu izpirka mitilēnietis Harakss, Skamandronīma dēls, dzejnieces Sapfo brālis.»

Ap šeit minētās Rodopīdas vārdu tāpat vijas leģendas. Hērodots vēstī, ka viņa, gribēdama sevi Grieķijā iemūžināt, Delfiem ziedojusi nedzirdēti dāsnu dāvanu: par iekrāto līdzekļu desmito daļu likusi izgatavot ļoti daudz dzelzs iesmu vēršu cepšanai («Cik tas gan delfiešu cieņīgi,» šai sakarā atzīmē Plūtarhs, «piešķirt vietu desmitajai daļai no Rodopīdas ienākumiem, bet Ēzopu, viņas verdzības biedru, sodīt ar nāvi!» Sk. Plūtarhs, «Par Delfu orākulu», 14). Kāda vēlāka, Strabona un Ailiāna saglabāta leģenda vēstī, ka reiz, Rodopīdai peldoties, ērglis viņai nolaupijis sandali un aiznesis to Ēģiptes valdniekam. Tas iemīlējies sandales īpašniecē, pašu neredzējis, un meklējis viņu visā Ēģiptē. Atradis Rodopīdu, viņš to padarījis par valdnieci, bet vēlāk apglabājis savā piramīdā (folklorā izplatītā pelnrušķītes sižeta grieķu-ēģiptiešu variants).

Taču mūs interesē ne jau Rodopīda, bet Ēzops. Mēs redzam, ka Hērodots uzskata «fabulnieku Ēzopu» par lasītājiem labi zināmu personu, par kuru min trīs faktus: pirmkārt, Ēzops dzīvojis 6. gadsimta pirmajā trešdaļā (faraons Amasids valdījis no 570. gada p. m. ē., dzejniece Sapfo mirusi ap 568. gadu p. m. ē.); otrkārt, viņš dzīvojis Samas salā un bijis kāda Iadmona vergs; treškārt, kaut kāda iemesla dēļ viņš ticis Delfos nogalināts, un delfiešiem nācies par viņu maksāt izpirkuma naudu.

Lūk, skopās ziņas, ko var uzskatīt par Ēzopa dzīves faktiem. Ar to fakti beidzas un sākas leģenda. Tajā katrs Hērodota minētais motīvs siki jo siki izstrādāts.

Vispirms tiek aizpildīts būtisks robs Hērodota sniegtajos datos: vēsturnieks nav minējis Ēzopa dzimteni, tāpēc leģenda to izdomā. Tā kā līdzās Ēzopam minētā Rodopīda cēlusies no Trāķijas, visvienkāršāk bija Ēzopu padarīt par viņas novadnieku. Un patiešām — mēs atrodam ziņas, ka 4. gadsimtā Aristotelis un viņa skolnieks Hērakleids Pontietis Ēzopu nosaukuši par trāķieti. Taču šāda zinātnieku hipotēze leģendu neapmierināja. Trāķieši bija stipra, kareivīga tauta, kas necieta verdzību, bet Ēzops bija jāattēlo kā iespējami tipiskāks vergs. Tāpēc leģenda Ēzopu pasludina nevis par trāķieti, bet par frīģieti. Frīģija bija Mazāzijas novads, kas izsenis Grieķiju apgādāja ar vergiem. Frīģiešus uzskatīja par slīņkiem un mīkstčauliem, kas nederēja nekam citam kā verdzībai. Par frīģiešu vergiem radās pat sakāmvārdi, piemēram: «Izpērts frīģie-

tis kļūst labāks un pakalpīgāks». Priekšstats par Ēzopu kā frīgieti bija plaši izplatīts vismaz jau kopš m. ē. 1. gadsimta. To sastopam gan «Ēzopa dzīvē» (ko vēl aplūkosit), gan Faidra, gan vēlāku autoru sacerējumos, kur pieminēts Ēzops. Precizitātes cienītāju labad tika nosaukts pat Frīgijas nostūris, kur Ēzops dzimis, — Kotijas pilsētiņa.

Tiek aizpildīts arī vēl cits robs Hērodota sniegtajās ziņās. Vēstures personāžam pietiek ar vārdu vien, leģendas personāžs jāapveltī ar konkrētu ārieni. Bet ar kādu? Brīvam grieķim no dzimšanas jābūt skaistam, tātad vergam barbaram no dzimšanas jābūt neglītam. Un tā rodas priekšstats par Ēzopa neiedomājamo neglītumu. Attiecīgu viņa ārienes aprakstu vispirms atkal atrodam 1. gadsimtā sacerētajā «Ēzopa dzīvē» («resnu vēderu, lielu galvu, saplacinātu degunu...» utt.), taču šis priekšstats radies daudz senāk. Jau 5. gadsimtā p. m. ē. uz kādas Atikā atrastās vāzes redzams bārdainis ar lielu galvu un lieliem vaigu kauliem, resnu vēderu un tievām kājām. Viņš sēž — kā Oidips Sfinksas priekšā — pietupies mazas lapsiņas priekšā, kas, pamācoši žestikulēdama, viņam kaut ko stāsta. Diez vai jāšaubās, ka ar to domāts Ēzops.

Tiek izvērsti arī Hērodota skopie norādījumi par Ēzopa dzīves laiku. Lietišķie Aleksandrijas filologi 3. gadsimtā p. m. ē. «precizējuši» (uz kāda pamata, nav zināms) viņa dzīves un nāves datus: viņa darbības ziedu laiks, izrādās, iekrīt 52. olimpiādē (572.—569. g.), bet viņa nāve Delfos — 54. olimpiādes pirmajā gadā (564. gadā p. m. ē.). Šo gadu ar apbrīnojamu vienprātību min vairāki vēlākie avoti.

Taču jau pirms aleksandriešiem ar Ēzopa dzīves hronoloģiju nodarbojusies tautas iztēle, tiesa, savā veidā. Tā aplēsusi, kuri no slavenajiem senatnes cilvēkiem varējuši būt Ēzopa laikabiedri: slavenākie, izrādās, bijuši 7. gs. beigū — 6. gs. sākuma «septiņi gudrie» — Talēts, Biants, Pitaks, Kleobūls, Periandrs, Hilons un Solons. Lēģenda Ēzopu padara par «septiņu gudro» sarunu biedru: jau 4. gadsimtā dzejnieks Aleksīds saraksta komēdiju «Ēzops», kurā Ēzops tērzē ar Solonu par to, kā dzīrēs jādzēr vīns (fragmentu citē Atēnajs, X, 431d). Vēlāk, hellēnisma un Romas laikmetā, kad sacerējumi par tematu «septiņu gudro dzīres» bija iemantojuši popularitāti, Ēzops tajos tiek attēlots kā šo dzīru dalībnieks. Viņš sēž

«uz zema krēsla līdzās Solonam, kas atgūlies augstā zvilnī», un bārsta jautras replikas (Plūtarhs, «Septiņu gudro dzīres», 4).

Septiņu gudro legendārais patrons bijis Līdijas labsirdīgais un pasakaini bagātais valdnieks Krēzs. Legēnda nu pārceļ Ēzopu uz Krēza galmu, kur viņš valdnieku apveltī ar izsmalcinātiem komplimentiem («Krēzs ir tikreiz laimīgāks par visiem, cikreiz jūrā vairāk ūdens nekā upēs» — Zēnobijs, V, 16) un attaisnojumam paskaidro: «Ar valdniekiem jārunā vai nu pēc iespējas mazāk, vai pēc iespējas glaimīgāk!» Taču Solons iebilst: «Nē — lai Zevs man liecinieks!, vai nu pēc iespējas mazāk, vai pēc iespējas cienīgāk!» (Plūtarhs, «Solons», 28). Ēzopu sastopam Krēza galmā arī «Ēzopa dzīvē», bet jau bez salīdzinājuma ar septiņiem gudrajiem: «Ēzopa dzīves» autors acīm redzami nav vēlējies, lai viņa varonis glaimotu Krēzam un lai Solons būtu par viņu pārāks.

Tālāk pavisam negaidītu pavērsienu gūst motīvs par Ēzopa uzturēšanos Samas salā, kur viņš esot bijis Iadmona vergs. Vispirms — Aristotelis (357) attēlo Ēzopu kā brīvu cilvēku, kas Samā uzstājas tiesā; Hērakleids Pontietis par viņu raksta: «Fabulnieks Ēzops, pēc izcelsmes trāķietis, saņēma brīvību no kurlā Idmona, bet pirms tam bija kalpojis Ksantam par vergu.» Citiem vārdiem, abi zinātnieki uzsver nevis to, ka Ēzops bijis vergs, bet gan to, ka viņš kļuvis par brīvu cilvēku.

Tautas iztēle arī šai gadījumā darbojas pretējā virzienā: tā iedomājas Ēzopu tieši kā vergu, kā aprobežota kunga gudru vergu, un parāda abu nemitīgās sadursmes, kurās Ēzops aizvien gūst virsroku. Ap šiem abiem personāžiem koncentrējas virkne klistošo folkloras motīvu, un rezultātā rodas rinda anekdošu, kas veido gandrīz pusi, turklāt amizantāko, no «Ēzopa dzīves» (22—91).

Interesanti, ka mainās saimnieka vārds. Hērodotam, kā redzējām, Ēzopa un Rodopīdas saimnieks saucas Iadmons, bet Rodopīdu uz Ēģipti aizved nevis viņš, bet kāds Ksants. Lai to izskaidrotu, Hērakleids izsaka minējumu, ka Ksants bijis Ēzopa (un Rodopīdas) pirmais saimnieks, bet no tā Ēzops pārgājis Idmona (Iadmona) īpašumā. Šim piešķirts raksturīgais epitets «*kōphos*», kas nozīmē gan «kurls», gan «stulbs». Beidzot «Ēzopa dzīvē» Iadmons vairs vispār nefigurē. Ēzopa kungs šeit ir Ksants, kuram epitets «*kōphos*», kaut arī tas nekur nav minēts, būtu ļoti

piemērots. Kāpēc Ksanta vārds izspiedis Iadmona vārdu, grūti pateikt: varbūt tikai tāpēc, ka tas pēc nozīmes (*xánthos* — «rudais») labāk piestāvēja komiskam personāžam. Jāatzīmē, ka daudzo Ēzopa vārda pieminējumu vidū vēlāko rakstnieku — m. ē. 2.—4. gs. filozofu un rētoru — darbos neviens nesaistās ar «Ksanta» cikla anekdotēm: filozofiem un rētoriem acīm redzami nav bijis pa prātam, kā veiklais vergs licis kaunā viņu amata brāli.

Beidzot, leģenda pārvērtusi spilgtā epizodē Ēzopa mūža galu — viņa bojā eju Delfos. Zinātnieks Hērodots neko nestāsta par viņa nogalināšanas iemesliem. Bet jau nākamajā paudzē Aristofans, mazāk rūpēdamies par vēsturisko patiesību, komēdijas «Lapsenes» personāžiem liek mutē šādu dialogu:

- Kad Ēzops kādreiz Delfos...
- Kāda daļa man?
- Bij apsūdzēts, ka dievam kausu nospēris,
Viņš ņēmās stāstīt delfiešiem, kā vabole...
- Lai tevi jupis rauj ar visām vabolēm!

(1446—1449)

Un vēl pēc simt gadiem jau minētais Hērakleids Pontietis atkārtο Aristofana teikto kā vēstures faktu: «Ēzopu... nogalināja par svētuma apgānīšanu, jo viņa mantās atrada nozagtu zelta kausu.» Tā klistošais folkloras motīvs par cita mantās provokatoriski noslēpto kausu (sal. bībeles stāstu par Jāzepu un viņa brāļiem) stabili ieviesies leģendā par Ēzopu.

Vēl atlika motivēt delfiešu naidu pret Ēzopu. Taču šeit motivējums nebija tālu jāmeklē: Ēzops delfiešiem pārmetis, ka viņi ne sēj, ne pļauj, bet dzīvo kā liekēži, pārtiekot no ziedojumiem, ko Apollons saņēma no visas Grieķijas (pārmetums, kas grieķu klasiskajā literatūrā sastopams vairākkārt), un par to viņu ienīduši Delfu priesteri. Šādu motivējumu atrodam trijos avotos (sholijās Aristofana «Lapsenēm»; sholijās Kallimaha darbiem; īso biogrāfiju krājumā kādā m. ē. 2. gs. beigu papirusā). Nav pretrunā ar to arī ceturtais avots (Plūtarchs, «Par dievu novēlotu atmaksu», 12), kas ievieš papildmotīvus no «Krēza» cikla. Slepkavībai seko dievu sods (neauglība, epidēmija) un izpirkums par to. Bet tautas iztēle ar to vēl neapmierinās: 4.—3. gs. p. m. ē. rakstnieku darbu fragmentos vairākkārt pavīd ziņa, ka Ēzops pēc nāves augšām

cēlies un viņa dvēsele iemiesojusies citos ķermeņos, taču šis motīvs nav iemantojis popularitāti.

Hellēnisma laikmetā (3.—1. gs. p. m. ē.), kad grieķu kultūra ciešāk saskārās ar Austrumu kultūrām, šis raibais motīvu komplekss, kas veido Ēzopa legendu, papildinājās ar jaunu elementu: ar Ēzopa vārdu saistīja sīriešu slavenā «Stāsta par gudro Ahikaru» sižetu. Šis stāsts vēstī par asīriešu valdnieku Ahikaru — par to, kā viņu apmelojums gandrīz pazudinājis paša audzudēls Nadans un kā viņš glābis savu valdnieku, tam palīdzēdams atminēt cita valdnieka izdotās mīklas. Šī epizode, kas veido plašu «Ēzopa dzīves» posmu (101—123), tajā visvairāk izjūtama kā svešķermenis: pārāk krasa ir atšķirība starp pazemotā grieķu verga un lepnā asīriešu galminieka tēlu. Taču tautas iztēle, kas it visur meklēja vielu sava varoņa — Ēzopa — cildināšanai, nevilcinājās izmantot arī šo sižetu.

Visus šos daudzveidīgos Ēzopa legendas elementus beidzot apvienoja vienā literārā tekstā — tika radīta «Ēzopa dzīve» («Stāsts par filozofu Ksantu un viņa vergu Ēzopu jeb Ēzopa piedzīvojumi»), viena no nedaudzajām līdz mums nonākušajām grieķu literatūras «tautas grāmatām». Tā acīmredzot radusies hellēnistiskajos Austrumos 2.—1. gadsimtā p. m. ē. (laikā, kad arī «lielajā literatūrā» rodas pirmie romāni un noveļu krājumi). Vecākais mūsdienas sasniegušais «Ēzopa dzīves» teksts radies mazliet vēlāk — m. ē. 1.—2. gadsimtā, romiešu virskundzības laikā (tas arī ietekmējis sacerējuma valodu, kur sastopami latīnismi). Anonīmais autors par Ēzopa dzīves apraksta galveno daļu padarījis «Ksanta» epizožu ciklu (no šejienes sacerējuma nosaukums). Tam seko «Krēza», tad «Ahikara» un kā beidzamā — «Delfu» epizode. Taču autors nav aprobežojies ar vienkārša pārstāstītāja lomu. Viņš centies materiālam piešķirt vienotu idejisku koncepciju, un tas viņa darbā ir pats interesantākais.

Mēs redzējam, ka galvenais motīvs Ēzopa legendas Delfu epizodē (pēc visiem pārējiem avotiem) ir Ēzopa un priesteru savstarpējā naida motīvs, t. i., ja drikstētu tā izteikties, antiklerikāls motīvs. «Ēzopa dzīves» autors to papildina ar cēlāku motīvu — Ēzopa un Apollona naida motīvu, t. i., ja atļauts tā teikt, ar antirelīģisku motīvu. Vistiešāk tas pasacīts 100. paragrāfā: «Bet Ēzops ziedoja mūzām un veltīja tām svētnīcu, kur novietoja mūzu tēlus, bet pašā vidū Mnēmosini, nevis Apollonu. Par to Apol-

lons uz Ēzopu turēja ļaunu prātu kā senāk reiz uz Marsiju.»

Kādā «Ēzopa dzīves» papirusa fragmentā, kas pamatojas uz tekstu, kurš vecāks par mūsējo, atrodam tiešu norādījumu, ka Apollons delfiešiem palīdzējis pret Ēzopu (127). Bet arī mūsu tekstā par to ir daudz liecību. Ēzops, bēgdams no delfiešiem, patveras nevis Apollona, bet mūzu svētnīcā (134) un lūdz viņas nevis Apollona, bet Zeva Viesu aizstāvja vārdā (139); par Ēzopa nogalināšanu soda nevis Apollons, bet gan Zevs (142); «Ēzopa dzīves» sākumā mūzu, Ēzopa labvēļu vadonis ir nevis Apollons, bet Isīda (7). Varētu atzīmēt arī Ēzopa līdzību par maldinātājiem sapņiem (33), kur Apollons visai ne-labvēlīgā apgaismojumā nostatīts pretim Zevam.

Visi šie «antiapolloniskie» motīvi raksturīgi tikai «Ēzopa dzīvei», tikai Ēzopa leģendas tautas versijai (filozofu un rētoru sacerējumos Apollons, gluži otrādi, parādās pat kā Ēzopa aizstāvis. Sk. Libanijs, «Sokrata apoloģija», 181; Himerijs, XIII, 5—6). Un tā nav nejaušība. Leģendas Ēzopa tēls ir tautas izaicinājums visam aristokrātiskajam, «apolloniskajam» priekšstatam par cilvēka ideālu. Būdams barbarš, viņš ir cēlāks par grieķiem; būdams neglīts — pārāks par skaistuļiem; būdams neizglītotš — gudrāks par zinātniekiem; būdams vergš — liek kaunā brīvos. Ēzopa tēlā iemiesotas atmiņas par 8.—6. gadsimta sabiedrisko cīņu — šķiru cīņas, ideoloģiju cīņas — dramatisko laikmetu. Mēs redzam, ka tauta šīs atmiņas glabā ilgi, gandrīz līdz antīkās pasaules galam. Tikai uz viduslaiku sliekšņa, m. ē. 4.—5. gadsimtā, radās jauns «Ēzopa dzīves» pārstrādājums, kurā antiapolloniskie motīvi ir zuduši vai notušēti.

Bet fabulas? Kāds tām sakars ar šo Ēzopa tēlu — ar gudro, kas nācis no tautas dzīlēm? Un, lūk, tiklīdz skaram šo jautājumu, mūs gaida vislielākais pārsteigums.

Tautas radītā Ēzopa leģenda par Ēzopa fabulām vispār neinteresējas. Tās varonis ir Ēzops gudrinieks, Ēzops jokdaris, tikai ne Ēzops fabulnieks. Tiesa, «Ēzopa dzīves» «Krēza» epizodes beigās sacīts: «Ēzops uzrakstīja valdniekam savas līdzības un fabulas, kas līdz pat šobaltdien nes viņa vārdu, un atstāja tās turienes grāmatu glabātavā» (100). Bet tas pateikts garāmejojot un izklausās, it kā autors gandrīz vai negribīgi pildītu kādu formālu pienākumu. Tiesa, «Ēzopa dzīvē» Ēzops ne vienreiz vien uzstā-

jas ar līdzībām un fabulām (33, 37, 67, 94, 97, 99, 129, 131, 133, 135, 140, 141). Bet te atzīmējami divi interesanti momenti: pirmkārt, gandrīz visas šīs fabulas koncentrējas divās («Krēza» un «Delfu») epizodēs, kur Ēzops vairs nefigurē kā vergs, bet kā brīvs cilvēks; otrkārt, gandrīz neviena no tām nav sastopama Ēzopa fabulu pamatkrājumā; turklāt daudzas no tām vairāk atgādina anekdotes nekā fabulas (67, 129, 131, 141), citiem vārdiem sakot, Ēzops arī šeit ir vispirms jokdaris. «Ēzopa dzīves» anonīmo autoru saistījusi Ēzopa personība, nevis viņa fabulas. Tāpēc «Ēzopa dzīve» mums nesniedz ne mazāko norādījumu, kas ļautu spriest par Ēzopa lomu fabulas vēsturē. Šai ziņā neko vairāk nedod arī vēlākie autori. Tie gan neskopojas ar vispārīgām frāzēm («Bet fabulā tās Homērs, Tukidīds vai Platons bijis Ēzops Samietis...»), piemēram, saka Juliāns, VII, 207c), bet acīm redzami tajās neietver nekādu konkrētu saturu.

«Ēzopa dzīves» beletristiskais spilgtums uzvedinājis daudzus pētniekus uz domām, ka Ēzopa tēls ir vienīgi tautas iztēles radīts un ka fabulu autors ar tādu vārdu vispār nekad nav dzīvojis. Tā ir pārlieku krasa galējība: tāpat kā ir vēsturiski eksistējuši prototipi Faustam un Ulenšpigelam, arī leģendārajam Ēzopam par prototipu varējies būt vēsturiskais Ēzops, kas — atgrieziesimies pie Hērodota skopajām ziņām — 6. gadsimtā p. m. ē. dzīvojis Samas salā un gājis bojā Delfos. Neko vairāk mēs diemžēl par viņu pateikt nevaram. Un vēl jo mazāk varam spriest par to, ko viņš devis fabulas attīstībai. Iespējams, ka viņš agrāk nekā citi vai labāk par citiem izmantojis fabulas savās runās (tāds bijis jau antīko rētoru pieņēmums); iespējams, ka viņš agrāk vai prasmīgāk par citiem pārstādījis grieķu augsnē austrumtautu — šumeru un babiloniešu — fabulas pieredzi ar šīs fabulas dzīvnieku personāžiem (tāds ir dažu mūsdienu zinātnieku ieskaits). Lai kādi būtu mūsu minējumi šai jautājumā, tie ir un paliek tikai minējumi. Tāpēc pie tiem ilgāk nekavēsimies.

Bet kādēļ leģenda, kuras varonis ir Ēzops, palikusi vienaldzīga pret Ēzopa fabulām? Tam ir savs pamats: Ēzopa personība masu atmiņā saglabājusi to patosu, kas piemita tautas pirmajām cīņām pret aristokrātiju, bet fabulas šo patosu bija pazaudējušas. Kā tas noticis, to tūdaļ redzēsim.

Aristofana Filokleons («Lapsenēs») aizkustināts atceras, kā runātāji tiesā priecējuši viņa ausis ar Ēzopa fabulām no jokiem. Par viņa vārdu patiesīgumu gums nebūtu jāšaubās, taču pārbaudīt tos nevaram: 5. gadsimtā p. m. ē., Atēnu demokrātijas ziedu laikos, vēl nemēdza pierakstīt, ko sacīja runātāji. Ar atisko daiļrunu iepazīstamies tikai kopš 4. gadsimta — Līsiņa, Isokrata un Dēmostenā laikā. No šā perioda saglabāties visai daudz runu, taču nevienā no tām nav fabulu. Mēs redzam, ka 5. un 4. gadsimtā tautas attieksmē pret fabulu iestājies krass lūzums. Visa turpmākā antīkās fabulas vēsture uzskatāma par šā lūzuma sekām.

Kad tauta bija uzvarējusi cīņā pret aristokrātiju, fabula pārstāja būt par cīņas ieroci. Fabulas morāles kaujnieciskais patoss zaudēja savu spilgtumu, polemiskās argumentācijas alegoriskums kļuva lieks. Sofisms atnesa jaunus idejiskus meklējumus, jaunus ētiskus ideālus; fabulas morāles ikdienišķais prakticismis vairs nevienu nespēja apmierināt. Fabulu joprojām mīl, taču pret to vairs neizturas nopietni. Tā ir tikai nopietna runātāja necienīgs puļa izklaidēšanas līdzeklis. Raksturīga ir anekdote par Dēmadu, asprātīgāko 4. gs. runātāju (63). Viņš teicis runu tautas sapulcē, bet viņu neklausījušies. Tad Dēmadis sācis stāstīt: «Dēmetra, bezdelīga un zutis gāja pa ceļu. Viņi nonāca pie kādas upes, un šeit bezdelīga pacēlās gaisā, bet zutis ienīra ūdenī.» Te Dēmadis apklusā, un klausītāji vaicāja: — Un Dēmetra? — Viņa dusmojas uz jums, — Dēmadis atbildēja, — ka, aizmirsdami valsts intereses, klausāties Ēzopa fabulas.

Sakarā ar šīm pārmaiņām sabiedriskajās interesēs notiek pārmaiņas arī fabulas apgrozības formās. Fabula nebeidz pastāvēt, bet mainās tās auditorija. No «augstās» literatūras pieaugušajiem tā nolaižas lejup līdz bērniem domātajai mācību literatūrai. Tas notiek klasiskā un helēnisma laikmeta mijā, kad tieši veidojas skolas tips, kas dominē līdz antīkās pasaules beigām (trīs apmācību pakāpes: a) pie pirmāpācības skolotāja, b) pie gramatiķa, c) pie rētora), un kad tas sāk radīt savu mācību literatūru. Tādā skolā fabula bija maksimāli piemērota: jaunākie no tās smēlās tautas gudrību, vecākie to izmantoja par vielu retoriskiem vingrinājumiem. Un tā skola ilgu

laiku paliek galvenais fabulas patvērums kā Grieķijā un hellēnistiskajās valstīs, tā arī Romā.

Kad fabulu izmantoja dzejnieks vai orators, viņš vērsās pie pieaugušajiem, kam populārie fabulu sižeti jau sen bija zināmi, un tāpēc varēja aprobežoties ar skopiem norādījumiem, kuri bija cieši saistīti ar argumentācijas gaitu. Skolotājiem turpretim vajadzēja savus skolniekus ar fabulu, ar tajā ietvertu gudrību iepazīstināt pirmoreiz, tāpēc pati fabula bija jāizstāsta sīkāk un tās jēga jāizskaidro tiešāk. Tādējādi fabula skolā pirmoreiz zaudēja sakaru ar konkrētu īstenības faktu, atraisījās no konteksta un kļuva neatkarīga. Bet tas deva iespēju stāties pie fabulu sižetu vākšanas un pierakstīšanas «visādam gadījumam», mācību vajadzībām. Tā ap klasiskā un hellēnisma laikmeta miju rodas pirmie fabulu krājumi. Vecāko no šādiem krājumiem, par kuru mums ir precīzas ziņas, ap 300. g. p. m. ē. sastādījis Falēras Dēmetrijs, Aristoteļa skolas filozofs, ievērojams orators un daiļrunas teorētiķis. Šis krājums acīmredzot noderējis par pamatu un paraugu visiem vēlākajiem fabulu pierakstiem. Nepieciešamība pēc tiem bija liela, un fabulu krājumus pārrakstīja daudzos eksemplāros skolas vajadzībām. Sākumā tie bija domāti tikai skolām kā vingrinājumu viela, bet drīz vien pārstāja būt vienīgi par skolas piederumu: tos sāka lasīt un pārrakstīt kā īstas «tautas grāmatas». Tādu krājumu vēlini rokraksti nonākuši līdz mūsdienām ļoti lielā skaitā. Tos salīdzinot, zinātnieki varējuši aptuveni rekonstruēt lielā fabulu kopojuma sastāvu un pat tekstu, kurš ap m. ē. 2. gadsimtu bijis apgriezībā kā šāda «tautas grāmata». Šo kopojumu turpmāk sauksim par «Ēzopa fabulu pamatkrājumu».

«Ēzopa fabulu pamatkrājums» sniedz mums priekšstatu par materiālu, kas bijis rētoru skolas rīcībā. Vēlinie retorikas mācību līdzekļi mums savukārt dod ieskatu par paņēmieniem, ar kādiem šis materiāls ticis apstrādāts. Fabula skolā ietilpa «progimnasmos», sagatavošanas vingrinājumos, ar kuriem sākās rētora apmācība (fabula, stāsts, aforisms, sentence, uzslava un nopelums, salīdzinājums, apraksts utt.). Mūsu dienas sasniegušas četras progimnasmatiskā kursa mācību grāmatas: Teona (m. ē. 1. gs. beigas), Hermogena (m. ē. 2. gs.), Aftonija (4. gs.) un Nikolāja (5. gs.), kā arī plaši, jau Bizantijas laikā sakompilēti komentāri tām. Pēc būtības tā ir pirmā fabulas teorija

Eiropas zinātniskajā literatūrā. Sais grāmatās sniegtie norādījumi ir vienvēdīgi, papildina cits citu un gandrīz nekur nav cits ar citu pretrunā. Mēs tos citēsim, norādot H. Valca izdevuma «Rhetores Graeci» (1832.—1835. g.) attiecīgo sējumu un lappusi.

Visu progimnasmatiku vienprātīgi pieņemtais vispārīgais fabulas definējums skan šādi: «Fabula ir izdomāts stāsts, kas atspoguļo īstenību» (I, 172; sal. I, 59 u. c.). Komentētājs paskaidro: «'Izdomāts' piebilstam tādēļ, ka, pēc vispārējā uzskata, fabula sastāv no izdomātiem elementiem; bet, ka tā atspoguļo īstenību, rāda tas, ka fabula nesasniegtu savu mērķi, ja tai nebūtu līdzības ar īstenību. Bet līdzība ar īstenību izriet no izdomājuma pārliecināšanas spējas (I, 258; II, 572).» Tādējādi fabulas definīcija būtībā sastāv no diviem galvenajiem pamatjēdzieniem — «izdomājums» un «pārliecināšanas spēja». Katrs no šiem jēdzieniem tika vēl precizēts.

«Izdomājuma» jēdzienā izšķīra izdomājumu «attieksmē pret būtību», t. i., to, kā nebija un kas arī nevarēja būt, un izdomājumu «attieksmē pret patiesīgumu», t. i., to, kā nebija, bet kas būtu varējis būt (II, 157, 158). Fabula ar runājošajiem dzīvniekiem u. tml., protams, piederēja pie pirmās kategorijas; atsevišķas fabulas par notikumiem, kas «būtu varējuši būt» (piemēram, «Suns ar gaļas gabalu», 133, «Bagātnieks un ādminis», 204) uzskatīja par izņēmumiem (II, 159; II, 12).

Jēdzienā «Pārliecināošais» izšķīra dažādus ticamības avotus. «Fabulas pārliecināšanas spējai jāveidojas no daudziem elementiem: no priekšmetiem, ar kādiem dzīvnieki parasti saskaras; no apstākļiem, kādos tie parasti sastopami (piemēram, par lakstīgalu mēs sakām, ka tā parādās pavasarī); no ikviena iedabai atbilstošām runām (piemēram, aitas jāapveltī ar muļķīgām runām, lapsas — ar viltīgām utt.); no rīcības, kas nepārsniedz dzīvnieku spējas (mēs nedrīkstam, piemēram, teikt, ka pele sadomājusi kļūt par dzīvnieku valdnieci)» (II, 10—12). Tā kā «pārliecināšanas spēja» ir bijusi viens no visas antīkās retorikas pamatjēdzieniem, progimnasmatiki šo fabulas aspektu pamato sevišķi rūpīgi.

«Tiek izvirzīts arī jautājums: kā fabula var rotāt pārliecināšanu? Atzīstot, ka izdomājums ir pretstats ticamībai un ka pārliecināt spēj tikai ticamība, fabulā ietvertais izdomājums 'attieksmē pret būtību' taču ir pretrunā

ar pārliecināšanas spēju, kas no tās rodas. Patiešām, kuru gan var pārliecināt... ka zirgs vai lapsa spējīgi runāt? Bet uz to daži atbild šādi: tāpat kā hipotētiskā spriedumā pieļaujam nepatiesu premisu, arī fabulā kā premisu pieņemam, ka dzīvnieki spējīgi runāt un rīkoties. Ja tas nav pieļaujams, tad fabula jau no sākta gala nav iespējama; ja turpretim tas ir pieļaujams, tad citādā ziņā mēs visnotaļ tiecamies pēc ticamības, t. i., pēc tā, lai izdomājums atbilstu personāžu īpašībām un apstākļi būtu saskaņoti ar personāžiem» (II, 160). «Tātad tāpēc vien, ka fabulā ietverts izdomājums, kas, pēc vispārējā ieskata, nedod labumu, nedrīkst atstāt bez ievērības tās pārējās vērtīgās īpašības» (II, 161).

Ievērojot šāda veida precizējumus, fabulas sākotnējais definējums jau šķita nepietiekams. Kaut gan tas uz visiem laikiem palicis par vispārpieņemtu pamatdefinējumu, tomēr bijuši mēģinājumi dot jaunas, detalizētākas definīcijas. Piemēram, Aftonija sacerējuma komentārā (sk. 306. lpp.) sastopam šādu izvērstu definējumu: «Mūsaprāt, rētoru fabulas ideālā definīcija būtu šāda: fabula ir retorisks stāsts, kas būtībā ir izdomāts, bet pēc pārliecināšanas spējas atspoguļo īstenību un ir sacerēts, lai pamācītu, dotu labumu. Šeit 'stāsts' būtu veids, 'būtībā' — atšķirīga pazīme, kas atdala fabulu no stāstiem, kuri, būdami izdomāti nevis attieksmē pret būtību, bet attieksmē pret patiesīgumu — 'tāpēc, ka tā nebija', — nav fabulas (piemēram, ja kāds sacītu, ka Hektors nogalinājis Agamemnonu, tas būtu izdomāts izteikums, bet attieksmē pret patiesīgumu, nevis attieksmē pret būtību, jo nav neiespējami, ka Hektors patiešām būtu pieveicis Agamemnonu). 'Pēc pārliecināšanas spējas atspoguļo īstenību' tāpat ir atšķirīga pazīme, kas atdala retorisko fabulu no stāstiem, kuri, kaut gan ir izdomāti attieksmē pret būtību, tomēr nav fabulas, jo nav īstenības atspoguļojums (piemēram, 'vakar saule norietēja, bet uz zemes bija diena'). 'Sacerēts, lai pamācītu, dotu labumu' arī ir atšķirīga pazīme, kas atdala retorisko fabulu no poētiskās, jo poētisko fabulu sacer nevis, lai pamācītu, bet gan lai izraisītu dvēseles savīļojumu» (II, 158).

Pēc fabulas definējuma progimnasmatiķi uzskaitīja tās paveidus. Saturā ziņā izšķīra fabulas, kurās darbojas vai nu cilvēki, vai dzīvnieki, vai kā vieni, tā otri (I, 59, 60). Pēc izcelsmes izšķīra Ēzopa, libiešu, sībaritu, frīgiešu, ki-

likiešu, kāriešu, ēģiptiešu, kipriešu fabulas (I, 172). Šo divu dalījuma principu attiecība palika neskaidra. Tikai dažkārt centās identificēt fabulas par cilvēkiem ar sibirītu fabulām, fabulas par dzīvniekiem — ar kilikiešu, ar kipriešu vai libiešu, lidiešu un frīgiešu fabulām, bet fabulas par cilvēkiem un dzīvniekiem reizē — ar Ēzopa fabulām (II, 574, 575; II, 162—164). Taču parasti par Ēzopa fabulām sauca visas fabulas kopumā, kaut gan precizitātes dēļ piebilda, ka Ēzops tās nav izgudrojis, bet vienīgi izmantojis prasmīgāk nekā citi (I, 173, 174; I, 59, 5, 6; II, 165).

Fabulas morāli definēja šādi: «Tā ir sentence, kas pievienota fabulai un izskaidro tajā ietverto pozitīvo jēgu. To atvasina trejādi: skaidrojot, piemēram: 'ši fabula mums māca, ka jaunībai, kura vairās darba, seko bēdu pilns vecums'; secinot, piemēram: 'kas tā nerikojas, pelna nosodījumu'; pamācot, piemēram: 'arī tu, mans bērns, vairies no tā un tā' (II, 576; I, 259, 260).

Morāli, kas atrodas fabulas sākumā, sauc par «promītiiju», morāli fabulas beigās — par «epimītiiju». Epimītijam salīdzinājumā ar promītiiju dodama priekšroka, «jo jaunieši, uzskatīdami sevi par pieaugušiem, mēdz vairīties no tiešām pamācībām; un vispār skaidrs, ka fabulas pozitīvā jēga kļūs uzskatāmāka, ja to pateiks pēc fabulas; ja pirms fabulas dotā morāle jau iedarbojas uz jauniešu dvēselēm, tad pati fabula izrādās lieka» (II, 12; sal. II, 173, 174).

Par fabulas stilu teorētiski runā maz, bet saskanīgi. «Fabulas stilam jābūt pēc iespējas vienkāršākam un nemākslotam..., lai doma būtu skaidra, bet vārdi nepārsniegtu to personāžu spējas, kuri tos saka, it īpaši tad, ja fabulā darbojas dzīvnieki. Tāpēc stilam jābūt vienkāršam un tikai mazliet jāpaceļas augstāk par ikdienas valodu» (II, 454; sal. II, 176, 177).

Mūsu rīcībā ir arī ļoti sīki norādījumi par vingrinājumiem, kuriem par vielu noderēja fabulas. «Fabulu mēs pārstāstām, pārveidojam, iespraužam stāstījumā, paplašinām, saīsinām. Iespējams fabulas beigās pievienot morāli, bet var rīkoties arī otrādi — morāli dot sākumā un tad sacerēt tai piemērotu fabulu. Bez tam mēs fabulām sastādām atspēkojumus un apstiprinājumus.

Kas ir pārstāstījums, mēs jau paskaidrojām... Fabulas izklāstam jābūt sevišķi vienkāršam, dabiskam un pēc

iespējas neizpušķotam un skaidram... Fabulas pārveido... galvenokārt pārceļot stāstījumu netiešajā runā; senos laikos fabulas pārstāstīja lielākoties tieši tādā veidā — un tas, kā saka Aristotelis, ir gluži pareizi, jo fabulu nestāsta savā vārdā, bet attiecina uz senatni, lai mikstinātu neticamības iespaidu...

Stāstījumā fabulu iespraužam šādi: izklāstījuši fabulu, to turpinām ar stāstu vai otrādi: stāsts sākumā, pēc tam — papildus sacerētā fabula. Piemēram: kamielis gribējis iegūt ragus — un zaudējis ausis; pateikuši to sākumā, mēs pievienojam stāstu šādā veidā: 'Šķiet, kaut kas šā kamieļa liktenim līdzīgs noticis arī ar Līdijas valdnieku Krēzu...' utt.

Fabulas paplašināšanai mēs izvēršam tās personāžu runas un dodam kādas upes vai kaut kā tamlīdzīga aprakstu; saīsinošs rīkojamies otrādi.

Izsecināt morāli — tas nozīmē fabulai pēc tās izstāstīšanas pievienot piemērotu pamācošu sentenci. Vienai un tai pašai fabulai var būt vairākas morāles, ja balstīsimies uz dažādiem tās motīviem; un otrādi, vienu un to pašu morāli var paust daudzas fabulas. Noskaidrojuši morāles tiešo nozīmi, aicinām skolniekus sacerēt kādu fabulu, kas atbilstu norādītajam motīvam: viņi to izdarīs bez grūtībām un savāks daudz fabulu — dažas aizgūstot no seniem sacerējumiem, citas — vienkārši noklausoties, vēl citas — sacerot patstāvīgi.

Beidzot, atspēkojumu un apstiprinājumu fabulai veidojam šādi: ja pats fabulu rakstnieks vienlaikus ir sacerējis ko izdomātu un neiespējamu, bet pārliecinošu un noderīgu, tad jāsastāda atspēkojums, parādot, ka viņa vārdi nav pārliecinoši, nenasniedz mērķi, bet, sastādot apstiprinājumu, jāparāda pretējais» (I, 175—179).

Visu šo vingrinājumu uzdevums bija iemācīt skolniekam izmantot fabulu par argumentācijas līdzekli publiskā runā. Fabulas vietu citu argumentācijas formu vidū atzīmējis jau Aristotelis «Retorikā» (II, 20). Viņš retorikā izšķir divus pārliecināšanas veidus — piemēru un entimēmu, kas attiecīgi ir analogi indukcijai un dedukcijai loģikā.

Piemērs var būt vēsturisks vai izdomāts; izdomātais, savukārt, dalās parabolā (t. i., nosacīts piemērs) un fabulā (t. i., konkrēts piemērs).

Pēc pārliecināšanas spējas entimēma ir stiprāka par piemēru, tāpēc piemēram runā jāseko aiz entimēmas un jākalpo tai par apstiprinājumu. No piemēriem priekšroka dodama vēsturiskajam piemēram, jo vieglāk sacerēt attiecīgajam gadījumam atbilstošu fabulu nekā sameklēt analoģu faktu.

¹⁹¹ Šo vietu argumentācijas sistēmā fabula saglabā arī vēlākajā retorikā (Kvintiliāns, V, 11, 19, 20), kaut gan lielākoties tikai nomināli: tas, ka fabulu praktiski izmanto reti, noved pie tā, ka rētori tai veltī ļoti maz uzmanības. No trim daiļrunas veidiem — apspriežu, svinīgā un tiesas daiļruna — fabulu uzskatīja par visraksturīgāko pirmajam, «jo mēs ar fabulas palīdzību klausītāju vai nu pierunājam uz kaut ko, vai no kaut kā atrunājam» (II, 568). Saprotams, ka šādā izmantojumā galvenais fabulā bija tās morāle: «Vispirms runātājs izdala pamācību un, pamatojoties uz to, izdomā tai atbilstošu fabulu, tā ka pēc secības pamācība izrādās pēdējā vietā, bet pēc savas dabas un nozīmīguma — pirmajā» (II, 152).

Taču tik rūpīgi izstrādātais fabulas izmantojums publiskā runā praksē palika nomināls. Runātāji, īpaši politiskie, pret fabulu izturējās nevērīgi. Kopš 2. gadsimta p. m. ē. par Vidusjūras zemju politisko centru kļuva Roma. Tur plosījās pilsoņu kari un daiļruna bija nežēlīgas politiskās cīņas ierocis, bet naivā fabula tādai daiļrunai bija gaužām nederīga. Cicerons 1. gadsimtā p. m. ē. savās runās fabulas neizmanto un arī neaplūko tās savos retoriskajos traktātos. Viņa sacerētā «Retorika Herennijam» fabulā saskata vienīgi izklaidēšanas, nevis pierādīšanas līdzekli: «Ja klausītāji būs noguruši, tad sāksim ar kādu paņēmienu izraisīt smieklus — ar kādu līdzību, fabulu, zobgalīgu sagrozījumu, ironiju...» (I, 6, 10). Pat Kvintiliāns, kas rakstījis pusotra gadsimta vēlāk mierīgajos rētoru skolas apstākļos, izsakās par fabulu augstprātīgi: «Fabulas... spēj aizraut lielākoties rupju un nemācītu cilvēku sirdis, kuri klausās izdomājumos ar lielāku naivumu un, ļaudamies to sagādātajai baudai, viegli piekriņ tam, kas viņiem rada prieku» (V, 11, 19).

Tādējādi fabula, kādreizējais sabiedriskās cīņas kaujas ierocis, sabiedrības attīstības jaunā posmā izrādījās lieka, bija vairs tikai retorisks vingrinājums vai amizanta lasāmviela vaļasbrīžiem, un tai bija jāpielāgojas skolas bērnu vai «mietpilsoņu» uztverei, Paskatīsimies, kā šāds

stāvoklis ietekmējis vecākā mums pieejamā fabulu ko-
pojuma — «Ēzopa fabulu pamatkrājuma» — saturu un
struktūru.

4

«Fabula ir izdomāts stāsts, kas atspoguļo īstenību.» Kā
zināms, fabulas žanra galvenā īpatnība ir tā, ka šī «īste-
nība», kas veido fabulas idejisko saturu, nepaliek apslēpta
tēlos un motīvos, bet tiek deklaratīvi formulēta morālē.
Tas atvieglo mūsu darbu. Centīsimies sniegt pārskatu par
fabulu idejisko repertuāru pēc tām morālēm, kuras izse-
cinājuši no tām Ēzopa krājuma sastādītāji (lai mūs ne-
mulsina tas, ka reizēm, mūsuprāt, šīs morāles ir darinātas
visai patvaļīgi). Tad redzēsim, ka šīs sentences pēc jēgas
skaidri iedalās vairākās grupās.

— Pasaulē valda ļaunums, — saka pirmā morāļu grupa
(ap 30 fabulu). Tās uzmanības centrā ir «nekrietnais cil-
vēks» (96). Viņš dara ļaunu un darīs to, lai notiek kas
notikdams (16, 122, 155, 156). Viņu labot nav iespējams
(69, 166, 192); viņš var mainīt savu izskatu, bet ne tikumu
(50, 107). No viņa var vienīgi baidīties un vairīties (19,
52, 64, 93, 209, 221). Nekrietns cilvēks nekad nekļūs
krietns, bet krietns ik uz soļa kļūst nekrietns (152).

— Liktenis ir nepastāvīgs, — saka cita morāļu grupa
(ap 20 fabulu), — un parasti mainās tikai uz ļaunu (179).
No likteņa izbēgt tik un tā nav iespējams (162, 185, 218).
Tāpēc cilvēkam jāprot piemēroties apstākļiem un vien-
mēr jāatceras, ka tie jebkurā mirklī var mainīties (39,
112, 172, 224). Nav vērts par veiksēm priecāties, tāpat
kā nav vērts skumt par neveiksmēm: viss ir pārejošs, un
it nekas nav atkarīgs no cilvēka (13, 21, 78).

— Šķietamība maldina, — saka trešā morāļu grupa
(kādas 35 fabulas). Aiz skaistiem vārdiem bieži slēpjas
nekrietni vai necienīgi darbi (22, 33, 34, 90), aiz cildenas
ārienes — sīka dvēsele (27, 108, 111, 177, 188); cilvēki
lielās, ka var darīt brīnumus, bet īstenībā netiek galā ar
visvienkāršākajiem uzdevumiem (40, 56, 161); tie, uz ku-
riem liekam cerības, var mūs pazudināt, bet tie, kurus at-
stājam novārtē, — glābt (74, 75, 150). Tāpēc jāprot saska-
tīt arī maskētu nekrietnību (9, 37, 38, 142, 190), jāvairās
no liekuļiem (35, 158, 160), jātiecas nevis pēc ārišķībām,
bet pēc iekšējām vērtībām (12, 229).

Kaislības pazudina cilvēku, jo dara to aklu un neļauj tam aiz šķietamā saskatīt būtību, — tā ir ceturrtā morāļu grupa (vairāk par 35 fabulām). Vispostīgākā kaislība ir alkatība (126, 128, 133, 178); tā dara cilvēku nesaprātīgu un neapdomīgu (9, 43, 48, 49, 57, 81, 135, 201), liek viņam pamest drošo un tiekties pēc nedrošā (4, 6, 18, 58, 87, 94, 117, 129, 148). Aiz alkatības seko godkāre, kas cilvēku mudina uz muļķīgu lietišanos un liekulību (14, 15, 20, 151, 165); tad — bailes, kas cilvēkam liek «no vilka bēgot, uz lāci krist» (131, 217); tad — baudkāre (80, 86), ne-novīdība (83) un citas kaislības.

Atbrīvojies no kaislībām, cilvēks beidzot sapratis, ka dzīvē labāk apmierināties ar to, kas viņam ir, un neiekārot neko vairāk, — tāda ir piektā morāļu grupa (kādas 25 fabulas). Nav jātiecas pēc tā, kas nav dabas dots (184); nav prātīgi sacensties ar tiem, kas ir labāki vai stiprāki par tevi (2, 8, 70, 83, 104, 125, 132, 144); ikvienam cilvēkam dots savs darbs, katram darbam ir savs laiks (11, 54, 63, 97, 114, 169, 212).

No šiem dzīves pamatlīkumiem izriet vesela virkne tiem pakļautu atsevišķu likumu. Dzīvē iespējams paļauties tikai pašam uz sevi (30, 106) un uz savu darbu (42, 226). Draugi palīgos jāizraugās ar lielu piesardzību (25, 65, 72, 84, 145); tiem jāizrāda pateicība (61, 77), bet pašam ne no viena pateicība nav jāgaida (120, 175, 176). Dzīves grūtajos brīžos jāapbruņojas ar pacietību, atceroties, ka ieradums spēj samierināt ar visu (10, 195, 204); jāmacās no paša un citu kļūdām (79, 134, 149, 171, 207); ja kādu tomēr piemeklē nelaime, jārod mierinājums faktā, ka tā piemeklējusi arī citus (23, 68, 113, 138, 216). Taču par spīti visam dzīvot galu galā tomēr vienmēr ir labāk nekā mirt (60, 118).

Tādas ir krājuma galvenās morāļu grupas, kurām lielākā vai mazākā mērā ir kopīgs saturs. Bez tam vēl ir vairākas šaurākas nozīmes morāles. Ģimenes dzīves jautājumus skar 92. un 119. fabula (vecāki un bērni, māte un pamāte). Par profesionāliem jautājumiem runā divas fabulas, kas piemin rētoru (121. — nopeļot, 222. — cildinot). Saimnieciskie jautājumi aplūkoti fabulu ciklā, kas vērsas pret parādniekiem — pret tiem, kas pretēji fabulu pamācībām necenšas paļauties tikai uz sevi vien (5, 47, 101, 102). Vairākas fabulas veltītas vergu dzīvei (164: vergs arī brīvībā paliek vergs; 179: vergs nespēj tikt pie

labākas dzīves; 202: ja vergam ir bērni, viņam klājas grūtāk nekā tam, kam bērnu nav).

Politika skarta 10 fabulu morālēs: politika ir bīstams darbalauks, no kura labāk vairīties (197); tā izdevīga vienīgi slaistiem un nekaunām (26, 62, 213), bet godīgus cilvēkus pazudina (153); no nekrietniem valdniekiem jābēg projām trimdā (193); nabadzīgi ļaudis var tikai priecāties par to, ka viņiem ar politiku darīšanu mazāk nekā bagātniekiem (228). Beidzot, uz reliģijas jautājumiem attiecas tās morāles, kurās izteikta cerība, ka dievi palīdzēs krietnajiem un atmaksās ļaunajiem (1, 32, 36, 66, 173).

Tāda ir Ēzopa fabulas idejiskā koncepcija. Pasaulē valda ļaunums; liktenis ir nepastāvīgs, bet šķietamība viņ; ikvienam jāsamierinās ar to, kas viņam lemts, nav jātiecas pēc kā labāka; katram cilvēkam jāpaļaujas tikai uz saviem spēkiem un pašam jācenšas gūt sev labumu, — lūk, četri principi, kas ir šās koncepcijas pamatā. Prakticisms, individuālisms, skepticisms, pesimisms ir fabulas ideoloģijas pamatelementi. Tas ir vēsturē labi pazīstamais sīkīpašnieka ideoloģijas tips. Šis sīkīpašnieks ir strādīgs, bet nav spējīgs uz apvienošanos; viņš ir brīvs, bet ekonomiski apspiests; viņš lemts bojāejai, cīņā bezspēcīgs. Šī ideoloģija pirmo izpausmi Eiropas literatūrā rod Hēsioda eposā, un jau šeit tā sastopas ar fabulas literāro formu. Fabula ir šās ideoloģijas klasisks iemiesojums. Un, ja no visiem literatūras žanriem fabulas mūžs ir gandrīz vai garākais un ja fabula mainījies tik ļoti maz, tad cēlonis tam meklējams sīkīpašnieciskās ideoloģijas dzīvīgumā un noturībā.

Viegli saprotams, ka tādai pasaulē valdošās kārtības apoteozei nav nekā kopīga ar revolucionāro patosu, kas reiz bija iedvesmojis šo pašu sīkīpašnieku masu cīņā pret aristokrātiju. Dumpīgais gars jau sen piederēja pagātnei, bet sīkīpašnieciskā ideoloģija bija saglabājusies. Pareizāk sakot, — dumpīgums bija radis tālinu atbalsi legendārajā Ēzopa figūrā, šajā izaicinājumā ikvienam vispāratzītam aristokrātisma, skaistuma un izglītības ideālam, bet sīkīpašnieciskā ideoloģija guvusi atspulgu skolas rūpīgi izfiltrētajā Ēzopa fabulu morāles kodeksā. Tāpēc arī Ēzopa tēls bija tik grūti apvienojams ar viņam piedēvēto fabulu idejisko pasauli, un tāpēc «Ēzopa dzīve» un fabulu kopojumi nekādi nebija saskaņojami līdz pašam antīkās pasaules galam,

Taču atgriezīsimies pie Ēzopa fabulu poētikas.

Vēlēšanās parādīt pasaulē valdošās kārtības nesatricināmību noteica vispirms fabulas sižeta struktūru, kas savu galīgo izpausmi atrada vienkāršā shēmā: «Kāds gribēja grozīt esošos apstākļus, lai viņam no tā kļūtu labāk; bet, kad viņš to izdarīja, izrādījās, ka viņam no tā bija kļūvis nevis labāk, bet ļaunāk.» Šai shēmā ar nelielām variācijām iekļaujas trīs piektdaļas visu Ēzopa pamatkrājuma fabulu.

Daži piemēri.

Ērglis nolaupīja ganāmpulkam jēru; kovārnis aiz skaudības gribēja darīt to pašu; viņš metās virsū aunam; bet sapinās tā vilnā un tika sagūstīts (2).

Kāda zoss cilvēkam dēja zelta olas; viņam ar to nepietika; viņš zosi nokāva; bet zelta vietā tajā atrada tikai parastās iekšas (87).

Kamielis redzēja vērsi dižojamies ar saviem ragiem; viņš kļuva skaudīgs un arī lūdza Zevam ragus; bet par sodu zaudēja savas ausis (117).

Zivju dzenis gribēja savu ligzdu pasargāt no cilvēkiem; viņš to novija piekrastes klintīs; bet vilņi ligzdu aizskaloja (25).

Zvejnieki vilka vadu; viņi priecājās, ka tas bija smags; izvilka vadu; bet tas izrādījās pilns ar smiltīm un akmeņiem (13).

Kāds zemnieks atrada salā sastingušu čūsku; viņam kļuva tās žēl; viņš to sasildīja; bet tā šim iekoda (176a).

Kāds vilks dzirdēja, kā aukle draud bērniņam, ka izsviedišot to laukā; vilks šai noticeja; viņš ilgi gaidīja, ka draudi īstenosies; bet palika tukšā (158).

Kāds kovārnis dzīvoja nebrīvē; tas viņu nomāca; viņš aizlaidās uz savu koku; bet aukla sapinās zaros un kovārnis aizgāja bojā (131).

Shēma gandrīz vienmēr tā pati — četrdaļīga: ekspozīcija, nodoms, darbība, negaidīts iznākums. Mainās vienīgi «nodoma» motivējums: kovārnim un cilvēkam tā ir alkātība, kamielim — godkāre, zivju dzenim — pašaizsardzība, zvejniekiem — prieks, zemniekam — līdzietība, vilkam — lētticība, kovārnim 2. fabulā — brīvības mīlestība. Visbiežāk sastopamie motīvi ir alkātība un godkāre (t. i., personāža vēlēšanās savā labā grozīt materiālo un garīgo vērtību sadali), tad pašaizsardzība (bailes); pārējie motīvi sastopami tikai vienreiz. Varētu domāt, ka līdzīgi

tam, kā tiek motivēta darbība, tiks motivēts arī tās negaidītais iznākums. Taču tā nenotiek, jo gandrīz visās fabulās motīvs ir viens un tas pats: alkatības (godkāres, līdzietības utt.) pārņemtais personāžs vairs nedomā par savu drošību un par to dārgi samaksā. Lūk, kāpēc fabulas vēstījuma shēma ir četrdaļīga, nevis simetriskāka — piecdaļīga (ekspozīcija — darbības motivējums — darbība — iznākuma motivējums — iznākums).

Protams, šī shēma variējas. Vispirms — darbības iznākums var būt tikai minēts, nevis parādīts. 126. fabulā mēs lasām: kovārnis apsēdies vīģes kokā; nolēma gaidīt, kamēr vīģes ienāksies; gaidīja un nelaidās projām. Mēs jau gaidām iznākumu: «un nobeidzās badā», bet autors aprobežojas vienīgi ar norādījumu uz šādu iznākumu, proti, lapsa kovārnim sacīja: — Tu, draudziņ, veltīgi ceri. Cerību lolot jau var, bet no tās pārtikt nav iespējams.

Tādas beigas raksturīgas «fabulām par uzminēto viltību» (piemēram, 79: kaķim bija grūti noķert peles; viņš nolēma likt lietā viltību; uzrāpās uz naglas un, no tās lejup nokarādamies, izlikās beigts; bet pele sacīja: — Pārvērties kaut vai par maisu, tomēr tev klāt neiešu).

Tālāk — fabulā interese var pārslēgties no vājākā personāža (t. i., no tā, kas beigās piedzīvo neveiksmi) uz stiprāko: piemēram, fabulā par vilku un gārni (156) uzmanības centrā vajadzētu būt gārnim, kas pretēji pasaulē pastāvošajai kārtībai palīdz vilkam un tāpēc paliek tukšā; taču no fabulas pirmajiem vārdiem («vilks aizrijies ar kaulu...») līdz pēdējai replikai centrā ir vilks.

Fabulā var būt izlaisti tādi tās struktūras posmi kā nodoms un darbība: tādā gadījumā mūsu priekšā ir vienkāršota fabula, kas sastāv vienīgi no situācijas apraksta un komentējošās replikas. Piemēram, 98. fabulā kazlēns, stāvēdams uz jumta, pulgo vilku; tas atbild: — Ne jau tu mani zākā, bet tava vieta. — Vai, vēl isāk: 27. fabulā lapsa ierauga traģisku masku un saka: — Kāda galva, bet smadzeņu tajā nav!

Un otrādi, fabulā var parādīties jauni struktūras posmi: vienam ciklam «ekspozīcija — nodoms — darbība — iznākums» beidzoties, var sākties otrs: «jauna darbība — jauns iznākums». Šai gadījumā mūsu priekšā ir sarežģītāka, divdaļu fabula. Piemēram, 129. fabulā četru posmu vietā ir seši: kovārnis redzēja, ka baložiem laba dzīve; nolēma dzīvot kopā ar tiem; izkrāsojās un aizgāja pie ba-

loziem; bet savas balss dēļ tika noraidīts; atgriezās pie kovārņiem; bet tika atstumts sava izskata dēļ. Īpaši sa-
režģīta divdaļu struktūra ir Ēzopa krājuma sākuma fa-
bulām: 1. — «Ērglis un lapsa» (to izmantojis Arhilohs) un
3. — «Ērglis un mēslu vabole» (ko komēdijā «Miers» pie-
minējis Aristofans).

Kā jau teikts, pēc pamatshēmas veidotās fabulas neiz-
smel visu Ēzopa krājuma saturu. Tajā pietiekami daudz
arī tādu fabulu, kuru saturs nav saistīts ar obligātu pa-
saulē valdošās kārtības nesatricināmības apstiprinājumu.
Ir fabulas, kurās gandrīz pilnīgi trūkst darbības un kuras
ir tikai cilvēka skopuma (71, 225), ļaunuma (68, 113, 216),
nepateicības (175) utt. atspoguļojums. Citās fabulās visa
interese koncentrējas uz veiklu viltību (36 — «Nekriet-
nelis», 66 — «Jaunieši un miesnieks», 89 — «Hermejs un
Teiresijs», 178 — «Ceļinieks un Hermejs») vai uz asprā-
tīgu joku (5 — «Parādnieks», 34 — «Cilvēks, kas sola ne-
iespējamo»). Ir arī tādas fabulas, kur morāles vietā stājas
etioloģija — skaidrojums, «no kurienes cēlusies» tā vai
cita parādība; fabulās šāds skaidrojums gandrīz vienmēr
ir dots kā joks (8, 103, 108, 185 u. c.).

Bet katra tāda veida fabulu skaits nav liels, tās nav
iekļaujamas stabilās shēmās un ar savu daudzveidību
tikai vēl vairāk izceļ fabulu sižetu pamattipu vienvei-
dību: «Kāds gribēja grozīt esošos apstākļus, lai viņam no
tā kļūtu labāk, bet viņam kļuva tikai ļaunāk.»

Jo pastāvīgāka un skaidrāka ir darbības shēma, jo ma-
zāka nozīme ir darbības īstenotāju individuālajām iezī-
mēm. Tāpēc nav jābrīnās, ka fabulu personāži — dzīv-
nieki un cilvēki — tajās raksturoti ļoti virspusēji un bāli:
tie fabulu autoru neinteresē paši par sevi, bet vienīgi kā
sižeta funkciju nesēji. Šīs funkcijas ar vienādiem panā-
kumiem var uzticēt jebkuram dzīvniekam. Piemēram,
vienā un tai pašā (turklāt diezgan sarežģītā) sižetā
155. fabulā parādās labi pazīstamie vilks un jērs, bet
16. fabulā — kaķis un gailis. Tādi paši fabulu dvīņi, t. i.,
fabulas ar vienādu sižetu, bet atšķirīgiem personāžiem, ir
arī, piemēram, 25 — «Zivju dzenis» un 75 — «Briedis»;
80 — «Mušas» un 86 — «Strazds»; 116 — «Krabis un
lapsa» un 139 — «Kaija un klija»; 10 — «Lapsa un lauva»
un 195 — «Kamielis». Ja ievērotu ne vien identiskus, bet
arī līdzīgus sižetus, tad šādu pāru skaits vēl stipri palie-
linātos. Varētu pat domāt, ka dažas no šīm fabulām sace-

rētas pēc citu parauga kā retoriski vingrinājumi un tikai pēc tam iekļuvušas krājumos.

Tādas vieglas savstarpējas apmainības dēļ Ēzopa fabulu personāžu loks, dabiski, izrādās plašs un raibs. Tajā sastopam vairāk nekā 80 dažādu dzīvnieku un augu, ap 30 arodu (mednieks, ādminis, miesnieks, atlēts u. c.), ap 20 dievu un citu mitoloģijas tēlu. Vispār, varētu teikt, ka vidēji katrā otrā fabulā parādās kāds jauns personāžs. Protams, šajā personāžu virknē ir tādi varoņi, kas sastopami sevišķi bieži un ceļo no fabulas uz fabulu: lapsa, lauva, čūska, suns, vilks, ēzeli, zemnieks, Zevs. Taču nav jādomā, ka, pārejot no kādas fabulas citā, tie saglabā savus raksturus un ka dažādas fabulas ir it kā vienas un tās pašas lapsas vai viena un tā paša vilka dzīves epizodes (kā tas vēlāk būs dzīvnieku eposā). Piemēram, bruņurupucis vienā fabulā var būt gudrs, bet citā — muļķis (sk. 226 un 230; sal. īpaši skudras tēlu 112. un 166. fabulā). Personāži katrā fabulā veidoti tikai atbilstoši tās situācijai un sižeta funkcijai neatkarīgi no visām pārējām fabulām. Šo katras atsevišķās fabulas, katras atsevišķās situācijas, atsevišķās morāles noslēgtību uzsver arī ārējs paņēmieni: fabulu izvietojums Ēzopa krājumā ir alfabētisks, t. i., tīri mehānisks, un līdz ar to izslēdz jebkuru domu par to kompozicionālu sasaukšanos (tulkojumā fabulu nosaukumu alfabētiskā kārtība, dabiski, izjaukta).

Tādējādi fabulu personāži ir pilnīgi nosacīti tēli. Tāpēc arī viegli saprotams, ka fabula nerūpējas, lai to raksturojums atbilstu zooloģijas faktiem (nevērojot rētoru priekšstatus par «pārlicināšanas spēju»): tā nebrīnās par to, ka lauva dodas kopā ar ēzeli medībās un dalās ar to medījumā (149, 151), bet brīnās, kādēļ kaija lido virs jūras un pārtiek no zivīm (139). Tiesa, kad zooloģijas fakts nosaka personāža vietu sižetā (t. i., tā relatīvo spēku vai vājumu), tad fabula šo faktu ievēro un atsaucas uz to (82). Taču, no otras puses, uz dzīvniekiem netiek pārnestas tīri cilvēciskas attiecības (kā tas būs Lafontēna un viņa sekotāju fabulās). Lauva reti figurē kā zvēru valdnieks — parasti tas ir tikai stiprākais no zvēriem; dzīvnieki retumis rīko sanāksmes vai pulcējas karam, un vienīgi atsevišķos gadījumos zebiekste pārgērbjas par ārstu, vilks pūš stabuli, sikspārnis un viņa draugi nodarbojas ar tirdzniecību. Fabula vairās no visiem tamlīdzīgiem motīviem — kā zooloģiskiem, tā cilvēciskiem, jo tie lasītājam

liek pievērsties vispārīgām likumsakarībām un kārtībai, kas valda fabulas personāžu pasaulē, un līdz ar to novirza viņa uzmanību aiz fabulas kadra ietvariem, bet vienīgi šis kadrs ir svarīgs iecerētajai morāles mācībai.

Tikpat shematisks kā fabulu struktūra un personāži ir arī stāstījums. Tas vienmēr ir secīgs — neaizsteidzas notikumiem priekšā, lai radītu dramatisku spriegumu, nedz atgriežas atpakaļ, lai sniegtu papildziņas. Tas pakavējas tikai pie galvenajiem momentiem, nepievēršoties detaļām vai aprakstiem, un tāpēc fabula aizvien šķiet esam īsa, lai arī cik sīki būtu izklāstīta tās galvenā darbība. Stāstījumā ir daudz darbības vārdu un maz īpašības vārdu, jo tas ir stāsts par darbību, nevis par personām vai apstākļiem. Dialoga tikpat kā nemaz nav, vienīgi atrisinājumā beigu replika dota tiešajā runā. Gandrīz pilnīgi trūkst emociju: pat īsi pirms bojā ejas personāžs loģiski skaidrā, lietišķā formā lūdz to pasaudzēt. Visbiežāk sastopamos izklāsta momentus pavada stabilas formulas. Beigu replikas parasti ievada vārdi: «Ak, tāds un tāds...» vai: «Tā man vajadzēja...», vai: «Es, nelaimīgais...». Morāle sākas ar vārdiem: «Fabula rāda, ka...» (retāk: «Fabula attiecas uz...»).

Ēzopa krājuma fabulas sarakstītas m. ē. 1.—2. gadsimta parastajā grieķu sarunvalodā. Tas īpaši jāuzsver tāpēc, ka tā laika literārā valoda stipri atšķīrās no sarunvalodas un ikviens, kas vēlējās spīdēt ar savu literāro meistarību, centās rakstīt nevis sava laika valodā, bet senlaicīgajā atiskajā dialektā. Taču Ēzopa krājuma sastādītājs nav raižējies par literāro meistarību, bet domājis tikai par vienkāršību, skaidrību, saprotamību.

Ēzopa krājuma fabulu stils ir sauss kā librets. Pašos pamatos tas arī bija librets — audekls, kas rētoru skolu audzēkņiem bija jāizraksta, liekot lietā visu savu prasmi. Ar ko tas varēja beigties, rāda 71. fabula — «Glēvulīgais zelta lauvas atradējs» —, kas ar savu uzbāzīgo patosu ir retoriskā vingrinājuma paraugs, kurš nejausi (savdabīgā temata dēļ) iekļuvis krājumā. Bet šis paraugs te arī ir vienīgais: Ēzopa fabulu ierindas lasītāju tajās neinteresēja stila fineses, bet dzīves gudrība. Un tāpēc šim lasītājam domātais fabulu krājums tika sastādīts pēc retorisko vingrinājumu shematiskajiem libretiem, nevis pēc pašiem vingrinājumiem (kaut gan arī šeit materiāla bija atliku likām).

Tas, ka visa uzmanība bija veltīta saturam, atstājot novārtā formu, noteica fabulas turpmāko likteni literatūrā. Literārās modes untumi, kas uz mūžīgiem laikiem nodevuši aizmirstībai neskaitāmus lieliskus mākslas darbus, nav skāruši fabulu. Tā, nepretodamās un neciezdama nekādus zaudējumus, pielāgoja savas nedaudzās, bet stabilās idejas jebkuram valodas modes virzienam, pārstāstīja tās aizvien no jauna un atkarībā no laika un publikas prasībām piešķīra tām gan sprediķa, gan aizraujošas pasakas formu. Tas fabulai deva iespēju pārdzīvot antīkās pasaules kultūras bojā eju, pārdzīvot viduslaikus un nonākt pie mūsdienu lasītāja. Aplūkosim vēl šā ceļa galvenos posmus.

5

Kā jau sacīts, mūsu dienas sasniegušais Ēzopa fabulu pamatkrājums sastādīts m. ē. 1.—2. gadsimtā. Šis laikposms nav nejaušs, jo tieši tad fabula, kas, šķiet, rētoru skolas sienās jau bija pilnīgi pierimusi, pēkšņi atkal atdzīvojās un pēdējo reizi antīkajā literatūrā devās triumfa gājienā.

Antīkajai pasaulei bija pienākusi tās garīgās attīstības pēdējā fāze. Tas bija sasniegumu apkopošanas un kultūras stagnācijas sākumposms. Romā bija nostiprinājusies ķeizara vara. Politiskā daiļruna aplūsa, tās vietā stājās cita — reprezentīvā, svinīgā daiļruna, kura bija krāšņa un spoža un kuras mērķis bija klausītāju nevis pārlicināt, bet izklaidēt un izraisīt apbrīnu. Filozofiskie meklējumi aprima, tos nomainīja sasniegtā popularizējumi — īsas, viegli saprotamas pamācības un traktāti, kas pielāgojās plašās — gan izglītotās, gan neizglītotās — publikas idejām un gaumei. No spraiģās politiskās un filozofiskās domas, kas kādreiz, 4. gadsimtā p. m. ē., bija fabulu izspiedusi no «augstās literatūras», vairs nebija ne vēsts. Fabula varēja atkal atgriezties cilvēku prātos un runās. Runātāji savus spriedelējumus labprāt izpušķoja ar interesantiem stāstiem, bet filozofi moralizējošās pamācības labprāt ilustrēja ar dzīvām ainām. Un tā fabulu savos darbos vienlīdz viesmīlīgi uzņēma kā vieni, tā otri.

Jau 1. gadsimta beigās p. m. ē. sastopam virkni fabulu piemēru Horācija «Satīrās» un «Vēstulēs» (sal. mūsu izdevuma 24., 101., 142., 319. fabulu), kur dzejnieks šai ziņā

seko hellēnisma laikmeta tautas filozofu tradīcijām (šo filozofu darbi līdz mums nav nonākuši). Bet simt—divsimt gadu vēlāk fabulas ik uz soļa sastopamas visu kaut cik ievērojamu tā saucamās grieķu renesanses (m. ē. 2.—3. gs.) rakstnieku darbos. Plūtarhs savos populārfilozofiskajos sacerējumos izmanto vismaz 20 fabulu (7, 12, 46, 47, 53, 135, 142, 180, 181, 229, 361—370). Daži viņa sacerējumi īstenībā ir «piemēru» virknējums, kas ilustrē kādu ētikas tēzi, un šādu piemēru vidū goda vieta pieder fabulai. Plūtarha laikabiedrs Dions Hrisostoms fabulai pievēršas retāk, bet savus ar fabulu izteiktos ilustrējumus veido rūpīgāk: viņa sižeti ir oriģināli, izklāsts detalizēts un elegants (309, 359, 360). Viņš, piemēram, divreiz atstāsta fabulu par pūci un putniem: vienu reizi — to sarežģītot ar pasakām raksturīgu trijposmu darbību, otrreiz — vienkāršoti, ar vienosma darbību.

Kamēr Plūtarhs izmanto fabulas pamācīšanas, bet Dions — izklaidēšanas nolūkā, trešais ievērojamais tālaika rakstnieks, Lukiāns, pievēršas fabulām galvenokārt kritiskā, satīriskā nolūkā (3, 100, 188, 372—374). Viņam seko arī citi, mazāk nozīmīgi literāti: fabulas savos sacerējumos sniedz Maksims Tirietis (22, 375), vēsturnieki Jozefs Flāvijs (357), Apiāns (377), interesantu stāstu krājumu autors Ailiāns (85, 180), romāna autors Ahillejs Tatijs (258, 267). Rētorā Filostrata varonis — gudrinieks brīnumdaris Tiānas Apollonijs daiļrunīgi cildina Ēzopa fabulu, to vērtēdams augstāk par dzejnieku sacerētajiem mītiem, bet otrs Filostrats sīki apraksta gleznu, kas parāda Ēzopu savu fabulu varoņu vidū («Gleznas», I, 3); šis apraksts, jādodomā, sacerēts pēc Homēra apoteozes attēlojumu parauga.

Taču svarīgākais notikums fabulas vēsturē šajos gados bija Faidra un Babrija daiļrade. Romiešu dzejnieks Faidrs m. ē. 1. gs. pirmajā pusē un grieķis Babrijs m. ē. 1. gs. beigās—2. gs. sākumā pirmoreiz pārveidoja «Ēzopa fabulas» dzejā un šos pārveidojumus izdeva atsevišķās grāmatās. Tas nozīmēja, ka fabula pilnīgi atdalījās no konteksta, atbrīvojās no «piemēra» palīgfunkcijas argumentācijā un kļuva par patstāvīgu, neatkarīgu literatūras žanru, kas bija līdzvērtīgs visiem «augstās literatūras» žanriem.

Faidrs savā pieejā fabulām par paraugu izvēlas filozofus, Babrijs — rētorus; Faidram galvenais fabulā ir morālā pamācība, Babrijam — dzīva, interesanta aina; Faidrs

tiecas pēc īsuma un vienkāršības, Babrijs — pēc elegances un gleznuma. Šie dzejnieki gan ļoti atšķirīgi, bet viņu veikums ir līdzīgs: abi likuši pamatus saistītā valodā sarakstītai fabulai kā žanram, Faidrs — latīņu, Babrijs — grieķu valodā. Un, ja pirmais mums zināmais grieķu prozas fabulu kopojums ārpusškolā lasīšanai, masu lasītājam, proti, «Ēzopa fabulu pamatkrājums», tāpat radies m. ē. 1.—2. gadsimtā, tad par to var pateikties Faidra un Babrija sacerējumu izraisītajai augošajai cieņai pret fabulu.

Pēc «grieķu renesanses», pēc m. ē. 3. gadsimta politiskās un garīgās krīzes, antīkās pasaules kultūra strauji tuvojas pagrimumam. Atslābst saites starp valsts latīnisko rietumu pusi un grieķisko austrumu daļu. Kopš šā laika latīņu un grieķu fabula attīstās neatkarīgi viena no otras, katra iet savu ceļu. Kā latīņu, tā grieķu fabulā var izšķirt divus virzienus — «augstāko», retorisko, un «zemāko», mašām domāto.

Šā laika latīņu fabulā «augstāko», retorisko virzienu pārstāv Aviāns, m. ē. 4. gadsimta dzejnieks, kas izveidojis krājumu ar 42 elēģiskajās divrindēs sarakstītām fabulām, kurās ik uz soļa sastopamas vergiliski augstā stila frāzes. Šīs fabulas ir no Babrija grāmatas atlasītu fabulu pārveidojumi, taču ne visai veiksmīgi. Fabulas tomēr guva panākumus un viduslaikos ne vienreiz vien tika pārstāstītas, pārtulkotas un papildinātas kā prozā, tā dzejā.

«Zemāko», populāro virzienu latīņu fabulā pārstāv gandrīz vienlaikus, m. ē. 4.—5. gadsimtā, radies simt prozas fabulu krājums ar nosacītu nosaukumu «Romuls». Šā krājuma pamatu veidoja vairākkārt pārstāstītas un brīžiem līdz nepazīšanai pārveidotas Faidra fabulas; taču Faidra vārds pārstrādāšanas gaitā tika aizmirsts, un krājuma priekšvārdos bija sacīts, ka šo grāmatu grieķu valodā sarakstījis pats Ēzops, bet pēc tam latīņu valodā pārtulkojis kāds Romuls. Šis krājums Ēzopa vārdu padarīja ļoti populāru viduslaiku latīniskajos Rietumos. Arī krājums «Romuls» daudzkārt pārstāstīts, pārtulkots un papildināts. Papildinājumiem dažkārt noderēja «dzīvnieku» pasakas, kristiešu līdzības, fablio un tamlīdzīga specifiska viduslaiku literārā viela, kas dīvaini disharmonē ar nosaukumu «Ēzopa fabulas».

Vēlīnajā antīkajā grieķu fabulā «augstāko» virzienu pārstāv daudzi tradicionālo Ēzopa fabulu retoriski apstrā-

dājumi. Tādus pārstāstījumus, kas kļūst aizvien ārišķīgi spožāki un puķaināki, atrodam Libanija, Temistija, Hime-nija un Grēgorija Nazianzieša (m. ē. 4. gs.) sacerējumos. Šis stils iespiežas arī skolu vajadzībām sastādītajos fabulu krājumos. Tāds ir arī Aftonija, Libanija skolnieka, krā-jums, taču jāpiebilst, ka Aftonijs gan mazāk rūpējas par stila krāšņumu nekā par literārās valodas atbilstību sen-senajām normām. Vēlīnās antīkās pasaules rētoru tradī-ciju turpinātāji ir arī bizantiešu rakstnieki, taču tikai fa-bulās, ko izmanto citu literatūras žanru — vēstures, spre-diķu u. tml. — ietvaros. Pašos fabulu krājumos šī maniere neiespiežas. Šeit valda «zemākais» virziens, kura pamatā ir «Ēzopa pamatkrājums». Taču daudzējādā ziņā mainās pats krājums.

Tā kā ar laiku m. ē. 1.—2. gadsimta valodu sāka izjust kā novecojušu, antīkās pasaules beigu posmā šā krājuma fabulas sāka pārstāstīt «laikmetīgā» valodā. Šādiem pār-stāstījumiem sekoja arī pārmaiņas krājuma sastāvā (pa-zuda etioloģiskās fabulas, fabulas anekdotes, fabulas joki, palika vienīgi tipiskās «dzīvnieku» fabulas) un stilā (iz-zuda shematiskais sausums, parādījās spilgtas detaļas un izvērsti dialogi utt.). Ap 6. gadsimtu radās Ēzopa krājumā jauna, «vidējā» redakcija, kam raksturīga neizkopta, bet sulīga tautas valoda. Šai redakcijai rokrakstos tagad mē-dza pievienot arī pārstrādāto «Ēzopa dzīvi», jo, laikam ritot, vairs nebija izjūtama Ēzopa tēla un Ēzopa fabulu neatbilstība.

Par jaunu avotu fabulu vielai šai laikā kļūst Babrija fabulu pārstrādājumi prozā. Tāpat kā Faidra fabulu pār-stāstījumi «Romulā», arī tie zaudē autora vārdu, ienāk «Ēzopa fabulu» kopīgajā plūsmā un pat ietekmē tradicio-nālās vielas jauno pārstrādājumu stilu. Taču ar to īste-nībā arī aprobežojas Bizantijas laikmeta papildinājumi Ēzopa krājumam. Neko «Romula» pasakām un fablio līdzīgu šeit neatrodam (ja neskaitām dažas fabulas nove-les, sal. 389, 390, kādā rokrakstā). Te saudzīgi glabāja ēzopisko tradīciju tīrību, un pat tad, kad Bizantijā pār-tulkoja austrumnieku slavenu fabulu un pasaku krājumu «Kalila un Dimna» (ar nosaukumu «Stefanits un Ihni-lats»), kas iemantoja plašu popularitāti, neviena pati šā krājuma fabula neiespiedās Ēzopa cikla rokrakstos. Bet, kad grieķu valodā pārtulkoja austrumnieku «Stāstu par septiņiem gudrajiem» (ar nosaukumu «Filozofa Sintipas

vēsture»), no Ēzopa fabulām tam sastādīja pielikumu ar nosaukumu «Filozofa Sintipas fabulas». Tātad Ēzopa krājums šeit nebija ņēmēja, bet devēja lomā.

Protams, izglītotie bizantiešu literāti nevarēja samierināties ar to, ka tik slavēna grāmata kā Ēzopa krājums eksistē tikai vienkāršajai tautai domātā neizkoptā valodā. Tāpēc jau visai drīz pēc «vidējās redakcijas» rašanās sākās mēģinājumi krājumu vēlreiz pārstrādāt, atjaunojot tajā «pareizo» literāro valodu, kas atbilstu izglīto to lasītāju gaumei. Pēc vairākiem šādiem mēģinājumiem mērķis tika sasniegts — radās Ēzopa krājuma un vienlaikus arī «Ēzopa dzīves» «jaunākā redakcija». Kad tas noticis, jo-projām ir strīdīgs jautājums. Daži zinātnieki šo pārstrādājumu attiecina uz tā saukto Bizantijas pirmo renesansi 9. gadsimtā, citi — uz Bizantijas otro renesansi 14. gadsimtā.

Jaunais pārstrādājums fabulu krājumā izskauda daudzus 6. gadsimta vulgārismus, atjaunoja tiro un gludo literāro valodu, kas, atdarinot sengrieķu valodu, bija nedaudz stilizēta tai laikā modē esošā atikisma garā. Reizē vienneidoja daudzu gadsimtu gaitā rokrakstos uzkrājušos neskaitāmos lasījuma variantus. Jaunās redakcijas veidotāji acīm redzami centās radīt Ēzopa fabulu precizētu, kanonizētu tekstu. Šis pārstrādājums guva panākumus. «Jaunākā redakcija» izplatījās daudzus rokrakstos, izspiežot no apgrozības gan «vidējo», gan vēl jo vairāk pusaizmirsto «vecāko» redakciju. Šie rokraksti nokļuva arī Rietumos, Itālijā, kur renesanses laikmetā bija radusies milzīga interese par grieķu valodu un literatūru. Un, kad ap 1479. gadu itāliešu humānists Bons Akursijs Milānā pirmo reizi iespieda Ēzopa fabulas (tā bija viena no pirmajām grieķu burtiem iespiestajām grāmatām Eiropā), tad šā izdevuma pamatā bija Ēzopa krājuma «jaunākās redakcijas» rokraksti.

Tā pēc ilgas atšķirtības Rietumeiropas latīniskā fabulu tradīcija atkal sastapās ar savu pirmavotu — grieķu fabulu tradīciju. Ar šo sastapšanos sākas jaunās Eiropas literārās fabulas vēsture, tā žanra vēsture, kuram bija lemts nākotnē greznoties ar Lafontēna, Lesinga un Kri-lova dižo vārdu.

M. Gasparovs

PASKAIDROJUMI*

ĒZOPA FABULU PAMATKRĀJUMS

Ēzopa fabulas gadsimtiem ilgi bija tautā iemīļota lasāmviela un tāpēc saglabājušās daudzos rokrakstos. E. Šambri savam izdevumam izmantojis 46 rokrakstus un papildus izskatījis vēl 20; A. Hausrāts izmantojis 84 rokrakstus un papildus savācis ziņas vēl par 22. Visi šie rokraksti, atskaitot divus, nav vecāki par 13. gadsimtu.

Ēzopa fabulu manuskriptu raksturīga iezīme ir to ārkārtīgā nevienveidība. Tā kā neeksistēja nekāds kanonisks Ēzopa fabulu teksts, ikviens pārrakstītājs uzskatīja sevi kaut kādā mērā arī par teksta rediģētāju un brīvi aizstāja vārdus un izteicienus, kas viņam nepatika, ar citiem. Tāpēc atsevišķām fabulām ir pieci vai pat astoņi varianti, neskaitot sīkas lasījuma atšķirības. Sevišķi uzskatāmi tas redzams Šambri izdevumā, kur katrs variants iespiests atsevišķi.

Ilgu laiku zinātnieki šai variantu dažādībai nepievērsa uzmanību. Sākumā (16.—17. gadsimtā) likās, ka tās ir parastās sīkas lasījuma atšķirības, kādas sastopamas ikviena autora rokrakstos, un ka aiz tām slēpjas teksts, ko kādreiz sarakstījis pats Ēzops. Taču atklāja aizvien vairāk lasījuma atšķirību, kas izrādījās visai nopietnas, un, kad R. Bentlijs 1697. gadā darbā «Par Ēzopa fabulām» parādīja, ka mums zināmās fabulas nekādi nevar būt 6. gadsimtā p. m. ē. paša Ēzopa sarakstītas, bet radušās daudz vēlāk, 18. un 19. gadsimtā virsroku guva cits priekšstats: radās uzskats, ka visas šīs fabulas sacerētas tikai Bizantijas laikmetā un ir kāda nesaglabājušās sengrieķu fabulu krājuma vāji pārstrādājumi; fabulas šajā krājumā laikam bijušas saistītā valodā, bet pats krājums, jādodomā, Babrija sastādīts. Taču 19. gadsimta vidū atrada un publicēja īstās Babrija fabulas, un nu kļuva redzams, ka tās ne pēc sīžetiem, ne pēc stila nekādi nevarēja būt visu eksistējošo pro-

* M. Gasparova pēcvārds un paskaidrojumi pārņemti no izdevuma: Басни Эзопа. М., 1968. 320 с. Tulkotāja papildinājumi paskaidrojumiem apzīmēti ar zvaigznīti.

zas fabulu avots. Tikai tad, 19. gadsimta beigās un 20. gadsimta sākumā, prozas fabulu varianti kļuva par zinātniskās izpētes objektu. Tās ierosinātais bijis O. Krūziuss, bet aktīvākais dalībnieks — A. Hausrāts.

A. Hausrāta pētījumi parādīja, ka visi fabulu varianti dalās trijās grupās un vairākās apakšgrupās. Sākumā (savos pagājušā gadsimta 90. gadu rakstos) zinātnieks vēl pieļāva domu, ka šīs trīs tekstu grupas ir cita no citas neatkarīgas un tām pamatā ir kopīgs antīks arhetips — spilgtu un krāsainu fabulu (folkloras, nevis skolas tipa) krājums. 1913. gadā izdodot plašām lasītāju aprindām paredzēto kopojumu «Griechische Märchen», Hausrāts mēģināja savā tulkojumā šo arhetipu hipotētiski rekonstruēt. Taču turpmākie Hausrāta pētījumi (viņa galvenais darbs «Aesopus» kara gados diemžēl gājis bojā rokrakstā), kuru secinājumus apstiprināja arī citu zinātnieku, vispirms B. E. Perrija («Studies in the text history of the Life and the Fables of Aesop», Haverford, 1936) un F. Rodrigesa Adradosa («Estudios sobre el léxico de las fábulas esópicas», Salamanca, 1948) darbi, pārliecinoši parādīja, ka šīs trīs redakcijas nav radušās neatkarīgi cita no citas, bet gan ir cita citu pārveidojušas: otrā — pirmo, bet trešā — otro. Tas mums arī dod tiesības tās dēvēt par vecāko (I), vidējo (II) un jaunāko (III) redakciju. Visticamākais to rašanās laiks: vecākajai redakcijai — m. ē. 1. gadsimts; vidējai — 5.—6. gadsimts (Perrijs sākumā pieļāva 12. gadsimtu, bet savā 1965. gada izdevumā, XVII lpp., no šā datējuma atteicies); jaunākajai — 9. gadsimts (Hausrāts, Adrados) vai 14. gadsimta sākums (Perrijs). Šo pārstrādājumu motīvi un stilistiskās tendences iztirzātas šā izdevuma pēcvārdā.

Vecāko redakciju (I) nereti sauc arī par «collectio Augustana» — pēc kāda tās rokraksta nosaukuma (Augustanus Monacensis 564, 13.—14. gadsimts). Citi svarīgākie šās redakcijas rokraksti: Parisinus supp. gr. 690, 12. gadsimts, un visvecākais un pilnīgākais — Novoeboracensis Morgani 397, 10. gadsimts — 18. gadsimtā Grotaferatā (Itālijā) atrastais rokraksts, kas bez pēdām bija pazudis Napoleona rekvizīciju laikā, bet mūsu gadsimta 20. gados negaidot atkal uzziets amerikāņu miljardiera Morgana kolekcijā. Hausrāts uz vecāko redakciju attiecina 17 rokrakstus, to vidū izšķirot trīs savā starpā tuvas «dzimtas» un raibu grupu (Ib grupa) dažnedažādu retorisku pārveidojumu. Īpašu stāvokli ieņem arī par «Ēzopa fabulu izlasi» nosaukto 11 rokrakstu grupa (Ia grupa): tas ir saisināts vēlīnā antīkā laikmeta (Perrijs) vai Bizantijas laikmeta (Hausrāts) vecākās redakcijas izdevums, kas papildināts ar virkni fabulu, kuru nav pamatkrājumā. Mūsu izdevumā tās dotas nodalījumā «Fabulas no pamatkrājuma atkārtota izdevuma».

Vidējo redakciju (II) sauc arī par «collectio Vindobonensis» — pēc tās galvenā rokraksta nosaukuma: Vindobonensis gr. hist. 130, 14. gad-

simts. Hausrāts šai redakcijai pieskaita 16 rokrakstus, no kuriem viņš 7 uzskata par pamatrokrakstiem, bet pārējos par dažāda veida retoriskiem pārveidojumiem (IIδ). Bez vecākās redakcijas vidējai redakcijai vielu devušas Babrija fabulas un to parafrāzes prozā (sk. pēcvārdu, 277. lpp.). Daudzos rokrakstos parastie fabulu prozas teksti mijas ar Bizantijas laikmeta parafrāzējiem saistītā valodā — divpadsmitzibju sillabiskās vārsnās.

Jaunāko redakciju (III) dēvē arī par «collectio Accursiana», proti, humānista Bona Akursija vārdā. Viņš laidis klajā pirmo iespiesto Ezopa fabulu izdevumu (ap 1479. gadu), kura pamatā ir viens no šās redakcijas rokrakstiem. Hausrāts jaunākajā redakcijā izdala trīs apakšredakcijas, kas ir cits no cita neatkarīgi mēģinājumi «vidējās redakcijas» vienkāršajam stilam piešķirt literāru eleganci. Pie pirmās no šīm apakšredakcijām (IIIγ) Hausrāts pieskaita 19 rokrakstus, kas sadalās divās «dzimtās»; pie otrās (IIIβ) — 14 rokrakstus ar «Laurentianus 58, 23», 15. gadsimts, priekšgalā; pie trešās (IIIα) — 8 rokrakstus ar «Laurentianus 89 sup. 79», 15. gadsimts, priekšgalā. Šī pēdējā apakšredakcija (Perrijs to piedēvē bizantiešu humānistam Maksimam Planūdām, kas ir arī «Ezopa dzīves» jaunākās redakcijas autors) iemantojusi vislielāko popularitāti. Jāatzīmē, ka lasījuma atšķirību jaunākās redakcijas rokrakstos ir daudz mazāk nekā vecākās un vidējās redakcijas manuskriptos; redaktori un pārrakstītāji acīm redzami centušies (pirmo reizi Ezopa fabulu rokrakstu vēsturē) radīt fabulu kopojuma kanonisku tekstu.

Jāpiebilst, ka veselas virknei rokrakstu ir jaukts sastāvs: tajos pārrakstīti dažādu redakciju varianti. Piemēram, visai svarīgais rokraksts «Casinensis (Laur., convent. suppr. 627)», 13. gadsimts) apvieno vecākās un vidējās redakcijas fabulas, bet rokraksts «Salmanticensis» brīvi sajauc apakšredakciju IIIα, IIIβ, IIIγ un IIIδ fabulas.

Pirmo Ezopa fabulu iespiesto izdevumu, kā jau minēts, ap 1479. gadu laidis klajā Bons Akursijs. Tajā ietilpst 147 jaunākās redakcijas fabulas, un tā bija viena no pirmajām grieķu valodā iespiestajām grāmatām. Turpmāk izdevēji pakāpeniski papildināja šo kopojumu ar jaunatklāto rokrakstu fabulām. Piemēram, Roberts Stefans savā 1546. gada izdevumā palielināja fabulu skaitu līdz 169, izmantojot citus jaunākās redakcijas rokrakstus; Izaks Nevelets 1610. gada izdevumā — līdz 296, papildinājumiem izmantojot Ia, Ib apakšredakcijas un Babrija parafrāzes. Frančesko Furia 1810. gada izdevumā publicēja vidējo redakciju (pēc «Casinensis» rokraksta), J. G. Šneiders 1812. gada izdevumā — vecāko redakciju (pēc «Augustanus» rokraksta); izdevumos sāka uzņemt fabulas no Aftonija, Sintipas un atsevišķu antiko autoru krājumiem; teksti bija kļuvuši tik atšķirīgi, ka A. Koraišs savā 1810. gada izdevumā pirmo reizi katru fabulu iespieda vairākos variantos.

No šāda haotiska publicējumu klāsta Karls Halms 1852. gadā izveidoja kompilatīvu izdevumu, ņemot no Furijs, Koraisa un citiem izdevumiem 426 fabulas un tās sakārtojot virsrakstu alfabētiskā secībā. Rokrakstus Halms neizmantoja, un vienīgais variāntu atlases kritērijs bija viņa paša gaume. Lai gan šā izdevuma sagatavošanā trūka zinātniskas pieejas, tas fabulu sastāva relatīvās pilnības dēļ guva panākumus, tika daudzkārt bez jebkādiem grozījumiem no jauna iespiests un vēl mūsdienās noder par citējumu avotu.

Arī vēl pēc Halma joprojām nāca klāt jauni rokrakstu materiāli: 1877. gadā izdeva kā vidējās redakcijas, tā Babrija parafrāžu galveno rokrakstu, 1894. gadā — vecākās redakcijas Parīzes rokrakstu, 1935. gadā — vecākās redakcijas Ņujorkas rokrakstu. Nobrieda vajadzība pēc jauna zinātniska izdevuma. 1925. gadā nāca klajā E. Šambri izdevums, 1940. gadā — A. Hausrāta izdevuma pirmā daļa, 1956. gadā, pēc zinātnieka nāves, — otrā daļa, 1952. gadā — B. E. Perrija izdevums. Šambri, sekojot Koraisa piemēram, iespiedis pēc kārtas visus kaut cik atšķirīgus katras fabulas variantus (reizēm līdz pat astoņiem); Hausrāts devis trīs variantus atbilstoši redakciju skaitam. Perrijs aprobežojies ar vecākās redakcijas publicēšanu.

Šajā izdevumā kā «Ēzopa fabulu pamatkrājumu» publicējam vecākās redakcijas labākajos rokrakstos saglabājušos fabulu kopojumu.

1. *Ērglis un lapsa*. Uz šo fabulu atsaucas Aristofāns komēdijā «Putni» (651). Faidram lapsa pati apliek kokam apkārt žaģarus un tos aizdedzina. Sintipam dievu atribe ir citāda: ērglis nolaupa no ziedokļa pārāk karstu gaļas gabalu; putnēni, to norijot, apdedzinās un iet bojā.

Šī ir viena no vecākajām mums zināmajām sengrieķu fabulām. Jau Arhilohs (7. gs. p. m. ē.) to pārliecinātā vārmās — jādāmā, brīdinādamas no līdzīga dievu soda Likambu, kas viņam bija apsolījis dot meitu par sievu, bet solījumu nebija izpildījis.

Uz šās fabulas zooloģisko motivējumu norāda kā Aristotelis («Par dzīvnieku dabu»), tā Plīnijs («Dabas vēsture»); valdija uzskats, ka ērgļu mātīte perēšanas laikā nedodas tālu projām no savas ligzdas un tāpēc cieš no barības trūkuma.

3. *Ērglis un mēslu vabole*. Sal. «Ēzopa dzīve», 135—139. Fabula bijusi populāra spilgtā kontrasta dēļ starp dievu valdnieku un mēslu vaboli. Fabulu piemin Aristofāns («Miers», 127, «Lapsenes», 1448) un Lukiāns («Ikaromenips», 10). Ar to saistīta arī paruna «Vabole ir ērgļu mātes bērnu pieņēmēja» (Zēnobijs, I, 20). No šās fabulas Aristofāns aizguvis sākuma motīvu komēdijai «Miers», kur zemnieks Trigajs aizlido pie dieviem labi nobarotas mēslu vaboles mugurā.

Ērgli uzskatīja par Zevam svētu putnu.

4. *Lakstīgala un vanags*. Pirmā sengrieķu literatūrā izmantotā fabula. Sal. Hēsioda «Darbi un dienas», 202—212.

5. *Parādnieks*. Fabulā minētie svētki Atikā svinēti šādā laikā: «Lielās» (Eleisīnas) mistērijas — oktobra sākumā, Panatēnaji — augusta vidū, («Lielie») Dionisiji — marta beigās. Mistērijās kā šķīstīšanās upurus ziedoja sivēnus, Dionisijos — kazlēnus. Ar to arī ir saistīts aizdevēja joks.

6. *Mežakazas un gans*. Babrijam, kā arī variantos, kuru pamatā ir viņa apdare, mājas kazas pat nobeidzas badā.

7. *Kaķis un vistas*. Plūtarhs («Par brāļu mīlestību», 19, 490c) iesaka tā atbildēt intrigantam, kas cenšas sanaidot brāļus.

8. *Ēzops kuģu būvētavā*. Uz šo fabulu atsaucas Aristotelis, «Meteoroloģija», II, 3, 356b 11.

11. *Zvejnieks stabulētājs*. Hērodots stāsta (I, 141), ka Persijas valdnieks Kīrs, dodoties karagājienā pret Krēzu, aicinājis tam pakļautās Jonijas pilsētas kļūt par savām sabiedrotajām, taču jonieši atteikušies. Kad Kīrs Krēzu sakāvis, jonieši paši piedāvājuši Kīram savienību, bet viņš tiem atbildējis ar šo fabulu.

Senatnē patiešām zvejots ar mūzikas palīdzību. Aliiāns («Stāsti par dzīvniekiem», I, 39) to apraksta šādi: «Zvejnieki sastājušies sāk dejojot un liegi dziedāt. Zivis, skaņu un dejas pievilinātas, piepeld tuvāk, bet ļaudis lēnitiņām, soli pa solim, atkāpjas turp, kur nabaga zivis gaida lamatas — izvilktie tikli...»

12. *Lapsa un leopardis*. Plūtarhs atsaucas uz šo fabulu apcerējumā par tematu «Kuras ciešanas ļaunākas — dvēseles vai fiziskās?» (2, 500d) un «Septiņu gudro dzīres» (12, 155c — Solona piezīme par Krēza pils spožumu).

* Tulkojums aptuvenus, jo oriģinālā ir grūti atdarināma vārdu spēle; īpašības vārdus *poikilos*, ar kuru leopardis lielidamies raksturo savu ādu, bet lapsa — savu dvēseli, nozīmē gan «raibs», gan «veikls, viltīgs».

17. *Lapsa bezaste*. Uz šo fabulu netieši norāda Timokreonts Rodietis (5. gs. p. m. ē.) savās zobgalīgajās pret Temistoklu vērstajās vārsnās. Temistokls bija Timokreontu izraidījis no dzimtenes par simpatizēšanu persiešiem, bet vēlāk tapa uz līdzīgas apsūdzības pamata izraidīts pats.

Attiecīgo fragmentu citē Plūtarhs, «Temistokls», 21:

Redzams, ne vienīgai astei man trūkst,

Citu tādu lapsu vēl daudz.

20. *Lapsa un krokodils*. Gimnasiarhs — turīgs pilsonis, kas par saviem līdzekļiem uzturēja un apmācīja jauniešus, kuri valsts svētkos piedalījās sporta sacensībās. Lapsas replika nozīmē: «Pēc rētām uz tavas ādas redzams, ka gimnasijā (vingrotavā, sporta zālē) neesi vis bijis kā brīvs pilsonis, bet gan kā daudzkārt pērts vergs.»

21. *Zvejnieki*. Tuncis (jeb tunzivs) — lielākā zvejojāmā zivs Vidusjūrā, svarīgākais zvejas objekts antikajā pasaulē. Tunča ieradums nevaldāmi spārdīties un lēkāt, iekļūstot tiklā, bija plaši zināms un ir

pamatā tuņa grieķiskā nosaukuma tautas etimoloģijai: *thýnein* (steigties, drāzties, trakot) — *thýnnos* (tuncis).

22. *Lapsa un meža cirtējs*. Šās fabulas variantu savās pārdomās min m. ē. 2. gs. filozofs Maksims Tiritis (III, 1), pārmetot citiem filozofiem, ka tie gan liekulīgi nosoda dzīves baudas, bet īstenībā tām nododas tāpat kā visi citi:

Frīgietis Ēzops sacerējis fabulas par dzīvniekiem un to atiecībām. Viņam prot runāt gan koki, gan zivis — kā savā starpā, tā ar cilvēkiem. Te visur ietverta īsa morāle, kas pauž kādu dzīves patiesību. Ēzopa fabulu vidū pazistama arī šāda:

«Lauva reiz dzinies pakaļ briedim, bet šis bēgdams paslēpies meža biežoknī. Lauvam gan ir milzīgs spēks, bet ātrumā briedis par viņu pārāks. Pienācis pie biežokņa, lauva valcājis ganam, vai tas nav kaut kur redzējis slēpjami briedi. Gans atbildējis, ka neesot vis, bet vienlaikus pastiepis roku uz brieža pusi. Lauva meties virsū trīcošajam briedim, bet lapsa (Ēzopam tā vienmēr ir gudriniece) ganam, raugi, ko sacījusi:

— Tu esi gļēvs un nelietīgs cilvēks, lauvas priekšā gļēvs, pret briedi — nelietīgs!»

Man šķiet, ka šo frīgieša Ēzopa līdzību Epikūrs varētu izmantot pret tiem, kas nosoda baudu; vārdos viņi ir nelokāmi, bet sirdi tiecas pēc baudas.

23. *Gaiļi un irbe*. Gaiļu cīņas Grieķijā bijušas ļoti populāras un dažās pilsētās rīkotas uz valsts rēķina. Atēnās tās pilsoņu cīņas gara stiprināšanai ieviesa Temistokls (Ailiāns, «Raibie stāsti», II, 28). Ir pat saglabājušies bareljeji ar slavenu gaiļu attēliem (viens no tiem vēl mūsdienās kalpo par izdevniecības emblēmu uz franču filoloģiskā žurnāla «Revue des études anciennes» vāka — acimredzot kā «gallu gaiļa» simbols). Irbes savukārt pieradināja un audzēja gaijai un laika kavēklim. Tās bija svētas Afroditei, un ar tām izklaidējās sabiedrības dāmas, «Palatīna antoloģijā» sastopamas pat epitāfijas pieradinātām irbēm.

24. *Lapsa ar lielo vēderu*. Horācijs izmanto šo fabulu «Vēstulēs», I, 7, 29—34, aizstāvēdams savu brīvību pret Mecenāta uzmācīgo aizbildnību. Tā paša sižeta variantu (lapsas vietā šeit figurē čūska mucā) min Tūras Grēgorijs (6. gs.) «Franku vēsturē», IV, 9.

25. *Zivju dzenis*. Šis putns (gr. *alkyōn*) senatnē bijis ļoti iecienīts. Dabzinātniskos apcerējumos (Plīnijs, Plūtarhs, Ailiāns) cildināta tā uzticība laulībā un ligzdu višanas prasme; mitoloģija savukārt vēsti, ka par zivju dzeni pārvērsta Aiola meita Alkione, kas skumusi pēc sava vētras laikā jūrā bojā gājušā vīra Keika. Uzskatīja, ka Jonijas un daļēji Egejas jūrā vērojama divu nedēju klusums vētrainajā Vidusjūras ziemā (nedēju pirms un pēc saulgriežiem, tā saucamās «Alkiones

dienas) izskaidrojams ar to, ka Alkione šajā laikā vij līgzdu perēšanai un viņas tēvs Aiols, vēju dievs, neļauj tiem vaļu, lai meitu netraucētu. Istenībā, protams, zivju dzenis dēj nevis ziemā, bet, tāpat kā visi putni, pavasarī.

26. *Zvejnieks*. Šis primitīvais zivju ķeršanas paņēmieni minēts, atmaskojot demagogu, arī Aristofana «Jātniekos», 864—867:

Tu rīkojies tāpat kā zvejnieki, kas zušus tiklā
dzen,
Jo, kamēr jūras dzīle mierīga, bez panākumiem pūles
šiem.

Bet, ja no dibena tie dūņas augšup ceļ, ja ūdens
saduļķots,

Tad zveja sekmējas. Tu lomu velc, kad satrauc
pilsētu.

(Atdzejojis A. Čiezens)

27. *Lapsa un maska*. Antīkajā teātrī aktieri tēlojuši lielās maskās ar pārspīlētiem vaibstiem. Fabulu krājumu sastādītājiem acimredzot nebija viegli izdomāt situāciju, kādā lapsa varētu sastapties ar masku. Vidējā redakcijā lapsa iemaldās kitaroida (dziedoņa un kitaras skandinātāja) mājā, jaunākajā redakcijā — aktiera mājā. Lapsas replika uzņemta kā paruna Apostolija krājumā, XVIII, 60.

28. *Krāpnieks*. Vidējā redakcijā fabulas stāstījums dzīvāks. Visas replikas dotas tiešajā runā. Dievi sapnī vīram saka:

— Aizej uz jūras krastu, uz tādu un tādu vietu, un tur tu
atradīsi tik un tik talantu zelta.

Bet viņš, kritis laupītāju rokās, lūdzas:

— Atlaidiet mani, un es jums došu tūkstoš talantu zeltā!

Hekatomba ir vislielākais ziedojums dieviem (nomināli — simt vērsu, bet faktiski parasti ziedoja mazāk). Uzskatīja, ka fabulas varoņa viltība grūtos apstākļos ir pieļaujama. Plūtārhs stāsta («Lukulls», 10), ka tad, kad Mitridāts bija aplencis Kizikas pilsētu, tās iedzīvotājiem nebija melnas govns, ko ziedot Persefonei. Tad kizikieši izveidoja govni no miklas un lika to uz ziedokļa.

* Fabulā, minot tās varoņa izveidotos vērsus, figurē grieķu īpašības vārds *steátinos*, kas nozīmē gan «no kviešu miklas», gan «no taukiem». Ar dievu sūtīto sapnī sal. nimfu parādīšanos sapnī Dafnidam Longa romānā «Dafnids un Hloja» (III, 27). Arī šeit varonis tiek sūtīts uz jūras krastu, kur atrod nimfu solito maku ar naudu.

30. *Slicējs*. «Lai Atēna palīdz, bet rokas kustini pats!» ir paruna (Zēnobijs, V, 93).

31. *Vīrietis ar iesirmiem matiem un viņa mīļākās*. Citās versijās morāle savādāka: «Sievietēm uzticēties bistami.»

33. *Lielīgais pieccīņņeks*. Beigu sentence ir paruna (Apostolijs, VIII, 100). Pieccīņa senajā Grieķijā bija svarīgākā olimpisko spēļu disciplīna. Tajā ietilpa skriešana, tāllēkšana, diska un šķēpa mešana, laušānās.

34. *Cilvēks, kas sola neiespējamo*. Hekatomba — sk. paskaidrojumu 28. fabulai.

35. *Cilvēks un satīrs*. Jautājums, kāpēc cilvēka dvaša gan dzesē, gan silda, nodarbināja jau Aristoteli («Problēmas», 34, 7). Šī fabula devusi sižetu pazīstamajai Jordānsa gleznai «Satīrs ciemos pie zemnieka» (Maskavā, Valsts tēlotājas mākslas muzejā).

36. *Nekrietnelis*. O. Krūziuss saskata ilustrāciju šai fabulai kādas Dienviditālijas vāzes gleznojumā, kurā redzams satīrs, kas ar putniņu rokā stāv miklu minētājas Sfinksas priekšā. I. Mete pieļauj, ka šis motīvs varbūt bijis sastopams Aishila satīru drāmā «Sfinksas», kas līdz mūsdienām nav saglabājusies.

39. *Bezdelīga un putni*. Sal. 359. fabulu. No āmuļa gatavoja Iimi putnu ķeršanai.

40. *Zvaigzņu tulks*. Šo populāro sižetu parasti saistīja ar pirmā grieķu filozofa — milētieša Talēta vārdu (Platons, «Teaitets», 174a; Diogenes Laērtietis, I, 34).

44. *Vardes pieprasa valdnieku*. Lielo naidu starp vardēm un ūdensčūsku (hidru) min arī Ailiāns («Stāsti par dzīvniekiem», XII, 15). Vidējā redakcijā darbība noris nevis divos, bet trijos posmos:

«... Viņas nākušas pie Zeva un lūgušas dot citu valdnieku. Zevs viņām iedevis zuti. Taču vardes redzējušas, ka arī šis ir pārāk vientiesīgs, un to nepēmušas. Tad viņas pie Zeva griezušās trešoreiz, lai tas arī šā vietā dod citu. Zevs nu sadusmojies un vardēm uzsūtījis ūdensčūsku, kas tās sākusī gūstīt un pa vienai aprīt.»

46. *Ziemelis un Saule*. Plūtārhs («Pamācības laulībai», 12, 139d), balstoties uz šo fabulu, iesaka vīriem atradināt sievas no greznuma nevis varmācīgi, bet ar maigumu. Temistijs (16, 208a) sniedz šās fabulas vispārīgāku iztulkojumu: «Arī fabulniekam Ezopam ir fabula par strīdu starp Pārlicināšanu un Spēku, un tajā Pārlicināšana gūst virsroku pār Spēku: saule ātrāk nekā brāzmainais vējš piespiež cilvēku izģērbties. Kā vēsti dzejnieki, arī giganti cīnā ar dieviem sakāvuši Areju, bet viņus savukārt pieveicis Hermejs ar savu zizli.»

47. *Zēns, kas vēma visas iekšas ārā*. Plūtārhs sniedz šās fabulas variantu apcerējumā «Par to, ka nav jātaisa parādi» (8, 831c), cenšoties pārlicināt bagātņiekus, lai tie atsakās no savas bagātības, — jo viņi atteikšoties nevis no savas, bet gan no citu mantas:

Uzklausī fabulu par klijām:

«Viena no tām, sākot veikt, kliegusi, ka tai nākot laukā zarna. Bet cita iebildusi:

— Kas tur tik briesmīgs? Tā tak nav tava zarna, bet tā liķa, kuru nupat kā saplosījām.»

Tāpat arī ikviens parādnieks nepārdod vis savu zemes gabalu, savu māju, bet tā aizdevēja zemi un māju, kuru viņš saskaņā ar likumu padarījis par visas mantas īpašnieku.

50. *Zebiekste un Afroditē*. O. Kellers atzīmē, ka jaungrieķu valodā zebieksti sauc «līgavas» vārdā (*nýmphitza*).

52. *Saimnieks un suņi*. «Atikā pastāvēja likums... kas aizliedza nokaut darba vērsi — arkla vai arāja ratu vilcēju, jo tas ir zemkopis, kas palīdz cilvēkam viņa darbos» (Ailiāns, «Raibie stāsti», V, 14). Frīģieši, Ēzopa tautieši, par aramvērša nogalināšanu sodīja ar nāvi (Ailiāns, «Stāsti par dzīvniekiem», XII, 34); sal.: Varrons, «Par lauksaimniecību», II, 5; Plīnijs, VIII, 180. Tāpēc arī fabulā minēto suņu bažas bijušas visai pamatotas.

53. *Zemnieka dēli*. Plūtarhs («Par plāpīgumu», 17, 511c) attiecina šo līdzību uz skitu valdnieku Skilūru, kam bija 80 dēlu, un cildina viņa mazrunīgumu.

*56. *Burve*. Fabulai mūsu izdevumā dota jaunākās redakcijas varianta morāle. Vecākās redakcijas varianta morāle, ko A. Hausrāts uzskata par rētoru skolas audzēkņu darinājumu, skan: «Fabula vērsas pret krāpniekiem, kas visu ko sasola, bet tiek pieķerti sīkumu dēļ.»

57. *Sirmgalve un dziednieks*. Beletristiskāk šī fabula izklāstīta vidējā redakcijā:

«Kādam vecai sievietei bija slimas acis. Tā atsaucā dziednieku un liecinieku klātbūtnē apsolīja viņam labi samaksāt, ja tai izārstēšot acis, bet, ja neizdziedināšot, ja nekļūšot labāk, tad viņš nesapemšot neko. Tā viņi vienojās, un dziednieks ķērās pie darba, bet reizē ar to sāka pamazitiņām stiept no mājām projām vecās mantību. Pēc kāda laika viņš to izārstēja un nu pieprasīja salīgto maksu. Vecīņa paskatījās visapkārt — māja kā izslaucīta. Dziednieks uzstājīgi pieprasīja atalgojumu, bet šī atteicās maksāt, un viņš to aizveda pie arhontiem. To priekšā vecā teica:

— Viss, ko šis te saka, ir taisnība. Es viņam apsolīju, ka samaksāšu, ja atkal varēšu labi redzēt, bet, ja man nekļūs labāk, tad nedošu neko. Tagad, raugi, viņš stāsta, ka es esot vesela, bet es saku, ka esmu joprojām slima. Agrāk, kad man sāpēja acis, savās mājās redzēju gan dažādas mantas, gan naudu. Tagad turpretī, kad šis apgalvo, ka man redze jau pavisam laba, vairs neko nespēju ieraudzīt.»

Morāle tā pati, kas vecākajā redakcijā.

60. *Sirmgalvis un Nāve*. Šī doma sastopama arī Eiripīda «Alkestīdā», 669—672, kur Admēts pārmet sirmajam tēvam, ka viņš nav gribējis labprātīgi mirt dēla vietā:

Ak, sirmgalvjil Cik bieži viņi nāvi sauc!
Bet, tiklīdz tā šiem tuvojas, tad mirt neviens
No viņiem negrib vairs un visai tīkams jau
Tiem vecums šķiet.

62. *Delfīni un grundulis*. Babrijam grunduļa vietā figurē vēzis. Ailiāns («Stāsti par dzīvniekiem», V, 48) min delfīnus un haizivis līdzās citiem klasiskiem savā starpā naidīgu dzīvnieku piemēriem: kraukļi un pūces, lauvas un buļļi, klijas un ērgļi u. c.

63. *Orators Dēmadis*. Fabulai, protams, ir parodisks raksturs, un Ēzopa krājumā tā iekļuvusi redaktora naivitātes dēļ. *Dēmadis* (miris 318. gadā p. m. ē.), atēniešu orators, Dēmostena jaunāks laikabiedrs un pretinieks, simpatizēja maķedoniešiem. Viņš bija pazīstams ar savu amorālo dzīves veidu, meistarīgi improvizētām runām un dzēlīgu asprātību. Pseudoplūtārha «Desmit oratoru dzīvē» līdzīgs atgadījums piedēvēts Dēmostenam (sk. 371. fabulu).

65. *Cejīnieki un lācis*. Ticējums, ka lācis neaiztiekot liķus, senatnē bija visai izplatīts, kaut gan jau Aristotelim bija zināms, ka tas ir nepamatots. Par to, ka lācis bez grūtībām kāpj kokos, fabulas redaktors acimredzot nav zinājis.

70^a. *Koki un niedres*. Iepriekšējās fabulas vecākās redakcijas cits variants.

70^b. *Niedre un olīva*. 70. fabulas vidējās redakcijas variants.

71. *Glēvulīgais zelta lauvas atradējs*. Paraugs skolas vingrinājumam rakstura tēlojumā. Arī pēc sava stila šī fabula krasi atšķiras no visām pārējām Ēzopa krājumā. Vairumā rokrakstu tā izlaista. Sal. Libanija (m. ē. 4. gs.) deklamāciju «Ko sacītu glēvulīgs tirgotājs, atrazdamas zelta zobenu?» (IV, 1043) un epigrammu par šo pašu tematu «Palatīna antoloģijā» (IX, 431):

Vilināt vilina zelts, bet atbaida Areja asmens.

73. *Delfīns un pērtiķis*. Nostāsti par to, ka delfīni glābj slicējus, senatnē bija ļoti populāri. Sevišķi pazīstams ir stāsts par dzejnieku Arionu, ko delfīns izglābis no pirātiem (Hērodots, I, 23).

74. *Briedis un lauva*. Gandrīz visos fabulas variantos lauvas vietā figurē mednieki.

81. *Lapsa un pērtiķis*. O. Krūziuss ierosinājis lapsas beigu replikā lasīt nevis *psychēn* («dvēseli», šeit tulkots ar «galvu»), bet *pygēn* («dibenu»), tuvinot šo repliku līdzīga satura vārsmai, kas saglabājusies no kādas Arhiloha epodas (fragm. 83 D). Pēc S. Lurjē interpretācijas, jēga tad būtu šāda: «Par valdnieku nevar būt radijums, kam no amatām uz dibena rētas kā vergam!»

82. *Ezelis, gailis un lauva*. Skat. Plīnija liecību: «Lauvu atbaida rīteņu griešanās, tukši rati, gaiļu sekstes, pat gaiļa dziedāšana, taču visvairāk — uguns.»

85. *Sivēns un aitas*. Šo fabulu īsi pārstāsta Ailiāns («Raibie stāsti», X, 5) ar negaidītu secinājumu: «Tāpat izturas tirāni: viņi mūždien aizdomu pilni un no visa kā baidās, jo zina, ka tiem, tāpat kā šai cūkai, jāatdod dzīvība jebkuram.»

85a. *Sivēns un lapsa*. Iepriekšējās fabulas vecākās redakcijas cits variants.

86. *Strazds*. Sintipam strazda vietā ir zvirbulis.

87. *Zoss, kas dējusi zelta olas*. Variantos zoss vietā lielākoties sastopama vista.

*88. *Hermejs un lēlnieks*. Ziņnesis un peļņas gādnieks: Hermejs ir gan dievu ziņnesis, gan tirgus dievs.

89. *Hermejs un Teiresijs*. Teiresijs — Tēbu pareģis, daudzu mītu varonis. Tas sastopams arī mītā par Oidipu un viņa pēcnācējiem.

91. *Suns un saimnieks*. Šās fabulas atšķirīga redakcija sastopama bizantiešu fabulu noveļu krājumā (sk. 309. lpp.) citu izvērsti un dzīvi sarakstītu stāstu vidū:

«Kādam cilvēkam bija ēzelis, ar kuru viņš sev veda pārtiku, un bija arī sunītis, ko nelaida ne soli no mājām laukā. Kad saimnieks pārnāca mājās, sunītis tūdaļ pieskrēja klāt, draiskojās pie viņa kājām, luncinājās un izlikās kožam. Kungu šie joki uzjautrināja, un viņš ar šuneli labprāt rotaļājās. Kad ēzelis visu to redzēja, viņš sāka suni apskaust un nodevās šādām pārdomām: «Es sūri grūti strādāju — uz savas muguras stiepju gan maizi, gan vīnu, gan ūdeni, gan visu ko citu, taču saimnieks ar mani vēl nekad nav parotaļājis un ne reizi nav noglāstījis, bet suns augu dienu tikai ēd un guļ, un tomēr saimnieks viņu mīl. Tas tāpēc, ka esmu vientiesīgs, neko neprotu un neesmu tik apķērīgs kā šis suns. Pamēģināšu uzvesties līdzīgi viņam un tāpat luncināšos ap saimnieku. Arī mani joki tam iepatiksies, jo veiklība un atjautība ikvienam pa prātam.» Tā savā nodabā gudroja ēzelis. Kad vakarā pārnāca saimnieks un sunītis tam draiski pieskrēja klāt, ēzelis skaudību vairs apvaldīt nevarēja. Viņš palēkdamies metās uz priekšu, sāka spārdīties un skaļi brēkt un beigās pat grasījās priekšējās kājas saimniekam uzlikt uz pleciem. Šis nobijās, ka ēzelis tam var iespert ar nagiem, atlēca nost, paķēra rungu un ēzeli bez žēlastības noslānīja.

Fabula rāda, ka veiklība ir laba, bet tikai istā vietā un ja tā nevienam nekaitē.»

94. *Tēvs un meitas*. Jaunākajā redakcijā tēva vietā figurē māte, citādi teksts gandrīz pilnīgi tāds pats. Fabula atspoguļo plaši pazīstamu sentenci, kas sastopama jau Teognīda vārmās (25—26; dzejnieks pieļauj, ka būs arī tādi lasītāji, kuriem viņa dzeja nepatiks):

... Zevs arī nespēs

Izdabāt visiem, lai ko — sauli vai lietu — tiem dod.

Kādā Sofokla traģēdijas fragmentā (481) Agamemnons, grieķu kara-spēka virspavēlnieks Trojas karā, izšķirot karavadonū ķildu, brīdina:

Tak aplaimot it visus karavadonim

Pa spēkam nav, jo nevar katram izdabāt.

Kaut arī daudzkārt varenāks par mani Zevs,

Viņš, vai nu sauli sūtīdams, vai negaisu,

Ne visiem vienlīdz tikams būs. Ja nāktos reiz

Tam ļaužu tiesas priekšā stāt, par vainīgu

Viņš atzīts taps.

96. *Odze un lapsa*. Jaunākajā redakcijā dots plašāks variants (Sambri izdevumā — Nr. 1166):

«Kādaī čūskaī midzenis bija ērkšķu krūmu dzīvzoga, kas apņēma viņa dārzu pie upes. Kad, uznākot ilgstošam lietum, upe izgāja no krastiem, tā izskaloja dzīvzogu un aizrāva ar strauti prom. Čūska pieķērās pie ērkšķu krūma un tā aizpeldēja līdz pašam upes vidum. Še to ieraudzīja lapsa un, skaļi smiedamās, sacīja:

— Kāds nelāga kuģis! Bet braucējam tas pašā laikā, un šis savukārt lieliski piestāv kuģim.»

98. *Vilks un kazlēns*. Parunu «Tu zobojies no augstas vietas» min Diogeniāns (III, 24).

99. *Statujas pārdevējs*. Peļņas glabātājs — sk. paskaidrojumu 88. fabulai.

100. *Zevs, Prometejs, Atēna un Moms*. Moms, Nakts dēls, ir mēlnesības personificējums. Saskaņā ar kādu mītu, viņš plīsis aiz dūsmām, kad nespējis atrast trūkumus Afrodītes skaistumā. Šī līdzība bijusi ļoti populāra: Lukiāns vien to piemin veselas septiņas reizes.

101. *Kovārnis un putni*. Uz šo fabulu atsaucas Horācijs «Vēstulēs», I, 3, 15, acinādams savu draugu dzejnieku būt oriģinālam, nevis rotāties ar svešām spalvām. Iespējams, fabulu jau izmantojis kīniķis Diogenis, kura bojā gājušo sacerējumu vidū bijis arī kāds ar nosaukumu «Kovārnis».

Sniedzam šās fabulas retoriskā paplašinājuma paraugu Teofilakta Simokatas (7. gs.) vēstulē:

«Reiz pie Zeva ieradās putnu sūtņi, lūgdami, lai Olimpietis piešķir valdnieku, jo tais laikos viņiem vēl tāda nebija. Ne-

bija arī nekādas stingras varas — lielākā no visiem labumiem, un no šādas nekārtības viņi ļoti cieta. Zevs putnu lūgumu uzklausīja, to vēlēšanās rada piepildījumu, un lūdzēji nu brīnās par brīnišķo velti: tiem dāvā valdniekul Zevs lika putniem doties uz ezeriem un upēm un tur nomazgāt visus netīrumus: valgmei viņš uzticēja pārbaudīt, kurš cienīgs būt par valdnieku, jo daile Zevam lielā godā.

Putni nomazgājās un atkal laidās atpakaļ pie Zeva, un ikviens no tiem bija savā skaistuma rotā. Tikai kovārnis, baždamies par nejauko ārieni, bija izdomājis viltību un savu nepievilcību apslēpis ar aizgūtu spožumu. Taču kovārņa neglitumu atsedza pūce, visiem parādīdama, ka rota šim neista: viņa kovārnim ieraudzīja pūces spalvu un kā savējo to izrāva. Viņai sekodami, nu arī citi putni ņēmās katrs izraut to, kas tam piederēja. Tā kovārnis kļuva atkal par kovārni.»

— Šī fabula, dārgais Hrisip, mums uzskatāmi atklāj patiesību un vēstī par veselu saprātu. Arī cilvēkiem nekas, ko tie šeit iegūst, nekļūst par īpašumu: kamēr dzīvojam, mēs dīzotjamies ar aizgūtu mantu, bet pēc nāves zaudējam it visu, kas nav mūsu pašu. Tāpēc izturies ar nicinājumu pret bagātību un savu miesu un domā tikai par to, kas ir nemirstīgs, — par savu dvēseli...

102. *Hermejs un Zeme*. Rokrakstos teksts fabulas pirmā teikuma beigās bojāts. Vairāki filologi mēģinājuši to rekonstruēt. Tulkotājs sekojis F. Beltes (Bölte) ieteiktajai rekonstrukcijai.

*105. *Zirgs, vērsis, suns un cilvēks*. Rokrakstos fabulas pēdējā teikumā (pirms morāles) teksts, jādomā, bojāts. Tulkojums «sūri grūti strādā» pamatojas uz F. Beltes konjektūru. Oriģinālā šeit ir īpašības vārds ar nozīmi «valdonīgs», kas nekādi nesaietās ar tradicionālo vērsa raksturojumu.

*109. *Hērojs*. Hēroji — mītu varoņi, kas, pēc seno grieķu ticējumiem, pat pēc nāves varēja gan palīdzēt, gan atriebties un darīt jaunu. Par hērojiem pēc nāves pasludināja arī izcilus cilvēkus — pilsētu dibinātājus, likumdevējus (piemēram, Solonu), ievērojamus dzejniekus (piemēram, Aishilu), karā (piemēram, Maratonas kaujā) kritušos, dzimtu ciltstēvus u. tml. Hēroju kultam senajā Grieķijā bija liela nozīme.

110. *Hērakls un Plūts*. Plūts — bagātības dievs, Dēmetras dēls, bieži attēlots akls (simbols tam, ka bagātība cilvēku vidū sadalīta ne-taisnīgi).

111. *Skudra un mēslu vaboļe*. Vairāku vecākās redakcijas rokrakstu beigās dots cits šās fabulas variants (sk. 112. fabulu), kas kļuvis klasisks un pārņemts kā jaunākajā redakcijā, tā skolu krājumos. Hausrāts

uzskata, ka pirmais variants pamatojas uz fabulas retorisku apdari, otrs — uz dzejisku.

112. *Skudra un cikāde*. Sk. iepriekšējo paskaidrojumu.

117. *Kamielis un Zevs*. Lukiānam («Ikaromenips», 10) Ikaromenips, gatavodamies ar putnu spārniem pacelties debesīs, saka:

— Cerību šai pasākumā... manī viesis fabulnieks Ēzops, kas apgalvo, ka debesīs pieejamas ne tikai ērgļiem un mēslu vabolēm, bet reizēm pat kamieliem.

118. *Bebrs*. Erotiskā traktējumā šo ticējumu piemin Apulejs «Metamorfozās», 1, 9. No bebra pautiem (precizāk — no dziedzeriem, kas atrodas abpus tūplim) ieguva aromātisku šķidrumu, ko senatnē izmantoja ārstniecībā un smaržu izgatavošanā.

119. *Dārznieks*. Sal. «Ēzopa dzīve», 35—37.

*120. *Dārznieks un suns*. Jaunākajā redakcijā dārznieka beigu replika skan:

— Tā man vajadzēja! Kam metos glābt pašnāvnieku?

121. *Dziedonis*. Originālnosaukums — «Kitaroids». Kitaroidi bija dziedoņi, kas paši sevi pavadija uz kitaras. Fabulas morāle vērsta pret rētoru no dzīves atrauto izglītību. Sal. Seneka Vecākais, «Kontroversijas», III, ievads, 13: slavenais romiešu rētors Porcijs Latrons (Ovidija skolotājs, miris m. ē. 4. gadā) reiz, uzstādamies kādā prāvā, kas notika laukumā, tik ļoti apjucis, ka pieprasījis tiesas sēdi pārcelt uz slēgtām telpām, kur apstākļi tam vairāk atgādinājuši skolu.

123. *Kovārnis un kraukļi*. Šo fabulu saīsināti sniedz Fotijs un leksikons «Suda», izskaidrojot pazīstamo grieķu teicienu «Vācies pie kraukļiem!» (atbilst mūsu «pie velna!» vai «pie joda!»).

125. *Vārna un krauklis*. Ticējums, ka krauklis ir viedīgs putns, radies vispārzināmā fakta dēļ, ka kraukļi pirms negaisa nemierīgi lidinās un ķerc; tāpēc to arī uzskatīja par Apollonom, dievam pareģim, svētu putnu. Starp citu, parasti arī vārnu turēja tādā pašā godā un pat ticēja, ka tā ir nimfa Koronida, Apollona mīlākā, kas pārvērsta putnā. Šī fabula ir gandrīz vai vienīgā liecība atšķirībai, kādu zīlējot piedēvēja vārnai un krauklim.

*126. *Kovārnis un lapsa*. Fabulā minētās ziemas vīģes parasti vispār nenogatavojas.

127. *Vārna un suns*. Kādēļ Atēna neieredz vārnu, uzzinām no Ovidija «Metamorfozām», II, 548—588; vārna Koronida (sk. arī paskaidrojumu 125. fabulai) kritusi Atēnas nežēlastībā, kad atnesusi tai ļauno vēsti, ka trīs Atikas valdnieka meitas, par spīti Atēnas aizliegumam, atvērušas lādi, kur gulējis zidainis Erehtejs, Atēnu nākamais valdnieks.

130. *Vēders un kājas*. Tā ir slavenā «Menenija Agripas fabula». Kad plebeji, protestējot pret patriciešu patvaļu, atdalījušies no Romas pilsoņu kopienas, senators Menenijs Agripa viņus ar šo fabulu esot pie-

runājis atgriezties Romā (Tits Livijs, II, 32; Dionisijs Halikarnāsiētis, VI, 83 un 86; Plūtarhs, «Koriolāns», 6).

133. *Suns ar gaļas gabalu.* Šo fabulu pirmoreiz piemin Dēmokrits: «Vēlēšanās iegūt vairāk noved pie tā, ka pazaudē arī to, kas pašam ir, līdzīgi tam, kā notiek ar Ēzopa suni» (Stobajs, III, 10, 68).

135. *Izsalkušie suņi.* Fabulu izmanto Plūtarhs, polemizējot ar stoiķu ētisko programmu «visu vai neko» («Par vispārpieņemtiem jēdzieniem», 19, 1067f). Sintipam suņu vietā ir vilki, kurus no bīstamās ieceres brīdina cilvēks.

136. *Suns un zaķis.* Sintipam suņu izturēšanās motivēta:

«Suns dzinies pakaļ zaķim, to noķēris un ņēmies gan kost, gan laizīt asinis, kas tecējušas no brūcēm. Bet zaķis iedomājies, ka suns viņu tādā veidā skūpst, un sacījis:

— Vai nu mani skūpstī kā draugs, vai nokod kā ienaidnieks!»

Fabula balstās uz parunu (Zēnobijs, IV, 90), kas pirmoreiz minēta kādā Sofokla fragmentā (800):

Tu reizē kod un luncinies kā viltīgs suns.

138. *Zaķi un vardenes.* Jaunākajā redakcijā ekspozīcija paplašināta:

«Zaķi sanākuši kopā un cits citam žēlojušies par savu dzīvi: cik tā nedroša, briesmu pilna. Viņus vajājot gan cilvēki, gan suņi, gan ērgļi, gan vēl daudzi citi. Viņiem būtu labāk reizē nomirt nekā mūždien trīcēt par savu dzīvību...»

140. *Lauva un zemnieks.* Saskaņā ar Diodoru (XIX, 25), šo fabulu 317. gadā p. m. ē. karavadonis Eimens pastāstījis karaspēkam, to brīdinādam no sava pretinieka Antigona viltībām.

142. *Lauva un lapsa.* Viens no vispopulārākajiem antīko fabulu sižetiem: jau Platons («Alkibiāds I», 123a) ar šo līdzību liek noprast, ka «viss Grieķijas zelts ienāk Spartā, bet no turienes vairs neaiziet». Horācijs («Vēstules», I, 173) šo fabulu min pierādījumam, ka nav atpakaļceļa tam, kas sācis izdabāt pūlim, Plūtarhs («Par panākumiem tikumībā», 7, 79a) — tam, kas aizrāvies ar filozofiju.

145. *Lauva un delfīns.* Sal. Ailiāns, «Stāsti par dzīvniekiem», XV, 17:

«No dabas starp lauvu un delfīnu pastāv zināma noslēpuma radniecība un tuvība, un ne tikai tāpēc vien, ka abi ir valdnieki — viens sauszemes dzīvniekiem, otrs — jūras iemītniekiem, bet arī vēl tādēļ, ka, tiem lielā vecumā sākot vārgt, vienam ārstēšanai noder sauszemes pērtiķis un arī otrs sev meklē līdzīgu dziedekli, jo dzīvnieku vidū ir arī jūras pērtiķis, kas delfīnam tikpat noderīgs kā lauvam sauszemes pērtiķis.»

152. *Laupītājs un zīdkoks.* Zīdkoka tumšsārto krāsu par «asins krāsu» dēvē arī Vergīlijs («Bukolikas», 6, 22) un Kolumella (X, 401); Ovidijs

(«Metamorfozas», IV, 125—127) stāsta, ka zīdkoki kļuvuši tumšsārti no Pirama un Tisbes asinīm, jo abi milētāji zem tiem nodūrušies.

153. *Vilki un avis*. Plūtarhs ziņo, ka šo fabulu Dēmostens atgādināja atēniešiem, kad Maķedonijas Aleksandrs 336. gadā p. m. ē. pieprasīja, lai viņam izdod pret maķedoniešiem naidīgi noskaņotos valstsvīrus ar Dēmostenu priekšgalā: «Viņš sevi un savus biedrus salīdzināja ar suņiem, kas cīnījās par tautu, bet Aleksandru nosauca par nedzirdēti jaunu vilku.» («Dēmostens», 23).

156. *Vilks un gārnis*. Teiciens «No vilka rīkles» ir bijusi paruna. Furia ar šo sižetu saista antikās pasaules rakstnieku stāstus par putniņu, kuram krokodils ļauj sev iztīrīt zobus (piemēram, Hērodots, II, 68, un Ailliāns, «Stāsti par dzīvniekiem», III, 11).

161. *Zilnieks*. Sal. Ksenofons, «Mielasts», 4, 4—5: «Vai tad maz esi redzējis namdaru un mūrnieku, kas citiem ceļ daudz māju, bet paši sev uzcelt mājas nespēj un dzīvo irētās? ... Arī zilnieki, stāsta, citiem pārējojot nākotni, bet, kas viņus pašus gaida, nevar paredzēt.»

*162. *Zēns un krauklis*. Fabulas pēdējā teikumā (pirms morāles) paligteikums «kas bijis līdzīgs kraukļa knābim» ir tulkotāja papildinājums. Oriģinālā lietvārds *kóráks* nozīmē kā «krauklis», tā «aķis».

164. *Kibeles priesteri*. Kibeles — Mazāzijas tautu dievība, kuras ekstātiskais kults kopš hellēnisma laika bijis ļoti izplatīts visā antikajā pasaulē. Tās priesteri saucās «galli», «koribanti» vai «mēnagirti». Tamburīns piederēja pie viņu rituāla atribūtiem. Motīvs «ēzelis pie galliem» no fabulas pārnācis Apuleja romānā «Metamorfozas» (VIII, 24—30) un Pseidolukiāna stāstā «Lūkijs jeb Ēzelis». «Romula» versijā par ēzeļa saimnieku priesteru vietā figurē tirgotājs.

165^a. *Peles un zebiekstes*. Šis saīsinātais un racionalizētais 165. fabulas variants ir sastopams vairākos vecākās redakcijas rokrakstos.

166. *Skudra*. Sk. O. Kellera piezīmi: «Kaut gan skudru labās īpašības, vispirms to saprāts un strādīgums, izraisīja apbrīnu, cilvēks skudras tomēr nežēlīgi vajāja. Tās aprija visu, ko izaudzēja zemnieks; ne tirumā, ne kuļamklonā nekas no tām nebija drošs...» (O. Keller. Die antike Tierwelt, II. Leipzig, 1913, 416. lpp.).

169. *Vieglprātis un bezdelīga*. Pamatā ir sakāmvārds «Viena bezdelīga pavasari nenes». Zēnobijs (V, 12) paskaidro: «Vienā dienā neko nevar iemācīties.»

172. *Sikspārnis un zebiekste*. Senajiem zoologiem jau kopš Aristoteļa laikiem bija zināms, ka sikspārnis ir ziditājs, bet tauta to joprojām uzskatīja par putnu. Sikspārņa īpatnējais starpstāvoklis aspēlētis pazīstamajā grieķu miklā: «Akls neakls vīrietis, kas nebija vīrietis, svieda akmēni, kas nebija akmens, kokā, kas nebija koks, un trāpīja netrāpīja putnu, kas nebija putns» (greizacis einuhs svieda pumeka gabalu krūmā un aizķēra sikspārni).

174^a. *Zēns un Likteņdieve*. Iepriekšējās fabulas vidējās redakcijas variants.

175. *Cejīnteki un platāna*. Sal. Plūtarhs, «Temistokls», 18: «Viņš sacīja, ka atēnieši pret viņu izturoties kā pret platānu: kad plosās ne-gaiss, viņi patveras zem tās, bet labā laikā norauj lapas un aplauž.» Šis pats izteikums atrodams Ailiāna «Raibajos stāstos», IX, 18.

176. *Cejīnteks un odze*. «Izaudzēt čūsku azotē» kā paruna ir Arseni-jam, 42, 12. Arhilohs, 601—602, «turēt čūsku azotē» lieto ar nozīmi «akmeni azotē nēsāt».

176^a. *Zemnieks un čūska*. 176. fabulas saisināts variants, kas dots tais pašos vecākās redakcijas rokrakstos. Zemnieka replika sniegta holi-jamba («klibā jamba») formā.

177. *Cejīnteki*. Sal. «Ēzopa dzīve», 125.

179. *Ēzelis un dārznieks*. Šis motīvs izmantots Pseidolukiāna stāstā «Lūkijs jeb Ēzelis», 43.

180. *Ēzelis un sāls*. Babrijs (7), kā arī Alliāns («Stāsti par dzīvnie-kiem», VII, 42) un Plūtarhs («Par dzīvnieku saprātīgumu», 16, 971b) iz-manto šo fabulu kā anekdoti par filozofu Talētu Milētieti un viņa ēzeli.

181. *Ēzelis un mūlis*. Babrijam līdzīgā sižetā figurē ēzelis un zirgs, Plūtarham («Pamācības par veselību», 27, 137d) — vērsis un kamielis.

182. *Ēzelis un statuja*. Pseidolukiāna stāstā (37—40) ēzelim piešķirta arī šāda loma.

184. *Ēzelis un cikādes*. Priekšstats, ka cikādes pārtiek no rasas, sagla bājies pat Aristotelim («Dzīvnieku vēsture», V, 30) un Plīnijam («Dabas vēsture», XI, 92—95). Tas atspoguļojas arī populārajā anakreontiskajā dzejoli (Berka [Bergk] izdevumā — 32. nr.):

Cikāde, tev laba dzīve;

Tavas mājas koka zaros,

Un tavs mielasts — rasas lāse.

186. *Ēzelis un viņa dzinējs*. Kā liecina Sudas vārdnīca, uz šo fabulu pamatojas paruna «Ēzelis pieveica dzinēju» («Papildinājumi sakāmvār-diem», IV, 8).

187. *Ēzelis un vilks*. Vecākās redakcijas rokrakstos šī fabula sasto-pama divreiz ļoti līdzīgos variantos.

188. *Ēzelis lauvas ādā*. Sākotnēji fabulas darbības vieta bijusi Kīme, grieķu «muļķu pilsēta», un tās komisms izpaudies tādējādi, ka ēzeli lauvas ādā pazīst vienīgi atbraucējs no citas pilsētas. Norādījums uz Kīmi saglabājies Lukiāna «Melī» (3) un parunā «Ēzelis Kīmē» (Aposto-lijs, XII, 84).

188^a. *Ēzelis lauvas ādā*. Iepriekšējās fabulas jaunākās redakcijas va-riants.

190. *Ezelis, krauklis un vilks*. Vilka replikas teksts rokrakstos daļēji bojāts. Tulkojums «kaut arī tas uzklūp citam» pamatojas uz hipotētisku rekonstrukciju.

Ezelis ar kraukli uz muguras bijis populārs attēls monētās (O. Keller, «Die antike Tierwelt», I, 267. lpp.). Krauklis, protams, sēstas ēzeli mugurā nevis aiz asinskāres, bet lai tam no vilnas izlasītu parazītus.

*193. *Putnu ķērājs un cīrulis*. «... tad tur gan būs daudz iedzīvotāju!» — protams, ironiski.

194. *Putnu ķērājs un stārķis*. Babrijs aizstāj utilitāro motīvu: «Stārķis labs, jo iznīcina čūskas» ar ētisko: «Stārķis labs, jo tur godā tēvu un māti un baro viņus vecumdienās» (ticējums, kas apliecināts Aristofana «Putnos», 1353—1357).

195. *Kamielis*. «... šim dzīvniekam dusmas pavisam svešas» — burtsiski: «šim dzīvniekam nav žults». Sal. Plīnijs, XI, 191: «Žults nav... zirgiem, mūļiem, auniem, briežiem, kazām, delfīniem». Arābi acimredzot šim uzskatam nepievienojas, jo tiem pat ir paruna «Atriebīgs kā kamielis».

196. *Čūska un krabis*. Fabulas vidū rokrakstos ir teksta bojājums. Tulkojums dots pēc Hausrāta rekonstrukcijas. Sal. Atēnaja minēto seno dzīru dziesmu (XV, 695a):

Bet krabis, satvēris spīlēs
Odzi, tai saka: «Re, mīlā,
Esi nu taisna uz mūžu
Un nestaigā ličloču ceļus!»

G. A. Megass («Some oral Greek parallels to Aesop's fables» grāmatā «Humaniora: Essays... honoring A. Taylor», New York, 1960, 195.—208. lpp.) min jaungrieķu pasakas sižetu, kas papildina fabulas tekstu un to padara sakarīgāku:

Draugi kopā devušies pie miera. Čūska apvijusies ap krabi un sākusi to žņaut, sacīdama, ka to dara aiz mīlestības. Tad krabis bijis spiests čūsku nogalināt un, redzēdams viņu izstiepušos, teicis pamācošos vārdus.

*Morāles tulkojumam izmantots cita rokraksta teksts, jo rokrakstā, kas ir mūsu tulkojuma pamatā, morāle lāgā nesaskan ar sižetu: «Šo fābulu varētu attiecināt uz cilvēkiem, kas savas dzīves laikā izturas pret draugiem nekrietni, bet pēc nāves tiek cildināti kā labdari.»

199. *Zēns un skorpions*. Ne tikai Austrumos, bet arī Grieķijā trūcīgi ļaudis siseņus izmantoja uzturam.

200. *Zaglēns un viņa māte*. Ar vasku pārklātas koka plāksnītes grieķu un romiešu skolās noderēja par lētu rakstām materiālu.

201. *Izslāpušais balodis*. Attēls, kas tik ļoti līdzīgs attēlotajam priekšmetam, ka maldina dzīvniekus, ir parasts motīvs, kas pauž antīko priekšstatu par mākslas pilnību.

202. *Dūja un vārna*. Fabula acīmredzot mazākā mērā pauž vergu noskaņojumu (verdzenes, kurām piedzima bērni, saimnieki, dabiski, ieredzēja vairāk nekā tās, kurām bērnu nebija) nekā stoiski kinisko askētismu (cilvēks nevar būt patiesi brīvs, kamēr viņu ar pasauli saista materiālas, radniecības, draudzības un citas saites).

*Tulkotājs uzskata par ticamāku fabulas morāles emocionālo interpretāciju: vergi skumst, iedomājoties, ka arī viņu bērnus gaida sūrais vergu liktenis.

203. *Pērtiķis un zvejnieki*. Babrijam pērtiķis cenšas tīklu iemest jūrā, bet sapinas tajā un iet bojā.

207. *Gans un jūra*. «... no mocībām gūst mācību» ir tulkotāja mēģinājums atdarināt oriģināla *pathēmata* (ciešanas) — *mathēmata* (mācība).

214^a. *Kurmīšs*. Iepriekšējās fabulas vidējās redakcijas variants.

215. *Lapsenes, irbes un zemnieks*. Šo fabulu, šķiet, jau izmantojis Arhilohs. No viņa dzejoļu fragmentiem uz to varētu attiekties divi (35 un 38 D): lapsenu replika, ka tās sargājot mājas, un zemnieka atbilde, ka viņam mājās esot spēcīgs, darbā pieredzējis vēršis.

218. *Pērtiķa bērni*. Vidējā redakcijā motīvu saistība parādās skaidrāk: «Taču liktenis lēmis, ka māte aprūpēto bērnu, aiz maiguma cieši apskaudama, nosmacē, bet novārtā atstātais izdzīvo.» Sal. Plīnijs, VIII, 216: «Pērtiķu suga izceļas ar kaislo mīlestību pret saviem bērniem... tā ka viņi mazulus ar saviem glāstiem nereti pat nogalina.»

220. *Kamielis, zilonis un pērtiķis*. Cūkas un peles uzskatīja par dzīvniekiem, kuru izskats un balss zilonim iedveš bailes. Dažkārt cūkas pat laida virsū ienaidnieka kaujas ziloņiem (Ailiāns, «Stāsti par dzīvniekiem», I, 38; XVI, 36).

222. *Cūka un suns*. Cūka Afrodītei bijusi nīstama kopš tās dienas, kad kuilis nogalināja dieves iemīļoto Adonīdu.

*225. *Skopulis*. Morāle «... nekam neder nauda, kas nesagādā baudu», ir tulkotāja mēģinājums atdarināt oriģināla *ktēsis* (īpašums) — *chrēsis* (izlietošana).

226. *Bruņurupucis un zaķis*. Fabula ir ne visai veiksmīgs pazīstamās tautas pasakas moralizējošs pārveidojums. Pasakas sižets: bruņurupucis (vai ezis, kā redzams šā sižeta attēlojumā uz kādas vāzes) apmāna zaķi, noliekot ceļa galā citu bruņurupuci (vai ezi). Dažos jaunākās redakcijas rokrakstos stāstījums dzīvāks (sk. 226^a).

231. *Blusa un atlēts*. Jaunākās redakcijas variantā ar nosaukumu «Blusa un cilvēks» sākums mazliet atšķirīgs: «Blusa reiz uzlēkusi kādam cilvēkam uz kājas, un šis saucis palīgā Hēraklu. Kad blusa tūdaļ atkal aizlēkusi prom, viņš ievaldējies un sacījis...»

232. *Lapsas ple Maiandras*. *Maiandra* (tagad — Menderesa) — upe Kārijā (Mazāzijā). Tā ietek Egejas jūrā netālu no Milētas. Fabula

acīmredzot pieder pie seno teorētiku pieminētajām tā sauktajām kāriešu fabulām.

233. *Gulbis*. Priekšstats, ka gulbis spēj brīnumjauki dziedāt, senatnē bijis ļoti izplatīts. Tas sastopams jau Pseidohēsioda «Hērakla vairogā», 316; Platons «Valsts» beigu mītā (X, 620a) liek Orfeja dvēselei pārvērsties par gulbi; Horācijs odā II, 20, attēlo, kā viņš pats pārvēršas par gulbi. No šā priekšstata jau visai sen izveidojies fantastiskais ticējums par gulbju pirmsnāves dziesmu. Tas pirmoreiz atspoguļojas Aishila «Agamemnonā» (1445—1446).

Platons «Faidonā» (35, 85a) izsakās, ka gulbji mirdami raud aiz prieka, jo dodas pie sava patrona Apollona, un ar to salīdzina mirstošā Sokrata noskaņojumu.

238. *Meža baloži un mājas baloži*. Šī rokrakstos reti sastopamā fabula pirmoreiz publicēta tikai 1876. gadā.

240. *Prometejs un cilvēki*. Uz šo mītu jokodamies atsaucas Horācijs pazīstamajā dzejolī («Odas», I, 16, 13—16), lai attaisnotu savu jaunības gadu dzejoļu «mežonīgumu».

242. *Hiēna un lapsa*. 243. *Hiēnas*. Priekšstats par hiēnas periodisko dzimuma maiņu radies tāpēc, ka šo dzīvnieku, kas atrok kapus, uzskatīja par dēmonisku būtni. Ar hiēnām saistījās arī plaši izplatītie ticējumi par vilkačiem. Ovidijs šādu pārvērtību ietvēris «Metamorfozās» (XV, 410), Ailiāns — «Stāstos par dzīvniekiem» (I, 25). Taču jau Aristotelis zinājis, ka šis priekšstats nav pareizs («Dzīvnieku vēsture», V, 32).

244. *Papagaiļis un zebiekste*. Papagaiļi antīkajā pasaulē bija liels retums. Tie tika ievesti no Indijas, lai, runādami cilvēku valodā, uzjautrinātu savus saimniekus un viņu viesus. Fabula rada īpašu interesi ar to, ka nedaudzo vergiem un verdzībai veltīto fabulu vidū tā ir vienīgā, kurā var nojaust vergu diferencēšanos saimniecībā nodarbinātajos un tādos, kas apkalpoja un reizēm uzjautrināja kungus.

FABULAS NO ĒZOPA KRĀJUMA ATSEVIŠĶIEM ROKRAKSTIEM

Fabulas no vecākās redakcijas rokrakstiem

245. *Diogenes ceļā*. Diogena Sinopieša (miris ap 324. gadu p. m. ē.) tēls grieķu anekdotēs bija ļoti populārs. Šis klejojošais prātnieks, kas mitinājās mucā, saskatīja nabadzībā brīvību gan no visiem pasaules lažumiem, gan nelaimēm. Diogena beigu replikai līdzīgu sentenci piedēvēja arī Platonam (Seneka, «Par labdarībām», VI, 18, 1), Dēmostenam («Vatikāna gnomoloģija», 223, — par cilvēku, kas visiem aizdevis

naudu: «Man pret tevi nav nekādu pateicības jūtu, jo tu to nedari labestības, bet vientiesības pēc»), mūziķim Stratonīkam (Ailiāns, «Raibie stāsti», IV, 14 — par viesmīlīgo vīru, kurš savās mājās uzņēmis visus, kas pagadījušies: «Ēsim prom! Te tak nav mājas, bet iebraucamā vieta»).

248. *Lazda*. «Lazdas žēlabu» temats literatūrā bijis populārs kopš hellēnisma laikiem. Pazīstama ir Antipatra Tesalonīkieša epigrama («Palatina antoloģija», IX, 3) un interesantā Ovidijam piedēvētā eļģija.

249. *Lauvu māte un lapsa*. Par šo pašu ticējumu raksta Hērodots (III, 108):

«Lauvu māte, kas pieder pie stiprākajiem un drosmīgākajiem dzīvniekiem, dzemdē tikai vienreiz mūžā vienu mazuli, jo, to dzemdēdama, viņa reizē izmet arī dzemdi. Iemesls ir šāds: tikko mazulis sāk mātes miesās kustēties, tas plosa dzemdi, jo tam no visiem dzīvniekiem ir visasākie nagī, un, augdams lielāks, plosa aizvien vairāk. Tuvojoties radībām, dzemdē vairs nav nevienas veselas vietas.»

Taču jau Aristotelis («Dzīvnieku vēsture», VI, 31) atzīmē, ka tas ir izdomājums, lai izskaidrotu, kāpēc šis dzīvnieks samērā reti sastopams.

252. *Putnu ķērājs un irbe*. Tā ir divu Babrija fabulu (124. un 138.) kontaminācija. Sintipas krājumā atrodama versija, kas Babrija 138. fabulai vēl tuvāka:

«Kāds putnu ķērājs notvēra irbi un gribēja to uz vietas nokaut. Lai glābtu dzīvību, irbe pēnās viņu pierunāt:

— Ja mani no cilpas atbrivosi, atvilināšu tev daudz citu irbju.

Bet mednieku šie vārdi padarīja vēl jo īgnāku, un viņš putnu tūdaļ nogalināja.

Fabula rāda: kas citam izliek lamatas, tajās ieskrien pats.»

253. *Divas somas*. Antīkajā pasaulē populāra līdzība, kas analoga bībeles līdzībai par skabargu cita un baļķi paša acī. Tā sastopama Katulla (22, 21) un Horācija («Satīras», II, 3, 299) dzejā, kādā Temistija runā (XXI, 262b) un citur.

254. *Slieka un čūska*. Tulkojums pamatojas uz Krūziusa konjektūru, ko pieņēmuši arī Hausrāts un Perrijs. Rokrakstos sliekas vietā figurē lapsa (gr. *skōlēx* «slieka» — *alōpēx* «lapsa»).

255. *Mežakuilis, zirgs un mednieks*. Sal. versiju, ko sniedz Aristotelis («Retorika», II, 20, 1393b 13), atstāstot epizodi, kurā figurē Sicīlijas tirāns Falarīds un dzejnieks Stēsīhors (ap 580. g. p. m. ē.):

Kad himerieši iecēla Falarīdu par karavadoni ar neierobežotām pilnvarām un gribēja tam piešķirt miesassargus, Stēsī-

hors, izvirzot pret to dažādus argumentus, pastāstīja viņiem arī šādu fabulu:

«Reiz zirgam vienam pašam piederējušas ganības. Kad tur teradies briedis un sācis postīt zālāju, zirgs, gribēdams briedim atriebties, vaicājis kādam vīram, vai viņš nevarētu tam nākt palīgā pārmācīt briedi. Cilvēks atbildējis, ka tas būtu iespējams, ja zirgs ļautu, lai tam uzliek iemauktus un sēstās mugurā ar šķēpu rokā. Taču, kad zirgs bijis ar mieru un cilvēks uzkāpis tam mugurā, zirgam atriebības vietā bijis lemts pašam nokļūt cilvēka verdzībā.»

— Sargieties arī jūs, — Stēsihors sacīja, — lai, alkdami atriebties ienaidniekiem, nepiedzīvojat to pašu, ko šis zirgs: iemaukti jums jau ir, jo esat ievēlējuši karavadoni ar neierobežotām pilnvarām. Ja viņam vēl piešķirsit miesassargus un ļausit sev uzsēsties uz kakla, jūs kļūsit par Falarīda vergiem.

256. *Suns un pavārs*. Vecākās redakcijas rokrakstos fabulas beigas nav saglabājušās. Tāpēc tulkojums pamatojas uz jaunāko redakciju.

*Pavāra replika, šķiet, saprotama tādējādi, ka suns, šādi rikodamies, parādījis savu īsto dabu. Gr. lietvārds *mágetros* nozīmē gan «pavārs», gan «miesnieks». Šajā fabulā iespējami abi varianti.

258. *Ods un lauva*. Šo fabulu pārstāsta Ahillejs Tatijs romānā «Leikipe un Kleitofons» (II, 22), kurā kādas personas vārds ir Konops (Ods).

261. *Cilvēks un lauva ceļabiedros*. Pseudodositeja versija:

Atbildot uz jautājumu, kāpēc sievietes baidās no vīriešiem un nevis vīrieši no sievietēm, Ezops pastāstīja šādu fabulu:

«Cilvēks un lauva reiz strīdējās par to, kurš stiprāks, un, lai strīdiņu izšķirtu, meklēja pierādījumus. Viņi gājuši garām piemineklim, kurā bija uzgleznots cilvēks, kas nogalina lauvu, un cilvēks norādīja uz to kā uz pierādījumu. Bet lauva atbildēja:

— Šo gleznojumu darinājis cilvēks. Ja arī lauvas prastu zīmēt, tev nāktos redzēt tādas gleznas, kur lauva nogalina cilvēku. Taču es tev sniegšu neatspēkojamu pierādījumu.

Un lauva cilvēku aizveda uz amfiteātri, viņam tur parādīja lauvu, kas plosīja cilvēku, un teica:

— Lūk, pierādījums: nevis krāsas, bet īstenība!

Uz to cilvēks atbildēja:

— Tev būtu taisnība, ja cilvēks, kuru tu man rādi, nebūtu iekalts važās. Tāpēc tev jāsaprot, ka taisnība, bez šaubām, ir manā pusē, un jāatsakās no saviem vārdiem, atzīstot, ka cilvēki māk savaldīt lauvas, lai tie nebūtu plēsīgi un ļauni.»

Fabulas no vidējās redakcijas rokrakstiem

*264. *Suns, lapsa un gailis*. Kā aizrāda Hausrāts, jau Korais (Ēzopa fabulu 1810. gada Parīzes izdevuma sastādītājs) atzīmējis, ka šās fabulas valoda raksturīga vēlākam laikam, turklāt īpaši mūku stilam.

266. *Karavīrs un kraukļi*. Fabula, izņemot morāli, aizgūta no Plūtarha, «Fokions», 9. Taču Plūtarha kontekstā fabula neiederas (Fokions to stāsta atēniešiem, kas vāca ziedojumus sabiedriskām vajadzībām) un tās sakars ar konkrētajiem apstākļiem paliek neskaidrs.

267. *Lauva, Prometejs un zilonis*. Šī fabula gandrīz vārds vārdā aizgūta no Ahilleja Tatijsa romāna «Leikipe un Kleitofons» (II, 21), kur to stāsta vergs Konops (Ods), aizstāvēdamies pret zobgalībām. Viņam atbild ar citu fabulu — «Ods un lauva» (sk. paskaidrojumu 258. fabulai).

268. *Koki un olīva*. Fabula ar bībeles sižetu («Soģu grāmata», 9, 8—15; Iotama runa Sihemas iedzīvotājiem; grieķu literatūrā to pārstāstījis Josefs Flāvijs, «Judejas antikvitātes», V, 236—238).

272. *Ziema un pavasaris*. Babrijam strīdīgā virsroku gūst ziema.

Fabulas no jaunākās redakcijas rokrakstiem

275. *Etiopietis*. Paruna «Tu mazgā etiopieti» sastopama vairākos krājumos (Makarijs, I, 62; Diogeniāns, I, 45). Sintipas variants ir šāds:

«Kāds cilvēks reiz ieraudzīja Indijas etiopieti mazgājamies upē un viņam teica:

— Neduļķo ūdenī! Tik un tā balts nebūsi.»

277. *Gulbis*. Par gulbja dziesmu sk. paskaidrojumu 233. fabulai.

NO BABRIJA FABULU PĀRSTĀSTĪJUMIEM

Teksta ziņā šās nodaļas fabulu pamatā ir Babrija (m. ē. 2. gs.) saistītā valodā sacerētās fabulas. Bizantijas laikmetā tās tika pārveidotas prozā un, zaudējušas Babrija vārdu, bija ietvertas atsevišķos krājumos, kā arī nereti tika uzņemtas Ēzopa fabulu kopojumos, te izspiezdamas senākās redakcijas. Pirmie Ēzopa fabulu izdevēji šīs fabulas sniedza pamišus ar pārējām. Tikai pēc Babrija oriģinālfabulu atklāšanas (1840. gadā) radās iespēja to parafrāzes atdalīt no Ēzopa fabulu pamatkopojuma. Galvenais Babrija fabulu prozas parafrāžu rokraksts («Bodleja») attiecas uz 13. gadsimtu.

280. *Lakstīgala un bezdelīga*. Salīdzinājumā ar Babrija tekstu fabula stipri saisināta. Lakstīgalas replika attiecas uz mītu par to, kā par lakstīgalu pārvērsta Atēnu valdnieka meita Filomēle, par bezdelīgu — viņas māsa Prokne, pēc tam kad Proknes vīrs, trāķiešu valdnieks Tē-

rejs, līcis negodā Filomēli un, lai slēptu savu kaunadarbu, tai izrāvis mēli. Taču viņa Proknei par notikušo pavēstījusi ar izšuvumu. Māsas atriekušās, nogalinādamas Itiju, Tēreja un Proknes dēlu, un pabarodamas tēvu ar viņa miesu.

283. *Ozoli un Zevs*. Kā liecina Aristotelis («Retorika», III, 4, 1406a 3), šās fabulas tēlus izmantojis arī Perikls: «Kā ozolus pazudina paši ozoli, tā arī boiotieši karo savā starpā.»

285. *Cilvēks un lapsa*. Aftonijam (38) trūkst soda motīva: kāds zemnieks, apskauzdams kaimiņu, tam uzlaiž lapsu, lai tā aizdedzinātu la bību. Sal. Ovidija stāstu («Fasti», IV, 681—712) par to, kādēļ itāļu zemnieki 18. aprīli Cereālijos (Cerasas svētkos) sātā sadedzina lapsu. Sal. ar bibeles stāstu par Samsona atriebību filistiešiem («Soģu grāmata», 15).

286. *Atēnietis un tēbļietis*. Tēseju godāja kā dievību Atēnās, Hēraklu — Tēbās. Lai sniegtu priekšstatu par šās fabulas vienkāršotu atstāstījumu, sniedzam Babrija oriģināla atdzejojumu (286.^a).

*286^a. *Atēnietis un tēbļietis*. Hēraklam vajadzējis ilgu laiku kalpot Mikēnu valdniekam Eiristejam un viņa uzdevumā veikt divpadsmit grūtus darbus. Tēbieša replika saprotama tādējādi, ka Atēnām, protams, klāsies ļaunāk.

288. *Lācis un lapsa*. Par ticējumu, kas ir šās fabulas pamatā, sk. paskaidrojumu 65. fabulai.

289. *Vardes un Saule*. Vārdus «Saules dievs» iespraudis tulkotājs.

*295. *Trīs vērsi un lauva*. Sal. analogo Aftonija krājuma fabulu (mūsu izdevumā — 349.) ar atšķirīgu morāli.

296. *Hermeja vezums*. Arābus kopš seniem laikiem uzskatīja par Hermeja pēctečiem (Strabons, «Ģeogrāfija», I, 2, 34, ar norādi uz Hēsiodu un Stēsioru).

297. *Zeva muca*. Fabula vienkāršoti izklāsta pazīstamo mitu par Pandoru (Hēsiods, «Darbi un dienas», 60—105), kas savas ziņkāres dēļ pazudinājusi cilvēku laimi.

298. *Lakstīgala un vārna*. Sk. paskaidrojumu 280. fabulai.

299. *Mūlis*. Šās fabulas izklāsts ir dzīvāks Plūtarham («Septiņu gudro dzīres», 4, 150a):

«Līdijas mūlis, ieraudzīdams upē savu spoguļattēlu, kļuva lepns par staltu augumu un skaistumu un, krēpes kratīdams, laidās auļos kā zirgs. Taču, iesācis auļot, viņš manīja, ka cēlies no ēzeļa, un, apvaldīdams savu degsmi un jūsmu, drīz vien apstājās.»

302. *Dievu kāzas*. Ar šo fabulu Maķedonijas valdnieks Filips 349. gadā p. m. ē. vērsās pie Halkidikes pilsētām, sākdam ar tām karu.

303. *Lauva un savvaļas ēzēlis*. Fabula acimredzot ir 149. fabulas ne-veiksmīgāks variants. Citādi, ja medībās iet divi dzīvnieki, nav saprotama medījuma dališana trijās daļās.

*304. *Nefēga ārsts*. Lēte — «aizmirstības» upe mirušo valstībā; «nomirusais», nepatiesi zvērēdams, aiz kauna nevar acis pacelt.

305. *Klijas*. Šo fabulu min ķeizars Juliāns savā pamfletā «Bārdas nīdējs».

Par gulbju dziedāšanu sk. paskaidrojumu 233. fabulai.

306. *Zirgs un karavīrs*. Fabulas pamatā ir paruna «No zirga uz ēzeļa» («piemēram, no gramatikas studijām uz kādu arodu vai citu darbu, kas nav cieņā,» paskaidro Zēnobijs, II, 33).

**Ho plīti* — smagi bruņoti kājnieki.

307. *Krauklis un Hermejs*. Krauklis vēršas vispirms pie Apollona, jo tas bija šā pareģotāja putna patrons.

310. *Lauva, lapsa un briedis*. «... tam... mūžs ilgs un viņa ragi čūskām iedvešot šausmas.» Pastāvēja ticējums, ka briedim 36 reizes ilgāks mūžs nekā cilvēkam un ka tas ir čūskas mūžsens ienaidnieks. Uzskatīja, ka briedis spēj čūsku izvilināt no midzeņa pat ar savu elpu vien (Ailiāns, «Stāsti par dzīvniekiem», II, 9). Vārdos «... ar ķetnām saplosīt ausis» ietverts etioloģisks motīvs: brieži ar šķeltām ausīm bija sastopami Hellesponta Frīģijā (Aristotelis, «Dzīvnieku vēsture», VI, 28). «... saņēma aiz auss...»: antikajā pasaulē bija izplatīts paradums pieskarties sarunas biedra ausij, izlūdzoties īpašu uzmanību.

*«Kad zemē nokrita brieža galva, viņa [lapsa] to slepus paķēra un, sevi atalgodama par pūliņiem, izsūca smadzenes.» Burtiskā tulkojumā teikuma attiecīgā daļa skan šādi: «Sirds izkrita laukā, viņa to slepus paķēra un... aprija.» Tulkotājs vārdu «sirds» aizstājis ar «smadzenes», jo citādi latviešu lasītājam lapsas replika nebūtu saprotama. Griekīm sirds ir gan jūtu, gan saprāta centrs.

315. *Vilki un suņi*. Babrija fabulā sīki uzskaitīti grieķu novadi, no kurienes suņi pulcējušies karaspēkā, bet karavadonis ir suns ahajietis. Visas šīs detaļas, kuru pamatā, iespējams, ir kāda 3. gs. p. m. ē. poli-tiskā alegorija, parafrāzē atmetas.

316. *Cilvēks, dzīvnieki un Zevs*. Temats aizgūts no populārās filo-zofiskās literatūras. Tāpēc šeit, pārkāpjot tradicionālo fabulas nosacītību, dzīvnieki atstāti bez valodas.

319. *Lauka pele un pilsētas pele*. Šī populārā fabula kļuva plaši pa-zīstama Horācija apdarē («Satīras», II, 6, 80—117):

Lauka pele, kā stāsta, reiz uzlūdzta pilsētas pelt

Trūcīgā mājoklī savā — tās izsenis draudzenes bija.

Tiesa, tai paskarba daba un bažas par aizgādu nomāc,

Taču ciemītes dēļ tā ar mieru pat taupību aizmirst.

Isi: ne auzas tā žēlo, ne rūpīgi glabātos zirņus,
 Zobos pat rozīnes atstiepj un kriksīti apgrauzta speķa,
 Cerot, ka lepņajai viešņai, kas tik tikko pieskaras visam,
 Cienasts tīkamāks kļūs, ja ēdiens, ko pados, būs dažāds.
 Saimniece pati, kas labākos kumosus ciemiņam atstāj,
 Pelavu cisās tik airenes kremt un kokaļus graušjā.
 Beidzot pilsētas pele tai saka: «Kāds prieks gan tev, mīļā,
 Sūri grūti tā dzīvību vilkt šai nogāzē stāvā?
 Ja tev ir vēlme šo biezokni mainīt pret pilsētu, ļaudim,
 Dosimies ceļā, jel uzticies man, jo viss, kas uz zemes
 Dzīvo un elpo, ir nīcīgs — nevienam, lai mazs viņš vai dižens,
 Nāvei izbēgt nav lemts, un tāpēc, draudzene labā,
 Baudi dzīvi, vēl kamēr tu vari, un nododies priekam!
 Atceries: mūžs ir tik īss!» Un lauka pele, šīs runas
 Apreibināta, lec vieglītēm ārā no mājokļa. Abas
 Dodas, kā iecerēts, ceļā un steidzas, jo pilsētas mūros
 Grib viņas nokļūt vēl tumsā. Jau pusi debesu velves
 Mērojusi ir Nakts, kad iešmauc tās bagātā mājā.
 Zviļņi no ziloņa kaula šeit klāti ar mirdzoši sārtām,
 Purpurā krāsotām drānām, un malā sakrautos grozos
 Tiku tikām vēl dažādu gardumu — daudz kas pēc lepņā
 Mielasta palicis pāri, ko vakardien rikoja kungī.
 Noguldījusi viešņu no laukiem uz purpura segas,
 Otra nu tīpina šurpu un turpu, kā saimniecei klājas,
 Padod ēdienus citu pēc cita un izdara naski
 Visu, kas pienāktos vergam, pat nobauda atnesto pirmā.
 Likteņa pavērsiens ieliksmo viešņu, un, gūlusies zvilnī,
 Tver tā laimīgo mirkli un priecīgu dzirnieku tēlo.
 Pēkšņi griezīgi iečikstas durvis, un abas lec kājās,
 Izbili skraida pa istabu, bet vēl jo lielākas šausmas
 Pārņem viņas, kad māju jau piepilda molosu rejas.
 «Tāda dzīve nav domāta man,» tad iesaucas lauķe.
 «Dzīvo sveika! Es atpakaļ dodos, kur meži un ala
 Sargās no briesmām, un mierīgu prātu tur grauzīšu vīķus.»

*A malteja — grieķu mitoloģijā: kaza, kas Zevu zidījusi Krē-
 tas salā. Kad tai nolūzis rags, kāda no nimfām, kuras audzinājušas mazo
 Zevu, to piepildījusi ar augļiem un viņam pasniegusi. Vēlāk Zevs aiz
 pateicības ragu uzdāvinājis savām audzinātājām un apsolījis, ka tajā
 aizvien būšot viss, ko viņas vēlēšoties. «Amaltejas rags» tātat atbilst
 mūsu «pārpilnības ragam».

321. *Cilvēks, kas sadauzīja dieva tēlu.* Hellēnisma laikmeta dzejnie-
 kiem pazīstams motīvs («Palatīna antoloģija», Planūda papildinā-
 jums, 187).

324. Zevs *soģis*. Lauskas bija parastais rakstāmmateriāls grieķu tiesā. Parunā, no kuras izveidojusies šī fabula, minēts vēl senāks paradums rakstīt uz ādām (Zēnobijs, IV, 11).

326. *Varde dziedniece*. Vairākos jaunākās redakcijas rokrakstos dziednieces lomā ir slieka. Paiāns ir kāds no Apollona vārdiem.

327. *Čūskas aste un locekļi*. Variācija par «Menenija Agripas fabulas» tematu (sk. 130. fabulu). Plūtarhs («Agids», 2) šo līdzību komentē šādi: «Mēs redzam, ka tādu likteni piedzīvojuši daudzi no tiem, kas savā politikā izdabājuši tautai: nokļūdami atkarībā no dikdienīgā pūļa, viņi vairs nevarēja atgriezties iepriekšējā stāvoklī, nedz arī bija spējīgi izbeigt jukas.»

329. *Roze un amarants*. Rožu īsais mūžs vēlinajā antikajā lirikā ir sentimentāls modes temats (sal. Ausonija «Rožu dzimšana»).

331. *Āzis un vīnogulājs*. Āzis bija Dionīsam svēts dzīvnieks, ko vīna dievam bieži ziedoja. Fabulas sižets vairākkārt sastopams hellēnisma laikmeta epigrammās. Ipaši pazīstama bija Tarentas Leonida sešrinde un Askalonas Eiēna divrinde:

Grauz mani, āzi, cik tūk, jo būs man vēl atliku likām

Vīna, ziedam ko liet, kad tevi upurim kaus!

Eiēna distihu latīņu valodā atdzejojis Ovidijs («Fasti», I, 354), bet ķeizara Domiciāna laikā (81.—96. g.) tas cirkulēja kā politiska rakstura epigrama par ķeizara dekrētu, kas bija vērstas pret vīna dārzu paplašināšanu (Svetonijs, «Domiciāns», 14).

334. *Ērglis*. Šī fabula bija plaši pazīstama. Tās pirmās pēdas atrodas kādā Aishila traģēdijas fragmentā (231), kur dzejnieks atsaucas uz «Libijas fabulu» (legendāro Kibisu?):

Mums fabula, kas sacerēta Libijā,

Par ērgli vēstī, kuru šautra indīga

Bij tvērusi. Tās spalvas skatot, bilda viņš:

«Ne svešu jau, bet paša spalvu notriekts es!»

*336. *Plikgalvis*. Kādā 15. gadsimta rokrakstā morālei ir turpinājums: «Mēs visi atnācām kaili un kaili arī aiziesim» — no bībeles patapināts motīvs: «Kails esmu nācis no savas mātes miesām, kails arī aiziešu» (Ijaba gr. 1, 21).

338. *Pele un varde*. Sižeta pamatā ir pazīstamās poēmas «Batrahomīmahija» («Varžu un peļu karš») samezglējums.

339. *Podi*. Sal. bībelē: «Kas gan kopīgs katlam ar podu? Kad tie sardursies, šis saplīsīs.» (Jēzus, Ziraha dēla gudrības grāmata, 13, 2).

FABULAS NO SKOLU KRĀJUMIEM

Fabulas no Pseudodositeja krājuma (340—343). Tas ir neliels kopojums (16 fabulu), kas saglabājies krājumā, kurā ietilpa tulkojumi no

latīņu valodas grieķu valodā un otrādi. Krājums ietvēra atsevišķus vārdus un izteicienus, izteikumus, fabulas, mītus, nostāstu par Trojas karu, kādu juridiska satura fragmentu u. c. Tas (vismaz pamatdaļa) izveidots ap m. ē. 207. gadu. Teksts tajā bija dots divās ailēs — latīniski un grieķiski. Kad 4. gadsimtā kāds «magistrs Dositejs» sarakstīja nelielu latīņu valodas mācību grāmatu grieķiem, kura tika izplatīta tādā pašā divvalodu izdevumā, rokrakstos 207. gada krājums tai tika pievienots kā pielikums un ilgu laiku uzskatīts par tā paša autora darbu. Tā radies nosacītais nosaukums «Pseidodositeja krājums».

342. *Izslāpusī vārna*. Senatnes zoologi šāda veida viltību piedēvēja īpaši Lībijas vārnām. Acīmredzot arī pašas fabulas cilme meklējama tā sauktajās «Lībijas fabulās», par kuru pamatlicēju uzskatīja Kibisu.

343. *Slimais ēzelis un vilks*. Sal. 7. fabulu.

Fabulas no Aftonija krājuma (344—354). Aftonijs ir grieķu rētors, slavenā Libanija skolnieks, kas dzīvojis 4. gadsimta beigās. Ir saglabājusies viņa retorikas ievadkursa mācību grāmata «Progimnasmi» un krājums, kurā ietilpst 40 fabulu, kas izklāstītas vienveidīgi īsi un sausi. Iespējams, ka tā ir daļa no deklamāciju paraugu krājuma, kas bijis «Progimnasmu» pielikums un vēl eksistējis 9. gadsimtā. Lai būtu kā būdams, Aftonija «Progimnasmos» minētā fabula piemērs ir pirmā fabula viņa krājumā. Aftonija «Progimnasmi» ar savu koncentrēto un viegli saprotamo izklāstu guva lielus panākumus un Rietumeiropā vēl 17. un 18. gadsimtā kalpoja par mācību grāmatu retorikas pamatos. 1805. gadā tie (kā tulkojums no paplašināta apstrādājuma latīņu valodā) Maskavā izdoti arī krievu valodā.

347. *Ēzelis un vilks*. Sal. 187. fabulu.

348. *Vecais zirgs*. Sal. ēzeļa ciešanu aprakstu Apuleja «Metamorfozās», IX, 11. «Jo zirgs vecāks, jo aplis mazāks» bijis sakāmvārds (Apostolijs, IX, 8). Sal. arī mūsu izdevuma 290. fabulu.

349. *Trīs vērsi un lauva*. Sal. analogo 295. fabulu. Temistija izklāstā (XXII runa, 278d) lauva pēc viltības griežas pie lapsas, kas tad viņa labā sanaido vērsus.

351. *Olīva un viēģes koks*. Sal. 70.^b fabulu.

FABULAS NO DAŽĀDU SENGRIEĶU AUTORU DARBIEM

355. *Bauda un sāpes*. Platons te atstāsta Sokrata vārdus, kurus viņš teicis, kad īsi pirms nāves soda izpildes ticis atbrīvots no važām. Fragmenta turpinājums:

— Tā tas acīmredzot noticis arī ar mani: pirmīt važas kājai sagādāja sāpes, bet tagad tai ir labi.

356. *Cikādes*. Platona dialogā «Faidrs» Sokrats un Faidrs runā par mīlestību, netālu no Atēnām sēdēdami zem platānas, kurā virs viņu galvām čirkstina cikādes. Sokrats izsakās šādi:

— Ja mēs, tām čirkstinot, laidīsimies snaudā, cikādes mūs uzlūkos par neizglītotiem vergiem un apsmies. Ja turpretim sarunāsimies, neveltījot tām uzmanību, tās cienīs mūsu mīlestību uz zinībām un par to pavēstīs mūžam.

*Sal. arī 184. fabulu.

357. *Lapsa un ezis*. Šo piemēru Aristotelis «Retorikā» min nodaļā par fabulu tūlīt aiz Stēsihora fabulas par zirgu un briedi (sk. paskaidrojumu 255. fabulai).

358. *Lauvas un zaķi*. Aristotelis cenšas pierādīt domu: «Nosakot likumus, jāievēro gan pēc izcelsmes, gan pēc spējām līdzīgi cilvēki, bet izciliem cilvēkiem likumi nav vajadzīgi, jo viņi paši ir likums.» Aristotelim fabulas replikas nav; tā rekonstruēta, pamatojoties uz Plūtarha sentenci («Spartiešu izteikumi», 212c, 229c): lielīgam megarietim spartietis atbildējis:

— Tavi argumenti tavai pilsētai pārāk spēcīgi.

359. *Pūce un putnī*. Sal. 39. fabulu («Bezdelīga un putnī»). Tā sauktajā Railenda papirusā, kas ir vecākais līdz mūsdienām saglabājušos Ezopa fabulu krājumu teksts, šai fabulā tāpat figurē pūce, nevis bezdelīga. Acīmredzot tas ir senākais variants. Dions Hrisostoms savās runās šo fabulu izmanto divas reizes, abos gadījumos cenzdamies pierādīt, ka, tāpat kā putnī gudro pūci tur lielākā godā nekā skaisto pāvu vai dziedātāju lakstīgalu, arī cilvēki labprātāk pulcējas ap filozofu, kura tērps trūcīgs un valoda vienkārša, nekā ap grezni gērbušos rētoru vai daiļrunīgu dzejnieku.

Lūk, šās fabulas otrs variants Diona Hrisostoma 72. runā, 14 un sek.:

Ezops par to sacerējis šādu fabulu.

«Pie pūces kādudien ieradās citi putnī un lūdza viņu atstāt cilvēku mājokļus un kopā ar pārējiem spārnainiem novīt ligzdu koka zaros, kur to dziesmas skanot jo tīkamāk. Kad paugšoties ozols, kas tai laikā tikko kā bija radies, tad varēšot apmesties arī tur, tā zaļajā lapotnē. Taču pūce deva putniem padomu tā nedarīt un nepriecāties par ozolu, kurā izaugšot āmulis, putnu posts. Bet putnī šo padomu neuzklausīja un priecājās, vērodami, kā ozols aug jo dienas, jo lielāks, un, kad tas bija izaudzis, sāka tā zaros savas dziesmas skandināt. Kad parādījās āmulis un cilvēks putnus tagad varēja bez pūlēm gūstīt ar limi, tie apbrīvoja pūces prātu un rūgti nožēloja, ka nebija uzklausījuši viņas padomu. Tā putnī līdz šai

dienai pūci tur godā kā gudrinieci un labprāt pulcējas pie tās, cerēdami no tāda kaimiņa kādu labumu gūt.»

Taču man šķiet, ka to viņi dara veltīgi, jo tikai senā pūce bijusi gudra un pratusi dot padomus, bet tagadējās pūces tai līdzīgas tikai ar spalvām, acīm un knābi, bet prāta ziņā pārējie putni gandrīz vai pārāki: tās pat neprot par sevi rūpēties, citādi tām nevajadzētu smakt putnu ķērāju gūstā un verdzībā.

360. *Acis un mute*. No runas Tarsas iedzīvotājiem, kuri Dionu bija lūguši viņiem teikt filozofisku runu.

361. *Satirs un uguns*. Plūtarhs pierāda, ka viss var būt gan bīstams, gan noderīgs, ja vien pieeja pareiza, — pat ienaidnieks.

362. *Skumju dieves dāvana*. Plūtarha mierinājums draugam, kas zaudējis dēlu: «Neļauj vaļu asarām un vaimanām, un skumjas tevi pašas pametīs.»

363. *Izbēgušais vergs*. Plūtarham ir turpinājums: «Tā arī sievai, kas aiz greizsirdības, bēdu sagrauzta, iesniedz laulības šķiršanas lūgumu, vispirms jāpadomā: vai tik sāncensei nebūs patīkami mani redzēt tieši tādu — skumstam, strīdamies ar vīru, gatavu pamest māju un laulības gultu?»

Dzirnavas, kur vajadzēja griezt smagos dzirnakmeņus, bija parastā vergu soda vieta.

364. *Vilks un gani*. Plūtarha sacerējumā Ēzops, piedalīdamies septiņu gudro dzirēs, stāsta šo fabulu, to attiecinādams uz sevi, kad dzird skitu filozofu Anaharsidu lielāties ar savu prasmī dzert.

365. *Mēness un viņa māte*. 366. *Suņa māja*. Fabulas no Kleobūla (viens no grieķu septiņiem gudrajiem) runas par to, ka nesaprātīgs, kaislībām pakļāvies cilvēks nevar zināt mēru savām prasībām.

368. *Sārtgalvītis un ērglis*. Plūtarha sacerējumā izteikta doma, ka jaunam cilvēkam, kas vēlas darboties politikā, jāturas pie kāda valsts dzīvē ietekmīga vīra, kas, to ievērodams un atzīdams par spējīgu, palīdzētu tam izvirzīties.

369. *Divas svētku dienas*. Šo fabulu Temistokls stāsta karavadonim, kas lielās ar to, ka viņa panākumi karā pārspējot Temistokla uzvaras.

370. *Dzeguze un putni*. Plūtarhs ar dzeguzi salīdzina Megalopoles tirānu Lidiādu, kas gan atteicās no varas un ar savu pilsētu pievienojās Ahajas savienībai, bet visiem tomēr joprojām likās aizdomīgs. Ticējums, ka par dzeguzi uz laiku pārvēršas zvirbuļu vanags, pamatojas uz novērojumu, ka pavasarī, parādoties dzeguzei, šie vanagi pazūd. Šo uzskatu atspēkoja jau Aristotelis («Dzīvnieku vēsture», VI, 7, 41), taču, pēc Kellera datiem, tas pastāv vēl mūsdienās.

371. *Ēzeļa ēna*. Sal. 63. fabulu.

372. *Cilvēks, kas skaitījis bangas.* Ar šo fabulu Likīns vērsās pie dialoga varoņa Hermotīma, kas ilgus gadus bija neprasmīgi nodarbojies ar filozofiju un nu žēlojas, ka velti zaudējis laiku.

373. *Jauneklis un zirgs.* Fragmenti no filozofa kīniķa diatrības (populāra morāli filozofiska runa), kas vērsta pret filozofiski neizglītotiem cilvēkiem.

374. *Pērtiķi dejojāji.* Fabula vērsta pret pseidofilozofiem, kas izliekas nepieejami kaislibām, bet īstenībā ir tikpat godkāriģi un mantrausīgi kā visi pārējie cilvēki.

376. *Pērtiķi — pilsētas cēlēji.* Fabula, ko Hermogens, slavens m. ē. 2. gadsimta rētors, «Progimnasmos» min kā žanra paraugu.

377. *Utis un zemnieks.* Apiāna sacerējumā šo fabulu romiešiem stāsta diktators Sulla kā atbildi uz viņu kurnēšanu.

BIZANTIEŠU FABULAS

Fabulas no Sintipas krājuma (378—388). Tas ir skolas vajadzībām veidots krājums, kas ietver 62 fabulas un saucas «Filozofa Sintipas fabulas no viņa pamācībām». Sintipa ir literārs personāžs «Stāstā par septiņiem gudrajiem», šā sacerējuma varonis. Stāsta pamatā ir populārais sižets par to, kā baudkārā valdniece apmelojusi tiklo valdnieka dēlu un septiņi gudrie to aizstāvējuši. Šajos ietvaros sniegta gara noveļu virkne, kuras stāsta gan valdniece, gan gudrie. Fabulām ar šo stāstu nav nekāda sakara, un to saistība acimredzot ir pārrakstītāja izdomājums. Stila ziņā krājums līdzīgs Pseidodositeja, Aftonija un Temistija fabulām.

Fabulas noveles (388—389). Tās saglabājušās divos rokrakstos, kur atrodas starp bizantiešu pazīstamo noveļu krājumu «Stefanits un Ihnilats», no vienas puses, un «Ēzopa dzīves», kā arī Ēzopa fabulu vidējo redakciju, no otras. Fabulām ir daudz analogiju viduslaiku folklorā.

*390. *Jūrnieks un viņa dēls.* Fabula tulkota pēc teksta, ko Perrijs publicējis žurnālā «Byzantinische Zeitschrift», 54, 1961, 5.—7. lpp.

Gramatikas jēdziens senajiem grieķiem aptvēra gan mācību par valodu visai plašā nozīmē, gan arī literatūru.

ĒZOPA DZĪVE

Ēzopa legendārā dzīves apraksta rašanās vēsture izklāstīta pēcvārdā. Tas saglabājis trijās redakcijās, ko pēc analogijas ar trim fabulu redakcijām var dēvēt par vecāko, vidējo un jaunāko.

«Ēzopa dzīves» vecākā redakcija saglabājusies vienā vienīgā manuskriptā — G (Novoeboracensis Morgani, 397), kur tā dota pirms fabulu vecākās redakcijas. Rokraksts attiecas uz 10. gadsimta beigām,

taču saglabājis daudz «Ēzopa dzīves» vecākā varianta pazīmju, pirmām kārtām — antiapollonisko tendenci.

Vidējā redakcija saglabājusies vairākos rokrakstos (kur tā parasti dota pirms fabulu vidējās redakcijas), kas pamatojas uz 11. gadsimta beigu kopīgu arhetipu (W), tātad attiecas aptuveni uz to pašu laiku kā vecākā redakcija. Taču tā atspoguļo jau vēlāku «Ēzopa dzīves» versiju, kur antiapolloniskie motīvi izskausti.

Jaunākā redakcija saglabājusies daudzos rokrakstos (kur tā parasti dota pirms fabulu jaunākās redakcijas) un pārstāv vidējās redakcijas stilistisku pārstrādi klasicisma garā, kas bija raksturīgs 13.—14. gadsimta bizantiešu literatūrai. Par šās redakcijas autoru uzskata pazīstamo rakstnieku Maksimu Plaņūdu (1260.—1310. g.).

Jaunākā redakcija kļuva pazīstama agrāk nekā pārējās, un tāpēc taisni tā ir pamatā neskaitāmajiem «Ēzopa dzīves» tulkojumiem un pārstāstījumiem Eiropas (arī krievu) literatūrā. Vidējo redakciju 1845. gadā publicējis A. Vestermans; tās precizētu tekstu ar izsmeljošu pārskatu par variantiem devis B. E. Perrijs savā «Aesopica» (sk. 8. lpp.). Vecākā redakcija pirmoreiz publicēta tai pašā izdevumā 1952. gadā.

Tulkojumam izmantota vecākā redakcija (vietumis ievērojot Perrija konjektūras, ko viņš pats pamattekstā nav uzpēmis). Izlaidumi aizpildīti ar vidējās redakcijas tekstu (šie gadījumi atzīmēti paskaidrojumos). No vidējās redakcijas pārņemti arī papildinājumi 50.^a, 77.^a un 77.^b, kas, pēc Perrija domām, ir visai seni iespraudumi.

Teksta dalījums paragrāfos (arābu cipari) pieder Perrijam, dalījums 4 nodaļās (romiešu cipari) — tulkotājam.

Cipari paskaidrojumos apzīmē paragrāfus, uz kuriem šie paskaidrojumi attiecas.

1. Sal. pazīstamo Tersīta raksturojumu «Iliādā», II, 217—219:

Kāja šim paklība bija un acis jo greizas, bet pleci
Virzīti vairāk pret krūtīm; tam sarāvās galva uz augšu
Šaura, un pakauša vidū bij paretī, pūkaini mati.

(Atdzejojis A. Ģiezens)

*2. Vecākās redakcijas rokrakstā dažu teikumu trūkst (pēc vārdiem «uz savām lauku mājām» līdz «Kāds vergs»); to vietā tulkojumam izmantots atbilstošais vidējās redakcijas teksts.

*3. Ai, Hērmejs... — Hērmejs, dievs ar daudzpusīgām funkcijām, ir arī zagļu un krāpnieku patrons.

*4. Isīda — sākotnēji ēģiptiešu dievība, dievu māte. Hellēnisma laikmetā viņas kults ieviesās gandrīz visās Vidusjūras zemēs. Isīda tika identificēta ar Dēmetru, Īo un citām dievībām.

*7. Helikons — kalnājs Boiotijā; mitoloģijā: mūzu mājoklis.

15. Obols — sika vara monēta.

*16. Nemesīda — atriebības dieve, Nakts meita.

17. Par Āziju Romas laikmetā (anahronisms!) dēvēja Mazāzijas rietumdaļu ar Frīģijas, Lidijas, Kārijas u. c. novadiem.

*Zvēru pie jūsu dzīvības. — Šis zvērests varētu likties divains, taču jāatceras, ka zvēresta devējs ir vergu tirgotājs un tāpēc viņam vergu dzīvība patiešām dārga. Arī vēlēšanās atslotot vergus, pērkot vai nomājot lopus (sk. 12.), izskaidrojama vienīgi ar tirgotāja bažām, ka varētu kristies ceļā izmocīto vergu tirgus vērtība.

23. Bezvārdu filozofija — antikās pasaules literatūrā bieži sastopams dejas raksturojums. Sal. Filostrats, «Gleznas», 1, 3.

*24. Denārijs — romiešu naudas vienība (anahronisms!). Tās nosaukums vēl saglabājies Dienvidslāvijas, Irānas un Irakas «dināra» apzīmējumā, kā arī angļu penija saīsinājumā «d».

Pēc vārdiem «Ēzops... iesmējās» vecākās redakcijas rokrakstā trūkst veselības lapas. Paragrāfa turpinājuma tulkojumam izmantota vidējā redakcija.

*25. Sveiks! — Esmu sveiks, ne jau slims. — Oriģinālā apspēlēts grieķu sveiciens «*chalre*» (priecājies!). Ēzops atbild: — Neskumstu jaut

28. ... pērku sev nevis vergu, bet kungu. — Motivs, kas aizgūts no stāstiem par filozofu kiniķi Diogenu: kad viņu pārdeva verdzībā, viņš ieteica saucējam saaicināt pircējus ar vārdiem: — Kas vēlas sev nopirkt saimnieku?

*29. Ganimēds — Trojas mītiskā dibinātāja Troja dēls; daiļo zēnu nolaupīja Zeva ērglis un aiznesa uz Olimpju, kur viņš kļuva par dievu vīnlēji; Endimions — mēness dieves Selēnes iemīlotais, skaists, jauns gans vai mednieks.

32. Arī Eiripīda un Dēmostena pieminējums ir anahronisms, jo abi dzīvojuši daudz vēlāk nekā «Ēzopa dzīves» varonis.

37. Pēc šā paragrāfa rokrakstā trūkst veselības lapas. Tālāk, jādomā, stāstīts par to, kā Ēzops dārzenus pārnes mājās un Ksanta sieva, par kaut ko sadusmojusies, nosviež tos zemē un samīda.

*43. No vārdiem «— Kas tad tas...» līdz «— Draugi, — Ksants nopūšas...» tulkotājs izmantojis vidējās redakcijas variantu. Vecākajā redakcijā dialogs rit šādi:

Kad Ksants tās ieraudzīja, viņš nobālēja un vaicāja:

— Ēzop, cik kāju ir vienam sivēnam?

— Viss kārtībā! — Ēzops atbild. — Šim te ir piecas, bet tam, kas laukā, — trīs.

*45. Likaina nozīmē «vilcēne».

48. Sal. 85. fabulu.

*57. Vecākās redakcijas rokrakstā trūkst posma no 57. § pirmā teikuma vidus līdz 59. § sākumam. Tas tulkojumā aizstāts ar vidējās redakcijas tekstu.

59. Ass — romiešu vara monēta (kārtējais anahronisms!).

*62. Haribda — grieķu mitoloģijā: jūras nezvērs.

68. Sal. Apulejs, «Floridas», 20: «Pirmais kauss remdina slāpes, otrais dāvā liksmi, trešais sniedz baudu, ceturtais atņem prātu.»

*69. Tīrvīns — grieķi un romieši parasti dzēra ar ūdeni sajauktu vīnu.

*74.—76. Tā kā šī epizode vecākās redakcijas rokrakstā saglabājusies tikai fragmentāri, tulkojumam izmantots vidējās redakcijas teksts. Jāpiezīmē, ka izteiksme epizodes tulkojumā salīdzinājumā ar oriģinālu vietumis mīkstināta. Epizodes sākums tulkojumā saīsināts.

*77a.—77b. Šo divu epizožu nav vecākās redakcijas rokrakstā. Tulkojumā tās pārņēmas no vidējās redakcijas.

*97. Sal. 153. fabulu un attiecīgo paskaidrojumu.

100. Mnēmosīne — atmiņas dieve, mūsu māte; Marsijs — satīrs Frīģijā, kurš gribējis ar Apollonu sacensties flautas spēlē un, dieva pieveikts, ticis nežēlīgi sodīts: Apollons viņam dzīvam novilcis ādu. No viņa asinīm (vai, pēc cita mīta varianta, no asarām, kas par viņu lietas) izveidojusies Marsijas upe, Maiandras pieteka.

101. Likurģs — grieķu vārds, kas babiloniešu valdniekam šeit piedēvēts patvaļīgi.

*104. Hēlijs, kā izriet no tālākā vēstījuma (108.), ir Ēzopa audzudēls.

105. Nektanabons (pareizāk — Nektanebons) — vēsturiska persona: tā saucās kāds no pēdējiem Ēģiptes faraoniem, kas valdīja 4. gadsimtā p. m. ē.

*109. Tā kā vecākās redakcijas rokrakstā šajā un nākamajā paragrāfā daudz bojājumu, Perrijs Ēzopa pamācības pārņēmis no fabulu vidējās redakcijas, kur tās dotas savrup ar virsrakstu «Ēzopa pamācības viņa skolniekam Līnam». Formu «Līns» (gr. *Linos*) Perrijs uzskata par manuskripta kļūdu formas «Ains» (gr. *Ainos*) vietā, kā Ēzopa audzudēls dēvēts «Ēzopa dzīves» vidējā redakcijā.

109. un 110. paragrāfā dotās pamācības varētu papildināt ar tā sauktajiem Ēzopa izteicieniem, kas izkaisīti daudzos šā senajā pasaulē populārā žanra krājumos — «gnomoloģijās». Perrijs tos savācis vienkopus darba «Aesopica» īpašā nodaļā.

Daži no šiem izteicieniem sakņojas «Ēzopa dzīvē», citi — fabulās, vēl citi — «Ēzopa sakāmvārdos». Pārējos izlases veidā dodam šeit (tie gandrīz visi ar Ēzopa vārdu saistīti tikai nosacīti un gnomoloģijās sastopami arī saistījumā ar Diogena vai citu populāru gudro vārdiem).

Kā saka Ēzops, laimīgiem cilvēkiem nāve nav rūgtāka, pat tikamāka nekā citiem.

Ēzops dzīvoja vienā laikā ar septiņiem gudrajiem. Viņš apgalvoja, ka tie neprotot runāt ar valdniekiem: ar šiem esot jārunā vai nu pēc iespējas mazāk, vai pēc iespējas glaimīgāk.

Ēzops sacīja:

— Grūti klāsies visiem cilvēkiem, kad ikviens pieprasīs savu.

Ēzopam jautāja, kas cilvēkos ir visstiprākais; viņš atbildēja:

— Saprāts.

Ēzopam jautāja, kuri dzīvnieki visgudrākie; viņš atbildēja:

— No derīgajiem dzīvniekiem — bite, no kaitīgajiem — zirneklis.

Saimnieks aizsūtīja Ēzopu uz dzirnavām. Ēzops vaicāja:

— Kālab tu mani dzen uz turieni?

Saimnieks atbildēja:

— Lai vestu tevi pie prāta.

Kāpēc tu tādā gadījumā nedzen uz dzirnavām savus dēlus? — Ēzops tad jautāja.

Ēzops reiz sacīja skaistam, bet izvirtušam cilvēkam:

— Tu, iespējams, glīti gērbies, toties neglīti izgērbies.

Ēzopam reiz kāds teica:

— Par tevi runā briesmu lietas! — un viņam visu pārstāstīja.

Ēzops atbildēja:

— Nevis tie ir slepkavas, kas darina dunčus, bet gan tie, kas šos ieročus lieto. Tā arī mani apmelo nevis tenkotāji, bet tu, izmantodams viņu tenkas.

Ēzopam jautāja, kādās attiecībās jābūt ar valsti; viņš atbildēja:

— Ne pārāk tuvās — lai nesadegtu; ne pārāk tālās — lai nenosaltu.

Kāds valdnieks jautāja Ēzopam:

— Kāpēc bagātnieki neuzmeklē gudros, bet otrādi?

Ēzops atbildēja:

— Tāpēc ka gudrie zina, kas viņiem dzīvē vajadzīgs, bet bagātnieki to nezina. Citādi tie vis nerūpētos par bagātību, bet par gudrību.

Ēzops ne vienreiz vien sacīja, ka iemīlējušies nezinot kaunu.

Ēzops teica, ka runātāji ir līdzīgi vārdēm: šīs kurkstot ap purvu, runātāji — ap ūdenspulksteņi.

110. Siriešu «Stāstā par Ahikaru», no kura pārņemta šī epizode, tēvs nodevīgo audzudēlu soda ar nāvi pats. Grieķiskā versija epizodes beigās mikstina.

*113. Paragrāfa beigu, sākot ar «Tāpat kā mēness...», un visa 114. š vecākās redakcijas rokrakstā trūkst. Tulkojumā izmantota vidējā redakcija.

*117. Teikums «Viņi noķēra... ar pletni» pārņemts no vidējās redakcijas, jo vecākās redakcijas rokrakstā šai vietā teksts bojāts.

124. Mirstīgo cilvēku... — citāts no «Iliādas» (VI, 146).

129.—141. No sešām fabulām, kuras ietver šie paragrāfi, fabula par ērgli un mēslu vaboli (135.—139.) atbilst «Pamatkrājuma 3. fabulai. Arī dažas no pārējām ietilpa dažādos Ēzopa fabulu kopojumu rokrakstos.

*131. Izteiksme tulkojumā vietumis mikstināta.

*140. Fabulas nav vecākās redakcijas rokrakstā. Tulkojumā dots vidējās redakcijas variants.

*142. Mūzu vadonis — Apollons. Arī viegla barība... — «Ēzopa dzīves» autora savdabīgs «viegļā žanra» attaisnojums.

RĀDITĀJS

Rādītājā fabulas sakārtotas to nosaukumu alfabētiskā secībā. Cipars apzīmē fabulas kārtas numuru šajā izdevumā. Ja vairākām fabulām nosaukums vienāds, iekavās norādīts uz to atšķirīgo saturu.

Acis un mute 360	Cērpamā aita 212
Arājs un vilks 38	Cikāde un lapsa 241
Ārsts un slimnieks 114	Cikādes 356
Atēnietis un tēbietis 286, 286 a	Cilvēks, dzīvnieki un Zevs 316
Āzis un vinogulājs 331	Cilvēks, kas sadauzīja dieva tēlu 321
Bagātnieks un ādminis 204	Cilvēks, kas skaitījis bangas 372
Bagātnieks un raudu sievas 205	Cilvēks, kas sola neiespējamo 34
Bauda un sāpes 355	Cilvēks, kuru sakodis suns 64
Bebrs 118	Cilvēks, skudra un Hermejs 320
Bezdelīga un čūska 227	Cilvēks un lapsa 285
Bezdelīga un putni 39	Cilvēks un lauva ceļabiedros 261
Bezdelīga un vārna 229	Cilvēks un satirs 35
Bites un gans 352	Cilvēks un suns 384
Bites un Zevs 163	Cilvēks, zirgs un kumeļš 387
Blusa un atlēts 231	Cīrulis 265
Briedēns un briežu māte 344	Cūka un kuце 223
Briedis 75	Cūka un suns 222
Briedis (pie avota) un lauva 74	Čūska, ko midija kājām 198
Briedis (alā) un lauva 76	Čūskas aste un locekļi 327
Briedis un vinogas 77	Čūska un ērglis 353
Brunurupucis 106	Čūska un krabis 196
Brunurupucis un ērglis 230	Čūska, zebiekste un peles 197
Brunurupucis un zaķis 226, 226 a	Dārznieks 119
Burve 56	Dārznieks un suns 120
Ceļinieki (un cirvis) 67	Delfīni un grundulis 62
Ceļinieki (pie jūras) 177	Delfīns un pērtiķis 73
Ceļinieki un krauklis 236	Dēls, tēvs un zīmētais lauva 332
Ceļinieki un lācis 65	Dievu kāzas 302
Ceļinieki un platāna 175	Diogens ceļā 245
Ceļinieks un Hermejs 178	Diogens un plikgalvis 246
Ceļinieks un Likteņdieve 174	Divas somas 253
Ceļinieks un odze 176	

- Divas svētku dienas 369
 Divas vaboles 84
 Divi mīļākie 389
 Divi suņi 92
 Dravnieks 72
 Dūja un vārna 202
 Dzeguze un putni 370
 Dzērājs un viņa sieva 278
 Dziedonis 121
 Egle un ērkšķu krūms 260
 Elļas lampiņa 318
 Ērglis 334
 Ērglis, kovārnis un gans 2
 Ērglis un lapsa 1
 Ērglis un mēslu vabole 3
 Ērglis un viņa saimnieki 328
 Etiopietis 275
 Ēzelis, gailis un lauva 82
 Ēzelis, krauklis un vilks 190
 Ēzelis, lapsa un lauva 191
 Ēzelis lauvās ādā 188, 188^a
 Ēzelis un cikādes 184
 Ēzelis un dārznieks 179
 Ēzelis un lapsa 325
 Ēzelis un (neatsaucīgais) mūlis 181
 Ēzelis (nenovīdīgais) un mūlis 251
 Ēzelis un sāls 180
 Ēzelis un statuja 182
 Ēzelis un suns 270
 Ēzelis un vārdes 189
 Ēzelis (kas izliekas esam ierāvis skabargu) un vilks 187
 Ēzelis (ar skabargu kājā) un vilks 347
 Ēzelis un viņa dzinējs 186
 Ēzelis un zirgs 323
 Ēzeļa ēna 371
 Ēzeļa pircējs 237
 Ēzeļi pie Zeva 185
 Ēzops kuģu būvētavā 8
 Gaili un ērglis 263
 Gaili un irbe 23
 Gans 49
 Gans un aitas 208
 Gans un jūra 207
 Gans un miesnieks 375
 Gans un (nelietīgais) suns 206
 Gans un suns (bridinātājs) 317
 Gans un vilcēni 209
 Gans un vilks 276
 Gliemeži 54
 Gljēvulis mednieks un meža cirtējs 312
 Gljēvulīgais zelta lauvas atradējs 71
 Granātkoks, ābele un ērkšķu krūms 213
 Gulbis (kas atteicās dziedāt) 233
 Gulbis (kas izglābās dziedot) 277
 Hērakls un Atēna 294
 Hērakls un Plūts 110
 Hermeja vezums 296
 Hermejs 103
 Hermejs un Teiresijs 89
 Hermejs un tēlnieks 88
 Hermejs un Zeme 102
 Hērojs 109
 Hiēnas 243
 Hiēna un lapsa 242
 Ienaidnieki 68
 Izbēgušais vergs 363
 Izsalkušie suņi 135
 Izslāpusī vārna 342
 Izslāpušais balodis 201
 Jauneklis un zirgs 373
 Jaunieši un miesnieks 66
 Jokdaris gans 210
 Jūrā cietušais 168
 Jūras braucēji 78
 Jūrniece un viņa dēls 390
 Kaija un klija 139
 Kaķis un gailis 16
 Kaķis un peles 79
 Kaķis (kas pārģērbies par ārstu) un vistas 7
 Kaķis (kas izliekas svinam dzimšanas dienu) un vistas 341
 Kamielis (un cilvēki) 195
 Kamielis (kuram lika dejot) 247
 Kamielis (kas brien pāri upei) 293
 Kamielis un Zevs 117
 Kamielis, zilonis un pērtiķis 220
 Karavīrs un kraukļi 266
 Kaza un ēzelis 281
 Kaza un gans 282
 Kazlēns un vilks 97
 Kibeles priesteri 164
 Klijas 305
 Koki un niedres 70^a
 Koki un olīva 268
 Kovārnis bēglis 131
 Kovārnis un baloži 129
 Kovārnis un kraukļi 123
 Kovārnis un lapsa 126
 Kovārnis un putni 101
 Krabis un lapsa 116
 Krabis un viņa māte 346

- Krāpnieks 28
 Krauklis un čūska 128
 Krauklis un gulbis 354
 Krauklis un Hermejs 307
 Krauklis un lapsa 124
 Kucēns un vardes 274
 Kundze un kalpones 55
 Kurmis 214, 214^a
 Kivulis 48
 Lācis un lapsa 288
 Lakstīgala un bezdelīga 280
 Lakstīgala un vanags 4
 Lakstīgala un vārma 298
 Lapsa ar lielo vēderu 24
 Lapsa bezaste 17
 Lapsas pie Maiandras 232
 Lapsa un āzis 9
 Lapsa un dzērve 367
 Lapsa un ērkšķu krūms 19
 Lapsa un ezis 357
 Lapsa un krokodils 20
 Lapsa (kas pierod pie lauvas
 izskata) un lauva 10
 Lapsa (kas gribēja pati medīt) un
 lauva 350
 Lapsa (kas zobojas) un lauva 381
 Lapsa un leopardis 12
 Lapsa un maska 27
 Lapsa un meža cirtējs 22
 Lapsa un pērtiķis (kas strīdas par
 dižciltību) 14
 Lapsa un pērtiķis (kuru ievēlē par
 valdnieku) 81
 Lapsa un suns 41
 Lapsa un vīnogas 15
 Lapsenes, irbes un zemnieks 215
 Lapsene un čūska 216
 Lauka pele un pilsētas pele 319
 Laupītājs un zidkoks 152
 Lauva, ēzelis un lapsa 149
 Lauva, kas izbijies no peles 146
 Lauva, lapsa un briedis 310
 Lauva, Prometejs un zilonis 267
 Lauvas un zaķi 358
 Lauvas valdīšanas laiks 311
 Lauva un delfīns 145
 Lauva un ēzelis 151
 Lauva un lācis 147
 Lauva un lapsa 142
 Lauva un mežakuilis 301
 Lauva un pele 150
 Lauva un savvaļas ēzelis 303
 Lauva un varde 141
 Lauva un vērsis 143

- Lauva un zaķis 148
 Lauva (precinieks) un zemnieks
 140
 Lauva (kūti) un zemnieks 144
 Lauva, vilks un lapsa 273
 Lauvu māte un lapsa 249
 Lazda 248
 Lielīgais piecīņnieks 33
 Mednieks un jātnieks 388
 Mednieks un vilks 379
 Mēness un viņa māte 365
 Meža baloži un mājas baloži 238
 Meža cirtēji un ozols 259
 Meža cirtējs un Hermejs 173
 Mežakazas un gans 6
 Mežakuilis un lapsa 224
 Mežakuilis, zirgs un mednieks 255
 Mūlis 299
 Mūris un ķilis 271
 Muša 167
 Mušas 80
 Naudas glabātājs un Zvērests 239
 Nejēga ārsts 304
 Nekrietnelis 36
 Neredzīgais 37
 Niedre un olīva 70^b
 Ods un lauva 258
 Ods un vērsis 137
 Odze un lapsa 96
 Odze un ūdensčūska 90
 Odze un vīle 93
 Oglinieks un vadmalas vēlētājs 29
 Olīva un vīģes koks 351
 Orators Dēmadis 63
 Ozoli un Zevs 283
 Ozols un niedre 70
 Papagaillis un zebiekste 244
 Parādnieks 5
 Pāvs un dzērve 300
 Pāvs un kovārnis 219
 Peldētājs zēns 211
 Peles un zebiekstes 165, 165^a
 Pele un varde 338
 Pērtiķa bērni 218
 Pērtiķi dejotāji 374
 Pērtiķi — pilsētas cēlēji 376
 Pērtiķis un kamielis 83
 Pērtiķis un zvejnieki 203
 Plikgalvis 336
 Podi 339
 Prometejs un cilvēki 240
 Pūce un putni 359
 Putnu ķērājs un cikāde 345
 Putnu ķērājs un cīrulis 193

- Putnu ķērājs un čūska 115
 Putnu ķērājs un irbe 252
 Putnu ķērājs un stārķis 194
 Roze un amarants 329
 Saimnieks un jūrnieki 340
 Saimnieks un suņi 52
 Sārtgalvītis un ērglis 368
 Satirs un uguns 361
 Savvaļas ēzelis 183
 Savvaļas ēzelis un mājas ēzelis 385
 Sieviete un vista 58
 Sikspārnis, ērkšķu krūms un nira 171
 Sikspārnis un zebiekste 172
 Sirmgalve un dziednieks 57
 Sirmgalvis un Nāve 60
 Sivēns un aitas 85
 Sivēns un lapsa 85^a
 Skopolis 225
 Skudra 166
 Skudra un balodis 235
 Skudra un cikāde 112
 Skudra un mēslu vabole 111
 Skumju dieves dāvana 362
 Slepka 32
 Slicējs 30
 Slika un čūska 254
 Slimais briedis 383
 Slimais ēzelis un vilks 343
 Slimais krauklis 308
 Slimnieks un ārsts 170
 Statujas pārdevējs 99
 Strazds 86
 Suns 309
 Suns ar gaļas gabalu 133
 Suns, lapsa un gailis 264
 Suns mielastā 279
 Suns un gliemezis 262
 Suns un kalēji 337
 Suns un lapsa 132
 Suns un pavārs 256
 Suns un saimnieks 91
 Suns un vilcēne 386
 Suns un vilks 134
 Suns un zaķis 136
 Suņa māja 366
 Suņi un lapsa 382
 Šavējs un lauva 287
 Taurētājs 330
 Teļš un vērsis 292
 Tēvs un meitas 94
 Tikumi un netikumi 333
 Trīs vērši un lauva 295, 349
 Tuncis un delfins 113
 Upes un jūra 378
 Utis un zemnieks 377
 Varde dziedniece 326
 Vardes (pie akas) 43
 Vardes (purvā un uz ceļa) 69
 Vardes pieprasa valdnieku 44
 Vardes un Saule 289
 Vārna un krauklis 125
 Vārna un suns 127
 Vecais zirgs (kas atceras sacikstes) 290
 Vecais zirgs (kas atceras kaujas lauku) 348
 Vēders un kājas 130
 Vērsis, lauvas mēte un mežakulis 380
 Vērsis un mežakazas 217
 Vērši un ratu ass 45
 Viegļprātis un bezdelīga 169
 Vilki un avis 153
 Vilki un suņi (karotāji) 315
 Vilki un suņi (nodevēji) 322
 Vilks un (nobijusies) aita 159
 Vilks (ko sakoduši suņi) un aita 160
 Vilks un ēzelis 313
 Vilks un gani 364
 Vilks un gans 234
 Vilks un gārnis 156
 Vilks un jērs (pie upites) 155
 Vilks un jērs (templī) 250
 Vilks un kaza 157
 Vilks un kazlēns 98
 Vilks un lauva 314
 Vilks un suns 269
 Vilks un vecīte 158
 Vilks un zirgs 154
 Virietis ar iesirmiemiem un viņa mīļākās 31
 Virs un sieva 95
 Vista un bezdelīga 192
 Zaglēns un viņa mēte 200
 Zaļi un gailis 122
 Zaķi un lapsas 257
 Zaķi un vardes 138
 Zebiekste 59
 Zebiekste un Afrodīte 50
 Zemnieka dēli 53
 Zemnieks un čūska (kas nogalina viņa dēlu) 51
 Zemnieks un čūska (kas iedzē savam labdarim) 176^a
 Zemnieks un ērglis 291

Zemnieks un koks 335
Zemnieks un Likteņdieve 61
Zemnieks un viņa bērni 42
Zēns, kas vēma visas iekšas ārā
47
Zēns un krauklis 162
Zēns un Likteņdieve 174^a
Zēns un skorpions 199
Zeva muca 297
Zevs, Prometejs, Atēna un Moms
100
Zevs soģis 324
Zevs un Apollons 104
Zevs un cilvēki 108
Zevs un čūska 221
Zevs un lapsa 107

Ziema un pavasaris 272
Ziemelis un Saule 46
Zilnieks 161
Zirgs un karavīrs 306
Zirgs, vērsis, suns un cilvēks 105
Zivju dzenis 25
Zosis un dzērves 228
Zoss, kas dējusi zelta olas 87
Zvaigžņu tulks 40
Zvejnieki (kas pieviļas cerībās) 13
Zvejnieki (kuriem veicas) 21
Zvejnieks (kas duļķo ūdeni) 26
Zvejnieks (kuram mazās zivtiņas
ieslid atpakaļ jūrā) 284
Zvejnieks stabulētājs 11
Zvejnieks un zivtiņa 18

Ed. Aug. Hausrath
Corpus fabularum Aesopicarum,
vol. 1, fasc. 1—2
Lipsiae, Teubner, 1956—1957

Басни Эзопа
Издательство «Зинатне»
Рига 1978
На латышском языке

Перевел с древнегреческого А. Фельдхун

Автор комментариев
и послесловия М. Гаспаров
Художник М. Пурмале

EZOPA FABULAS

Redaktore S. Cepurniece
Mākslinieciskais redaktors G. Krutojs
Tehniskā redaktore M. Andersona
Korektors V. Markevics

ИБ № 404

Nodota salikšanai 21. 12. 77.
Parakstīta iespiešanai 24. 07. 78.
Formāts 84×108/32. Tipogr. papīrs Nr. 1,
Baltikas garnitūra. Augstspiedes tehnika.
10,00 fiz. iespiedl.; 16,80 uzsk. iespiedl.; 16,13
izdevn. l.
Metiens 50 000 eks. Pasūt. Nr. 4486. Maksā 1 r. 60 k.
Izdevniecība «Zinātne», 226018 Rīgā,
Turģeņeva ielā 19.
Iespiesta Latvijas PSR Ministru Padomes
Valsts izdevniecību, poligrāfijas un grāmatu
tirdzniecības lietu komitejas
tipogrāfijā «Cīņa» 226424 PDP,
Rīgā, Blaumaņa ielā 32.

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0308117388

